

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI GMINY CZARNA BIAŁOSTOCKA

Czarna Białostocka
Marzec 2026

Spis treści

I.	Wprowadzenie	2
II.	Synteza diagnozy obszaru zdegradowanego i wyznaczenie obszaru rewitalizacji	3
II.1.	Podział gminy na jednostki analityczne	3
II.2.	Zestawienie wskaźników wykorzystanych do oceny	6
II.3.	Wyznaczenie obszaru zdegradowanego	20
II.4.	Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	28
III.	Szczegółowa diagnoza obszarów rewitalizacji	31
III.1.	Podobszar Czarna Białostocka	31
III.2.	Podobszar Miasteczko	50
III.3.	Podobszar Oleszkowo	63
IV.	Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	78
IV.1.	Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	78
IV.2.	Cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji	79
V.	Przedsięwzięcia Rewitalizacyjne	80
V.1.	Lista przedsięwzięć podstawowych	81
V.2.	Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych	113
VI.	Źródła finansowania	116
VII.	Mechanizm integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (w tym mechanizmy komplementarności)	118
VIII.	Uspołecznienie Gminnego Programu Rewitalizacji	128
IX.	Opis struktury i koszty zarządzania	132
X.	System monitoringu i oceny gminnego programu rewitalizacji	136
XI.	Określenie zmian w obowiązujących aktach prawnych	140
XII.	Opis sposobu realizacji przez gminny program rewitalizacji dokumentów strategicznych gminy	142
	Spis tabel	146
	Spis rysunków	146
	Spis wykresów	147
	Załącznik 1 – Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	147

I. Wprowadzenie

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka jest dokumentem strategicznym opracowanym w oparciu o przepisy ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹. Stanowi on formalną i merytoryczną podstawę prowadzenia zintegrowanego procesu wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów, na których zdiagnozowano kumulację negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, przestrzennych, środowiskowych i technicznych.

Rewitalizacja, w rozumieniu ustawowym, to proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rewitalizacja tym samym nie jest pojedynczą inwestycją ani zestawem doraźnych działań infrastrukturalnych. To długofalowy, zaplanowany proces, skoncentrowany terytorialnie i prowadzony w sposób kompleksowy. Jego istotą jest równoległe oddziaływanie na sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną, przy czym punkt ciężkości zawsze spoczywa na poprawie jakości życia mieszkańców. Infrastruktura stanowi narzędzie, a nie cel sam w sobie – zasadniczym celem pozostaje wzmocnienie kapitału społecznego, aktywizacja lokalnej wspólnoty oraz stworzenie warunków do trwałego rozwoju.

Proces przygotowania niniejszego Programu został poprzedzony wyznaczeniem – w drodze uchwały Rady Miejskiej – obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Był to etap kluczowy, oparty na wieloaspektowej diagnozie, która pozwoliła zidentyfikować miejsca o szczególnej koncentracji problemów społecznych oraz współwystępujących deficytów w innych sferach funkcjonowania gminy. Dopiero w odniesieniu do tak precyzyjnie określonego terytorium możliwe stało się zaprojektowanie działań adekwatnych do skali i charakteru zdiagnozowanych zjawisk kryzysowych.

Następnym krokiem było opracowanie właściwego dokumentu programowego, określającego wizję przemian, cele strategiczne i operacyjne oraz katalog przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka ma charakter ramowy i kierunkowy – wyznacza logikę interwencji oraz mechanizmy jej wdrażania w perspektywie czasowej do 2035 roku. Zawarte w nim projekty nie funkcjonują w oderwaniu od siebie, lecz tworzą spójny system powiązań, którego celem jest osiągnięcie efektu synergii i trwałej zmiany jakościowej.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, przygotowanie, koordynowanie i tworzenie warunków do prowadzenia rewitalizacji, a także jej prowadzenie w zakresie właściwości gminy należy do zadań własnych gminy. Odpowiedzialność ta wykracza jednak poza wymiar formalny. Skuteczna rewitalizacja wymaga partnerstwa – aktywnego udziału mieszkańców, organizacji społecznych, przedsiębiorców oraz instytucji publicznych. Dlatego proces opracowania Programu został oparty na włączeniu interesariuszy, zarówno na etapie diagnozy, jak i formułowania kierunków działań.

---

¹ Dz.U. 2024, poz. 278 t.j. z późn. zm.

Partycypacja nie była elementem fakultatywnym, lecz fundamentem budowania wspólnej odpowiedzialności za przyszłość obszaru rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka stanowi zatem nie tylko dokument planistyczny, ale przede wszystkim strategiczny, będący zobowiązaniem gminy do konsekwentnego prowadzenia przemyślanej, zintegrowanej polityki rozwoju w miejscach wymagających szczególnej interwencji. Jego realizacja ma doprowadzić do wzmocnienia spójności społecznej, poprawy jakości przestrzeni publicznych, zwiększenia aktywności gospodarczej oraz podniesienia standardu życia mieszkańców. Rewitalizacja rozumiana jest tu jako proces przywracania funkcji, potencjałów i tożsamości – tak, aby obszary dotknięte kryzysem ponownie stały się pełnoprawną i dynamiczną częścią struktury gminy.

II. Synteza diagnozy obszaru zdegradowanego i wyznaczenie obszaru rewitalizacji

II.1. Podział gminy na jednostki analityczne

Podstawą wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka była szczegółowa diagnoza sporządzona na potrzeby niniejszego Programu. Opracowanie to objęło kompleksową analizę sytuacji gminy w pięciu sferach wskazanych w ustawie o rewitalizacji: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz środowiskowej. Badaniem objęto cały obszar gminy, co umożliwiło porównawczą ocenę poszczególnych jej części oraz identyfikację miejsc, w których następuje kumulacja negatywnych zjawisk.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Burmistrz gminy prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań. Podejście takie zapewnia możliwość sprawniejszego gromadzenia danych statystycznych i późniejszych ich analiz. Podział gminy na mniejsze, adekwatne to lokalnych uwarunkowań, jednostki analityczne, gwarantuje zaangażowanie lokalnej społeczności w proces rewitalizacji oraz unika problemów interpretacyjnych.

Jednostki analityczne są to obszary spójne, dające się wyodrębnić jako pewne całości pod względem społecznym, morfologicznym, funkcjonalnym i przestrzennym. Nie zawsze pokrywają się one z granicami administracyjnymi, choć funkcjonują w ich obrębie. Z uwagi na charakter gminy istniejący podział na jednostki administracyjne czy jednostki statystyczne nie odzwierciedla zróżnicowania gminnej przestrzeni i wykształcające się w jej obrębie obszary funkcjonalno-przestrzenne.

Tym samym Gmina Czarna Białostocka została przeanalizowana pod kątem następujących czynników: granic jednostek administracyjnych i statystycznych, granic obszarów zabudowanych i niezabudowanych oraz cech przestrzeni, granic naturalnych, liczby mieszkańców poszczególnych miejscowości oraz funkcji pełnionej przez poszczególne obszary. Istotnym

Podział na jednostki analityczne pozwolił na zaprezentowanie nieformalnych struktur i powiązań pomiędzy poszczególnymi obszarami oraz umożliwił opracowanie pełniejszej diagnozy tych obszarów. Sytuacje kryzysowe oraz diagnozowane problemy w ramach poszczególnych sfer przenikają się w obrębie miejsc powiązanych ze sobą pod względem społecznym, funkcjonalnym i przestrzennym. Wspólną cechą charakterystyczną przyjętych jednostek analitycznych jest fakt, iż obejmują one obszary zamieszkałe. Wyznaczanie jednostek analitycznych jako obszarów zamieszkałych pozwala na skupienie się na obszarach koncentracji zabudowy mieszkaniowej jako podstawowej formy użytkowania, czyli obszarów w których zachodzą procesy społeczne.

4 | Strona

Tabela 1 Podział gminy na jednostki analityczne

Jednostka analityczna	Miejscowości/ Ulice	Liczba mieszkańców	Liczba mieszkańców
Brzozówka	Brzozówka Koronna, Brzozówka Ziemiańska, Brzozówka Strzelecka	86	0,83%
Jezierzysk	Jezierzysk, Osierodek	63	0,61%
Karczmisko	Karczmisko	99	0,95%
Klimki	Klimki, Dworzysk	130	1,25%
Kosmaty Borek	Kosmaty Borek	97	0,94%
Łapczyn	Łapczyn	78	0,75%
Oleszkowo	Oleszkowo, Chmielnik, Lacka Buda	175	1,69%
Ruda Rzeczką	Ruda Rzeczką, Złotaria, Krzyżyk	133	1,28%
Niemczyn	Niemczyn	80	0,77%
Wólka Ratowiecka	Wólka Ratowiecka, Ratowiec, Podratowiec	133	1,28%
Zdroje	Zdroje	145	1,40%
Złota Wieś	Złota Wieś, Horodnianka	74	0,71%
Zamczysk	Zamczysk	47	0,45%
Machnacz	Machnacz	19	0,18%
Czarna Wieś Kościelna	Czarna Wieś Kościelna, Ogóły, Burczak	622	6,00%
Czarna Białostocka - Osiedle Buksztel	Babilka, Białostocka, Borówkowa, Jagodowa, Jeżynowa, Malinowa, Myśliwska, Porzeczkowa, Poziomkowa, Rybacka, Świętego Huberta, Zagórna, Żurawinowa	437	4,21%
Czarna Białostocka - Osiedle Centrum	Bolesława Chrobrego, Krasickiego, Marszałka Józefa Piłsudskiego, Mieszka I, Ogrodowa, Spółdzielcza, Szkolna, Tartaczna, Traugutta, Wybickiego	1 361	13,13%
Czarna Białostocka - Osiedle Miasteczko	Wrzosowa	64	0,62%
Czarna Białostocka - Osiedle Pierekały	Brzozowa, Brzozowy Mostek, Dębowa, Grabowa, Jesionowa, Jodłowa, Klonowa, Świerkowa	349	3,37%
Czarna Białostocka - Osiedle Starówka	Czajkowskiego, Kościelna, Leśna, Marszałkowska, Parkowa, Podleśna, Skórzana	504	4,86%
Czarna Białostocka - Osiedle Tartaczne	Kosińskiego, Łąkowa, Zamiany	202	1,95%
Czarna Białostocka - Osiedle Wiosenne	Adama Mickiewicza, Fabryczna, Jastrzębia, Juliusza Słowackiego, Sosnowa, Wiosenna	344	3,32%
Czarna Białostocka - Osiedle Wschód	Cicha, Ciepła, Dolna, Dreszera, Gęsia, Gołębia, Kolejowa, Kościuszki, Ochotnicza, Orzeszkowej, Piękna, Pogodna, Polna, Słoneczna, Sokóleńska, Spokojna	1 009	9,73%

Czarna Białostocka - Osiedle Zielone	Akacyjowa, Bukowa, Chabrowa, Gajowa, Jerzego Bromboszcza, Kasztanowa, Krótka, Kwiatowa, Leszczynowa, Makowa, Młynowa, Modrzewiowa, Olchowa, Różana, Tulipanów, Wierzbowa, Zielona	616	5,94%
Czarna Białostocka - Osiedle ZOR	Bolesława Prusa, Henryka Sienkiewicza, Konopnickiej, Sportowa, Torowa, Żeromskiego	3 501	33,77%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego

Zgodnie ze stanem jaki bazuje w rejestrze Urzędu Miejskiego w Czarnej Białostockiej w zakresie liczby mieszkańców gminy, na terenie gminy na 31 grudnia 2023 r. w jednostkach analitycznych zamieszkiwało łącznie 10 368 osób.

Tak wyznaczone obszary wykorzystano do wielowskaźnikowej, kompleksowej analizy porównawczej zróżnicowania wewnątrzgminnego. Ustawa o rewitalizacji jednoznacznie wskazuje, że analiza ta musi opierać się na obiektywnych i weryfikowalnych wskaźnikach i metodach badawczych, dobranych w sposób umożliwiający ich wiarygodność oraz powtarzalność.

Diagnoza służąca wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji opiera się na danych ilościowych według stanu na dzień 31 grudnia 2023 r. Wyjątkami są dane, w ramach których starano się zaobserwować trend analizowanego zjawiska. Są nimi, m.in.:

- średnia frekwencja wyborcza, którą dokonano według danych na lata 2020-2023-2024,
- średni wynik egzaminu ośmioklasisty, który dokonano według danych na lata 2021 – 2023;
- liczba zarejestrowanych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023;
- średnie rozkłady stężeń PM10, PM2.5 oraz BaP, które dokonano na przestrzeni lat 2020-2023.

Dane na potrzeby delimitacji obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji pozyskano od m.in. następujących jednostek:

- Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej,
- Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku,
- Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej,
- Szkół podstawowych w Czarnej Białostockiej oraz Czarnej Wsi Kościelnej,
- Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego,
- oraz innych dostępnych źródeł danych.

II.2. Zestawienie wskaźników wykorzystanych do oceny

W ramach procesu diagnostycznego, w celu zobrazowania zjawisk kryzysowych pozwalających na wyznaczenie obszaru zdegradowanego wybrano adekwatne, umożliwiające porównanie

i uchwycenie zjawisk wewnątrzgminnych, zjawiska problemowe. Dobór wskaźników miał charakter celowy i był ukierunkowany na optymalne zobrazowanie aktualnej sytuacji w gminie. Wskaźniki zostały podzielone na wskaźniki delimitacji i wskaźniki kontekstu. Na podstawie wskaźników delimitacji wyznaczono obszar zdegradowany (tam, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk zobrazowanych przyjętymi wskaźnikami delimitacyjnymi). Natomiast w przypadku, gdy nie było możliwości dokonania rzetelnego porównania zjawisk między jednostkami analitycznymi, np. ze względu na brak dostępności danych w podziale na jednostki analityczne czy ze względu na specyfikę gminy, w której w większości przypadków czynniki i zjawiska występują w mieście Czarna Białostocka, albo w przypadku gdy dane zjawiska występują tylko w pojedynczych jednostkach, dla zobrazowania występujących zjawisk zdecydowano się przedstawić występujące czynniki w sposób opisowy (tzw. wskaźniki kontekstu). Wskaźniki kontekstu obrazują sytuację w poszczególnych jednostkach i mogą wskazywać na nasilenie problemów lub potencjałów w danej sferze. Zjawiska przedstawione w sposób opisowy nie miały wpływu na diagnozowany poziom stanu kryzysowego, lecz miały wyłącznie charakter poglądowy.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji o stanie kryzysowym danej jednostki analitycznej decyduje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych oraz współwystępowanie jej negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej ze sfer: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. W opracowaniu przyjęto metodę porównawczą dla wybranego zestawu wskaźników delimitacji. Założono, że o degradacji w zakresie badanego wskaźnika delimitacji decyduje występowanie wartości gorszych od wartości referencyjnej (średnia dla gminy) - w zależności od charakteru zjawiska - powyżej lub poniżej średniej.

Do procesu delimitacji obszaru zdegradowanego wybrano kluczowe dla gminy zjawiska problemowe odpowiadające specyfice gminy. Tym samym dobór wskaźników delimitacji spośród wszystkich monitorowanych wskaźników nastąpił w oparciu o analizę jakościową i przy uwzględnieniu wspomnianej specyfiki gminy. Wskaźniki te zostały dobrane na podstawie przesłanek ustawowych oraz faktycznych potrzeb lokalnej diagnozy społecznej. Ich wspólnym mianownikiem jest wysoka wartość diagnostyczna w zakresie oceny problemów społecznych, takich jak ubóstwo, wykluczenie, bezrobocie, starzenie się społeczeństwa, dysfunkcje wychowawcze oraz niska jakość kapitału ludzkiego. Natomiast o podstawie wyboru wskaźników ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej zdecydowały czynniki historyczne i aktualne uwarunkowania lokalnego rozwoju oraz dążenie do jednolitego zobrazowania sytuacji w jednostkach analitycznych, adekwatnie do specyfiki miasta i wsi.

Wybór poszczególnych wskaźników delimitacji odzwierciedla najbardziej istotne problemy, występujące w gminie. Liczba przekroczeń ich wartości referencyjnych przesądza o ocenie degradacji poszczególnych jednostek analitycznych, pozwalając tym samym na delimitację obszaru zdegradowanego.

Na podstawie dostępnych danych, analizy jakościowej specyfiki gminy oraz uwzględniając poczynione w ostatnich latach działania inwestycyjne, zdecydowano o wykorzystaniu 55 wskaźników ilościowych, w tym 40 odnoszących się do sfery społecznej, 4 do sfery gospodarczej, 3 do sfery środowiskowej, 3 do sfery przestrzenno-funkcjonalnej oraz 5 do sfery technicznej.

Zestawienie wskaźników wykorzystanych do oceny sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej wraz z ich definicją na potrzeby dokonanej analizy przedstawiono poniżej. Jednocześnie tabela zawiera informacje, który wskaźnik jest wskaźnikiem wybranym do delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji (wskaźnik delimitacji).

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w ramach analizy sfery społecznej analizie należy poddać wysoką liczbę mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r., poz. 1411). Ustawa ta za osobę ze szczególnymi potrzebami uznaje osobę, która ze względu na swoje cechy zewnętrzne lub wewnętrzne, albo ze względu na okoliczności, w których się znajduje, musi podjąć dodatkowe działania lub zastosować dodatkowe środki w celu przezwyciężenia bariery, aby uczestniczyć w różnych sferach życia na zasadzie równości z innymi osobami. Natomiast z zakresem dostępności wskazanym w Programie rządowym Dostępność Plus 2018-2025², *„dostępność dotyczy nas wszystkich, ale w codziennym życiu jej brak jest dostrzegany głównie przez osoby o szczególnych potrzebach, w tym indywidualnych, wynikających z braku pełnej sprawności”*. Dostępność dotyczy w szczególności: osoby na wózkach inwalidzkich, poruszające się o kulach, o ograniczonej możliwości poruszania się, osoby niewidome i słabowidzące, osoby z niepełnosprawnością słuchu, osoby głuchoniewidome, osoby z niepełnosprawnością psychiczną i intelektualną, osoby starsze i osłabione chorobami, kobiety w ciąży, osoby z małymi dziećmi, w tym z wózkami dziecięcymi, osoby mające trudności w komunikowaniu się z otoczeniem (także z rozumieniem języka pisanego albo mówionego), osoby o nietypowym wzroście (w tym również dzieci) oraz osoby z ciężkim lub nieporęcznym bagażem, towarem. Do analizy gminy Czarna Białostocka za osoby ze szczególnymi potrzebami w gminie uwzględniono osoby powyżej 65 roku życia (wskaźnik delimitacji) oraz osoby korzystające ze wsparcia środowiskowej pomocy społecznej z tytułu niepełnosprawności oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby.

Mając na uwadze powyższe uznaje się, że przyjęte założenia metodologiczne spełniają wymogi zapisów ustawy o rewitalizacji.

² https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/media/62311/Program_Dostepnosc_Plus.pdf

Tabela 2 Wskaźniki wykorzystane w celach analitycznych

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
Sfera społeczna				
1.	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten pozwala ocenić skalę społeczno-ekonomicznego obciążenia ludności aktywnej zawodowo przez osoby, które nie uczestniczą w rynku pracy i pozostają najczęściej pod opieką społeczną, rodzinną lub instytucjonalną (dzieci, młodzież, seniorzy)	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
2.	Liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku nieprodukcyjnym, w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
3.	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten jest podstawą oceny procesów demograficznych, takich jak starzenie się ludności oraz wynikające z tego potencjalne obciążenie systemów wsparcia społecznego. Wysoki odsetek seniorów może świadczyć o malejącym potencjale rozwojowym społeczności i konieczności dostosowania usług. Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku senioralnym (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności) w przeliczeniu na 100 mieszkańców w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
4.	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 50 roku życia na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje udział osób w wieku 50+, w przeliczeniu na 100 mieszkańców w danej jednostce	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
5.	Stosunek salda liczby urodzeń i zgonów na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje stosunek różnicy między liczbą urodzeń i liczby zgonów, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
6.	Stosunek salda liczby zameldowań i wymeldowań na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje stosunek różnicy między liczbą osób zameldowanych i liczbą osób wymeldowanych, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
7.	Liczba mieszkańców w wieku 18 - 30 roku życia na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje udział mieszkańców w wieku 18-30 lat (czyli mieszkańców charakteryzujących się największą mobilnością w strukturze społecznej), w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
8.	Odsetek osób bezrobotnych w danej jednostce w stosunku do ogółu osób bezrobotnych /wskaźnik delimitacji/	-	Bezrobocie, jest jednym z głównych czynników prowadzącym do wykluczenia społecznego. Zawężenie szans na aktywność zawodową ma długofalowy wpływ	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
			na kondycję społeczną gospodarstw domowych i poziom lokalnej aktywności. Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	
9.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
10.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych poniżej 30 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych poniżej 30 roku życia w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
11.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku 31-50 lat życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych w przedziale wieku 31-50 lat w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
12.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w wieku powyżej 51 roku życia w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych powyżej 51 roku życia w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
13.	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem /wskaźnik delimitacji/	-	Bezrobocie, szczególnie długotrwale, jest jednym z głównych czynników trwałego wykluczenia społecznego. Zawężenie szans na aktywność zawodową ma długofalowy wpływ na kondycję społeczną gospodarstw domowych i poziom lokalnej aktywności. Wskaźnik obrazuje udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
14.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten pozwala ocenić poziom kompetencji i wykształcenia grup defaworyzowanych na rynku pracy. Niski poziom edukacji silnie koreluje z ryzykiem wykluczenia i brakiem zdolności do samodzielnego przezwyciężania trudności życiowych. Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych o niskim wykształceniu w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
15.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby bezrobotnych osób z niepełnosprawnościami w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
16.	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	-	Wskaźnik obrazuje udział liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem w gminie	Powiatowy Urząd Pracy w Białymstoku/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
17.	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Bezpośredni miernik skali ubóstwa, marginalizacji i trudnej sytuacji bytowej mieszkańców. Wysoka liczba świadczeniobiorców wskazuje na istnienie problemów o charakterze strukturalnym. Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób pobierających świadczenia pieniężne z pomocy społecznej, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
18.	Liczba przyznanych świadczeń ogółem stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje natężenie osób pobierających świadczenia społeczne z pomocy społecznej, w przeliczeniu do ogólnej liczby osób pobierających świadczenia z pomocy społecznej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej
19.	Liczba dzieci i młodzieży do lat 18 korzystających z dożywiania w stosunku do liczby osób do 18 r.ż.	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego zjawiska ubóstwa żywieniowego dzieci i młodzieży, wyrażoną liczbą dzieci i młodzieży do lat 18 korzystających z dożywiania, w przeliczeniu na 100 osób w wieku do 18 roku życia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
20.	Liczba osób, którym założono "Niebieską Kartę" w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje skalę zjawiska występowania problemu przemocy w rodzinach, które wymagają wsparcia w zakresie ochrony życia i zdrowia w odniesieniu do 100 osób danej jednostki	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
21.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu alkoholizmu, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
22.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu ubóstwa, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
23.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności), w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
24.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
25.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezrobocia, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
26.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
27.	Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną liczbą osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z powodu bezdomności, w przeliczeniu na 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
28.	Odsetek osób do 18 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród dzieci i młodzieży, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom do 18 roku życia, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
29.	Odsetek osób w przedziale wieku 19-30 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób młodych, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 19-30 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
30.	Odsetek osób w przedziale wieku 31-50 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku produkcyjnym, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 31-50 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
31.	Odsetek osób w przedziale wieku 51-64 lat korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku produkcyjnym oraz przedemerytalnym, wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom w przedziale wieku 51-64 lat, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
32.	Odsetek osób pow. 65 r.ż. korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby osób korzystających z pomocy społecznej	-	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w gminie, w tym skalę występującego ubóstwa wśród osób w wieku senioralnym (w tym osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności), wyrażoną liczbą przyznanych świadczeń z pomocy społecznej osobom powyżej 65 roku życia, w przeliczeniu 100 osób korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
33.	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty w latach 2021-2023 /wskaźnik delimitacji/	-	Są syntetycznym miernikiem jakości edukacji, kapitału intelektualnego i wyrównywania szans edukacyjnych. Słabe wyniki mogą wskazywać na deficyty kompetencyjne oraz niewystarczające wsparcie środowiskowe dla uczniów. Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnej edukacji dzieci i młodzieży, wyrażony średnim wynikiem egzaminu ośmioklasisty	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
34.	Liczba uczniów sprawiających problemy wychowawcze w przeliczeniu na 100 uczniów	-	Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży, wyrażony liczbą uczniów z problemami wychowawczymi w przeliczeniu na 100 uczniów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
35.	Liczba sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów /wskaźnik delimitacji/	-	Pozwala ocenić występowanie zaburzeń w funkcjonowaniu środowisk wychowawczych , takich jak agresja, konflikty, zaniedbania wychowawcze, trudności w nauce. Wskaźnik ten ma duże znaczenie w identyfikowaniu dzieci i młodzieży zagrożonych wykluczeniem. Wskaźnik przedstawia niski poziom lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży, wyrażony liczbą sytuacji problemowych w szkołach w przeliczeniu na 100 uczniów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
36.	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych w przeliczeniu na 100 uczniów /wskaźnik delimitacji/	-	Obecność dzieci z SPE w danym środowisku wiąże się z potrzebą specjalistycznego wsparcia edukacyjnego, opiekuńczego i integracyjnego. Wysoka liczba takich przypadków wskazuje na większe potrzeby w zakresie usług społecznych i oświatowych. Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego wśród dzieci i młodzieży wymagającej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
			dodatkowych metod nauczania, wyrażony liczbą uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przeliczeniu na 100 uczniów	
37.	Średnia frekwencja wyborcza w latach 2021-2024	-	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego, wyrażony wskaźnikiem uczestnictwa w wyborach samorządowych, parlamentarnych, prezydenckich oraz samorządowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
38.	Liczba organizacji pożytku publicznego według siedziby w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazujący potencjału jednostek pod kątem możliwości bezpośredniego angażowania się społeczności lokalnej w sprawach ich dotyczących, wyrażony liczbą organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 100 osób	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej / Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
39.	Liczba interwencji policji odnoszących się do przemocy domowej w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje skalę zjawiska występowania problemu przemocy w rodzinach, które wymagają wsparcia w zakresie ochrony życia i zdrowia w odniesieniu do 100 osób danej jednostki	Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej
40.	Liczba interwencji policji wg kategorii (bójka i pobicie, uszczerbek na zdrowiu, kradzież rzeczy cudzej, kradzież samochodu, kradzież z włamaniem, uszkodzenie mienia oraz spożywanie alkoholu w miejscu zabronionym) w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik obrazuje natężenie problemu bezpieczeństwa publicznego, wyrażony liczbą zdarzeń wymagających inicjatywy i zaangażowania policji tj. interwencje porządku publicznego, wykroczenia i przestępstwa, kradzieże, naruszenia nietykalności osobistej, naruszenie mienia, zdarzenia drogowe, mających miejsce w 2023 r., w przeliczeniu na 100 osób	Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej
Sfera gospodarcza				
1.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym /wskaźnik delimitacji/	-	<p>Wskaźnik ten służy jako miernik lokalnej aktywności ekonomicznej i poziomu przedsiębiorczości poza sektorem rolnym. Niska wartość wskaźnika może świadczyć o ograniczonych możliwościach zatrudnienia, braku kapitału lokalnego, stagnacji rozwoju oraz zwiększonym ryzyku uzależnienia od pomocy społecznej. To przekłada się bezpośrednio na sytuację społeczną mieszkańców.</p> <p>Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, wyrażony poziomem aktywności gospodarczej mieszkańców, odnoszącym się do łącznej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym</p>	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
2.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON oraz działalności rolniczej w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, wyrażony poziomem aktywności gospodarczej mieszkańców (łącznie z działalnością rolniczą), odnoszącym się do łącznej liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
3.	Liczba nowych zarejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje kondycję lokalnej gospodarki, wyrażoną liczbą podmiotów gospodarczych nowo rejestrowanych w latach 2020-2023 w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
4.	Liczba zawieszonych i wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	-	Wskaźnik obrazuje kondycję lokalnej gospodarki, wyrażoną liczbą podmiotów gospodarczych wyrejestrowanych i zawieszonych w stosunku do 100 osób w wieku produkcyjnym	Opracowanie własne na podstawie bazy danych REGON
Sfera środowiskowa				
1.	Masa zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg] w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem odpadów niebezpiecznych, wyrażonych ilością wyrobów zawierających azbest do unieszkodliwienia w Mg, w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	https://bazaazbestowa.gov.pl/pl/ Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
2.	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/	-	Poziom BaP wpływa realnie na zdrowie publiczne oraz jakość życia społeczności lokalnej – zwłaszcza osób starszych i dzieci. Podwyższone zanieczyszczenia powietrza przekładają się na zwiększoną liczbę zachorowań i obciążeń systemu opieki zdrowotnej, co pogłębia problemy społeczne i ogranicza zdolność mieszkańców do aktywnego uczestnictwa w życiu lokalnym. Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem ponadprzeciętnego poziomu stężenia pyłów B(a)P w danej jednostce w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Opracowanie własne na podstawie danych https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/maps/modeling
3.	Poziom stężenia pyłów PM2.5 w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje problem przekroczenia standardów jakości środowiska, mierzone występowaniem ponadprzeciętnego poziomu stężenia pyłów PM 2.5 w danej jednostce w przeliczeniu na 100 osób danej jednostki	Opracowanie własne na podstawie danych https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/maps/modeling
5.	-	Występowanie obszarów narażonych zagrożeniem powodziowym	Wskaźnik obrazuje niebezpieczeństwo powodzi wskazanych we wstępnej ocenie ryzyka powodziowego w danej jednostce	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl
6.	-	Występowanie obszarów	Analiza opisowa występowania obszarów ochrony środowiska w danej jednostce, mający wpływ m.in. na	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
		<i>ochrony środowiska</i>	<i>rodzaj podejmowanej czy prowadzonej działalności gospodarczej</i>	
Sfera przestrzenno-funkcjonalna				
1.	<i>Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób /wskaźnik delimitacji/</i>	-	<p><i>To wskaźnik pośrednio odzwierciedlający rozwój osadniczy i zainteresowanie inwestycjami mieszkaniowymi lub usługowymi. Niska liczba pozwoleń może świadczyć o stagnacji rozwoju, spadku atrakcyjności danego obszaru, depopulacji lub niechęci do osiedlania się, co z kolei może sprzyjać pogłębianiu się degradacji społecznej.</i></p> <p><i>Wskaźnik obrazuje poziom pobudzający działalność inwestycyjną w gminie, wyrażoną liczbą wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 osób</i></p>	<i>Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej</i>
2.	<i>Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem /wskaźnik delimitacji/</i>	-	<p><i>Bezpieczeństwo publiczne, w tym bezpieczeństwo na drogach, stanowi jeden z kluczowych elementów jakości życia społecznego. Wskaźnik ten identyfikuje obszary o podwyższonym ryzyku wypadków i w konsekwencji większym poczuciu zagrożenia wśród mieszkańców – co może wpływać na ich aktywność, mobilność i dobrostan psychiczny.</i></p> <p><i>Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony liczbą wypadków komunikacyjnych w danej jednostce w odniesieniu do 100 wypadków ogółem</i></p>	<i>Posterunek Policji w Czarnej Białostockiej</i>
3.	<i>Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce /wskaźnik delimitacji/</i>		<p><i>Stan infrastruktury drogowej wpływa na dostępność usług, komunikację społeczną, mobilność zawodową i edukacyjną mieszkańców. Dominacja dróg o niskim standardzie może prowadzić do społecznej izolacji i ograniczenia szans rozwojowych, szczególnie w mniej zurbanizowanych częściach gminy.</i></p> <p><i>Wskaźnik obrazuje stopień dostępności infrastruktury komunikacyjnej, wyrażony długością dróg o statusie drogi gminnej o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg gminnych w danej jednostce</i></p>	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
4.	-	Liczba i stan budynków użyteczności publicznej (m.in. domy kultury, świetlice wiejskie, szkoły), w tym występowanie rozwiązań umożliwiających korzystanie z nich przez osoby ze szczególnymi potrzebami	Analiza opisowa obrazująca liczbę budynków użyteczności publicznej posiadających rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie przez osoby ze szczególnymi potrzebami	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
Sfera techniczna				
1.	Liczba budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce	-	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji gminnego zasobu mieszkaniowego, mierzoną liczbą budynków nieużywanych lub których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce.	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K
2.	Liczba budynków - budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (budynki gospodarcze) nieużywanych i w złym stanie w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych w danej jednostce	-	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji zasobu produkcyjno-usługowego, mierzonego liczbą budynków produkcyjnych, usługowych lub gospodarczych dla rolnictwa, nieużywanych lub których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 budynków gospodarczych danej jednostki.	Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K
3.	Liczba budynków podłączonych do sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 osób	-	Wskaźnik obrazuje skalę zwodociągowania gminy wyrażoną liczbą awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
4.	Liczba awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii	-	Wskaźnik obrazuje skalę problemów technicznych wyrażoną skalą w przeliczeniu na 100 osób	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej
5.	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) w przeliczeniu na 100 budynków /wskaźnik delimitacji/	-	Wskaźnik ten stanowi miernik cywilizacyjnego wyposażenia gospodarstw domowych i poziomu ich infrastrukturalnego wykluczenia. Brak dostępu do kanalizacji wiąże się z obniżeniem komfortu życia, wzrostem kosztów utrzymania, pogorszeniem warunków higienicznych i potencjalnym wykluczeniem środowiskowym. Wskaźnik obrazuje rozwój sieci kanalizacyjnej w gminie, wyrażoną liczbą budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (w tym m.in. Kanalizacji sieciowej, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej

L.p.	Nazwa wskaźnika	Analiza opisowa + przestrzenna	Definicja	Źródło danych
			zbiorników bezodpływowych) w przeliczeniu na 100 budynków	
6.	-	<i>Dostępność komunikacyjna</i>	<i>Analiza opisowa obrazująca dostępność komunikacyjną, w szczególności dostępność do przystanków komunikacji publicznej, umożliwiającej efektywne korzystanie przez osoby ze szczególnymi potrzebami</i>	<i>Opracowanie własne na podstawie danych geoportal.gov.pl/BDOT10K</i>

Źródło: opracowanie własne

II.3. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Zgodnie z art. 9 ust 1 ustawy o rewitalizacji, obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (...) można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych (...), lub
- 2) środowiskowych (...), lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych (...), lub
- 4) technicznych.

Przeprowadzona analiza porównawcza poszczególnych zjawisk miała na celu wykazanie, która z analizowanych jednostek charakteryzuje się największą liczbą wskaźników świadczących o sytuacji kryzysowej. Na podstawie dostępnych danych, wykorzystanie 55 wskaźników ilościowych pozwoliło na szeroką analizę uwarunkowań wewnątrzgminnych. Stąd też, zgodnie z przyjętą metodologią, w celu zaliczenia danej jednostki jako obszaru zdegradowanego uznano konieczność występowania na jej terenie:

- w przypadku sfery społecznej przekroczeń wartości referencyjnej wskaźnika delimitacji równiej lub większej wartości „4” (cztery) świadczącego o występowaniu stanu kryzysowego w sferze społecznej,
- z jednoczesnym występowaniem przekroczeń wartości referencyjnej sumy liczby wskaźników delimitacji równiej lub większej wartości „2” (dwa) w pozostałych sferach (gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej).

Poniżej przedstawiono wartość wskaźników delimitacji dla sfery społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej dla poszczególnych wyznaczonych jednostek analitycznych w gminie Czarna Białostocka.

Tabela 3 Wartości wskaźników delimitacji w analizowanych sferach

Jednostka analityczna	Demografia		Bezrobocie			Pomoc społeczna	Bezpieczeństwo	Edukacja i kapitał ludzki		
	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych
Brzozówka	75,51	18,60	4,08	0,00	0,00	0,00	1,16	56,84	0,00	20,00
Jezierzyk	65,79	19,05	0,00	0,00	0,00	17,46	1,59	56,84	0,00	20,00
Karczminsko	67,80	21,21	5,08	0,00	100,00	2,02	0,00	56,84	0,00	0,00
Klimki	75,68	17,69	2,70	0,00	100,00	0,00	0,00	56,84	0,00	7,69
Kosmaty Borek	79,63	18,56	5,56	0,00	100,00	6,19	0,00	56,84	0,00	4,76
Łapczyn	69,57	11,54	2,17	0,00	0,00	11,54	1,28	56,84	0,00	0,00
Oleszkowo	82,29	18,29	2,08	50,00	100,00	2,86	0,57	56,84	0,00	17,39
Ruda Rzeczką	66,25	19,55	7,50	16,67	83,33	6,77	0,00	56,84	0,00	0,00
Niemczyn	40,35	12,50	8,77	40,00	100,00	0,00	0,00	56,84	0,00	0,00
Wólka Ratowiecka	68,35	19,55	3,80	66,67	100,00	1,50	0,75	56,84	0,00	0,00
Zdroje	64,77	16,55	1,14	0,00	0,00	0,00	0,69	56,84	0,00	0,00
Złota Wieś	85,00	9,46	7,50	0,00	66,67	6,76	5,41	56,84	0,00	0,00
Zamczysk	42,42	19,15	0,00	0,00	0,00	4,26	0,00	56,84	0,00	0,00
Czarna Wieś Kościelna	64,99	17,52	4,24	31,25	62,50	2,41	0,00	56,84	0,00	5,06
Osiedle Buksztel	58,91	15,10	3,64	30,00	40,00	5,03	0,23	54,70	7,89	0,00
Osiedle Centrum	76,98	21,16	3,64	28,57	75,00	4,85	1,18	55,77	4,04	1,01
Osiedle Miasteczko	42,22	9,38	17,78	0,00	37,50	57,81	9,38	56,84	0,00	18,75

Jednostka analityczna	Demografia		Bezrobocie			Pomoc społeczna	Bezpieczeństwo	Edukacja i kapitał ludzki		
	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych
Osiedle Pierekały	62,33	16,91	2,79	33,33	16,67	6,02	0,29	54,85	0,00	13,33
Osiedle Starówka	64,71	18,65	5,23	25,00	75,00	4,17	1,59	55,88	6,90	6,90
Osiedle Tartaczne	74,14	13,86	6,90	37,50	87,50	4,46	0,50	54,70	94,12	11,76
Osiedle Wiosenne	74,62	17,44	2,03	0,00	25,00	0,87	15,41	55,69	54,55	0,00
Osiedle Wschód	64,07	15,66	3,41	14,29	61,90	1,98	0,00	55,44	9,59	5,48
Osiedle Zielone	49,51	12,66	2,91	8,33	66,67	1,95	0,00	55,88	3,92	1,96
Osiedle ZOR	81,59	25,16	4,56	36,36	84,09	5,60	1,29	54,90	44,78	5,47
Machnacz	216,67	57,89	16,67	0,00	0,00	5,26	0,00	55,88	0,00	0,00
	72,57	18,52	4,97	16,72	55,27	6,39	1,65	56,25	9,03	5,58

Jednostka analityczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna			Sfera techniczna
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków
Brzozówka	14,29	0,33	1,16	0,00	67,97	19,73

Jednostka analityczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna			Sfera techniczna
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków
Jezierzyk	7,89	0,31	0,00	0,00	72,71	16,26
Karczmisko	11,86	0,41	1,01	0,00	100,00	22,30
Klimki	2,70	0,92	2,31	0,00	57,39	38,89
Kosmaty Borek	9,26	0,41	1,03	1,03	84,58	37,86
Łączyn	15,22	0,32	2,56	0,00	0,00	23,89
Oleszkowo	8,33	0,35	1,71	3,43	43,49	24,35
Ruda Rzeczką	6,25	0,69	0,00	3,01	48,89	39,60
Niemczyn	0,00	0,35	1,25	7,50	46,15	18,87
Wółka Ratowiecka	11,39	0,81	3,01	0,00	78,00	34,92
Zdroje	11,36	0,37	2,07	0,69	78,63	16,09
Złota Wieś	7,50	0,43	0,00	20,27	33,20	67,21
Zamczysk	3,03	0,33	2,13	0,00	31,84	23,44
Czarna Wieś Kościelna	15,12	0,79	1,29	0,48	54,84	40,66
Osiedle Buksztel	13,09	0,53	0,00	1,37	51,47	51,49
Osiedle Centrum	12,61	2,94	0,00	0,07	39,56	83,49
Osiedle Miasteczko	0,00	0,30	0,00	3,13	0,00	58,33
Osiedle Pierekaty	7,91	1,01	0,29	0,00	73,53	47,84
Osiedle Starówka	10,78	2,09	0,00	0,40	11,77	34,45
Osiedle Tartaczne	5,17	2,95	0,00	0,00	78,67	28,57
Osiedle Wiosenne	29,44	1,38	0,00	2,33	44,43	79,25
Osiedle Wschód	10,89	2,95	0,10	0,00	70,08	61,80

Jednostka analityczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna			Sfera techniczna
	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków
Osiedle Zielone	9,71	2,93	0,32	0,00	76,79	62,88
Osiedle ZOR	11,36	0,85	0,00	0,17	23,57	70,31
Machnacz	16,67	0,26	5,26	0,00	6,68	35,29
	10,07	1,00	1,02	1,75	50,97	41,51

Źródło: Opracowanie własne

Wartości poszczególnych wskaźników wykazują, iż koncentracja problemów społecznych, czyli sytuacja gdy wartość wskaźnika delimitacji potwierdza występowanie zjawiska kryzysowego w sferze społecznej (liczba niekorzystnych zjawisk wynosi cztery lub więcej) – zgodnie z przyjętą na wstępie metodologią, tj. jednoczesnym występowaniem łącznej liczby wartości wskaźnika delimitacji powyżej wartości „2” (dwa) w pozostałych sferach spełnia 9 jednostek analitycznych.

Tabela 4 Podsumowanie koncentracji negatywnych zjawisk we wszystkich sferach

Jednostka	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najmniej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków	SFERA SPOŁECZNA	SFERY POZOSTAŁE
Brzozówka	+	+								+					+	+	3	2
Jezierzyś		+				+				+	+		+		+	+	3	4
Karczmisko		+	+		+								+		+	+	3	3
Klimki	+				+					+	+				+	+	3	3
Kosmaty Borek	+	+	+		+						+			+	+	+	4	4
Łapczyn						+										+	1	1
Oleszkowo	+			+	+					+	+			+		+	4	3
Ruda Rzeczką		+	+		+	+					+		+	+		+	4	4
Niemczyn			+	+	+						+			+		+	3	3
Wólka Ratowiecka		+		+	+										+	+	3	2
Zdroje															+	+	0	2
Złota Wieś	+		+		+	+	+				+		+	+			5	3
Zamczysk		+									+					+	1	2
Czarna Wieś Kościelna				+	+										+	+	2	2

Jednostka	Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym przypadająca na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	Liczba mieszkańców w wieku powyżej 65 roku życia na 100 mieszkańców	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w stosunku do liczby osób w wieku produkcyjnym	Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy w stosunku liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Liczba zarejestrowanych bezrobotnych z wykształceniem co najmniej gimnazjalnym w stosunku do liczby zarejestrowanych bezrobotnych ogółem	Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej do liczby mieszkańców	Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) na 100 osób	Średni wynik egzaminu ośmioklasisty (%)	Liczba sytuacji problemowych w szkołach na 100 uczniów	Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w szkołach podstawowych	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym	Poziom stężenia pyłów BaP w danej jednostce w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 mieszkańców jednostki	Liczba wydanych pozwoleń na budowę w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Liczba zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem	Długość dróg o niskiej jakości (grunt naturalny, tłuczeń, żwir) w stosunku do ogółu dróg w danej jednostce	Liczba budynków podłączonych do kanalizacji sanitarnej (kanalizacja sieciowa, przydomowe oczyszczalnie ścieków, zbiorniki bezodpływowe) odniesieniu do ogólnej liczby budynków	SFERA SPOŁECZNA	SFERA POZOSTAŁE
Osiedle Buksztel				+				+					+		+		2	2
Osiedle Centrum	+	+		+	+			+				+	+				5	2
Osiedle Miasteczko			+			+	+			+	+		+	+			4	3
Osiedle Pierekały				+				+		+	+	+	+		+		3	4
Osiedle Starówka		+	+	+	+			+		+		+	+			+	6	3
Osiedle Tartaczne	+		+	+	+			+	+	+	+	+	+		+	+	7	5
Osiedle Wiosenne	+						+	+	+			+	+	+			4	3
Osiedle Wschód					+			+	+			+	+		+		3	3
Osiedle Zielone					+			+			+	+	+		+		2	4
Osiedle ZOR	+	+		+	+			+	+				+				6	1
Machnacz	+	+	+					+								+	4	1

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku tak przeprowadzonego badania zidentyfikowano jednostki, w których występuje koncentracja negatywnych zjawisk stanowiących obszar zdegradowany.

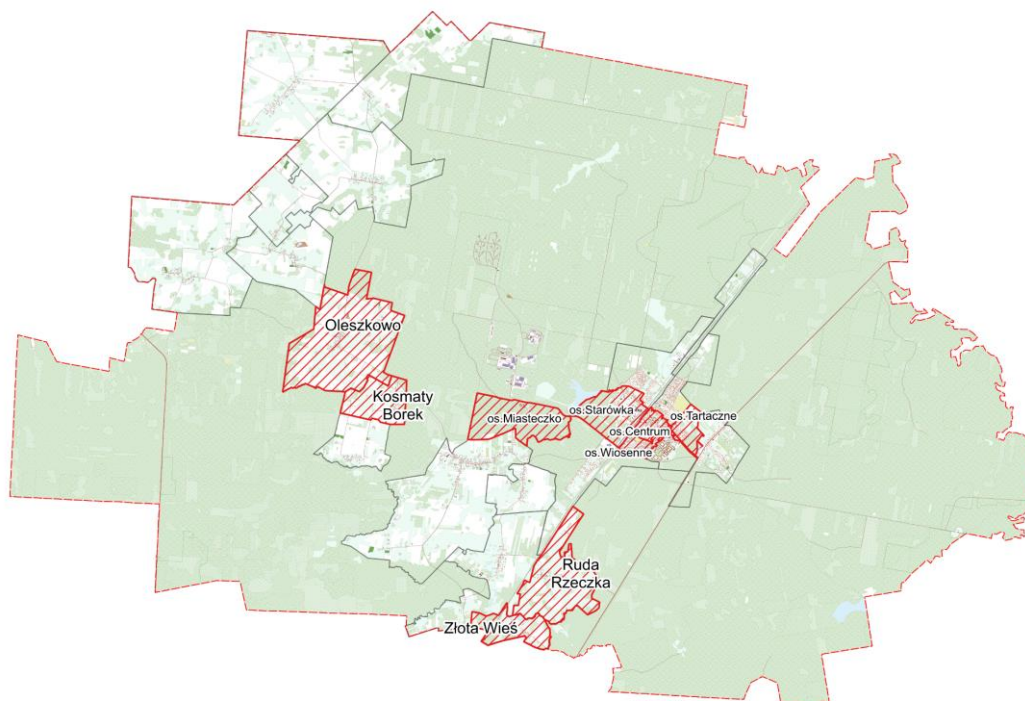
Tabela 5 Wykaz jednostek stanowiących obszar zdegradowany

L.p.	Jednostka	Liczba mieszkańców	% ludności gminy	Powierzchnia poszczególnych jednostek [km ²]	% powierzchni gminy
1	Kosmaty Borek	97	0,94%	1,05	0,51%
2	Oleszkowo	175	1,69%	4,08	1,98%
3	Ruda Rzeczką	133	1,28%	2,19	1,06%
4	Złota Wieś	74	0,71%	0,90	0,44%
5	Osiedle Centrum	1361	13,13%	1,18	0,57%
6	Osiedle Miasteczko	64	0,62%	1,58	0,76%
7	Osiedle Starówka	504	4,86%	0,36	0,17%
8	Osiedle Tartaczne	202	1,95%	0,40	0,19%
9	Osiedle Wiosenne	344	3,32%	0,26	0,13%
RAZEM		2954	28,49%	12,00	5,81%

Źródło: Opracowanie własne

Obszar zdegradowany obejmuje 12,00 km², co stanowi 5,81% powierzchni gminy i zamieszkuje go 2 954 osoby, co stanowi 28,49% mieszkańców gminy.

Rysunek 2 Obszar zdegradowany w gminie Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

II.4. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Na tak wyznaczonym obszarze zdegradowanym można w całości wyznaczyć obszar rewitalizacji, ponieważ obszar ten spełnia warunki, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji³. Jednakże gmina, zdecydowała o zawężeniu obszaru rewitalizacji i skoncentrowaniu działań naprawczych w pierwszej kolejności w obszarach, które cechują się największą kumulacją negatywnych zjawisk i problemów, jak również znacznym potencjałem rozwojowym, bazą infrastrukturalną oraz kapitałem społecznym. Tym samym przy wyborze obszarów rewitalizacji, obok kryterium wysokiego stopnia degradacji, istotnym czynnikiem była identyfikacja możliwie szerokiego zakresu szans realizacji potencjalnych działań naprawczych, w szczególności działań poprawiających tkankę funkcjonalno-przestrzenną, działań społeczno-gospodarczych poprawiających jakość życia oraz działań mogących oddziaływać w jak najszerszym zasięgu, stwarzając realną możliwość tworzenia trwałych i pozytywnych zmian.

Stąd też obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka składa się z trzech podobszarów: Oleszkowo (całość jednostki), Miasteczko (część jednostki) oraz Czarna Białostocka (w skład którego wchodzi w całości Osiedle Starówka oraz w części Osiedle Centrum oraz Osiedle Wiosenne).

Tabela 6 Obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka

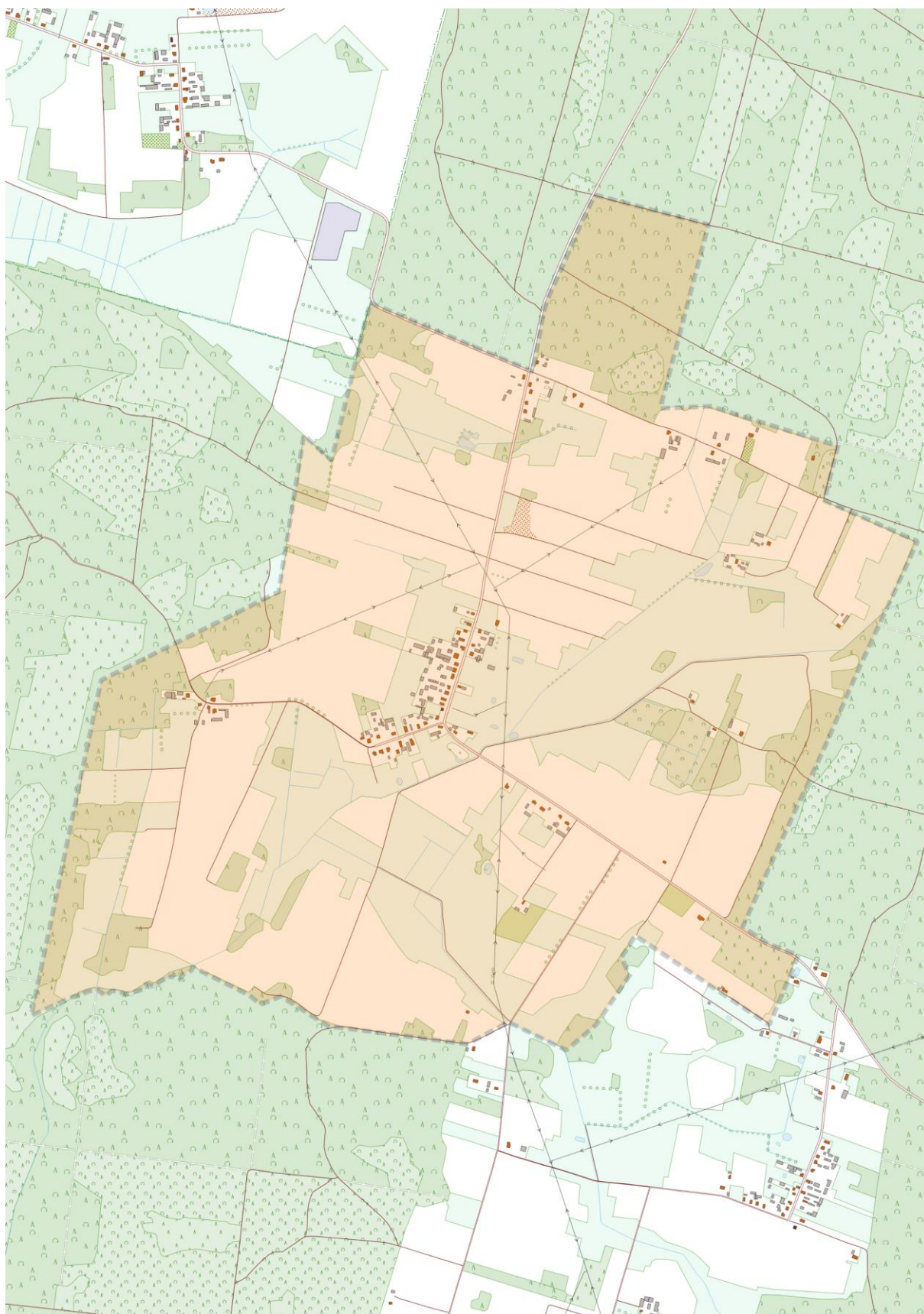
Podobszar	Liczba mieszkańców	% ludności gminy	Powierzchnia poszczególnych jednostek [km ²]	% powierzchni gminy
Miasteczko	64	0,62%	0,03	0,02%
Oleszkowo	175	1,69%	4,08	1,98%
Czarna Białostocka	1638	15,78%	1,58	0,76%
RAZEM	1877	18,08%	5,69	2,76%

Źródło: Opracowanie własne

Obszar rewitalizacji obejmuje 5,69 km², co stanowi 2,76% powierzchni gminy i zamieszkuje go 1 877 osób, co stanowi 18,08% mieszkańców gminy.

³ Obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic.

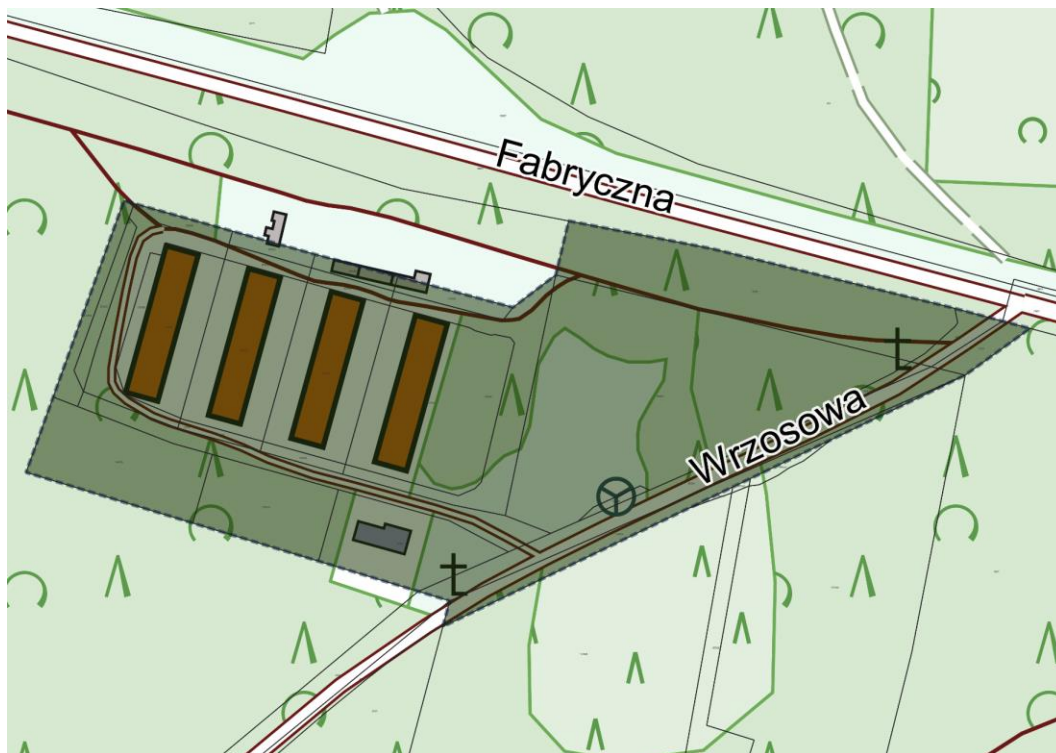
Rysunek 3 Podobszar rewitalizacji Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 4 Podobszar rewitalizacji Miasteczko

Źródło: Opracowanie własne

Rysunek 5 Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

III. Szczegółowa diagnoza obszarów rewitalizacji

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji, oparta na analizach jakościowych, wizjach lokalnych oraz rozmowach z mieszkańcami, liderami lokalnymi oraz przedstawicielami instytucji publicznych, wskazuje na nakładanie się problemów społecznych, demograficznych, przestrzennych i funkcjonalnych. Respondenci wielokrotnie podkreślali, że problemy społeczne – takie jak bezrobocie, bierność zawodowa, uzależnienie od systemu pomocy społecznej oraz osłabienie więzi rodzinnych – są silnie powiązane z jakością przestrzeni i ograniczonym dostępem do infrastruktury społecznej.

Na obszarze rewitalizacji obserwuje się postępujące procesy starzenia się ludności oraz odpływ osób młodych, co w rozmowach z mieszkańcami wiązano z ograniczoną ofertą mieszkaniową, niską atrakcyjnością przestrzeni publicznych oraz brakiem impulsów rozwojowych. Problemy te są wzmacniane przez niską aktywność społeczną i obywatelską, słaby kapitał społeczny oraz ograniczoną zdolność do samoorganizacji.

Istotnym wątkiem diagnozy jest również niedostosowanie infrastruktury społecznej i technicznej do aktualnych potrzeb mieszkańców. Wskazywano na brak dostępnych, funkcjonalnych miejsc spotkań, przestrzeni integracyjnych, terenów zieleni oraz infrastruktury rekreacyjnej. Zdegradowane lub nieuporządkowane przestrzenie publiczne negatywnie wpływają na poczucie bezpieczeństwa, estetykę i identyfikację mieszkańców z miejscem zamieszkania.

W rozmowach z przedstawicielami pomocy społecznej podkreślano, że standardowe instrumenty aktywizacji zawodowej są niewystarczające bez równoległych działań społecznych i przestrzennych. Brak kompetencji społecznych, niska motywacja oraz ograniczony dostęp do wsparcia psychologicznego i doradczego utrudniają skuteczną reintegrację społeczną i zawodową.

Całościowa diagnoza potwierdza, że skuteczna rewitalizacja obszaru wymaga zintegrowanego podejścia, łączącego działania społeczne, infrastrukturalne i przestrzenne, przy jednoczesnym wzmacnianiu lokalnych zasobów i potencjałów.

III.1. Podobszar Czarna Białostocka

Analiza sfery społecznej

Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka liczy 1 638 mieszkańców ogółem. Położony jest w centralnej części miasta Czarna Białostocka i obejmuje część osiedla Centrum, część osiedla Wiosenne oraz osiedle Starówka. Analiza demograficzna i społeczna wskazuje na złożone i głębokie problemy w zakresie kapitału ludzkiego i spójności społecznej, których skala wymaga zdecydowanej interwencji.

Podobszar rewitalizacji w Czarnej Białostockiej charakteryzuje się wyraźnymi trendami demograficznymi, które wskazują na starzenie się społeczeństwa oraz niekorzystną dynamikę liczby mieszkańców w ostatnich latach. W latach 2020–2023 liczba mieszkańców uległa zmniejszeniu – średni spadek w obrębie całego obszaru rewitalizacji wyniósł około 1,1%, co odzwierciedla tendencje migracyjne oraz ujemne saldo urodzeń i zgonów.

Choć miasto stanowi centrum funkcjonalne, odnotowuje ujemne saldo urodzeń i zgonów na poziomie -1,11 w przeliczeniu na 100 mieszkańców, co jest wynikiem gorszym niż średnia gminna wynosząca -0,80. W obrębie podobszaru najgorzej pod względem salda urodzeń

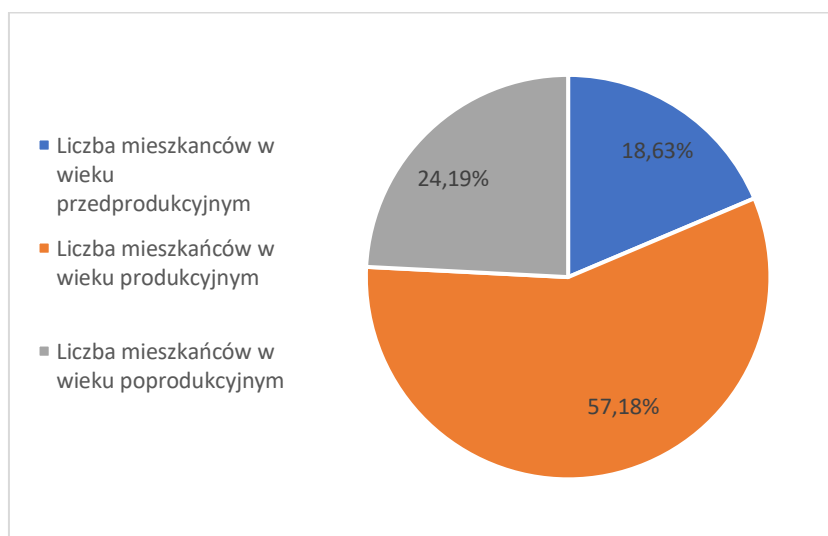
i zgonów wypada Osiedle Starówka (-2,38) oraz osiedle Wiosenne (-1,25). Jedynie na osiedlu Centrum, również pomimo ujemnego salda urodzeń i zgonów, wskaźnik salda urodzeń i zgonów w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest nieznacznie niższy niż średnia w gminie (-0,50). W 2023 roku na podobszarze Czarna Białostocka odnotowano 10 urodzeń przy 28 zgonach.

Wskaźnik salda migracji (zameldowania/wymeldowania) jest również ujemny (-1,92), choć jest to wynik nieco lepszy niż średnia gminna (-2,14). Niemniej jednak, łączne negatywne salda świadczą o kurczeniu się populacji podobszaru rewitalizacji. W 2023 roku liczba osób nowo zameldowanych wyniosła 45 przy 76 osobach wymeldowanych. Najbardziej korzystnie przedstawia się osiedle Centrum (Centrum: -0,79; gmina: -2,14). Liczba osób zameldowanych wyniosła 34 – wymeldowanych 46. Natomiast zdecydowanie poniżej średniej gminnej wypadają osiedla Starówka (-3,97; 10 zameldowań – 30 wymeldowań) oraz Wiosenne (-3,75; 1 zameldowanie – 4 wymeldowania).

Wskaźnik obciążenia demograficznego, mierzony liczbą mieszkańców w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym, wynosi 42,31, co jest wartością wyższą niż średnia gminna (39,64). Wskazuje to na postępujące starzenie się społeczności i zwiększone obciążenie osób aktywnych zawodowo kosztami utrzymania starszych grup wiekowych. Dodatkowa analiza struktury wiekowej mieszkańców podobszaru również wykazuje znaczące obciążenie demograficzne. Na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym przypada średnio 74,9 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, z czego liczba osób powyżej 65 roku życia wynosi średnio 20,83 w przeliczeniu na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym. Dane te sygnalizują przewagę mieszkańców starszych nad młodszymi, co jest istotnym wyzwaniem dla polityki społecznej, zdrowotnej i inwestycyjnej w gminie.

W strukturze mieszkańców dominują osoby w wieku produkcyjnym (937 osób), stanowiące większość populacji (57,18%). Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosi 305 (18,63%), a w wieku poprodukcyjnym 396 (24,19%).

Wykres 1 Struktura podobszaru Czarna Białostocka według ekonomicznych grup wieku

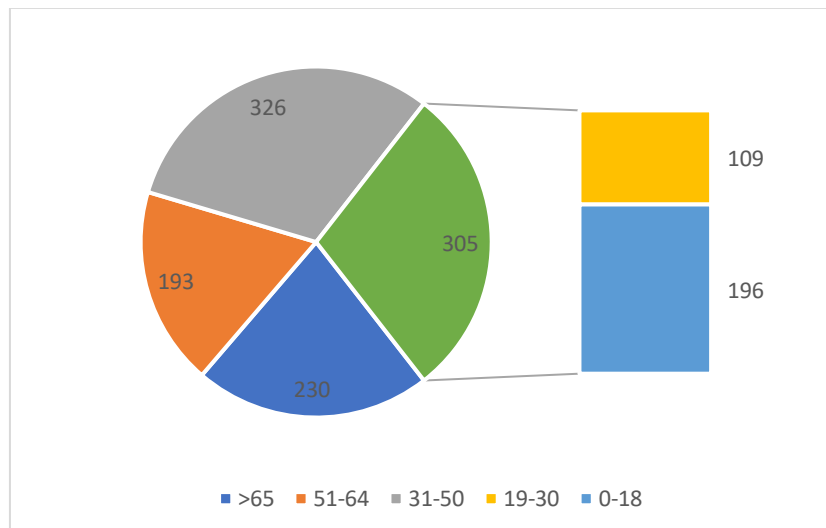

Źródło: Opracowanie własne

W strukturze wiekowej mieszkańców podobszaru dominują mieszkańcy w przedziale wieku 31-50 lat (326 osób). Kolejnymi grupami są osoby w wieku powyżej 65 rok użycia (230 osób) oraz osoby w wieku 51-64 lata (193 osoby). Najmniej liczną grupę stanowią osoby w przedziale wieku 19-30 lat (109 osób).

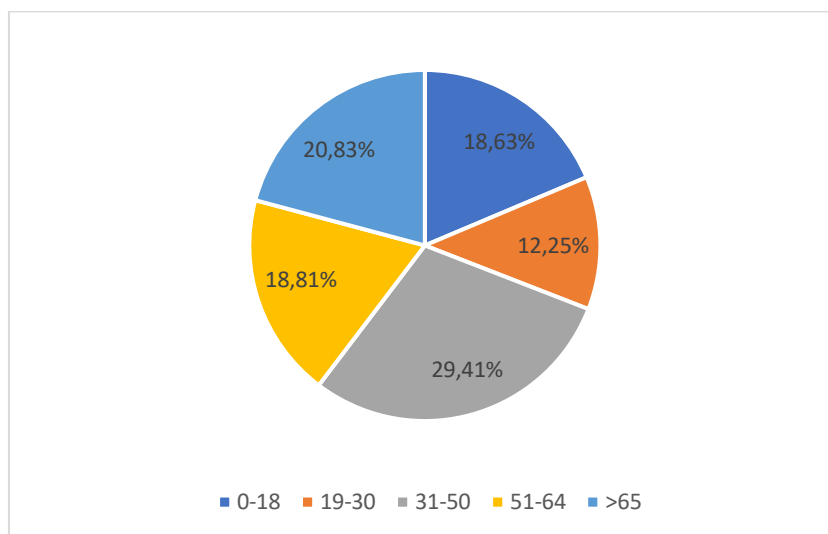
Wykres 2 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Czarna Białostocka – ujęcie liczbowe

Źródło: Opracowanie własne

Widoczne są przy tym różnice między osiedlami. Największa liczba osób w wieku do 18 roku życia występuje na osiedlu Wiosenne (28,75%), jednocześnie blisko 66% mieszkańców nie przekracza 50 roku życia. Dodatkowo osiedle Wiosenne charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym (105,13). Przy wskaźniku liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym przypadającej na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym wynoszącym 58,97 wskazuje na względnie młodą populację dzieci i młodzieży. Osiedle Centrum odznacza się wysokim udziałem mieszkańców powyżej 50 roku życia (40,17) i najniższą liczbą osób do 30 roku życia (28,92), co wskazuje na przewagę starszych grup wiekowych. Osiedle Starówka wykazuje niższe obciążenie demograficzne w porównaniu do Centrum i Wiosennego, jednak odznacza się również wysokim udziałem mieszkańców powyżej 50 roku życia (39,68), co przy niskim udziale osób do 30 roku życia (33,33) odzwierciedla tendencję starzenia się populacji oraz spadku liczby młodych mieszkańców.

Wykres 3 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Czarna Białostocka – ujęcie procentowe

Źródło: Opracowanie własne

Taka struktura demograficzna wskazuje jednoznacznie na konieczność podejmowania działań rewitalizacyjnych uwzględniających starzenie się społeczeństwa oraz potrzebę przyciągania nowych mieszkańców, aby przeciwdziałać dalszej degradacji społecznej i przestrzennej.

Bezrobocie w podobszarze rewitalizacji Czarna Białostocka wykazuje znaczące zróżnicowanie w zależności od osiedla, zarówno pod względem liczby osób bez pracy, jak i struktury demograficznej i kwalifikacyjnej. Średni odsetek osób bezrobotnych w obszarze rewitalizacji wynosi 4,16 w stosunku do 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym, co wskazuje na umiarkowany poziom bezrobocia w porównaniu do średniej gminnej (4,97). Ogólna liczba osób bezrobotnych w podobszarze Czarna Białostocka w 2023 roku wyniosła 39 osób, w tym 23 kobiety i 16 mężczyzn. Udział osób bezrobotnych różni się znacznie między osiedlami – najwyższy jest w Osiedlu Starówka (5,23), umiarkowany w Centrum (3,72), a najniższy w Wiosennym (2,56).

Struktura wiekowa zarejestrowanych bezrobotnych ujawnia, że w podobszarze Czarna Białostocka dominują osoby w wieku 31–50 lat (50,79%). Co czwarta osoba bezrobotna to osoba powyżej 51 roku życia. Osoby młode do 30 roku życia stanowią blisko 23% populacji osób bezrobotnych. Na przestrzeni poszczególnych osiedli, największą grupę bezrobotnych (13) stanowią osoby w przedziale wieku 31-50 lat zamieszkujące osiedle Centrum (58,22). Przy czym należy zaznaczyć, że na osiedlu Wiosenne notuje się występowanie tylko jednej osoby bezrobotnej (osoba ta jest w przedziale wieku 31-50 lat). Starówka z kolei charakteryzuje się wyższym udziałem młodych bezrobotnych (31,25%) i osób starszych (31,25%), co może wskazywać na ryzyko migracji młodych oraz utrudnienia w aktywizacji osób starszych.

Osoby długotrwale bezrobotne stanowią znaczną część populacji bezrobotnej – średnio 28,11% (11 osób). Pod kątem charakterystyki osób bezrobotnych, w podobszarze Czarna Białostocka przeważają osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (30 osób), osoby bezrobotne bez kwalifikacji zawodowych (14 osób) oraz osoby bezrobotne z niepełnosprawnością (6).

Pod kątem struktury bezrobotnych w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych ogółem, wartości poszczególnych wskaźników znacząco przekraczają średnią gminną. Na podobszarze Czarna Białostocka osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym stanowią 76,89% bezrobotnych (średnia w gminie 55,27%). Wskaźnik udziału osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych jest tu znacznie wyższy – 16,31% wobec 5,76% w gminie, co pokazuje problem włączania tej grupy w rynek pracy. Podobnie zdecydowanie wyższy jest wskaźnik dotyczący braku kwalifikacji zawodowych przez osoby bezrobotne. Ponad 34,14% zarejestrowanych bezrobotnych nie posiada kwalifikacji, podczas gdy w gminie 24,21%.

W 2023 roku tylko jedna osoba bezrobotna z podobszaru Czarna Białostocka założyła własną firmę. Tym samym odsetek osób, które założyły własną firmę jest niski (Czarna Białostocka: 2,69; gmina: 4,64), co wskazuje na ograniczony poziom przedsiębiorczości wśród bezrobotnych.

Podsumowując, problem bezrobocia w podobszarze rewitalizacji Czarna Białostocka jest zróżnicowany przestrzennie i strukturalnie. Konieczne są działania ukierunkowane na: aktywizację długotrwale bezrobotnych, podnoszenie kwalifikacji osób z niskim wykształceniem, wsparcie osób starszych i młodych, a także rozwój lokalnej przedsiębiorczości.

W 2023 roku liczba rodzin zamieszkałych w podobszarze Czarna Białostocka, która korzystała z pomocy społecznej wyniosła 55 rodzin. Oznacza to, że odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej w podobszarze Czarna Białostocka (19,09) jest blisko pięciokrotnie wyższy w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej w gminie (4,00). Największa liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej zamieszkiwała osiedle Centrum.

Ogółem w 2023 roku liczba osób pobierających świadczenia społeczne wynosiła 80 osób w tym 40 kobiet i 40 mężczyzn. Pomimo niższego niż średnia w gminie odsetka osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców (Czarna Białostocka: 4,88; gmina: 6,39), na podobszarze Czarna Białostocka występuje najwyższa liczba osób pobierających świadczenia społeczne w ogóle osób pobierających świadczenia (Czarna Białostocka: 16,87; gmina: 4,00). Oznacza to koncentrację problemów społecznych tej części mieszkańców gminy i duże uzależnienie środkami pomocy społecznej.

Analiza wskaźników udziału osób korzystających z pomocy społecznej z konkretnych powodów, w stosunku do średniej gminnej wskazuje, że głównymi powodami przyznawania świadczeń pomocy społecznej było ubóstwo, niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Stąd też wartości poszczególnych wskaźników obrazujących przyczyny korzystania z pomocy społecznej przewyższające średnie wartości całej gminy przedstawiają się następująco:

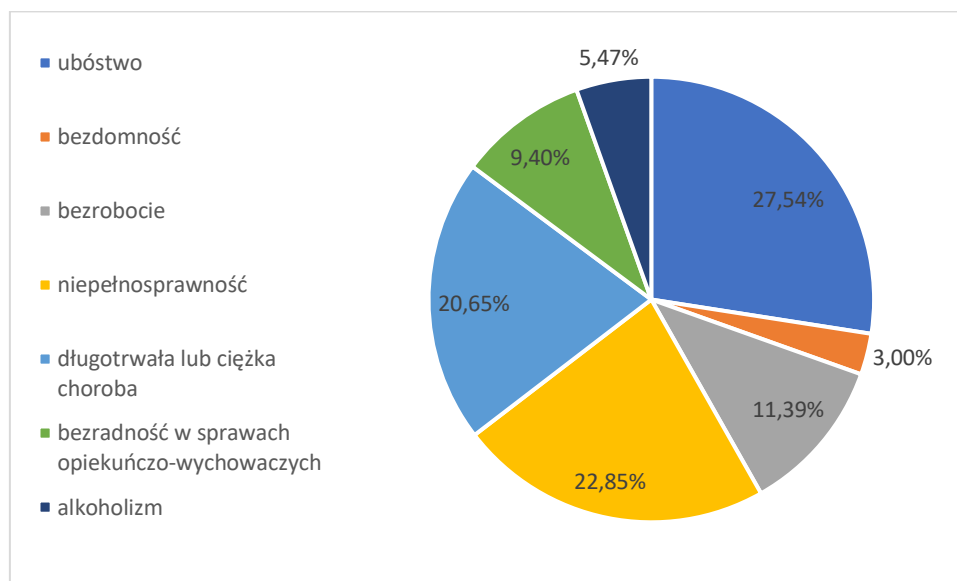
- ubóstwo - 34 świadczenia (Czarna Białostocka: 43,05; gmina: 35,15);
- bezdomność – 4 świadczenia (Czarna Białostocka: 4,68; gmina: 2,74);
- bezrobocie – 14 świadczeń (Czarna Białostocka: 17,80; gmina: 17,09);
- niepełnosprawność – 29 świadczeń (Czarna Białostocka: 35,72; gmina: 33,78);
- bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych – 12 świadczeń (Czarna Białostocka: 14,69; gmina: 12,07).

Jednocześnie wśród powodów korzystania z pomocy społecznej, których wartości wypadają korzystniej niż średnia (nawet w przypadku stosunkowo dużej liczby świadczeń) w gminie to:

- długotrwała lub ciężka choroba - 26 świadczeń (Czarna Białostocka: 32,28; gmina: 36,05);
- alkoholizm – 7 świadczeń (Czarna Białostocka: 8,55; gmina: 8,84).

Ogółem w 2023 r. liczba świadczeń pomocy społecznej z różnych przyczyn wyniosła 125. Poniższy wykres przedstawia natężenie korzystania z pomocy społecznej w podziale na poszczególne kategorie.

Wykres 4 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń

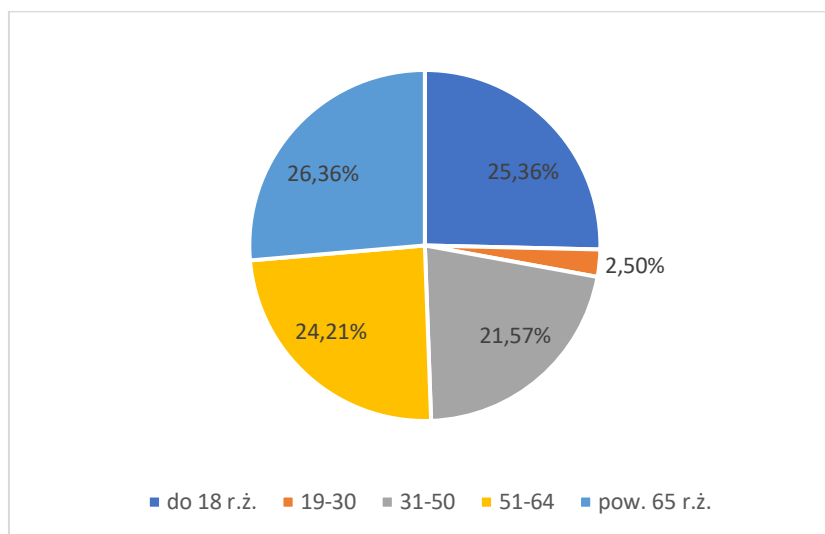

Źródło: Opracowanie własne

W 2023 roku, 21 rodzin korzystało z dodatków mieszkaniowych, co stanowiło wartość 12,93 (przy średniej w gminie: 4,00). Jednocześnie wystąpiły cztery osoby, którym założono „Niebieską Kartę” (Czarna Białostocka: 0,27; gmina: 0,46) oraz wystąpiły cztery przypadki rozpatrywane przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (Czarna Białostocka: 0,24; gmina: 0,29).

Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej w podobszarze Czarna Białostocka pokazuje, że największe obciążenie przypada na osoby w wieku powyżej 65 roku życia (26,36%) oraz na dzieci i młodzież do 18 roku życia (25,36%%). Równie znacząca jest grupa osób w wieku 51–64 lat (24,21%). Najmniejszą grupą osób korzystających z pomocy społecznej są osoby w przedziale wieku 19-30 lat (2,50%). Wskazuje to na obecność problemów społecznych w różnych grupach wiekowych – zarówno wśród najmłodszych, jak i osób w sile wieku oraz starszych.

Wykres 5 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźnik korzystających z dożywiania wśród dzieci wynosi 5,50 i jest wartością niższą niż średnia w gminie (6,03). Z dożywiania w 2023 roku korzystało 17 dzieci, z czego ponad 80% zamieszkiwało osiedle Centrum.

Analiza wartości korzystania z pomocy społecznej przez różne grupy wiekowe w odniesieniu do całej populacji w danej grupie wiekowej wskazuje, że pomimo skumulowanej wysokiej liczby osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkującej podobszar Czarna Białostocka, w żadnej z poszczególnych grup wiekowych nie odnotowano przekroczeń od wartości średniej dla gminy.

Struktura wiekowa korzystających przedstawia się następująco:

- <18 lat: 6,65%; średnia w gminie: 9,56%;
- 19–30 lat: 1,00%; średnia w gminie: 3,19%;
- 31–50 lat: 3,58%; średnia w gminie: 5,49%;
- 51–64 lat: 6,28%; średnia w gminie: 7,16%;
- >65 lat: 6,18%; średnia w gminie: 6,32%;

W obszarze rewitalizacji Czarna Białostocka istnieje istotna koncentracja problemów społecznych – ubóstwa, bezrobocia, bezradności w opiece nad dziećmi, długotrwałej choroby, przemocy i uzależnień. Skupienie tych zjawisk wskazuje na konieczność ukierunkowanych działań wsparcia rodzin, dzieci i osób starszych, jak również programów interwencyjnych w zakresie profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy, jak również poprawie stanom psychofizycznym.

Podobszar Czarna Białostocka wykazuje znacznie wyższy poziom interwencji policyjnych w porównaniu do średniej gminnej, co wskazuje na poważne problemy w sferze bezpieczeństwa publicznego. W 2023 roku odnotowano łącznie 80 interwencji, w tym 8 odnoszących się do zdarzeń komunikacyjnych. Nie włączając zdarzeń komunikacyjnych, na poziomie całego obszaru rewitalizacji liczba interwencji policji wyniosła 4,38 w przeliczeniu na 100 osób, było wartością wyższą niż średnia w gminie (1,65).

W 2023 roku liczba interwencji dotyczących przemocy domowej (33) wyniosła 2,00 w przeliczeniu na 100 osób, podczas gdy średnia w gminie to 1,80. Pomimo dość zbliżonego odsetka wskaźnika do średniej w gminie, wysoka liczba interwencji pokazuje, że przemoc w rodzinach jest istotnym problemem społecznego bezpieczeństwa. W 2023 roku odnotowano również:

- 8 interwencji policji związanych z bójką i pobiciem (Czarna Białostocka: 0,49; gmina: 0,19),
- 9 interwencji policji związanych z uszczerbkiem na zdrowiu (Czarna Białostocka: 0,55; gmina: 10,09),
- 41 interwencji policji związanych z kradzieżą rzeczy cudzej (Czarna Białostocka: 2,49; gmina: 0,81),
- 2 interwencje policji związane z kradzieżą samochodu (Czarna Białostocka: 0,11; gmina: 0,01),
- 9 interwencji policji ze względu na uszkodzenie mienia (Czarna Białostocka: 0,53; gmina: 0,43),
- 3 interwencje policji związane ze spożywaniem alkoholu w miejscu zabronionym (Czarna Białostocka: 0,20; gmina: 0,10).

Jedynym wskaźnikiem niższym niż średnia w gminie jest wskaźnik liczby zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar (Czarna Białostocka: 0,50; gmina: 1,75).

Analiza powyższego zjawiska wskazuje, że podobszar Czarna Białostocka wyróżnia się pod względem problemów bezpieczeństwa. Jest to obszar o wysokiej intensywności interwencji policyjnych, szczególnie w zakresie przemocy domowej i naruszeń porządku publicznego. Problem ten w znacznym stopniu wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i wymaga zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, w tym działań profilaktycznych, edukacyjnych i wspierających integrację społeczną.

Średnie wyniki egzaminu ósmoklasisty w latach 2021-2023 wśród uczniów podobszaru Czarna Białostocka (55,78%) nie przekroczyły średniej w gminie (56,25%). Stąd też istotnym wyznaniem będzie podejmowanie działań poprawiających jakość edukacji. Dodatkowo, wśród uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej, występują dzieci wymagające specjalnych potrzeb edukacyjnych lub dodatkowych działań wspierających edukację. Występowanie uczniów nieotrzymujących promocji do następnej klasy wskazuje na konieczność podejmowania działań niwelujących różnice edukacyjne oraz potrzebę monitorowania uczniów z problemami edukacyjnymi i wychowawczymi.

Frekwencja wyborcza w latach 2021–2024 wynosząca średnio 59,61% wobec 56,21% w gminie oznacza wyższą niż średnia frekwencję wyborczą, co świadczy o większym zaangażowaniu obywatelskim mieszkańców podobszaru. Liczba organizacji społecznych funkcjonujących na podobszarze wynosi 8, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców wskazuje na wynik wyższy niż średnia w gminie (Czarna Białostocka: 0,57; gmina: 0,34). Organizacjami funkcjonującymi na podobszarze Czarna Białostocka są Polski Związek Hodowców Gołębi Poczтовых, Sekcja Czarna Białostocka, Fundacja Wspierania Emigracji "Pan Tadeusz 2004", Stowarzyszenie „Krok po Kroku”, Ochotnicza Straż Pożarna w Czarnej Białostockiej, Uczniowski Klub Sportowy "ISKRA", Związek Harcerstwa Polskiego, Stowarzyszenie Osób Niepełnosprawnych „Razem” oraz Fundacja Marszałkowska.

Kluczowe problemy społeczne w opinii lokalnych liderów

Analiza rozmów z przedstawicielami gminy, MOPS, oświaty oraz liderami lokalnymi wskazuje na wyraźną kumulację problemów społecznych w zwartej strukturze miejskiej podobszaru Czarnej Białostockiej. Szczególnie widoczna jest koncentracja rodzin wieloproblemowych, długotrwale korzystających z pomocy społecznej, wśród których utrwalają się mechanizmy bierności zawodowej, zależności od świadczeń oraz wyuczonej bezradności. Zauważalna jest powtarzalność schematów funkcjonowania części gospodarstw domowych – niski poziom kompetencji społecznych, trudności w zarządzaniu budżetem, ograniczoną mobilność oraz niechęć do podejmowania aktywizacji bez długofalowego wsparcia środowiskowego. W rozmowach wielokrotnie wybrzmiewały narastające problemy psychospołeczne: konflikty rodzinne, przemoc ukryta, uzależnienia oraz wzrost różnego rodzaju zaburzeń. Szczególnie niepokojące są sygnały dotyczące kondycji dzieci i młodzieży – deficyty emocjonalne, trudności wychowawcze, nierówności edukacyjne oraz ograniczony dostęp do wsparcia specjalistycznego i zajęć rozwijających poza szkołą. Lokalni liderzy wskazywali na potrzebę systemowych działań łączących edukację nieformalną z budowaniem kompetencji społecznych i obywatelskich. Brak atrakcyjnej, dostępnej oferty czasu wolnego sprzyja bierności młodzieży oraz odpływowi młodych osób do większych ośrodków. Istotnym zjawiskiem jest starzenie się populacji i wysoki wskaźnik obciążenia demograficznego. W ramach tej grupy mieszkańców obserwuje się poczucie osamotnienia, wykluczenie cyfrowe oraz obawy o bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej. Wycofanie się seniorów z życia publicznego, spowodowane zarówno barierami zdrowotnymi, jak i niską jakością otoczenia, sprzyja przejmowaniu przestrzeni przez grupy generujące zachowania aspołeczne, stąd też ważnym krokiem będzie podejmowanie działań wyraźnie wzmacniających istniejący na podobszarze kapitał społeczny, w tym m.in. przeciwdziałanie niskiemu zaufaniu społecznemu, jak również realizację działań środowiskowych wzmacniających samoorganizację mieszkańców. Problemy społeczne mają charakter strukturalny i wymagają zintegrowanego i wielowątkowego podejścia łączącego wsparcie rodzin, działania profilaktyczne, działania integracyjne i promocyjne, aktywizację seniorów oraz odbudowę więzi międzysąsiedzkich.

Analiza Sfery Gospodarczej, Środowiskowej, Przestrzenno-Funkcjonalnej oraz Technicznej

Podobszar Czarna Białostocka jako całość wyróżnia się na tle gminy większą aktywnością gospodarczą, wyższą liczbą firm w przeliczeniu na mieszkańców w wieku produkcyjnym oraz wyższą liczbą nowo zakładanych działalności. Jednocześnie dane pokazują narastające zróżnicowanie między osiedlami, co ma kluczowe znaczenie w kontekście planowania działań rewitalizacyjnych.

Wskaźnikiem intensywności aktywności gospodarczej w jednostce jest wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów w bazie REGON oraz działalności rolniczej na 100 osób w wieku produkcyjnym, czyli liczbę osób potencjalnie aktywnych zawodowo. Wskaźnik dotyczący liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym wskazuje, że podobszar Czarna Białostocka wypada słabiej niż średnia gminna (Czarna Białostocka: 18,19; gmina: 29,12). Pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON (bez działalności rolniczej) w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, podobszar Czarna Białostocka osiąga wskaźnik 15,59, co jest wartością wyraźnie wyższą od średniej gminnej (10,07). Świadczy to o większej aktywności przedsiębiorczej mieszkańców, która może wynikać z dostępności kapitału, infrastruktury lub lokalnego rynku zbytu. Oznacza to również, że w podobszarze Czarna

Białostocka występuje duży udział osób w wieku produkcyjnym zaangażowanych w pozarolniczą działalność gospodarczą lub korzystających z innych form zatrudnienia.

Na dzień 31 grudnia 2023 r. w bazie REGON zarejestrowanych było 170 aktywnych podmiotów gospodarczych oraz 14 podmiotów było zawieszonych. Jedynie 14% działalności zarejestrowanych w bazie REGON są to działalności rolnicze. Najwięcej przedsiębiorstw zarejestrowanych w bazie REGON dotyczy następujących kodów PKD2007:

- 96.02.Z FRYZJERSTWO I POZOSTAŁE ZABIEGI KOSMETYCZNE
- 94.20.Z DZIAŁALNOŚĆ ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH
- 47.11.Z SPRZEDAŻ DETALICZNA PROWADZONA W NIEWYSPECJALIZOWANYCH SKLEPACH Z PRZEWAGĄ ŻYWNOŚCI, NAPOJÓW I WYROBÓW TYTONIOWYCH
- 45.20.Z KONSERWACJA I NAPRAWA POJAZDÓW SAMOCHODOWYCH, Z WYŁĄCZENIEM MOTOCYKLI
- 25.11.Z PRODUKCJA KONSTRUKCJI METALOWYCH I ICH CZĘŚCI.

W okresie 2020-2023 w podobszarze Czarna Białostocka powstało 38 nowych podmiotów gospodarczych, 8 podmiotów zostało zawieszonych oraz 33 podmioty zostały wyrejestrowane. Jednocześnie w podobszarze Czarna Białostocka obserwuje się wyższy niż przeciętny w gminie wskaźnik liczby wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (Czarna Białostocka: 3,48; gmina: 2,76).

Wskaźnik salda liczby zarejestrowanych do liczby wyrejestrowanych i zawieszonych przedsiębiorstw wynosi -1,17. Oznacza to relatywnie niewielką stratę netto w strukturze podmiotów gospodarczych, co w zestawieniu ze średnią gminną wynoszącą -9,47 wskazuje na korzystniejsze warunki prowadzenia działalności gospodarczej, pomimo niższego poziomu ogólnej aktywności gospodarczej.

W lokalnej gospodarce na podobszarze Czarna Białostocka niewątpliwym potencjałem jest rozwój działalności gospodarczej. Powyższa analiza wskazuje, że na podobszarze tym występuje dobry klimat do zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej.

Analiza danych związanych z jakością powietrza wskazuje, że podobszar Czarna Białostocka w okresie 2020-2023 znajdował się w najniższych skalach pyłu zawieszonego PM10 ($\leq 20,4$) oraz PM2.5 ($\leq 10,4$). Niestety stężenie związku chemicznego B(aP, czyli benzo(a)pirenu - silnie toksycznego związku chemicznego z grupy wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA), powszechnie wykorzystywanego jako wskaźnik zanieczyszczenia powietrza, zwłaszcza w kontekście tzw. niskiej emisji, znajdowało się średnio w jednym z najwyższych przedziałów (1,5-5,00). Szczególnie widoczne jest to w latach 2020-2022. Natomiast w 2023 roku stężenie B(aP) znajdowało się w drugiej najniższej skali B(a)P (0,51-0,75). Podobszar Czarna Białostocka w latach 2020-2023 osiągał niższe poziomy zanieczyszczeń powietrza (PM10, PM2.5) niż wynosi średnia gminna. Średnie stężenie pyłów zawieszonych w analizowanym okresie PM2.5 dla podobszaru Czarna Białostocka wyniosło 9,34 (gmina: 8,23), natomiast średnie stężenie pyłów zawieszonych PM10 wyniosło 14,11 (gmina: 12,96). W przypadku stężenia B(a)P, średnia wartość 1,61 była dwukrotnie wyższa niż średnia dla gminy (0,81).

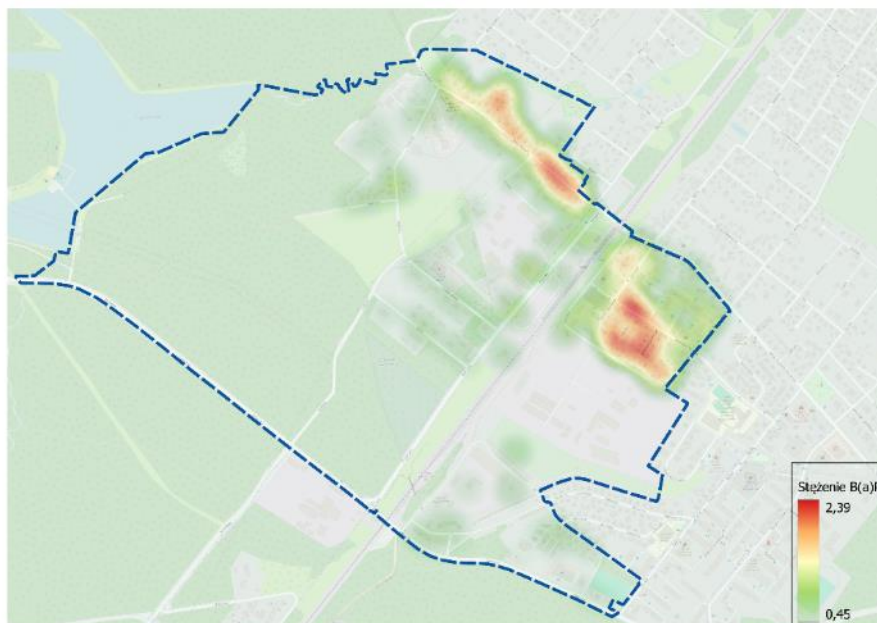
Tabela 7 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Czarna Białostocka

	2020	2021	2022	2023	średnia 2020-2023
PM10	13,36	14,95	14,86	13,25	14,11
PM2.5	8,95	10,04	9,59	8,78	9,34
B(a)P	2,06	2,18	1,59	0,61	1,61

PM10	<=20,4	20,5-24,4	24,5-30,4	30,5-35,4	35,5-40,4	40,5-50,4	>=50,5
PM2.5	<=10,4	10,5-12,4	12,5-15,4	15,5-18,4	18,5-20,4	20,5-25,4	>=25,5
B(a)P	<=0,5	0,51-0,75	0,76-1,00	1,01-1,25	1,26-1,49	1,50-5,00	>=5,01

Źródło: Opracowanie własne

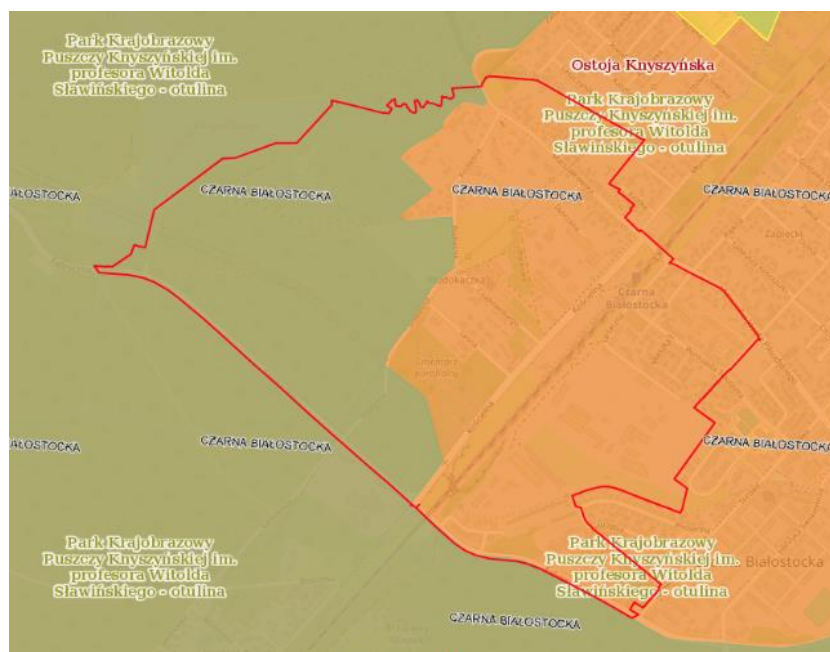
Rysunek 6 Mapa skupień związku B(a)P w przestrzeni podobszaru Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar Czarna Białostocka położony jest w strefie otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego. Dodatkowo obszar położony jest w strefie obszarów Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006. Przez podobszar przebiega również korytarz ekologiczny - Puszcza Knyszyńska.

Rysunek 7 Formy ochrony przyrody w podobszarze Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Czarna Białostocka nie jest zagrożony powodzią (ani 10%, ani 1%, ani podtopieniami gruntowymi). Masa zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest pozostała do usunięcia [Mg], na koniec 2023 r. wynosiła 78 601 Mg, przy czym ponad 76% wyrobów azbestowych (59 786 Mg), znajduje się na osiedlu Starówka. Wskaźnik masy zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg] w przeliczeniu na 100 mieszkańców był znacznie niższy niż średnia w gminie (Czarna Białostocka: 4 798,59; gmina: 32 013,82), co wskazuje na niewielkie, acz istotne z punktu widzenia kondycji zdrowotnej, nagromadzenie azbestu w lokalnej zabudowie wymagające usunięcia.

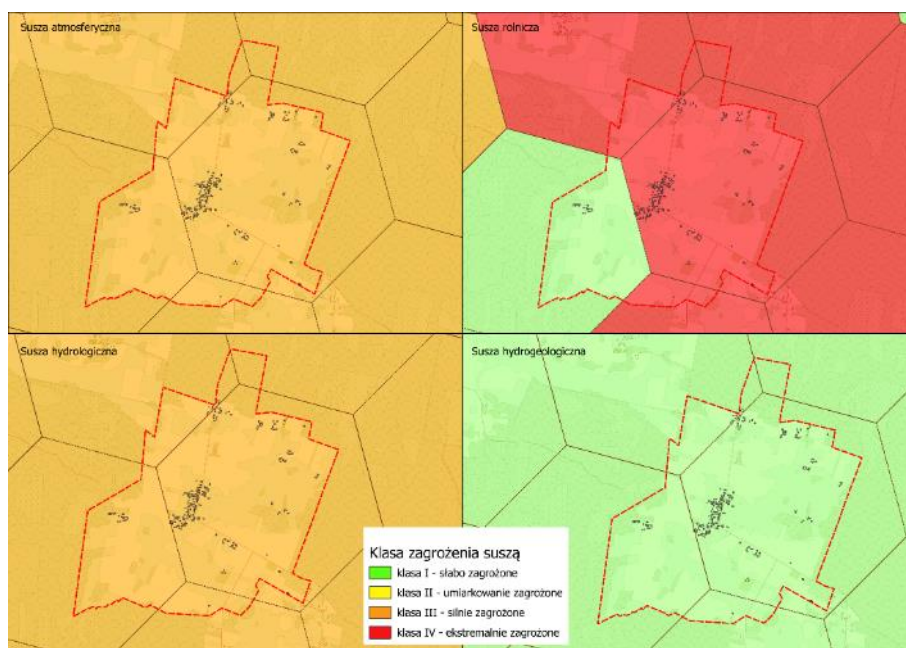
Rysunek 8 Lokalizacja wyrobów zawierających azbest w podobszarze Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Susza silniej oddziałuje na tereny zurbanizowane, w tym śródmieścia miast, gdzie jej skutki kumulują się w specyficzny sposób. Długotrwałe niedobory opadów, obniżanie się poziomu wód gruntowych oraz częstsze i dłuższe fale upałów prowadzą do pogorszenia warunków życia mieszkańców w przestrzeniach o wysokim stopniu uszczelnienia powierzchni i ograniczonym udziale zieleni. W obszarach śródmiejskich skutki suszy mają charakter wielowymiarowy – wpływają jednocześnie na mikroklimat, zdrowie mieszkańców, estetykę i funkcjonalność przestrzeni publicznych oraz odporność miasta na zmiany klimatu. Ograniczona retencja wód opadowych oraz szybkie nagrzewanie się nawierzchni utwardzonych powodują wzrost temperatury powietrza i nasilanie się zjawiska miejskich wysp ciepła, szczególnie dotkliwego w okresach letnich. Analiza sytuacji hydrograficznej dla podobszaru Czarna Białostocka wskazuje na silne i umiarkowane łączne zagrożenie suszą (z przewagą silnego zagrożenia). Natomiast w ramach poszczególnych rodzajów suszy sytuacja wskazuje na silne zagrożenie suszą atmosferyczną, silne zagrożeniem suszą hydrologiczną, słabym zagrożeniem suszą hydrogeologiczną oraz na części podobszaru ekstremalne a na części słabe zagrożenie suszą rolniczą (z przewagą ekstremalnego).

Rysunek 9 Mapa zagrożenia suszą - podobszar Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Stąd też w sezonach letnich diagnozuje się miejscowe i czasowe pogorszenie mikroklimatu w śródmieściu Czarnej Białostockiej, co bezpośrednio przekłada się na zdrowie i samopoczucie mieszkańców. Wysokie temperatury oraz niska wilgotność powietrza zwiększają ryzyko odwodnienia i przegrzania organizmu, chorób układu krążenia i oddechowego czy zaostrzenia schorzeń przewlekłych. Szczególnie narażone są dzieci oraz osoby starsze, których liczba na obszarze rewitalizacji jest znacząca, a których zdolności adaptacyjne do ekstremalnych warunków termicznych są ograniczone. Dla seniorów długotrwałe upały oznaczają nie tylko zagrożenia zdrowotne, lecz także ograniczenie aktywności społecznej i korzystania z przestrzeni publicznych. W przypadku dzieci

pogorszenie warunków mikroklimatycznych wpływa na koncentrację, samopoczucie oraz możliwość bezpiecznego i komfortowego spędzania czasu na świeżym powietrzu. Brak przyjaznych, zacienionych i chłodzących przestrzeni sprzyja również wzrostowi stresu, zmęczenia oraz poczucia obniżenia jakości życia w centrum miasta, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do odpływu aktywności społecznych i osłabienia funkcji śródmieścia.

Zazielenienie przestrzeni publicznych jest istotne z dwóch powodów. Pierwszy wynika z niskiego poziomu zazielenienia przestrzeni publicznych. Zgodnie z analizą mapy korony drzew, o ile pokrycie całej gminy Czarna Białostocka jest na poziomie 74,30%, to lokalnie w mieście i na podobszarze Czarna Białostocka znajdują się przestrzenie o niskiej liczbie zieleni. Drugi wynika z działań rozwojowych prowadzonych w mieście Czarna Białostocka. Gmina Czarna Białostocka swoimi działaniami dąży bowiem do tworzenia różnego rodzaju dostępnych zielonych przestrzeni publicznych w różnych częściach miasta, tym samym kontynuacja tych działań ukierunkowana szczególnie na wyznaczony obszar rewitalizacji, staje się jednym z kluczowych zadań rewitalizacyjnych. Działania związane z modernizacją przestrzeni wspólnych, tworzeniem i odtwarzaniem terenów zielonych, budową parków kieszonkowych są jednymi z najbardziej widocznych działań przeciwdziałających skutkom suszy w śródmieściu, jak również przeciwdziałają degradacji zieleni miejskiej. Wzmocnienie drzewostanu, trawników oraz zdolności roślin do regeneracji prowadzą do wzrostu zdolności przestrzeni do naturalnego chłodzenia, polepszenia jakości powietrza, jak również poprawy walorów estetycznych i rekreacyjnych. Niedobór zieleni i wody w przestrzeni publicznej potęguje zaś efekt wysp ciepła i ogranicza funkcję śródmieścia jako miejsca odpoczynku, integracji społecznej i codziennych aktywności mieszkańców.

Rysunek 10 Mapa korony drzew na podobszarze Czarna Białostocka

Źródło: <https://aplikacja.mapadrzew.com>

Działania rewitalizacyjne ukierunkowane na zazielenienie, modernizację parków oraz tworzenie stref poprawy mikroklimatu, stanowią adekwatną i spójną odpowiedź na zdiagnozowany problem, wzmacniając odporność miasta na zmiany klimatu i podnosząc jakość życia mieszkańców. Powiązanie tych działań z działaniami modernizacyjnymi

związanymi z uzupełnianiem małej architektury, jak również modernizacją placów zabaw (które z uwagi na upływ czasu wymagają nowej aranżacji i gruntownej przebudowy) sprawi, że przestrzeń publiczna stanie się estetyczna oraz przyjazna mieszkańcom.

Stan techniczny budynków mieszkalnych i gospodarczych w podobszarze Czarna Białostocka można uznać za dobry. Zgodnie z BDOT10K, w 2023 roku na wyznaczonym podobszarze było 197 budynków mieszkalnych, w tym 13 budynków mieszkalnych wielorodzinnych oraz 194 – budynki mieszkalne jednorodzinne. W ramach budynków mieszkalnych jednorodzinnych, 4 budynki były nieczynne oraz jeden był zniszczony. Stąd też wskaźnik liczby budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest zdecydowanie niższy niż średnia w gminie (Czarna Białostocka: 0,30; gmina: 2,31).

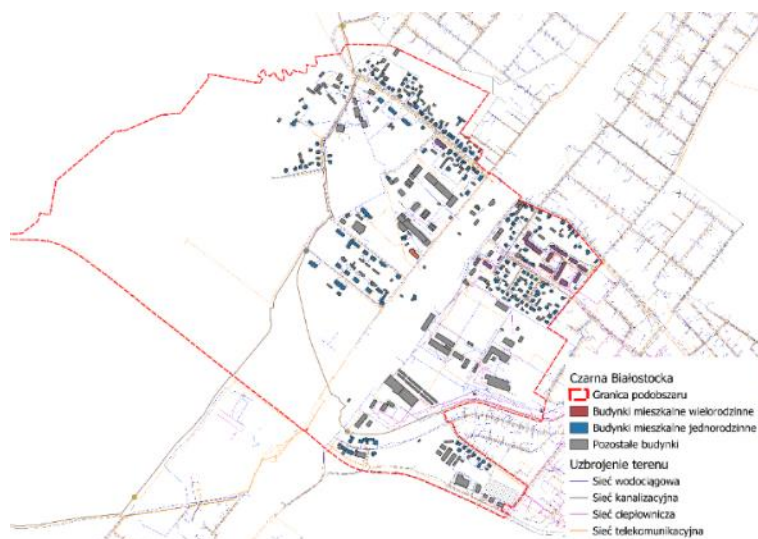
W 2023 roku liczba lokali mieszkalnych wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu gminy wynosiła 25 obiektów. Analiza jakościowa obiektów o przeznaczeniu mieszkaniowym wskazuje, że ich stan techniczny jest średni i wymaga przeprowadzenia prac modernizacyjnych.

W obrębie obszaru rewitalizacji znajdują się również ważne dla rozwoju lokalnej społeczności budynki użyteczności publicznej. Najważniejszym z nich, stanowiącym bazę do realizacji wszelkich działań społecznych jest Dom Kultury w Czarnej Białostockiej. W jednostce tej realizowanych jest szereg wydarzeń mających skierowanych do mieszkańców Czarnej Białostockiej. Dodatkowo w formie stałej działają w nim pracownie w zakresie m.in. fotografii, fitnessu, muzyki, plastyki, szachów czy tańca. Dodatkowo z uwagi, iż część zajęć może być realizowana w przestrzeni wokół budynku, istotnym zadaniem jest również uporządkowanie przestrzeni wokół budynku oraz przystosowanie jej do realizacji zajęć na świeżym powietrzu.

Sprawnie funkcjonująca i odpowiednio rozwinięta infrastruktura techniczna stanowi jeden z kluczowych fundamentów jakości życia mieszkańców oraz warunek trwałego rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów zurbanizowanych. W kontekście obszaru rewitalizacji w Czarnej Białostockiej szczególnego znaczenia nabiera jakość oraz dostępność urządzeń sieciowych, w tym sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, ciepłowniczej oraz telekomunikacyjnej. Niedostosowanie infrastruktury technicznej do współczesnych standardów, zarówno pod względem zasięgu, jak i parametrów technicznych, generuje szereg negatywnych zjawisk przestrzennych, środowiskowych i społecznych. Problemy te kumulują się zwłaszcza na terenach o zwartej zabudowie mieszkaniowej, gdzie sieci infrastrukturalne bezpośrednio wpływają na komfort codziennego funkcjonowania, poczucie bezpieczeństwa oraz zdrowie mieszkańców. Obszar rewitalizacji Czarna Białostocka jest zwodociągowany w 100%, co oznacza że wszystkie budynki mieszkalne podłączone są do sieci wodociągowej. W przypadku zaś sieci kanalizacyjnej, budynki znajdujące się w obszarach zwartej zabudowy podłączone są do sieci kanalizacyjnej. Natomiast lokalnie wykorzystywane zbiorniki bezodpływowe, szczególnie na obrzeżach miasta w obrębie osiedla Starówka. Do sieci ciepłowniczej obsługującej część miasta Czarna Białostocka, podłączone są, w większości, budynki wielorodzinne oraz budynki użyteczności publicznej. Zasięg sieci ciepłowniczej jest ograniczony w szczególności w strefach zabudowy jednorodzinnej. Stąd też występuje w niej wysoki udział indywidualnych źródeł ciepła opartych na paliwach stałych, często niskiej jakości. Skutkiem jest okresowe lokalne pogorszenie jakości powietrza, nasilenie zjawiska niskiej emisji oraz negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców, w szczególności dzieci i osób starszych. W 2023 roku w podobszarze Czarna Białostocka odnotowano dwie awarie sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, w części podobszaru obejmującej osiedle Wiosenne. Pomimo

wysokiej wartości wskaźnika liczby awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii wynoszącego 15,38 przy średniej w gminie wynoszącej 4,00, z uwagi na skalę zjawiska trudno mówić o systemowym problemie. Owszem wartość wskaźnika może wskazywać na występowanie problemu, jednak skala problemu wskazuje o incydentalnym problemie, mającym charakter miejscowy i jednorazowy. Trudno tym samym rozważać podejmowanie w tym zakresie jakichkolwiek działań systemowych o charakterze rewitalizacyjnym.

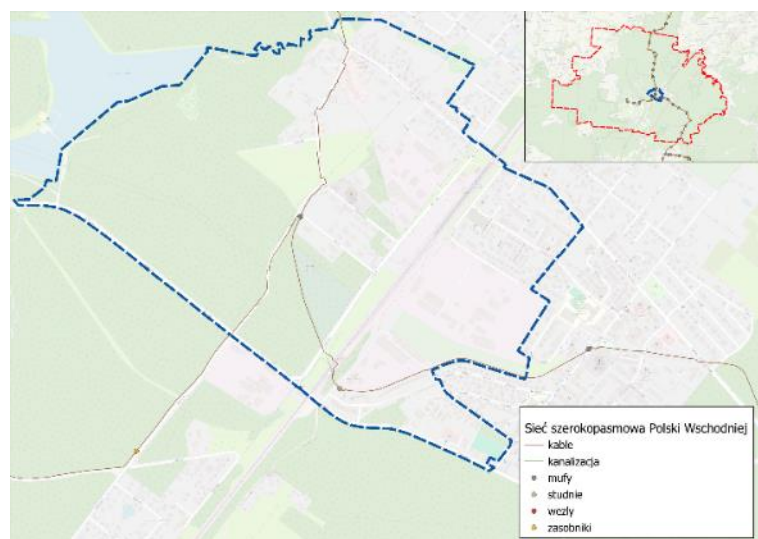
Rysunek 11 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Przez teren gminy Czarna Białostocka, w tym również przez wyznaczony obszar rewitalizacji w mieście Czarna Białostocka przebiega ważna inwestycja z zakresu infrastruktury technicznej o charakterze ponadlokalnym - sieć szerokopasmowa zrealizowana w ramach programu Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej.

Rysunek 12 Lokalizacja Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej

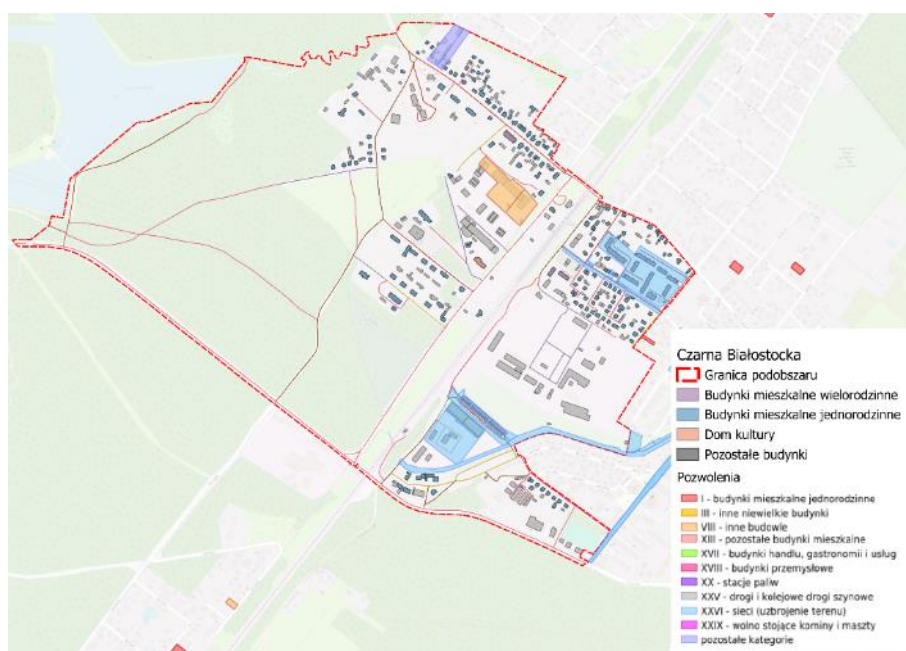

Źródło: Opracowanie własne

Struktura i dynamika wydawanych pozwoleń na budowę stanowią istotny wskaźnik procesów przestrzennych zachodzących na obszarach zurbanizowanych. W kontekście rewitalizacji pozwolenia te odzwierciedlają nie tylko poziom aktywności inwestycyjnej, lecz także kierunki rozwoju funkcjonalnego, presję urbanizacyjną oraz stopień dostosowania istniejącej struktury przestrzennej do współczesnych potrzeb mieszkańców. W 2023 r. na podobszarze rewitalizacji nie wydano ani jednej prawomocnej decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu. Wynika to przede wszystkim z braku dostępu do wolnych nieruchomości gruntowych. Niemniej jednak analiza przestrzenna mapy pozwoleń na zabudowę (stan na koniec 2025 r.) wskazuje, że na podobszarze rewitalizacji w większości przypadków pozwolenia na budowę dotyczą sieci uzbrojenia terenu przebiegającej albo wzdłuż ciągów komunikacyjnych, albo przestrzeni budynków mieszkalnych wielorodzinnych.

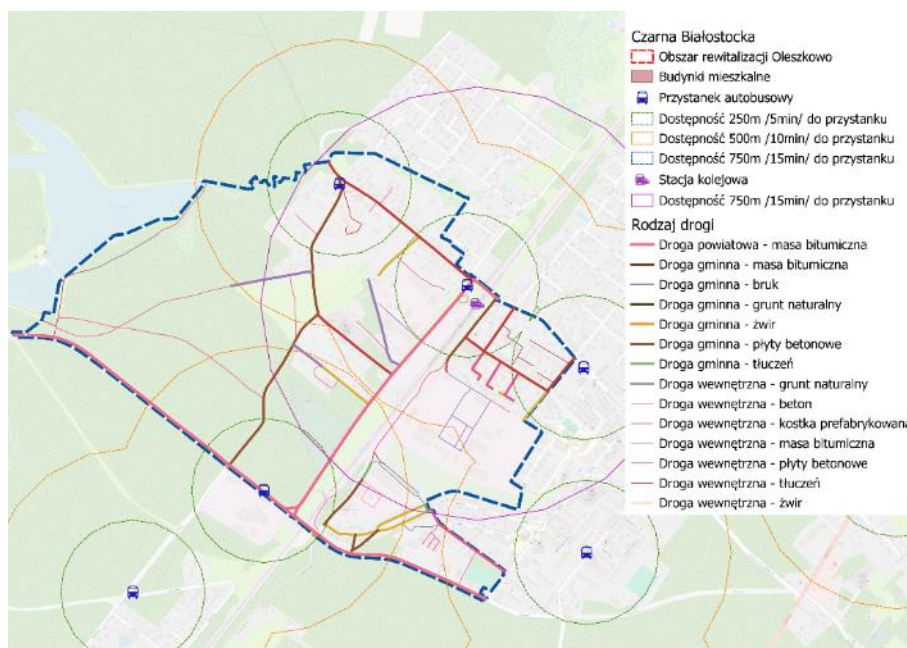
Rysunek 13 Mapa pozwoleń na budowę na podobszarze Czarna Białostocka - stan na koniec 2025 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://czarnabialostocka.e-mapa.net>

Na podobszarze Czarna Białostocka główny układ drogowy stanowią drogi powiatowe o nawierzchni bitumicznej nr 1420B oraz 2303B, jak również drogi gminne o twardej nawierzchni. Istotną część układu drogowego stanowią drogi gminne o nawierzchni gruntowej, żwirowej i tłuczniowej, drogi wewnętrzne o niskim standardzie technicznym, pełniące funkcję głównych osi komunikacyjnych. Udział dróg publicznych (powiatowe i gminne) o niskiej jakości (żwir, grunt naturalny, tłuczeń) w ogólnej długości dróg publicznych jest niższy niż średnia w gminie (Czarna Białostocka: 27,18; gmina: 43,49). Niemniej jednak w ogólnej długości dróg gminnych (6,23 km), blisko 32% (2km) są to drogi o niskim standardzie. W kontekście lokalnym oznacza to znaczną skalę problemu, zwłaszcza że drogi te obsługują bezpośrednio tereny zamieszkałe i wykorzystywane w codziennych dojazdach.

Rysunek 14 Układ sieci drogowej i dostępności komunikacyjnej na podobszarze Czarna Białostocka

Źródło: Opracowanie własne

Analiza przestrzenna dostępności do transportu zbiorowego wskazuje dobry i bardzo dobry dostęp do komunikacji publicznej i kolejowej mieszkańców podobszaru rewitalizacji. Dostęp do przystanków transportu zbiorowego mieści się w większości w zasięgu 500 m (10 minut dojazdu do przystanku przy średniej prędkości przemieszczania się wynoszącej 3 km/h). W podobszarze znajdują się trzy przystanki komunikacji publicznej autobusowej. Jednocześnie w obrębie 500 m mieszkańcy podobszaru rewitalizacji mają dostęp do przystanków zlokalizowanych poza wyznaczonym podobszarem rewitalizacji. Dodatkowo lokalizacja dostępu do stacji kolejowej dla mieszkańców wyznaczonego podobszaru również znajduje się w akceptowalnej lokalizacji. W zasadzie prawie wszyscy mieszkańcy podobszaru rewitalizacji mieszkają w odległości 750 m (15 minut) od stacji kolejowej. Oznacza to, że pod kątem dostępności komunikacyjnej trudno mówić o występowaniu problemu.

Dane dotyczące zdarzeń komunikacyjnych nie wskazują na podwyższony poziom ryzyka na podobszarze Czarnej Białostockiej, z wyjątkiem zdiagnozowanych lokalnych problemów. W 2023 roku na podobszarze Czarna Białostocka wystąpiło 8 zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar zagrażających zdrowiu i życiu mieszkańców, w tym 2 w obrębie osiedla Starówka oraz 6 w obrębie osiedla Wiosenne. Wskaźnik odnoszący się do liczby zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem był na podobszarze Czarna Białostocka trzykrotnie niższy niż średnia w gminie (Czarna Białostocka: 0,50; gmina: 1,75). Niemniej, jak zostało stwierdzone wcześniej, lokalny problem dużej liczby zdarzeń komunikacyjnych jest znaczący, szczególnie w obrębie osiedla Wiosenne. Na osiedlu tym analizowany wskaźnik wynosi 7,5, co przy średniej dla podobszaru rewitalizacji (0,5), wskazuje na występowanie problemu dużej liczby zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu lub zdrowiu. Oznacza to tym samym, że należy podjąć działania poprawiające lokalną jakość dróg publicznych, jak również związanych ze spowolnieniem ruchu, tym samym możliwe będzie zniwelowanie zdiagnozowanych problemów związanych z komunikacją drogową.

Wyznaczony podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka jest w 43% objęty miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. Jedynie część obszaru rewitalizacji obejmującego część osiedla Centrum, nie jest objęta planem miejscowym.

Dominująca forma planistyczna w obrębie MPZP związana jest z zabudową mieszkaniową jednorodzinną (MN / MN/U) - lokalnie zabudowa mieszkaniowa o większej intensywności lub z dopuszczeniem usług. Natomiast obszary o wyraźnie odmiennym charakterze funkcjonalnym (tereny oznaczone jako P, U/P, PS) zlokalizowane są głównie w sąsiedztwie infrastruktury kolejowej i głównych ciągów komunikacyjnych.

Rysunek 15 Mapa pokrycia podobszaru Czarna Białostocka miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://czarnabialostocka.e-mapa.net>

Na podobszarze Czarna Białostocka znajduje się zabytek wpisany są do gminnej ewidencji zabytków - część torowiska kolejki wąskotorowej, 1914-1918, nr rej.: 750 z 13.10.1992. Dodatkowo na wyznaczonym podobszarze znajdują się zabytki wpisane do wojewódzkiej ewidencji zabytków: kolejowy budynek mieszkalny (ul. Kościelna 3), budynek użyteczności publicznej, ob. GOK (ul. Kościelna 7), łaźnia miejska, ob. wyłuszcarnia nasion (ul. Podleśna 1 oraz schron przeciwlotniczy (ul. Mieszka I nr 4 i 11).

Kluczowe problemy sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i infrastrukturalnej w opinii lokalnych liderów

Wnioski z wizji lokalnych oraz spotkań z lokalnymi liderami opinii jednoznacznie wskazują na degradację części infrastruktury społecznej oraz niedostateczną jakość przestrzeni publicznych, szczególnie w centralnych rejonach miasta. Otoczenie aktualnej lokalizacji Domu Kultury oraz obszar parku przy ul. Czajkowskiego określone były przez mieszkańców bardzo słabo, jako przestrzeń niesprzyjającą integracji. W okresie letnim wysoka kumulacja ciepła oraz niedobór zieleni potęgują zjawisko miejskiej wyspy ciepła i ograniczają korzystanie z przestrzeni przez osoby starsze. Dodatkowo niezadowolający stan techniczny Domu Kultury oraz jego otoczenia powoduje utratę funkcji „miejskiego magnesu”. Niedostateczne oświetlenie, niskiej jakości mała architektura oraz brak czytelnego zagospodarowania

przestrzeni sprzyjają powstawaniu tzw. martwych stref, w których koncentrują się zachowania „ryzykowne”. Problemy infrastrukturalne obejmują również niedostateczną termomodernizację budynków, zjawisko niskiej emisji, brak wymiany pieców CO oraz ograniczone wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. W gęstej zabudowie kumulacja zanieczyszczeń powietrza, w tym benzo(a)pirenu, pogarsza warunki zdrowotne mieszkańców. Dodatkowo wskazywano na niedostateczną jakość części dróg lokalnych, degradację nawierzchni przez transport ciężki oraz niewykorzystane tereny wokół drogi krajowej, które nie pełnią funkcji reprezentacyjnych ani integracyjnych. Ograniczenia przestrzenne wynikające z otaczających miasto terenów leśnych zmniejszają możliwości ekspansji urbanistycznej, co wymaga racjonalnego zagospodarowania istniejących zasobów i podniesienia jakości przestrzeni już użytkowanych.

Potencjały obszaru

Pomimo zidentyfikowanych deficytów, podobszar Czarna Białostocka dysponuje znaczącymi zasobami instytucjonalnymi i infrastrukturalnymi, które stanowią solidną bazę dla działań rewitalizacyjnych. Istniejąca infrastruktura społeczna na podobszarze – Dom Kultury, oraz w bezpośrednim jego otoczeniu – szkoły, przedszkole, biblioteka, infrastruktura sportowa i ścieżki rowerowe – tworzy potencjał do rozwijania funkcji integracyjnych i edukacyjnych, pod warunkiem jej modernizacji i lepszego wykorzystania. Miasto posiada aktywne instytucje publiczne (m.in. MOPS, przedszkole samorządowe, szkoły podstawowe, bibliotekę) oraz rosnącą gotowość do współpracy międzysektorowej. Istotnym zasobem jest także aktywność seniorów oraz funkcjonująca Rada Seniorów, które mogą stać się fundamentem działań międzypokoleniowych i budowania tożsamości lokalnej. Potencjał gospodarczy tworzą lokalni przedsiębiorcy (m.in. zakłady przemysłowe, browar), linia kolejowa z bocznica oraz dostępne tereny inwestycyjne i mieszkaniowe. Zasoby środowiskowe – bliskość lasów i zalewu – stanowią atut jakości życia i mogą zostać włączone w rozwój oferty rekreacyjnej oraz zielonej infrastruktury miejskiej. Znaczącym kapitałem jest również zainteresowanie mieszkańców historią lokalną i gotowość do współtworzenia narracji o mieście. Włączenie seniorów, młodzieży i instytucji kultury w działania tożsamościowe może wzmocnić identyfikację z miejscem oraz odbudować więzi społeczne.

Diagnoza wskazuje, że odpowiednio skoordynowane działania – modernizacja przestrzeni publicznych (szczególnie wokół Domu Kultury i w rejonie parku), rozwój usług społecznych i psychologicznych, aktywizacja seniorów, programy rehabilitacyjne oraz poprawa bezpieczeństwa poprzez monitoring i oświetlenie – mogą uruchomić efekt synergii: powrót mieszkańców do przestrzeni publicznej, wzmocnienie kapitału społecznego i ograniczenie zjawisk kryminalnych. Podobszar Czarna Białostocka posiada realne zasoby do przeprowadzenia zintegrowanej rewitalizacji, której osią będzie przywrócenie funkcji społecznych centrum miasta oraz odbudowa lokalnej wspólnotowości.

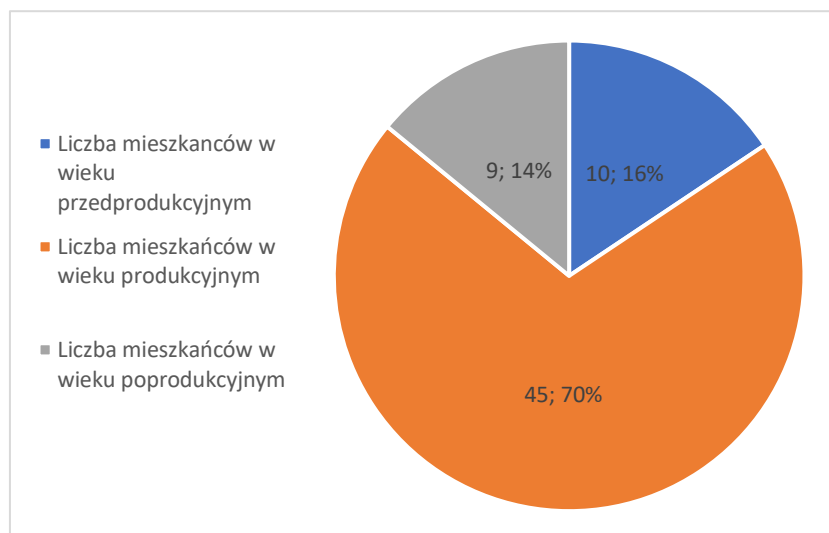
III.2. Podobszar Miasteczko

Analiza Sfery Społecznej

Podobszar Miasteczko, charakteryzujący się małą skalą demograficzną, wykazuje niepokojące wskaźniki koncentracji problemów społecznych i gospodarczych, które, choć dotyczą niewielkiej liczby osób, osiągają wysoki poziom intensywności w stosunku do średniej gminnej. Analiza szczegółowej diagnozy wyznaczonego podobszaru potwierdza, że pomimo niskiej liczby bezwzględnej mieszkańców, interwencja jest zasadna ze względu na głęboką strukturalną stagnację w sferze społecznej oraz znaczną dysproporcję w zakresie deficytów infrastrukturalno-funkcjonalnych.

Podobszar Miasteczko na tle gminy charakteryzuje się specyficzną strukturą demograficzną, która wskazuje na jednocześnie szanse rozwojowe i istotne zagrożenia dla dalszego funkcjonowania społeczności lokalnej. Jest to mała enklawa mieszkalna zamieszkała przez 64 osoby. W grupie mieszkańców dominują osoby w wieku produkcyjnym (45 osób), stanowiące większość populacji (70%). Liczba mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym wynosi 10 (16%), a w wieku poprodukcyjnym 9 (14%).

Wykres 6 Struktura podobszaru Miasteczko według ekonomicznych grup wieku

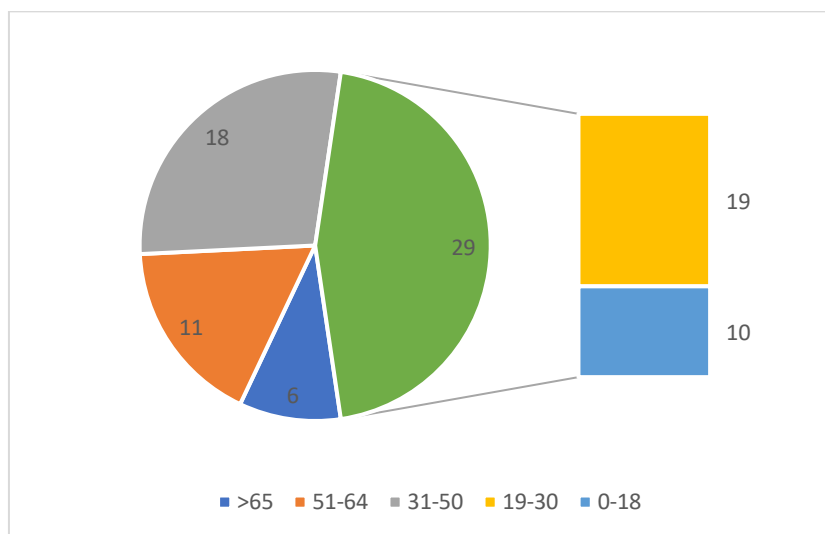

Źródło: Opracowanie własne

Na podobszarze tym obserwuje się spadek liczby ludności. W latach 2020–2023 liczba mieszkańców Miasteczka spadła o 1,56%. Jednocześnie struktura wieku mieszkańców wyróżnia się zdecydowanie młodszym profilem niż przeciętnie w gminie. Wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli liczba osób w wieku nieprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, wyniósł jedynie 42,22 wobec 72,57 w gminie. Również udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym jest tu ponad dwukrotnie mniejszy (20,0 wobec 39,64). Szczególnie widoczna jest niższa skala starości demograficznej – na 100 mieszkańców przypada tylko 9,38 osób powyżej 65 roku życia, podczas gdy w gminie jest to 18,52. Miasteczko wydaje się więc osiedlem relatywnie młodym, z potencjałem do rozwoju.

Pod kątem struktury wieku, wyraźnie widać przewagę mieszkańców do 30 roku życia (29 osób), którzy stanowią ponad 45% ludności Miasteczka. Drugą co do wielkości grupą są mieszkańcy w przedziale wieku 31-50 lat (18 osób, co stanowi 28,13%). Blisko 27% stanowią mieszkańcy powyżej 50 roku życia, w tym w przedziale wieku 51-64 lata jest to 11 osób (17,19%), natomiast grupa mieszkańców powyżej 65 roku życia, to grupa licząca 6 osób (9,38%).

Wykres 7 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Miasteczko

Źródło: Opracowanie własne

Wskaźnik liczby osób w wieku 18–30 lat w przeliczeniu na 100 mieszkańców jest w Miasteczku dodatni (14,06), co potwierdza, że ta grupa jest bardziej widoczna niż przeciętnie w gminie (- 5,33). Jednocześnie mieszkańców powyżej 50 roku życia jest tu relatywnie mniej (26,56 wobec 37,83 w gminie). Wynik ten wskazuje na młodzieżowy charakter osiedla, jednak przy skali występujących na nim problemów społecznych, potencjał ten nie jest w pełni wykorzystywany.

Niepokojące zjawiska obserwowane w Miasteczku związane są z ruchem naturalnym i migracyjnym. W 2023 roku bilans urodzeń i zgonów był ujemny (–1,56 wobec –0,80 w gminie), a zatem liczba urodzeń (1) nie rekompensuje strat naturalnych (2). Co więcej, wskaźnik salda migracji jest wyjątkowo niekorzystny: –25,00 wobec –2,14 dla gminy. W 2023 roku 3 osoby zostały zameldowane, przy 19 wymeldowanych. Oznacza to, że na każde 100 osób zameldowanych przypadało aż 125 wymeldowań, co stanowi poważny sygnał odpływu ludności – szczególnie młodej i mobilnej.

Podsumowując, Miasteczko to obszar młodszy i potencjalnie bardziej dynamiczny niż gmina jako całość, jednak równocześnie zagrożony silną depopulacją i odpływem mieszkańców. Kluczowym wyzwaniem dla rewitalizacji będzie zatrzymanie i aktywizacja młodych oraz stworzenie atrakcyjnych warunków życia i pracy, które zrównoważą negatywne tendencje migracyjne.

Bezrobocie w Osiedlu Miasteczko ma specyficzny charakter, znacznie odbiegający od sytuacji w całej gminie. Wskaźnik udziału osób bezrobotnych z tej jednostki w ogólnej liczbie bezrobotnych wynosi 3,21, podczas gdy średnia gminna to 4,00, co sugeruje mniejsze znaczenie Osiedla Miasteczko w ogólnym obrazie bezrobocia w gminie Czarna Białostocka. Jednak analiza wewnętrzna zjawiska bezrobocia wśród mieszkańców Miasteczka wskazuje, że wskaźnik liczby zarejestrowanych bezrobotnych (8) w stosunku do osób w wieku produkcyjnym (45) jest tu drastycznie wyższy – 17,78 wobec zaledwie 4,97 w gminie. Tym samym bezrobocie ma w Miasteczku bardziej skoncentrowany i dotkliwy charakter i oznacza, że znacznie większa część osób zdolnych do pracy jest zarejestrowana jako bezrobotna. Wśród osób bezrobotnych dominują mężczyźni (6).

Struktura wiekowa osób pozostających bez pracy wskazuje na problem obejmujący głównie osoby w wieku 31–50 lat, które stanowią aż 50% zarejestrowanych bezrobotnych (4). Udział osób młodych, poniżej 30 roku życia, jest mniejszy (1) i wynosi 12,5% – nieco mniej niż w gminie (15,23%). Również udział osób powyżej 51 roku życia (3) wśród bezrobotnych jest wysoki (37,5%), co pokazuje, że problem dotyczy zarówno osób w sile wieku, jak i starszych, mających mniejsze szanse na rynku pracy. Pomimo, iż w skali globalnej na tle całej gminy wartości te nie wydają się być istotne, to jednak patrząc przez pryzmat samego podobszaru wartości te są wysokie. W strukturze wieku 31-50 lat liczba osób bezrobotnych w odniesieniu do populacji w tym przedziale wieku wynosi blisko 23%. Natomiast 18% bezrobotnych, to osoby w przedziale wieku powyżej 50 roku życia.

W przypadku analizy zjawiska bezrobocia długotrwałego, w 2023 roku w Miasteczku nie odnotowano występowania osoby długotrwale bezrobotnej. Pomimo występowania dość wysokiego poziomu bezrobocia, brak występowania osób długotrwale bezrobotnych sugeruje, że w Miasteczku zjawisko bezrobocia ma raczej charakter krótkookresowy lub ukryty.

Pod kątem charakterystyki osób bezrobotnych w Miasteczku występują osoby bez kwalifikacji zawodowych (7 przypadków), z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym (3 przypadki) oraz osoby bezrobotne z niepełnosprawnością (2 przypadki). Pod kątem struktury bezrobotnych wartości poszczególnych wskaźników również znacząco różnią się od średniej gminnej. Na podobszarze Miasteczko osoby z wykształceniem co najwyżej gimnazjalnym stanowią 37,5% bezrobotnych, co jest wynikiem korzystniejszym niż średnia w gminie (55,27%). Wskaźnik udziału osób niepełnosprawnych wśród bezrobotnych jest tu znacznie wyższy – 25,0% wobec 5,76% w gminie, co pokazuje problem włączania tej grupy w rynek pracy. Najbardziej uderzający jest jednak wskaźnik dotyczący braku kwalifikacji zawodowych przez osoby bezrobotne. Ponad 87,5% zarejestrowanych bezrobotnych w Miasteczku nie posiada kwalifikacji, podczas gdy w gminie tylko 24,21%. Jest to kluczowa bariera utrudniająca wejście na rynek pracy i podnosząca ryzyko trwałego wykluczenia zawodowego.

Jednocześnie w 2023 roku żadna zarejestrowana osoba bezrobotna nie założyła własnej działalności gospodarczej, co wskazuje dodatkowo na brak objawów przedsiębiorczości lub wsparcia dla samozatrudnienia w tej społeczności.

Podsumowując, Osiedle Miasteczko cechuje się wysokim poziomem bezrobocia, dotyczącym głównie osoby w wieku produkcyjnym, z dużym udziałem osób niepełnosprawnych i pozbawionych kwalifikacji, przy jednoczesnym braku aktywności przedsiębiorczej. Mimo że długotrwałe bezrobocie jest tu znikome, skala problemu wskazuje na potrzebę działań rewitalizacyjnych nakierowanych na podnoszenie kwalifikacji, integrację osób niepełnosprawnych i stymulowanie samozatrudnienia.

W 2023 roku w Miasteczku 24 rodziny korzystały z pomocy społecznej, co oznacza, że odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej w Miasteczku (8,39) jest ponad dwukrotnie wyższy w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej w gminie (4,00). Pomimo niskiego poziomu liczby mieszkańców podobszaru rewitalizacji, analiza zjawiska liczby osób pobierających świadczenia społeczne w 2023 roku (37 osób, w tym 13 kobiet i 24 mężczyzn) wykazuje alarmująco wysoką koncentrację problemów społecznych mieszkańców podobszaru. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców wyniósł bowiem 57,81 (średnia w gminie wynosi 6,39).

Analiza wskaźników udziału osób korzystających z pomocy społecznej z konkretnych powodów, w stosunku do średniej gminnej wskazuje, że głównymi powodami przyznawania świadczeń pomocy społecznej to ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, problemy z alkoholem oraz bezdomność. Stąd też wartości poszczególnych wskaźników obrazujących przyczyny korzystania z pomocy społecznej przewyższające średnie wartości całej gminy Czarna Białostocka przedstawiają się następująco:

- ubóstwo - 20 świadczeń (Miasteczko: 54,05; gmina: 35,15);
- bezrobocie – 13 świadczeń (Miasteczko: 34,14; gmina: 17,09);
- alkohol – 8 świadczeń (Miasteczko: 21,62; gmina: 8,84);
- bezdomność – 2 świadczenia (Miasteczko: 5,41; gmina: 2,74).

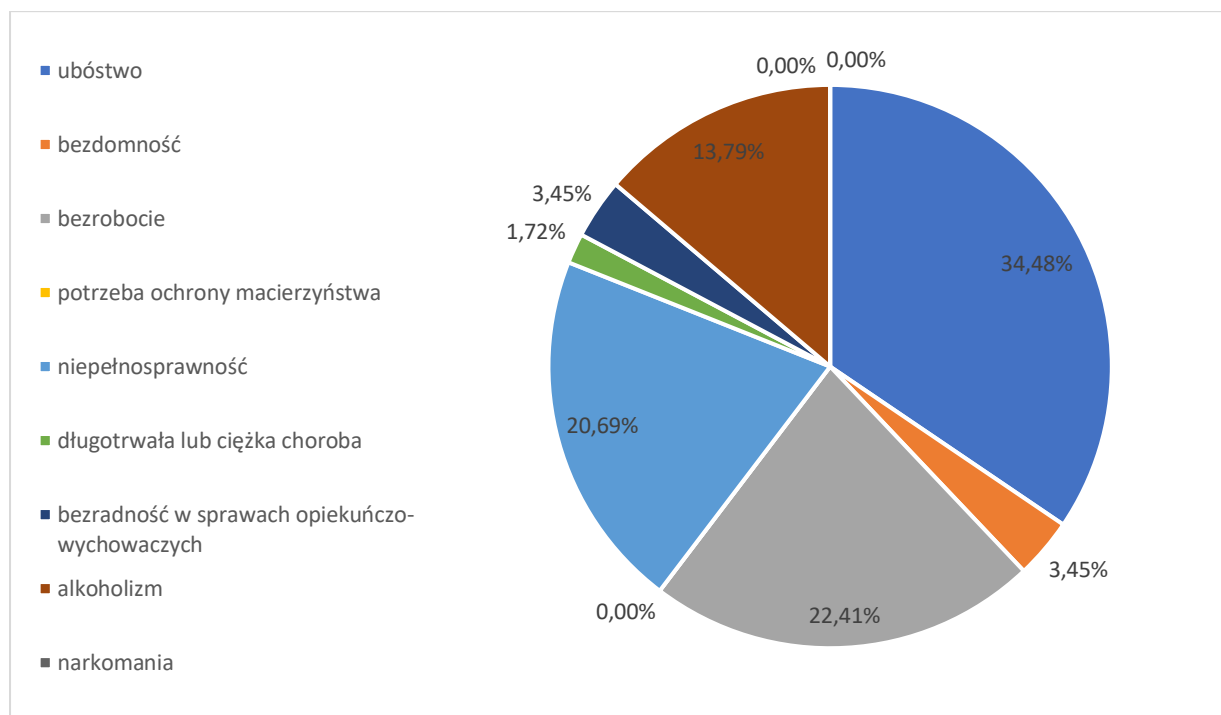
Jednocześnie wśród powodów korzystania z pomocy społecznej, których wartości wypadają korzystniej niż średnia w gminie to:

- niepełnosprawność – 12 świadczeń (Miasteczko: 32,42; gmina: 33,78);
- bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych – 2 świadczenia (Miasteczko: 5,41; gmina: 12,07);
- długotrwała lub ciężka choroba (Miasteczko: 2,70; gmina: 36,05).

W 2023 r. nie odnotowano przypadku korzystania z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa, narkomanii oraz przemocy w rodzinie.

Ogółem w 2023 r. liczba świadczeń pomocy społecznej z tytułu różnych przyczyn wyniosła 58. Poniższy wykres przedstawia natężenie korzystania z pomocy społecznej w podziale na poszczególne kategorie.

Wykres 8 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń

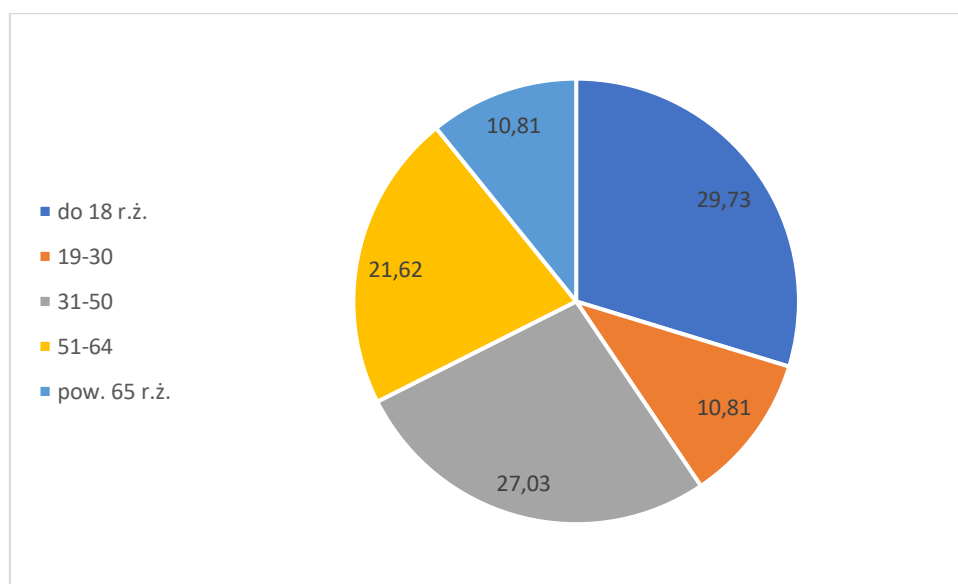

Źródło: Opracowanie własne

W 2023 roku, 9 rodzin korzystało z dodatków mieszkaniowych, co stanowiło wartość 5,42 (przy średniej w gminie: 4,00). Jednocześnie wystąpiły dwie osoby, którym założono „Niebieską Kartę” (Miasteczko: 3,13; gmina: 0,46) oraz wystąpiły dwa przypadki rozpatrywane przez Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (Miasteczko: 3,13; gmina: 0,29).

Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej w Miasteczku pokazuje, że największe obciążenie przypada na dzieci i młodzież do 18 roku życia (29,73%) oraz osoby w wieku 31–50 lat (27,03%). Równie znacząca jest grupa osób w wieku 51–64 lat (21,62%) i młodzieży 19–30 lat (10,81%). Wskazuje to na obecność problemów społecznych w różnych grupach wiekowych – zarówno wśród rodzin z dziećmi, jak i osób w sile wieku oraz starszych.

Wykres 9 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Odsetek dzieci do 18 roku życia korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogółu dzieci wynosi 100%, co sugeruje, że wszystkie dzieci korzystają z wielokrotnych form wsparcia. Wskaźnik korzystających z dożywiania wśród dzieci wynosi 50%, co oznacza, że co druga osoba w tym wieku korzysta z posiłków zapewnianych przez gminę. Równie niepokojące wartości korzystania z pomocy społecznej przez różne grupy wiekowe w odniesieniu do całej populacji w danej grupie wiekowej.

Struktura wiekowa korzystających

- <18 lat: 100%; średnia w gminie: 9,56%;
- 19–30 lat: 26,32%; średnia w gminie: 3,19%;
- 31–50 lat: 55,56%; średnia w gminie: 5,49%;
- 51–64 lat: 72,73%; średnia w gminie: 7,16%;
- >65 lat: 66,67%; średnia w gminie: 6,32%;

Podsumowując, Osiedle Miasteczko jest obszarem o wysokiej koncentracji problemów społecznych – ubóstwa, bezrobocia, trudności w opiece nad dziećmi, problemów zdrowotnych i rodzinnych. Miejskowe potrzeby wsparcia socjalnego są kilkukrotnie wyższe niż przeciętnie

w gminie, co wymaga skoncentrowanych działań rewitalizacyjnych i socjalnych, nakierowanych zarówno na poprawę warunków bytowych, jak i wzmocnienie kapitału społecznego.

Podobszar Miasteczko wykazuje znacznie wyższy poziom interwencji policyjnych w porównaniu do średniej gminnej, co wskazuje na poważne problemy w sferze bezpieczeństwa publicznego. W 2023 roku odnotowano łącznie 19 interwencji, co w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosi 9,38 (średnia w gminie: 1,65). Miasteczko wyraźnie wyróżnia się pod względem problemów bezpieczeństwa, zwłaszcza przemocy domowej i uszkodzeń mienia, co w połączeniu z wysokim poziomem bezrobocia i problemami socjalnymi wskazuje na skumulowane wyzwania społeczne, wymagające kompleksowego podejścia w ramach rewitalizacji. W 2023 roku liczba interwencji dotyczących przemocy domowej (13) wyniosła 20,31 w przeliczeniu na 100 osób, podczas gdy średnia w gminie to 1,80. Wartość ta to niemal 12-krotnie wyższy wskaźnik, co jasno pokazuje, że przemoc w rodzinach jest istotnym problemem społecznego bezpieczeństwa w Miasteczku.

W 2023 roku odnotowano 1 interwencję policji związaną z bójką i pobiciem oraz 4 przypadki uszkodzenia mienia. Choć liczba interwencji związanych z bójkami i pobiciami jest relatywnie niska (Miasteczko: 1,56; gmina: 0,19), to interwencje w zakresie uszkodzeń mienia wynoszące 6,25 w przeliczeniu na 100 osób (średnia w gminie: 0,43), sugerują na występowanie problemów związanych z wandalizmem lub drobną przestępczością.

Interwencje dotyczące spożywania alkoholu w miejscach zabronionych (1) wynoszą 1,56, a interwencje drogowe bez ofiar (2) 3,13, podczas gdy w gminie wartości te wynoszą odpowiednio 0,10 i 1,75. Choć liczby te nie są dramatyczne, pokazują, że występują miejscowe problemy z przestrzeganiem prawa i bezpieczeństwem publicznym.

Ogólnie rzecz biorąc, Osiedle Miasteczko jest obszarem o wysokiej intensywności interwencji policyjnych, szczególnie w zakresie przemocy domowej i naruszeń porządku publicznego. Problem ten w znacznym stopniu wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców i wymaga zintegrowanych działań rewitalizacyjnych, w tym działań profilaktycznych, edukacyjnych i wspierających integrację społeczną.

Jedynym wskaźnikiem, który można uznać za obszar potencjału lub co najmniej neutralny, są wyniki egzaminu ósmoklasisty, które osiągnęły poziom 56,84%, minimalnie przewyższając średnią gminną (56,25%). Choć jest to pozytywny sygnał, należy pamiętać, że wśród 16 uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej, występuje dość duża liczba dzieci (3) wymagających specjalnych potrzeb edukacyjnych. Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest tu jednak wysoki – 18,75% wobec zaledwie 5,58% w gminie, co wskazuje na konieczność silnego wsparcia indywidualnego i dostosowania procesu edukacyjnego do różnorodnych potrzeb.

Analiza aktywności społecznej mieszkańców Miasteczka wskazuje na niski poziom uczestnictwa w życiu lokalnym. Frekwencja wyborcza w latach 2021–2023 wynosi 55,17%, co jest minimalnie niższym wynikiem od średniej gminnej (56,21%), tak więc zainteresowanie polityczne jest przeciętne.

Wnioskiem jest konieczność działań wzmacniających kapitał społeczny, poprzez m.in. animację społeczną czy inicjatywy obywatelskie.

Kluczowe problemy społeczne w opinii lokalnych liderów

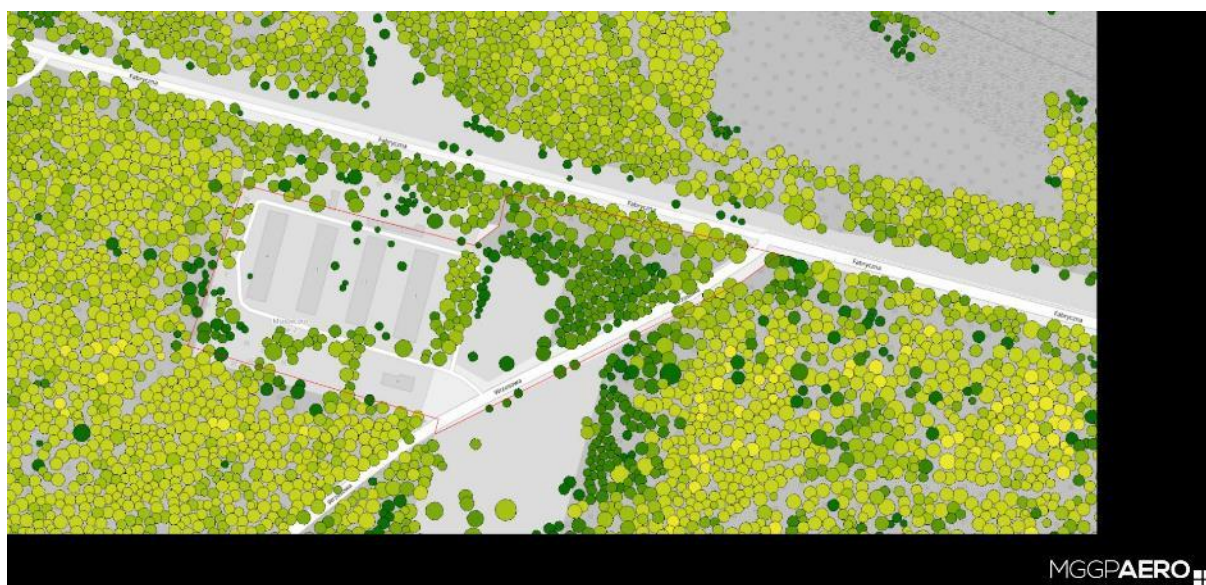
W toku prac w oparciu o analizę jakościową oraz rozmowy z lokalnymi liderami, pracownikami pomocy społecznej, przedstawicielami oświaty oraz innych instytucji działających na terenie obszaru, wizyt terenowych oraz bezpośredniej obserwacji funkcjonowania przestrzeni i relacji społecznych, zidentyfikowano koncentrację problemów społecznych, w tym zjawiska wielopokoleniowego bezrobocia, uzależnienia od świadczeń pomocy społecznej, niskiej motywacji do podejmowania pracy oraz wyuczonej bezradności. Pracownicy socjalni wskazywali na powtarzalność schematów funkcjonowania części rodzin – niski poziom kompetencji społecznych, brak wiary w możliwość zmiany oraz ograniczone aspiracje edukacyjne dzieci i młodzieży. Szczególnie silnie akcentowano problem wczesnego wypadania młodych osób z systemu edukacji, deficyty emocjonalne, brak pozytywnych wzorców sukcesu, ograniczone perspektywy zawodowe i brak inspirujących przykładów rozwoju. Lokalni liderzy podkreślali również występowanie problemów wychowawczych, trudności w koncentracji oraz deficyty kompetencji społecznych. Zidentyfikowano również zjawisko „ukrytej” przemocy domowej oraz międzypokoleniowych uzależnień, przy jednoczesnej niskiej reaktywności środowiska sąsiedzkiego. W rozmowach pojawiała się również potrzeba zwiększenia możliwości korzystania z pomocy psychologicznej, stanowiącej odpowiedź na różnego rodzaju zaburzenia, konflikty rodzinne oraz samotność. Istotnym problemem jest także niska intensywność życia społecznego. Część mieszkańców funkcjonuje biernie, nie angażując się w inicjatywy lokalne. Liderzy lokalni wskazywali na brak przestrzeni do wspólnych działań oraz ograniczone zaangażowanie młodzieży i kobiet w życie społeczne.

Analiza Sfery Gospodarczej, Środowiskowej, Przestrzenno-Funkcjonalnej oraz Technicznej

Sfera gospodarcza w Osiedlu Miasteczko jest w stanie głębokiej stagnacji strukturalnej. Analiza liczbowa, jak wskaźnikowa potwierdza niemal całkowity brak lokalnej bazy ekonomicznej. Według bazy REGON, w Miasteczku zarejestrowany jest tylko 1 aktywny podmiot gospodarczy. Dodatkowo, jak zostało wykazane wyżej, osoby bezrobotne nie wykazują oznak przedsiębiorczości. Jednocześnie wysoki wskaźnik liczby osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych oraz z niskim poziomem wykształcenia w przeliczeniu na 100 osób bezrobotnych (Miasteczko: 125 gmina: 79,49) prowadzi do wniosku, że Osiedle Miasteczko jest obszarem, w którym funkcje ekonomiczne uległy niemal całkowitemu zanikowi. Zdiagnozowany brak aktywności gospodarczej oznacza, że Osiedle Miasteczko jest sypialnią całkowicie zależną od zewnętrznych rynków pracy, co jest potęgowane przez wysoki wskaźnik bezrobocia wśród własnych mieszkańców.

Na podstawie przeprowadzonej analizy Podobszar Miasteczko, między innymi z uwagi na jego położenie w otoczeniu lasów, nie spełnia środowiskowych kryteriów dla obszaru problemowego, a wskaźniki środowiskowe stanowią jego wyraźny atut strategiczny.

Rysunek 16 Mapa korony drzew na podobszarze Miasteczko

Źródło: <https://aplikacja.mapadrzew.com>

Analiza danych związanych z jakością powietrza, jak również poziomem występowania azbestu wskazuje, że na podobszarze Miasteczko nie stwierdza się istotnych problemów wymagających pilnej interwencji w ramach działań skoncentrowanych na eliminacji występujących zagrożeń. Skala zjawisk negatywnych jest niska (mniejsza niż średnia w gminie) lub zerowa.

Podobszar Miasteczko w latach 2020-2023 osiągał niższe poziomy zanieczyszczeń powietrza (PM10, PM2.5, BaP) niż wynosi średnia gminna. W szczególności stężenie rakotwórczego BaP jest ponad trzykrotnie niższe (Miasteczko: 0,24; gmina: 0,81). Jest to kluczowy wskaźnik świadczący o dobrej jakości źródeł ciepła lub korzystnym położeniu klimatycznym.

Poziom stężenia pyłów zawieszonych PM2.5 oraz PM10 również potwierdza dobrą jakość powietrza w Miasteczku. Obydwa wskaźniki w Miasteczku są niższe niż średnia gminna. W latach 2020-2023 średnie stężenie pyłów PM2.5 wyniosło 7,30 (gmina: 8,23), natomiast średnie stężenie pyłów PM10 wyniosło 11,80 (gmina: 12,96).

Tabela 8 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Miasteczko

	2020	2021	2022	2023	średnia 2020-2023
PM10	10,30	12,60	12,20	12,10	11,80
PM2.5	6,20	7,80	7,50	7,70	7,30
B(a)P	0,38	0,33	0,16	0,11	0,25

PM10	<=20,4	20,5-24,4	24,5-30,4	30,5-35,4	35,5-40,4	40,5-50,4	>=50,5
PM2.5	<=10,4	10,5-12,4	12,5-15,4	15,5-18,4	18,5-20,4	20,5-25,4	>=25,5
B(a)P	<=0,5	0,51-0,75	0,76-1,00	1,01-1,25	1,26-1,49	1,50-5,00	>=5,01

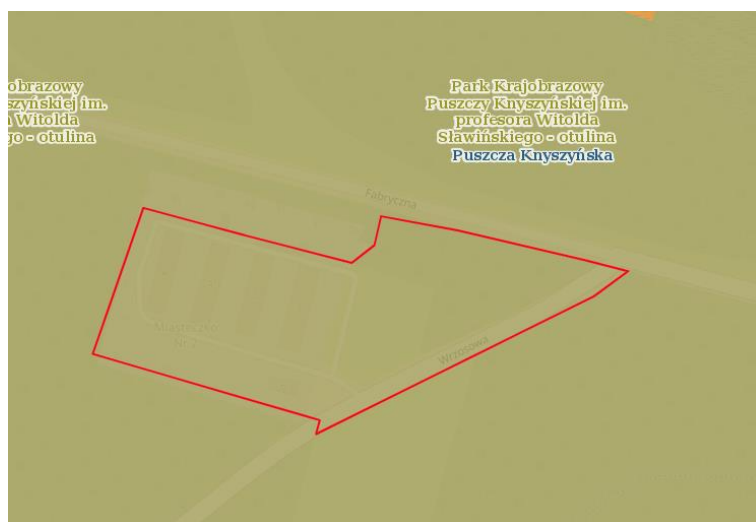
Źródło: Opracowanie własne

Podobszar Miasteczko jest miejscem, na którym brak jest obciążeń ekologicznych i ryzyka. Obszar ten nie jest zagrożony powodzią (ani 10%, ani 1%, ani podtopieniami gruntowymi). Nie zinventaryzowano również azbestu (0,00 Mg/100 mieszkańców) ani dzikich wysypisk śmieci (0).

Podobszar Miasteczko położony jest w strefie otuliny Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego. Dodatkowo obszar położony jest w strefie obszarów Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 i Puszcza Knyszyńska PLB200003. Przez podobszar przebiega również korytarz ekologiczny - Puszcza Knyszyńska.

Rysunek 17 Formy ochrony przyrody w podobszarze Miasteczko

Źródło: Opracowanie własne

Podobszar Miasteczko objęty jest planem miejscowym, o przeznaczeniu mieszkaniowym, jednak z dopuszczeniem usług i rzemiosła nieuciążliwego.

Rysunek 18 Mapa pokrycia podobszaru Miasteczko miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego

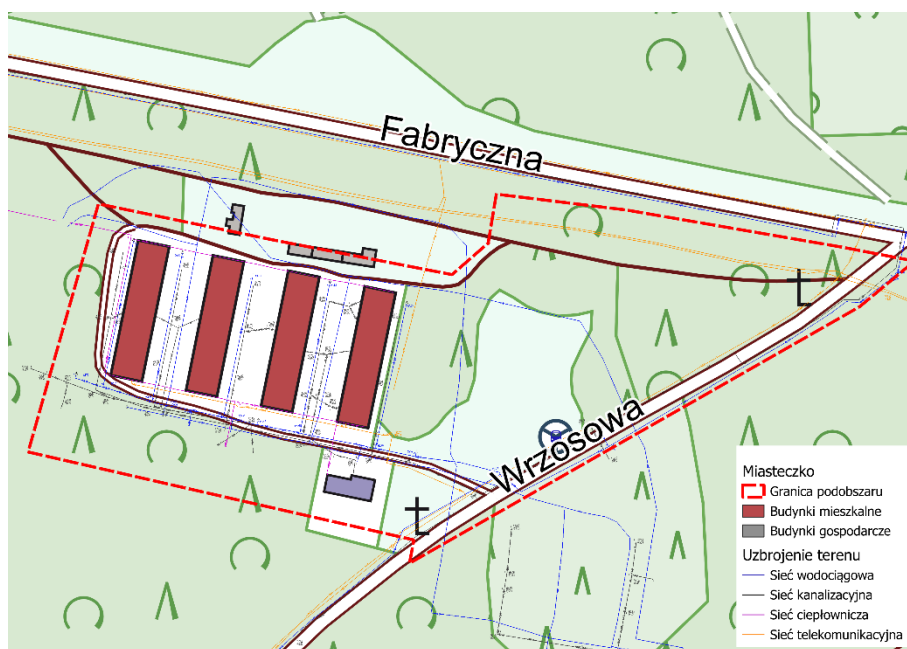
Źródło: Opracowanie własne

Osiedle Miasteczko stanowi wyraźnie wyodrębnioną, jednorodną przestrzennie enklawę zabudowy socjalnej. Osiedle składa się z 4 budynków mieszkalnych wielorodzinnych. Na obszarze osiedla funkcjonuje również jeden zakład produkcyjny. W przestrzeni podobszaru, zgodnie z BDOT10K, w 2023 dodatkowo znajdowało się 8 budynków gospodarczych, z których siedem było eksploatowanych.

Pod kątem wyposażenia w urządzenia techniczne, na osiedlu Miasteczko ani jeden budynek nie jest podłączony do sieci ciepłowniczej, jak również sieci gazowej. Do kanalizacji sanitarnej podłączonych jest 5 budynków, przy czym nie wszystkie lokale mieszkalne w budynkach posiadają podłączenie do kanalizacji sanitarnej. Do sieci wodociągowej podłączonych było 5 budynków.

Rysunek 19 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Miasteczko

Źródło: Opracowanie własne

Wyraźnymi problemami pod kątem przestrzenno-funkcyjnym i technicznym są niska jakość drogi gminnej, korzystanie przez mieszkańców z kotłów o niskiej jakości, w szczególności palenie 'byle czym' oraz przede wszystkim niska jakość budynków mieszkalnych.

Droga gminna obsługująca osiedle znajduje się w stanie technicznym wymagającym gruntowej modernizacji. Jej zły stan wpływa negatywnie na dostępność komunikacyjną osiedla, ogranicza mobilność mieszkańców oraz przy braku odpowiednich działań może utrudniać funkcjonowanie służb publicznych i ratunkowych. Istotną potrzebą Miasteczka, oprócz dobrej jakości drogi jest również zapewnienie bezpieczeństwa poprzez budowę chodnika. Z jednej strony umożliwi to bezpieczne dotarcie do szkół dzieci i młodzieży, z drugiej zapewni i poprawi mieszkańcom bezpieczne dotarcie do centrum miasta Czarna Białostocka, sklepów spożywczych czy budynków użyteczności publicznej. Niska jakość infrastruktury drogowej wzmacnia poczucie peryferyjności osiedla i jego „oderwania” od reszty miejscowości Czarna Białostocka.

Brak podłączenia osiedla Miasteczko do sieci ciepłowniczej skutkuje koniecznością stosowania przez mieszkańców indywidualnych, często prowizorycznych źródeł ogrzewania, które nie spełniają współczesnych standardów efektywności energetycznej ani emisyjności. Niedostateczna infrastruktura ciepłownicza powoduje, że potrzeby grzewcze zaspokajane są w sposób doraźny i niskoefektywny, prowadząc do zwiększonej emisji zanieczyszczeń oraz pogorszenia warunków komfortu życia mieszkańców, w tym również ościennych osiedli miasta Czarna Białostocka i wsi Czarna Wieś Kościelna.

Jak zostało wspomniane wcześniej, wkład osiedla Miasteczko ma cechy zamkniętej struktury, co sprzyja zarówno koncentracji problemów społecznych, jak i utrwalaniu negatywnych wzorców zachowań. Stan techniczny wielorodzinnych budynków zabudowy mieszkaniowej, stanowi jeden z kluczowych czynników pogłębiających marginalizację mieszkańców. Budynki mają charakter baraków, która pełni funkcję mieszkaniową dla osób i rodzin o zróżnicowanym, lecz w znacznej mierze niskim statusie społecznym i materialnym. Budynki mieszkalne charakteryzują się bardzo niskim standardem technicznym, zarówno w zakresie elementów konstrukcyjnych, jak i wykończeniowych. Degradacja dotyczy zarówno części wspólnych, jak i lokali mieszkalnych. Niski standard techniczny budynków, połączony z występującą ich utratą walorów użytkowych czyni ograniczoną identyfikację mieszkańców z miejscem zamieszkania oraz niski poziom odpowiedzialności za wspólną przestrzeń. To z kolei prowadzi do aktów dewastacji części wspólnych budynków (m.in. korytarze, wejścia do budynków). Dodatkowo w budynkach diagnozuje się brak odpowiedniego oświetlenia, zniszczone posadzki oraz prowizoryczne instalacje, które obniżają poziom bezpieczeństwa i komfortu użytkowania. Przestrzenie te nie sprzyjają budowaniu relacji sąsiedzkich, a wręcz sprzyjają zachowaniom destrukcyjnym i dewastacji. W efekcie zdegradowane i zniszczone części wspólne oraz nienormatywne warunki sanitarne w lokalach mieszkalnych bezpośrednio obniżają jakość życia i wzmacniają negatywne postrzeganie osiedla, zarówno przez mieszkańców, jak i otoczenie zewnętrzne.

Na terenie osiedla funkcjonuje ogrodzony plac zabaw w dobrym stanie technicznym, który stanowi istotny kontrpunkt wobec ogólnej degradacji przestrzeni. Dodatkowo przestrzeń osiedla wyposażona jest w siłownię zewnętrzną, stół do tenisa stołowego oraz elementy małej architektury (ławki, kosze na śmieci). Fakt utrzymania tych przestrzeni i bieżącej dbałości ze strony mieszkańców wskazuje na istnienie lokalnego potencjału społecznego oraz gotowość do współodpowiedzialności w sytuacji, gdy infrastruktura jest czytelna funkcjonalnie i odpowiada realnym potrzebom użytkowników.

Jednym z kluczowych deficytów osiedla jest brak przestrzeni o charakterze społeczno-integracyjnym, pełniącej funkcję centrum aktywności lokalnej. W tym kontekście szczególnie istotna jest potrzeba wyodrębnienia jednego z mieszkań i adaptacji go na świetlicę środowiskową. Tego typu funkcja pełniłaby rolę m.in. miejsca realizacji działań edukacyjnych, wychowawczych i integracyjnych, przestrzeni wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa, punktu kontaktowego dla działań animacyjnych, profilaktycznych i aktywizujących oraz symbolicznego „rdzenia” zmiany, wzmacniającego proces wychodzenia z degradacji społecznej i przestrzennej.

Oprócz działań infrastrukturalnych na budynkach mieszkalnych, ważnym elementem scalającym przestrzeń osiedla mogą być działania estetyzujące przestrzeń publiczną wokół budynków, w tym m.in. nasadzenia, modernizacja elementów małej architektury itp.

Zdegradowany stan techniczny i funkcjonalny osiedla „Miasteczko” pozostaje w bezpośredniej relacji z nasileniem negatywnych zjawisk społecznych, takich jak bezrobocie, ubóstwo, niska aktywność społeczna oraz zachowania powodujące wynaturzenia. Przestrzeń, która nie oferuje pozytywnych wzorców użytkowania i nie sprzyja budowaniu wspólnoty, utrwała mechanizmy wykluczenia. Jednocześnie przykład funkcjonującego i zadbanego placu zabaw wskazuje, że odpowiednio zaprojektowana i funkcjonalna infrastruktura może stać się impulsem do zmiany postaw mieszkańców.

Kluczowe problemy sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i infrastrukturalnej w opinii lokalnych liderów

Przeprowadzona diagnoza potwierdziła degradację mieszkaniową i niski standard techniczny budynków przejawiający się w szczególności niewystarczającymi warunkami sanitarnymi oraz postępującą degradacją estetyczną. Zaniedbana przestrzeń wspólna, niska jakość urządzonej zieleni i niedostateczna funkcjonalność przestrzeni publicznych wpływają na obniżone poczucie bezpieczeństwa i brak identyfikacji z miejscem zamieszkania. Jednym z najczęściej podnoszonych problemów był brak fizycznego centrum aktywności – miejsca, które integrowałoby mieszkańców i umożliwiało realizację działań społecznych. Obecnie aktywności są rozproszone i odbywają się w różnych częściach w gminie. Dzieci i młodzież nie dysponują bezpieczną, neutralną przestrzenią spędzania czasu po szkole. Brak infrastruktury sprzyjającej integracji międzypokoleniowej ogranicza możliwości budowania więzi społecznych. W rozmowach wskazywano również na potrzebę poprawy bezpieczeństwa, w tym poprzez monitoring, poprawę jakości dróg oraz uporządkowanie przestrzeni wspólnych. Miasteczko jest obszarem wymagającym kompleksowej rewitalizacji o charakterze zintegrowanym – łączącej modernizację infrastruktury mieszkaniowej i przestrzeni publicznych z intensywnymi działaniami społecznymi i profilaktycznymi. Zidentyfikowana kumulacja problemów społecznych, niski poziom aktywności mieszkańców oraz degradacja przestrzeni tworzą sprzężenie zwrotne utrwalające marginalizację obszaru. Jednocześnie wyraźnie dostrzegalny jest potencjał do zmiany – zarówno w postaci możliwości koncentracji działań na niewielkim obszarze, jak i w oczekiwanej przez mieszkańców potrzebie poprawy jakości życia. Warunkiem skuteczności interwencji będzie spójność przedsięwzięć infrastrukturalnych i społecznych, stała obecność działań animacyjnych oraz budowanie lokalnego centrum aktywności jako realnego punktu integracji i wsparcia.

Potencjały obszaru

Pomimo kumulacji problemów, Miasteczko posiada istotne potencjały rozwojowe. Najważniejszym z nich jest możliwość przeprowadzenia kompleksowej, zintegrowanej interwencji na stosunkowo niewielkim obszarze, co zwiększa szansę na osiągnięcie widocznych i trwałych efektów. Potencjałem jest również istniejąca infrastruktura możliwa do adaptacji na cele społeczne, w tym lokal na potrzeby stworzenia świetlicy, który może stać się lokalnym centrum aktywności i punktem wsparcia rodzin. Niewątpliwym potencjałem jest również położenie Miasteczka, w tym dostęp do komunikacji publicznej. Otoczenie lasu, jak również poczynione remonty, w tym m.in. stworzenie placu zabaw, siłowni zewnętrznej, elementów do uprawiania sportu oraz małej architektury, która utrzymywana jest przez lokalną społeczność w dobrym stanie, stanowią o istnieniu możliwości do rozwoju tego miejsca i prowadzenia prac podwyższających komfort życia.

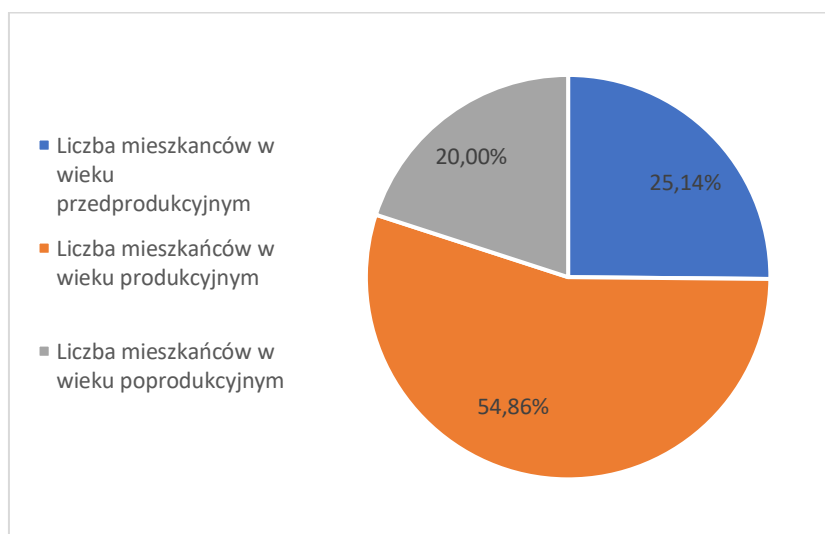
III.3. Podobszar Oleszkowo

Analiza Sfery Społecznej

Podobszar Oleszkowo, charakteryzujące się dość dużą, na tle całej gminy Czarna Białostocka, skalą demograficzną. W 2023 roku podobszar ten zamieszkiwało 175 osób. Oleszkowo tym samym jest trzecim pod względem liczby mieszkańców ośrodkiem w gminie Czarna Białostocka (Czarna Białostocka oraz Czarna Wieś Kościelna). Analiza struktury demograficznej Oleszkowa w zestawieniu ze średnią gminną ukazuje mieszane tendencje, z wyraźnym potencjałem w zakresie utrzymania młodego kapitału ludzkiego, ale także z pierwszymi oznakami starzenia się ludności.

Demografia Oleszkowa wskazuje na procesy typowe dla niewielkich miejscowości peryferyjnych, ale z pewnymi cechami wyróżniającymi na tle całej gminy. W latach 2020–2023 liczba mieszkańców spadła o 1,71%. Oznacza to niewielkie kurczenie się populacji, które jednak wpisuje się w szerszy trend depopulacyjny widoczny w gminie. W grupie mieszkańców dominują osoby w wieku produkcyjnym (96 osób), stanowiąc 55% populacji Oleszkowa. Jednocześnie co czwarta osoba to osoba w wieku poprodukcyjnym (44 osoby). Natomiast co piąta osoba mieszkająca w podobszarze Oleszkowo – to osoba w wieku przedprodukcyjnym (35 osób).

Wykres 10 Struktura podobszaru Oleszkowo według ekonomicznych grup wieku

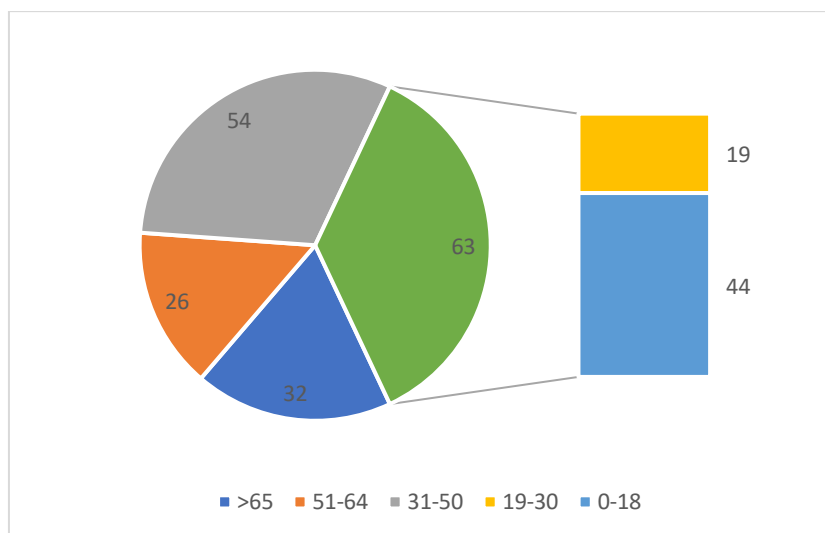

Źródło: Opracowanie własne

Na szczególną uwagę zasługuje struktura wiekowa mieszkańców. W Oleszkowie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada aż 82,29 osoby w wieku nieprodukcyjnym (dzieci i seniorów), podczas gdy w gminie – 72,57. Oznacza to większe obciążenie demograficzne i silniejsze uzależnienie lokalnej społeczności od aktywnej zawodowo części mieszkańców. Jednocześnie udział seniorów w wieku poprodukcyjnym jest w Oleszkowie niższy niż w gminie (36,46 wobec 39,64 na 100 osób w wieku produkcyjnym), a wskaźnik osób powyżej 65. roku życia jest niemal identyczny (18,29 wobec 18,52). Może to sugerować, że relatywnie wyższe obciążenie demograficzne wynika z udziału młodszych mieszkańców, a nie nadmiernego starzenia się populacji.

Analiza mieszkańców pod kątem struktury wieku wskazuje, że Oleszkowo jest podobszarem o w miarę młodym kapitale ludzkim. Blisko 67% mieszkańców Oleszkowa, to osoby do 50 roku życia, w tym 36% mieszkańców to osoby do 30 roku życia. Stąd też w strukturze mieszkańców przeważają osoby w przedziale wieku 31-50 lat (54 osoby, co stanowi 30,86%). Drugą co do wielkości grupą są mieszkańcy w przedziale wieku 0-18 lat (44 osoby, co stanowi 25,14%). Grupa powyżej 50 roku życia (58 osób) stanowi 33,14% populacji Oleszkowa. W tym przedziale wieku 14,86% to osoby w przedziale wieku 51-64 lata (26 osób) oraz 18,29% to grupa mieszkańców powyżej 65 roku życia, licząca 32 osoby.

Wykres 11 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

W Oleszkowie obserwuje się bardzo korzystne zjawiska związane z ruchem naturalnym i migracyjnym. O ile bilans urodzeń i zgonów w 2023 r. był zerowy (1 osoba urodzona oraz 1 osoba zmarła), to wskaźnik dynamiki migracyjnej był najwyższym wskaźnikiem w gminie. W 2023 roku na podobszarze Oleszkowo 16 osób zostało zameldowanych przy 4 wymeldowanych. Tym samym stosunek salda liczby zameldowań i wymeldowań w przeliczeniu na 100 mieszkańców wyniósł 6,86 przy średniej w gminie wynoszącej -2,14. Oznacza to zdecydowany sygnał korzystnych warunków do osiedlania się w Oleszkowie, szczególnie dla osób młodych i mobilnych.

Sytuacja na rynku pracy w Oleszkowie charakteryzuje się znacznie niższą skalą bezrobocia niż w całej gminie. W 2023 r. na podobszarze Oleszkowo zarejestrowano 2 osoby bezrobotne. Osobami bezrobotnymi byli wyłącznie mężczyźni. Pod kątem charakterystyki, osobami bezrobotnymi byli mężczyźni w przedziale wieku 31-50 lat, z niskim wykształceniem. Dodatkowo jedna z tych osób nie posiadała kwalifikacji zawodowych, jak również jedna osoba zmagająca się z problemem długotrwałego bezrobocia.

Ogólnie rzecz ujmując, opisana wyżej struktura wskazuje, że choć liczba bezrobotnych jest niewielka, to grupa ta ma ograniczone możliwości do zaktywizowania ze względu na niski poziom wykształcenia i brak kompetencji.

W 2023 roku w Oleszkowie 2 rodziny korzystały z pomocy społecznej. Oznacza to, że odsetek rodzin korzystających z pomocy społecznej w Oleszkowie (0,70) jest marginalny w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej w gminie (4,00). W 2023 r. liczba

osób pobierających świadczenia społeczne liczyła 5 osób, w tym 2 kobiety i 3 mężczyzn. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców wyniósł 2,86 i był ponad dwukrotnie niższy niż średnia w gminie (6,39).

Analiza wskaźników udziału osób korzystających z pomocy społecznej z konkretnych powodów, w stosunku do średniej gminnej wskazuje, że głównym powodem przyznawania świadczeń pomocy społecznej było bezrobocie. Stąd też wartości poszczególnych wskaźników obrazujących przyczyny korzystania z pomocy społecznej przewyższające średnie wartości całej gminy Czarna Białostocka przedstawiają się następująco:

- bezrobocie – 4 świadczenia (Oleszkowo: 80,00; gmina: 17,09);
- bezdomność – 1 świadczenie (Oleszkowo: 20,00; gmina: 2,74).

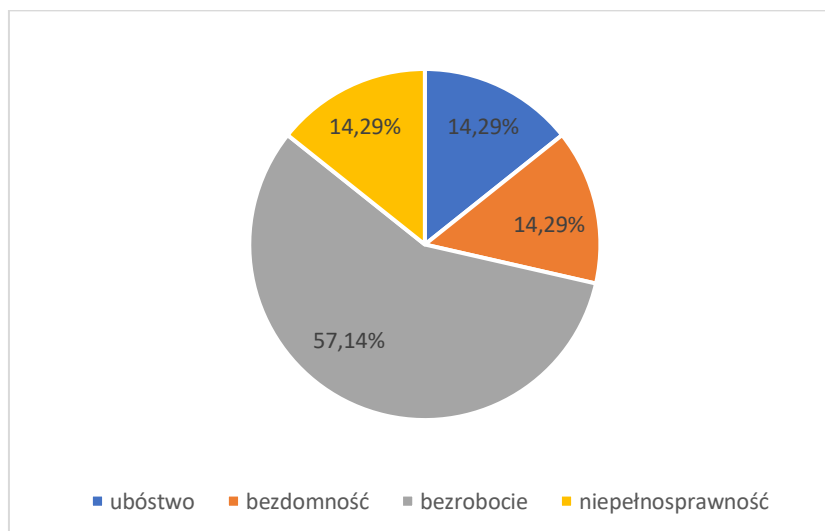
Jednocześnie wśród powodów korzystania z pomocy społecznej, których wartości wypadają korzystniej niż średnia w gminie to:

- ubóstwo - 1 świadczenie (Oleszkowo: 20,00; gmina: 35,15);
- niepełnosprawność – 1 świadczenie (Oleszkowo: 20,00; gmina: 33,78).

Dodatkowo w 2023 roku, 2 dzieci korzystało z dożywiania. W 2023 r. nie odnotowano przypadku korzystania z pomocy społecznej z tytułu potrzeby ochrony macierzyństwa, długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezradności w prawach opiekuńczo-wychowawczych, alkoholu, narkomanii oraz przemocy w rodzinie.

Ogółem w 2023 r. liczba świadczeń pomocy społecznej z tytułu różnych przyczyn wyniosła 7. Poniższy wykres przedstawia natężenie korzystania z pomocy społecznej w podziale na poszczególne kategorie.

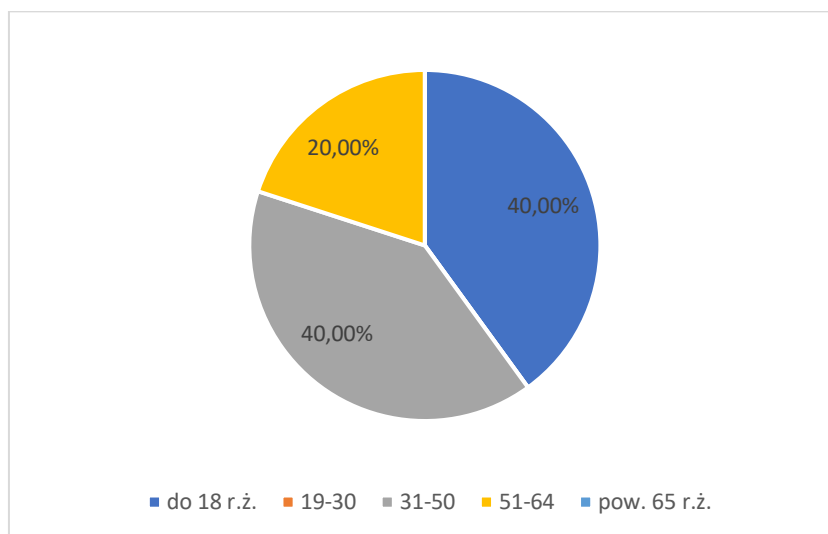
Wykres 12 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń

Źródło: Opracowanie własne

Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej w Oleszkowie pokazuje, że największe obciążenie przypada na dzieci i młodzież do 18 roku życia (40,00%) oraz osoby w przedziale wieku 31-50 lat (40,00%).

Wykres 13 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej

Źródło: Opracowanie własne

Uzyskane wyniki wskazują, że pomimo stosunkowo małej liczby osób pobierających świadczenia, występujące w jednostce problemy społeczne dotyczą różnych grup wiekowych. Niemniej jednak pomimo dość wysokich wartości poszczególnych wskaźników w odniesieniu do ogólnej liczby pobieranych świadczeń społecznych przez mieszkańców podobszaru, warto przyrzeć się wynikom korzystania z pomocy społecznej przez różne grupy wiekowe w odniesieniu do całej populacji w danej grupie wiekowej. Tutaj sytuacja nie wygląda niepokojąco, co może oznaczać, że uzyskiwane wysokie wartości nie są spowodowane występującą skalą problemu uzależnienia od pomocy społecznej mieszkańców Oleszkowa. Wydaje się, że wysokie wartości związane są z kumulacją problemów w określonej grupie wiekowej przy jednoczesnej niskiej skali ogółu pobieranych świadczeń w danej jednostce. Stąd też struktura wiekowa korzystających z pomocy społecznej przez różne grupy wiekowe w odniesieniu do całej populacji w danej grupie wiekowej, nie wygląda już tak niepokojąco:

- <18 lat: 4,55%; średnia w gminie: 9,56%;
- 19–30 lat: 0,00%; średnia w gminie: 3,19%;
- 31–50 lat: 3,70%; średnia w gminie: 5,49%;
- 51–64 lat: 3,70%; średnia w gminie: 7,16%;
- >65 lat: 0,00%; średnia w gminie: 6,32%;

Podsumowując, podobszar Oleszkowo jest obszarem, na którym zauważalne są wysokie wskaźniki mogące wskazywać na koncentrację problemów społecznych z powodu ubóstwa, bezdomności, bezrobocia czy niepełnosprawności. Jednak z uwagi na niską skalę problemów, w tym w szczególności niską liczbę osób pobierających świadczenia społeczne można wnioskować, iż problemy te mają charakter incydentalny i punktowy, bez charakteru systemowego. Jednakże z uwagi, iż miejscowe problemy i potrzeby wsparcia socjalnego są kilkukrotnie wyższe niż przeciętnie w gminie, należy podejmować działania nakierowane zarówno na poprawę warunków bytowych, jak i wzmocnienie kapitału społecznego.

Podobszar Oleszkowo wykazuje bardzo niski poziom interwencji policyjnych w porównaniu do średniej gminnej, co wskazuje na marginalne problemy w sferze bezpieczeństwa publicznego.

W 2023 roku odsetek liczby interwencji policji, nie uwzględniając zdarzeń komunikacyjnych, w przeliczeniu na 100 osób był trzykrotnie niższy niż średnia w gminie (Oleszkowo: 0,57; gmina: 1,65). W podobszarze odnotowano łącznie 8 interwencji policji, w tym 1 dotyczącą przemocy w rodzinie, 1 dotyczącą kradzieży rzeczy cudzej oraz 6 związanych ze zdarzeniami komunikacyjnymi. Oznacza to, że w przeliczeniu na 100 mieszkańców wartości związane z przemocą w rodzinie (Oleszkowo: 0,57; gmina: 1,80) oraz kradzieży rzeczy cudzej (Oleszkowo: 0,57; gmina: 0,81) są niższe niż średnio w gminie.

Za potencjał obszaru należy uznać wyniki egzaminu ósmoklasisty, które osiągnęły poziom 56,84%, minimalnie przewyższając średnią gminną (56,25%). Choć jest to pozytywny sygnał, należy pamiętać, że wśród uczniów uczęszczających do szkoły podstawowej (23), występuje dość duża liczba dzieci (4) wymagających specjalnych potrzeb edukacyjnych. Odsetek dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest tu jednak wysoki – 17,39% wobec zaledwie 5,58% w gminie, co wskazuje na konieczność silnego wsparcia indywidualnego i dostosowania procesu edukacyjnego do różnorodnych potrzeb.

Analiza aktywności społecznej mieszkańców podobszaru Oleszkowo wskazuje na różny poziom uczestnictwa w życiu lokalnym.

Frekwencja wyborcza w latach 2021–2023 wynosząca średnio 59,10% wobec 56,21% w gminie oznacza wyższą niż średnia frekwencję wyborczą, co świadczy o większym zaangażowaniu obywatelskim. Inaczej natomiast wygląda aktywność na poziomie lokalnym. Frekwencja na zebraniach sołeckich w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym wynosi 14,50. Wobec wartości średniej w gminie wynoszącej 17,74, wartość 14,50 oznaczająca niższe uczestnictwo w zebraniach wiejskich, co może sugerować mniejszą aktywność na poziomie lokalnym.

W Oleszkowie funkcjonuje jedna organizacja społeczna – Koło Gospodyń Wiejskich. Liczba organizacji pożytku publicznego w przeliczeniu na 100 mieszkańców wynosi 0,57, co wobec 0,34 dla średniej w gminie oznacza więcej organizacji społecznych niż średnia gminna i świadczy o dobrym potencjale NGO i realizacją inicjatyw oddolnych adekwatnych do populacji mieszkańców podobszaru.

Kluczowe problemy społeczne w opinii lokalnych liderów

Pogłębiona diagnoza podobszaru Oleszkowo, oparta na analizie jakościowej, rozmowach z lokalnymi liderami, pracownikami pomocy społecznej, przedstawicielami oświaty oraz innych instytucji działających na terenie obszaru, wizyt terenowych oraz bezpośredniej obserwacji funkcjonowania przestrzeni i relacji społecznych, wskazuje na poczucie peryferyjności oraz marginalizacji wsi w strukturze gminy. Objawia się to w ograniczonym dostępie do usług społecznych oraz specjalistycznego wsparcia, profilaktyki oraz działań środowiskowych. Problemy te w szczególności dotyczą seniorów oraz rodziny z dziećmi, które zmagają się z ograniczoną dostępnością zajęć pozalekcyjnych, warsztatów czy oferty kulturalnej, wynikających przede wszystkim z braku odpowiedniej infrastruktury (świetlicy wiejskiej). Szczególną dynamikę społeczną stanowi wysoki napływ nowych mieszkańców przy jednocześnie niskiej frekwencji w zebraniach wiejskich i ograniczonym uczestnictwie w życiu publicznym. Brak odpowiednich działań integracyjnych i budowanie relacji „nowi - starzy”, w konsekwencji może prowadzić do osłabienia współodpowiedzialności za sprawy wsi oraz stałego obniżania poziomu kapitału społecznego. Inicjatywy muszą mieć charakter stały, angażujący wszystkie pokolenia mieszkańców, w tym wypracowanie trwałego systemu wsparcia i sieciowania działań zarówno wśród mieszkańców Oleszkowa, ale również między najbliższymi sołectwami. Problemy społeczne są zatem ściśle powiązane z brakiem

infrastruktury wspólnotowej oraz ograniczonym dostępem do usług – co wzmacnia procesy marginalizacji, izolacji i odpływu młodszych mieszkańców.

Analiza Sfery Gospodarczej, Środowiskowej, Przestrzenno-Funkcjonalnej oraz Technicznej

Pod względem liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym, Oleszkowo osiąga wskaźnik 8,33, co jest niższe od średniej gminnej (10,07). Świadczy to o mniejszej aktywności przedsiębiorczej mieszkańców, co może wynikać z ograniczonej dostępności kapitału, infrastruktury lub lokalnego rynku zbytu. Jednakże, gdy uwzględnimy działalność rolniczą, liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w Oleszkowie rośnie do 43,75 na 100 osób w wieku produkcyjnym, co znacząco przekracza średnią gminną (29,12). Oznacza to, że w lokalnej gospodarce rola rolnictwa jest wyjątkowo wysoka, a mieszkańcy silnie polegają na działalności rolniczej jako głównym źródle dochodu.

Z powyższego wynika, że podobszar Oleszkowo to jednostka o tradycyjnym, rolniczym charakterze, w której dominują gospodarstwa indywidualne. Na dzień 31 grudnia 2023 r. w bazie REGON zarejestrowanych było 42 aktywnych podmiotów gospodarczych oraz 1 podmiot zawieszony. Ponad 80% działalności zarejestrowanych w bazie REGON są to działalności rolnicze. W niewielkim zakresie funkcjonuje kilka firm (jednoosobowe działalności) świadczących usługi lokalne. W okresie 2020-2023 w podobszarze Oleszkowo powstał 1 nowy podmiot gospodarczy, 1 podmiot został zawieszony oraz 3 podmioty zostały wyrejestrowane. Oznacza to, że w podobszarze Oleszkowo obserwuje się wyższy niż przeciętny w gminie wskaźnik liczby wyrejestrowanych przedsiębiorstw w latach 2020-2023 w przeliczeniu na 100 osób w wieku produkcyjnym (Oleszkowo: 3,13; gmina: 2,76). Jednocześnie wskaźnik salda liczby zarejestrowanych do liczby wyrejestrowanych i zawieszonych przedsiębiorstw wynosi - 8,52. Oznacza to niewielką stratę netto w strukturze podmiotów gospodarczych. Dla porównania średnia gminna wynosi -9,47, więc pod tym względem Oleszkowo radzi sobie nieco lepiej, mimo niższej aktywności gospodarczej ogółem.

Podsumowując, w lokalnej gospodarce na podobszarze Oleszkowo rola rolnictwa jest wyjątkowo wysoka, a mieszkańcy silnie polegają na działalności rolniczej jako głównym źródle dochodu. Jednocześnie wartości związane z liczbą wyrejestrowanych przedsiębiorstw powyżej średniej gminnej oznaczają, że przedsiębiorstwa w Oleszkowie są bardziej narażone na zanik działalności, co może wynikać z trudnych warunków rynkowych lub niewystarczającego wsparcia lokalnego.

Podobszar Oleszkowo, między innymi z uwagi na swoje położenie i wiejski charakter, na podstawie przeprowadzonej analizy nie spełnia środowiskowych kryteriów dla obszaru problemowego, a wskaźniki środowiskowe stanowią jego wyraźny atut strategiczny.

Analiza danych związanych z jakością powietrza wskazuje, że podobszar Oleszkowo w okresie 2020-2023 znajdował się w najniższych skalach pyłu zawieszonego PM₁₀ ($\leq 20,4$), PM_{2.5} ($\leq 10,4$) oraz B(aP) ($\leq 0,50$). Podobszar Oleszkowo w latach 2020-2023 osiągał niższe poziomy zanieczyszczeń powietrza (PM₁₀, PM_{2.5}, BaP) niż wynosi średnia gminna. Średnie stężenie pyłów w analizowanym okresie PM_{2.5} dla podobszaru Oleszkowo wyniosło 7,17 (gmina: 8,23), natomiast średnie stężenie pyłów PM₁₀ wyniosło 11,72 (gmina: 12,96). W przypadku stężenia B(a)P, średnia wartość 0,28 była blisko trzykrotnie niższa niż średnia dla gminy (0,81).

Tabela 9 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Oleszkowo

	2020	2021	2022	2023	średnia 2020-2023
PM10	9,87	13,03	12,64	12,34	11,97
PM2.5	5,77	7,79	8,24	7,64	7,36
B(a)P	0,48	0,41	0,20	0,20	0,32

PM10	<=20,4	20,5-24,4	24,5-30,4	30,5-35,4	35,5-40,4	40,5-50,4	>=50,5
PM2.5	<=10,4	10,5-12,4	12,5-15,4	15,5-18,4	18,5-20,4	20,5-25,4	>=25,5
B(a)P	<=0,5	0,51-0,75	0,76-1,00	1,01-1,25	1,26-1,49	1,50-5,00	>=5,01

Źródło: Opracowanie własne

Dobra jakość powietrza jest wynikiem położenia podobszaru w otoczeniu lasów, przez co w sposób naturalny następuje przewietrzanie. Jednocześnie na podobszarze występują piece niższej generacji, powodujące okresowe, lecz uciążliwe obniżenie jakości powietrza, szczególnie w okresie jesienno-zimowym. Stąd też ważnym krokiem będzie podejmowanie działań niwelujących te problemy, np. poprzez inwestycję w wymianę pieców na nowocześniejsze.

Rysunek 20 Mapa korony drzew na podobszarze Oleszkowo

Źródło: <https://aplikacja.mapadrzew.com>

Podobszar Oleszkowo położony jest w strefie Parku Krajobrazowego Puszczy Knyszyńskiej im. Profesora Witolda Sławińskiego. Dodatkowo obszar położony jest w strefie obszarów Natura 2000 Ostoja Knyszyńska PLH200006 i Puszcza Knyszyńska PLB200003. Przez podobszar przebiega również korytarz ekologiczny - Puszcza Knyszyńska.

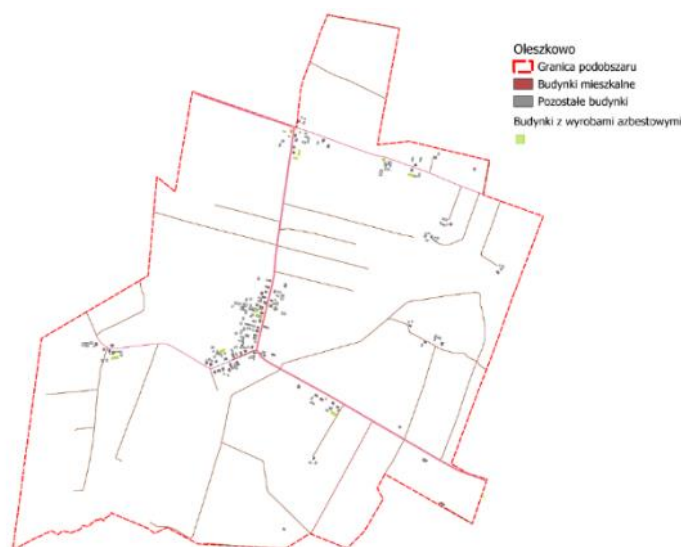
Rysunek 21 Formy ochrony przyrody w podobszarze Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

Obszar Oleszkowo nie jest zagrożony powodzią (ani 10%, ani 1%, ani podtopieniami gruntowymi). Masa zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest pozostała do usunięcia [Mg], na koniec 2023 r. wynosiła 95 468 Mg. Wskaźnik masy zinwentaryzowanych wyrobów zawierających azbest [Mg] w przeliczeniu na 100 mieszkańców był znacznie wyższy niż średnia w gminie (Oleszkowo: 54 552,86; gmina: 32 013,82), co wskazuje na duże nagromadzenie azbestu w lokalnej zabudowie.

Rysunek 22 Lokalizacja wyrobów zawierających azbest w podobszarze Oleszkowo

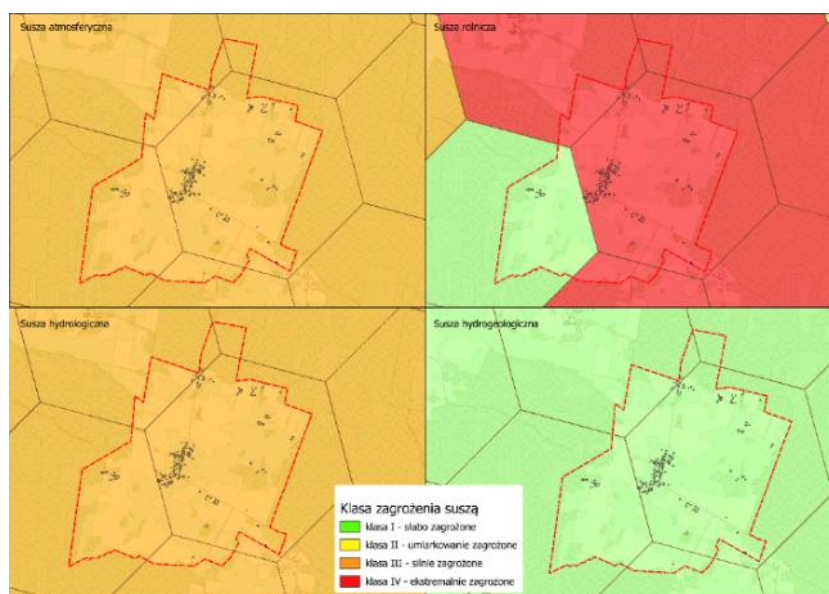
Źródło: Opracowanie własne

Susza staje się jednym z kluczowych wyzwań środowiskowych obszarów wiejskich, wpływając nie tylko na produkcję rolną, ale także na codzienne funkcjonowanie i dobrostan mieszkańców. Długotrwałe niedobory opadów, obniżanie się poziomu wód gruntowych oraz coraz częstsze fale upałów powodują pogorszenie warunków życia, ograniczają dostęp do wody, obniżają

komfort zamieszkania i nasilają poczucie niepewności związane z przyszłością. Na poziomie lokalnym susza oddziałuje bezpośrednio na jakość przestrzeni zamieszkałej, w tym m.in. degradację zieleni oraz pogorszenie mikroklimatu. Zjawiska te przekładają się na zdrowie fizyczne i psychiczne mieszkańców, zwiększając stres, zmęczenie oraz poczucie marginalizacji obszarów wiejskich wobec wyzwań klimatycznych.

Analiza sytuacji hydrograficznej dla podobszaru Oleszkowo wskazuje na silne i umiarkowane łączne zagrożenie suszą (z przewagą silnego zagrożenia). Natomiast w ramach poszczególnych rodzajów suszy sytuacja wskazuje na umiarkowane zagrożenie suszą atmosferyczną, umiarkowanym zagrożeniem suszą hydrologiczną, słabym zagrożeniem suszą hydrogeologiczną oraz na części podobszaru ekstremalne a na części słabe zagrożenie suszą rolniczą (z przewagą ekstremalnego).

Rysunek 23 Mapa zagrożenia suszą - podobszar Oleszkowo

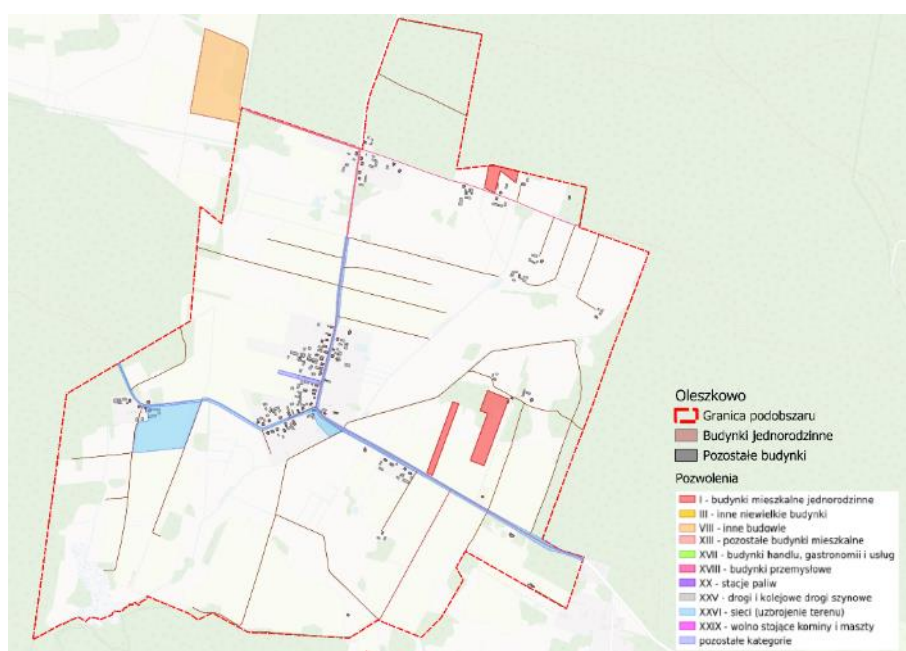
Źródło: Opracowanie własne

Reagowanie na skutki suszy na obszarze Oleszkowa napotyka istotne bariery strukturalne i przestrzenne, szczególnie wynikające z zabudowy o rozproszonej strukturze, jak również niewielkiego udziału nieruchomości gminnych umożliwiających realizację działań. Stąd też zakładane działania adaptacyjne muszą być proste, lokalne i akceptowalne społecznie. Ważnym czynnikiem będą więc działania polegające na wzmacnianiu zieleni lokalnej i przydomowej, w tym m.in. nasadzenia drzew i krzewów odpornych na suszę, zakładanie zielonych pasów przydrożnych i zadrzewień, jak również adaptacja zielonych przestrzeni wspólnych. Dodatkowo ważnym elementem będą działania edukacyjne ukierunkowane m.in. na doradztwo w zakresie oszczędzania wody, tworzenia ogrodów odpornych na suszę, działania animacyjne i warsztatowe związane z zieloną infrastrukturą. Ważnym zadaniem powinno być aktywne włączanie mieszkańców w projekty rewitalizacyjne (nasadzenia, monitoring). Realizacja tego rodzaju działań zdecydowanie powinna pozytywnie oddziaływać na mieszkańców, ponieważ następować będzie obniżenie temperatury powietrza w okresach upałów, nastąpi poprawa jakości powietrza i mikroklimatu, jak również stworzone zostaną miejsca odpoczynku i integracji, szczególnie ważne dla osób starszych i dzieci.

Działania przeciwdziałające skutkom suszy w Oleszkowie nie mają wyłącznie charakteru środowiskowego. Ich wdrażanie wpływa bezpośrednio na poprawę komfortu życia, zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców, a także na odbudowę relacji społecznych i poczucia zakorzenienia.

Dynamika wydawania pozwoleń na budowę stanowi istotny wskaźnik presji rozwojowej oraz pośrednio odzwierciedla ich potencjał osiedleńczy czy inwestycyjny. W kontekście sfery przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej rozwój zabudowy wymaga jednak odpowiedniego przygotowania infrastrukturalnego – zarówno w zakresie uzbrojenia terenu, jak i dostępności dróg, sieci oraz przestrzeni publicznych. Brak spójności pomiędzy procesami inwestycyjnymi a rozwojem infrastruktury technicznej może prowadzić do pogorszenia warunków życia, obniżenia komfortu zamieszkania oraz narastania konfliktów przestrzennych.

Rysunek 24 Mapa pozwoleń na budowę na podobszarze Oleszkowo - stan na koniec 2025 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie <https://czarnabialostocka.e-mapa.net>

Analiza powyższej mapy pozwoleń na budowę wskazuje, że rozwój zabudowy w Oleszkowie ma charakter selektywny i liniowy, silnie powiązany z przebiegiem głównych ciągów komunikacyjnych. W 2023 roku na podobszarze Oleszkowo zostały wydane 3 prawomocne decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, co stanowiło wartość wyższą niż średnia w gminie (Oleszkowo: 1,71; gmina: 1,02). Wynik ten wskazuje, że Oleszkowo wykazuje wyższą niż średnia gminna aktywność inwestycyjną. Wyższa liczba pozwoleń może świadczyć o rosnącym zainteresowaniu rozwojem lokalnej zabudowy, szczególnie mieszkaniowej. W kontekście rewitalizacji oznacza to potencjał do dalszego zagęszczania lub modernizacji zabudowy oraz możliwość realizacji i integracji nowych inwestycji z działaniami rewitalizacyjnymi.

Największa koncentracja pozwoleń dotyczy sieci uzbrojenia terenu i występuje wzdłuż osi głównych linii drogowych, w tym linii drogowej przebiegającej przez centralną część wsi Oleszkowo. Natomiast pozwolenia na budynki mieszkalne jednorodzinne pojawiają się

punktowo, jednak obszarowo wskazują na stosunkowo liczną możliwość zabudowy mieszkaniowej.

W Oleszkowie nie stwierdza się występowania budynków będących własnością gminy. Jest to istotny mankament stanowiący barierę dla realizacji działań rewitalizacyjnych dla mieszkańców podobszaru. Poza strukturą drogową, gmina jest właścicielem nieruchomości gruntowej, na której aktualnie znajduje się niewielki plac zabaw oraz altana gminna. Brakuje jednak budynku z przeznaczeniem na świetlicę wiejską. Zdaniem lokalnych ekspertów jest to jeden z głównych problemów funkcjonowania społecznego podobszaru. Brak świetlicy wiejskiej stanowi istotny problem zarówno integracyjny, jak również funkcjonalny. Mieszkańcy nie mają możliwości realizacji szeregu działań animacyjnych, edukacyjnych, integracyjnych czy zdrowotnych. Stąd też najważniejszą potrzebą z punktu widzenia rozwoju przestrzeni Oleszkowa, jest budowa nowoczesnej świetlicy wiejskiej stanowiącej centrum aktywności lokalnej podobszaru Oleszkowo, wokół której możliwa będzie realizacji innych działań społecznych. Dodatkowo, z uwagi na przebiegający wzdłuż głównej osi drogowej szlak rowerowy, kompleksowa modernizacja ogólnodostępnej przestrzeni publicznej w Oleszkowie, stanowić będzie atrakcyjny punkt na mapie rowerowej Czarnej Białostockiej.

Nowa i zmodernizowana przestrzeń publiczna stanowić będzie doskonały potencjał do rozwoju działań funkcjonującego Koła Gospodyń Wiejskich w Oleszkowie i Kosmatym Borku „Kosmiczny Zakątek”. Dzięki temu możliwa będzie realizacja szeregu działań mających na celu m.in. prowadzenie działalności społeczno-wychowawczej i oświatowo-kulturalnej w środowiskach wiejskich, prowadzenie działalności na rzecz wszechstronnego rozwoju obszarów wiejskich, wspieranie rozwoju przedsiębiorczości kobiet, upowszechnianie i rozwijanie form współdziałania, gospodarowania i racjonalnych metod prowadzenia gospodarstw domowych, jak również rozwijanie kultury ludowej, w tym w szczególności kultury lokalnej i regionalnej.

Struktura własności budynków w Oleszkowie związana jest wyłącznie z sektorem prywatnym. Ogólnie stan techniczny budynków mieszkalnych i gospodarczych w podobszarze Oleszkowo można uznać za dobry. Zgodnie z BDOT10K, w 2023 roku w Oleszkowie było 71 budynków mieszkalnych – wszystkie budynki były budynkami mieszkalnymi jednorodzinnymi. W ramach budynków mieszkalnych, blisko 99% budynków było eksploatowanych. Stąd też wskaźnik liczby budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 mieszkańców był ponad 4 krotnie niższy niż średnia w gminie (Oleszkowo: 0,57; gmina: 2,31). Jednocześnie w podobszarze odnotowano występowanie 159 budynków gospodarczych, w tym 158 z nich były to budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa, natomiast 1 był budynkiem handlowo-usługowym. Duża liczba budynków o przeznaczeniu rolniczym podkreśla charakter podobszaru. W ramach 159 budynków gospodarczych, blisko 97% budynków było eksploatowanych. Pomimo, iż budynki gospodarcze są w eksploatacji, zarówno wskaźnik liczby budynków - budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa (budynki gospodarcze) nieużywane i w złym stanie w przeliczeniu na 100 mieszkańców, jak również liczby budynków mieszkalnych nieużywanych i w złym stanie technicznym w przeliczeniu na 100 budynków mieszkalnych w danej jednostce, wypadają mniej korzystnie niż średnia w gminie:

- Budynki gospodarcze nieużywane i w złym stanie w przeliczeniu na 100 mieszkańców: 2,86 w Oleszkowie; 1,10 średnia gminna.

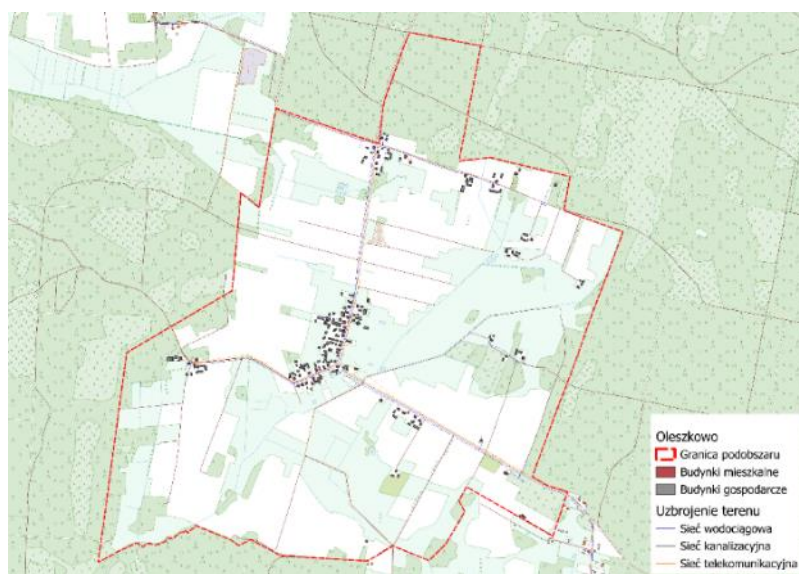

- Budynki gospodarcze nieużywane i w złym stanie w odniesieniu do ogólnej liczby budynków gospodarczych: 3,14 w Oleszkowie; 2,56 średnia gminna.

Wśród przyczyn niższych wskaźników wyróżnić można m.in. ze starzenia się ludności wiejskiej, co niewątpliwie wpływa na ograniczenie aktywności inwestycyjnej oraz zdolności do utrzymania infrastruktury gospodarczej. Starsi właściciele gospodarstw częściej utrzymują budynki w stanie użytkowym minimalnym, rezygnując z kosztownych remontów i modernizacji. Jednak wysoki odsetek budynków eksploatowanych wskazuje, że infrastruktura gospodarcza wciąż pełni funkcję użytkową, a zatem potrzeba jej utrzymania formalnie istnieje. Stąd też wnioskować można, że wysokie wartości wskaźników nie wynikają z braku potrzeb inwestowania, lecz w zmianie charakteru potrzeb, w tym m.in. zmianą modelu rolnictwa (mechanizacja, ujednolicenie działalności, ograniczenie produkcji zwierzęcej), jak również spadkiem zapotrzebowania na dużą liczbę wyspecjalizowanych obiektów gospodarczych. W efekcie część budynków pozostaje formalnie istniejąca, jest użytkowana sporadycznie lub marginalnie, nie jest modernizowana, ponieważ nie odpowiada już aktualnym potrzebom produkcyjnym, a to prowadzi do stopniowej ich degradacji technicznej. Tym samym niewielka liczba obiektów w złym stanie technicznym generuje relatywnie wysokie wskaźniki, szczególnie w przeliczeniu na mieszkańców. Pod kątem potrzeb rewitalizacji problem ten nie stanowi istotnego problemu, na który gmina swoimi działaniami może mieć jakikolwiek wpływ. Problem nieczynnych (nieużywanych) budynków gospodarczych będących własnością prywatną dotyczy bowiem 5 obiektów.

Analiza układu infrastruktury technicznej na podobszarze Oleszkowo wskazuje na nierównomierny stopień uzbrojenia terenów zamieszkałych, typowy dla obszarów wiejskich o rozproszonej i liniowej strukturze zabudowy. Zabudowa koncentruje się głównie wzdłuż dróg lokalnych, natomiast znaczna część podobszaru pozostaje słabo uzbrojona lub pozbawiona dostępu do podstawowych sieci.

Rysunek 25 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

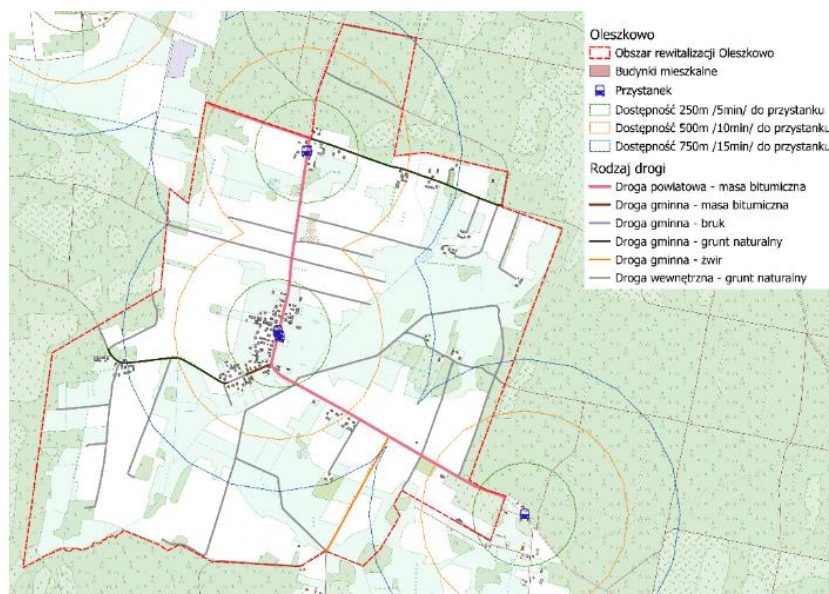
Ze względu na swój charakter, jak również nieporównywalnie wysokie koszty, podobszar nie ma podłączenia do sieci ciepłowniczej, jak również kanalizacji sanitarnej. Niemniej jednak podobszar wyposażony jest w sieć wodociągową i telekomunikacyjną. Do sieci wodociągowej w 2023 roku podłączonych było 59 budynków, co w skali całej jednostki było wartością bardzo dobrą. Wskaźnik liczby budynków podłączonych do sieci wodociągowej w przeliczeniu na 100 mieszkańców był bowiem wyższy niż średnia w gminie (Oleszkowo: 33,71; gmina: 27,86). Sieć wodociągowa i telekomunikacyjna występuje głównie wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych.

Z wagi na brak sieciowej kanalizacji sanitarnej, sieć kanalizacyjną stanowią m.in. przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz zbiorniki bezodpływowe (szamba). Stąd też budynki mieszkalne i gospodarcze funkcjonują w oparciu o rozwiązania indywidualne. W 2023 roku do przydomowych oczyszczalni ścieków podłączonych było 10 budynków, natomiast do zbiorników bezodpływowych – 46. Oznacza to, że na podobszarze Oleszkowo 79% budynków mieszkalnych posiadało indywidualne rozwiązania sanitarne.

W 2023 roku w podobszarze Oleszkowo odnotowano jedną awarię sieci wodociągowo-kanalizacyjnej. Pomimo wysokiej wartości wskaźnika liczby awarii sieci wodociągowo-kanalizacyjnej w przeliczeniu na ogólną liczbę awarii wynoszącego 7,79 (przy średniej w gminie wynoszącej 4,00), z uwagi na skalę zjawiska trudno mówić o systemowym problemie. Owszem wartość wskaźnika może wskazywać na występowanie problemu, jednak skala problemu (1 awaria) wskazuje o incydentalnym problemie, mającym charakter miejscowy i jednorazowy. Trudno tym samym rozważać podejmowanie jakichkolwiek działań systemowych o charakterze rewitalizacyjnym.

Dostępność komunikacyjna oraz jakość infrastruktury drogowej stanowią jeden z kluczowych czynników warunkujących codzienne funkcjonowanie mieszkańców Oleszkowa, ich bezpieczeństwo, mobilność oraz poczucie komfortu życia. Niskiej jakości drogi lokalne, w szczególności o nawierzchni gruntowej, żwirowej lub tłuczniowej, ograniczają swobodę przemieszczania się, zwiększają ryzyko zdarzeń drogowych, a także pogarszają dostęp do podstawowych usług publicznych, takich jak transport zbiorowy, edukacja, opieka zdrowotna czy handel. Braki w dostępności komunikacyjnej mają również wymiar społeczny i psychologiczny – sprzyjają poczuciu peryferyjności, wykluczenia przestrzennego oraz obniżają subiektywne poczucie bezpieczeństwa, szczególnie wśród osób starszych, dzieci i osób o ograniczonej mobilności. W dłuższej perspektywie problemy te mogą prowadzić do spadku atrakcyjności osiedleńczej obszaru, ograniczenia aktywności społecznej mieszkańców oraz pogłębiania się negatywnych zjawisk kryzysowych.

Rysunek 26 Układ sieci drogowej i dostępności komunikacyjnej na podobszarze Oleszkowo

Źródło: Opracowanie własne

Analiza przestrzenna dostępności do transportu zbiorowego wskazuje, że w centralnej części wsi Oleszkowo dostęp do przystanków transportu zbiorowego mieści się w większości w zasięgu 250 m (5 minut dojazdu do przystanku przy średniej prędkości przemieszczania się wynoszącej 3 km/h). W podobszarze znajdują się trzy przystanki komunikacji publicznej autobusowej. Dodatkowo w bliskiej odległości od wyznaczonego podobszaru znajduje się również przystanek autobusowy. Część zabudowy mieszkaniowej, zlokalizowanej szczególnie na obrzeżach obszaru rewitalizacji, znajduje się w optymalnym zasięgu pieszym (750 m – 15 min). Nie mniej jednak z uwagi na rozproszony układ zabudowy część mieszkańców nie ma optymalnego dostępu do przystanków. W praktyce oznaczać to może ograniczoną dostępność transportu publicznego dla części mieszkańców, co zwiększa zależność od transportu indywidualnego i może pogłębiać wykluczenie komunikacyjne osób nieposiadających własnego środka transportu. Jednak analiza dostępności transportu zbiorowego na obszarze rewitalizacji wskazuje, że zasadnicza część zabudowy mieszkaniowej znajduje się w akceptowalnym zasięgu dojazdu pieszego do przystanków autobusowych. Oznacza to, że bariera przestrzenna w dostępie do przystanków nie stanowi kluczowego problemu funkcjonalnego. W opinii mieszkańców i lokalnych ekspertów realna dostępność komunikacyjna pozostaje ograniczona ze względu na niedostosowany rozkład jazdy oraz niską częstotliwość kursów. Godziny przyjazdów i odjazdów autobusów nie odpowiadają rytmowi dnia mieszkańców, w szczególności godzinom rozpoczynania i kończenia pracy, zajęć szkolnych czy wizyt w placówkach usługowych.

W Oleszkowie główny układ drogowy stanowią drogi powiatowe o nawierzchni bitumicznej nr 1420B oraz 1426B. Istotną część układu drogowego stanowią drogi gminne o nawierzchni gruntowej, żwirowej i tłuczniowej, drogi wewnętrzne o niskim standardzie technicznym oraz pojedyncze odcinki drogi gminnej o nawierzchni bitumicznej, pełniące funkcję głównych osi komunikacyjnych. Udział dróg publicznych (powiatowe i gminne) o niskiej jakości (żwir, grunt naturalny, bruk) w ogólnej długości dróg publicznych jest niższy niż średnia w gminie (50,97%) i wynosi 43,49%. Pomimo iż wskaźnik ten jest niższy niż średnia gminna, to w kontekście

lokalnym nadal oznacza znaczną skalę problemu, zwłaszcza że drogi te obsługują bezpośrednio tereny zamieszkałe i wykorzystywane w codziennych dojazdach.

Dane dotyczące zdarzeń komunikacyjnych wskazują na podwyższony poziom ryzyka na obszarze Oleszkowa. W 2023 roku na podobszarze Oleszkowo wystąpiło 6 zdarzeń komunikacyjnych bez ofiar zagrażających zdrowiu i życiu mieszkańców. W całej gminie Czarna Białostocka wystąpiło takich zdarzeń 61, co oznacza, że co dziesiąte niebezpieczne zdarzenie komunikacyjne wystąpiło w Oleszkowie. Stąd też wskaźnik odnoszący się do liczby zdarzeń komunikacyjnych zagrażających życiu i zdrowiu mieszkańców w przeliczeniu na 100 wypadków ogółem był w Oleszkowie dwukrotnie wyższy niż średnia w gminie (Oleszkowo: 3,43; gmina: 1,75). Wysoki wskaźnik zdarzeń zagrażających życiu i zdrowiu, przy relatywnie niewielkiej liczbie zdarzeń ogółem, wskazuje, że wypadki występujące w Oleszkowie mają często poważniejszy charakter. Ma to niewątpliwie związek ze wzmożonym ruchem komunikacyjnym na przebiegającej przez obszar drogi powiatowej. Może również wynikać ze złego stanu nawierzchni drogowej, braku czytelnej organizacji ruchu, niedostosowaniu infrastruktury do ruchu pieszego i rowerowego, czy też braku elementów uspokojenia ruchu w strefach zamieszkania.

Kluczowe problemy sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzennej i infrastrukturalnej w opinii lokalnych liderów

Analiza przestrzenno-funkcjonalna, wizja lokalna oraz rozmowy z lokalnymi liderami, potwierdziły, że podobszar Oleszkowo pozbawiony jest wyraźnie zdefiniowanego centrum. Układ przestrzenny Oleszkowa powoduje, że dostęp do infrastruktury technicznej jest fragmentaryczny i nierówny, co bezpośrednio wpływa na warunki życia mieszkańców, szczególnie pod kątem kanalizacji sanitarnej, telekomunikacyjnej oraz działań związanych z poprawą ładu przestrzennego. Zdiagnozowano niedostatek infrastruktury wspólnotowej – brak nowoczesnej świetlicy, niewystarczające zaplecze dla OSP i KGW, brak przestrzeni dedykowanej młodzieży oraz niedostateczne wyposażenie techniczne. Niska jakość i funkcjonalność przestrzeni wspólnych ogranicza możliwość realizacji inicjatyw lokalnych, organizacji warsztatów, zajęć czy regularnych wydarzeń integracyjnych. Stąd też mieszkańcy Oleszkowa zmuszeni są do korzystania z infrastruktury znajdującej się w innych sołectwach. Dodatkowo, w opinii mieszkańców, ważnym działaniem powinien być kierunek związany z zapewnieniem dostępu do nowoczesnej infrastruktury telekomunikacyjnej, która w dobie cyfryzacji przekłada się m.in. na utrudnienia w pracy zdalnej i edukacji, ograniczony dostęp do e-usług publicznych i zdrowotnych, jak również poczucie wykluczenia cyfrowego, szczególnie wśród młodszych mieszkańców. Dodatkowo wskazywano na niedostateczne oświetlenie przestrzeni publicznych, co osłabia poczucie bezpieczeństwa po zmroku. Ograniczona dostępność transportowa utrudnia korzystanie z oferty miejskiej i usług specjalistycznych, co szczególnie dotyczy osoby starsze i młodzież. Problemy przestrzenne i komunikacyjne wzmacniają izolację społeczną oraz utrudniają aktywizację zawodową mieszkańców. W konsekwencji brak fizycznego „serca wsi” generuje łańcuch zależności przyczynowo - skutkowych: brak miejsca spotkań prowadzi do dezintegracji społeczności, niskiej frekwencji w procesach decyzyjnych, koncentracji ruchu pieszego wzdłuż niebezpiecznej drogi oraz osłabienia poczucia wspólnoty i odpowiedzialności za przestrzeń.

Potencjały obszaru

Pomimo zidentyfikowanych deficytów podobszar Oleszkowo dysponuje istotnymi zasobami rozwojowymi. Kluczowym potencjałem są, choć niewystarczająco zinstytucjonalizowane, więzi sąsiedzkie oraz gotowość mieszkańców do wspólnych działań. Aktywni mieszkańcy, funkcjonujące KGW i OSP stanowią realny kapitał społeczny, który – przy odpowiednim

wspieraniu organizacyjnym i infrastrukturalnym – może stać się fundamentem trwałej aktywizacji. Istotnym atutem jest wysoki udział młodych mieszkańców oraz dodatnie saldo migracji, co świadczy o atrakcyjności osiedleńczej miejscowości. Nowi mieszkańcy wnoszą potencjał kompetencyjny, mobilność i aspiracje rozwojowe, jednak wymagają stworzenia przestrzeni i mechanizmów integracyjnych umożliwiających ich włączenie w życie wspólnoty. Potencjałem jest również możliwość kompleksowego ukształtowania centrum wsi poprzez budowę świetlicy z funkcją OSP oraz powiązanie jej z bezpiecznym układem komunikacyjnym i przestrzeniami otwartymi. Taka interwencja może jednocześnie pełnić funkcję integracyjną, animacyjną i prewencyjną – wzmacniając bezpieczeństwo, aktywność obywatelską oraz lokalną tożsamość. Oleszkowo posiada również znaczący kapitał relacji międzypokoleniowych oraz lokalne tradycje, które – przy wsparciu mentoringowym i administracyjnym dla liderów – mogą zostać połączone z nowoczesnymi formami aktywności społecznej. Wzmocnienie infrastruktury, rozwój mobilnych form wsparcia, działania profilaktyczne i integracyjne oraz budowa trwałych mechanizmów współpracy mogą przekształcić obecne poczucie peryferyjności w model aktywnej, zintegrowanej wspólnoty wiejskiej.

IV. Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

IV.1. Wizja obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Obszar rewitalizacji to bezpieczna, funkcjonalna i zielona przestrzeń zamieszкана, sprzyjająca integracji społecznej i aktywności mieszkańców. Jest to miejsce dostępne dla wszystkich grup wiekowych, oferujące wysokiej jakości usługi społeczne i infrastrukturę publiczną. Społeczność lokalna jest zaangażowana i współodpowiedzialna za rozwój miejsca. Przestrzeń publiczna sprzyja spotkaniom, rekreacji i zdrowemu stylowi życia. Obszar stanowi atrakcyjne i godne miejsce do życia.

Wizja obszaru rewitalizacji zakłada trwałą zmianę strukturalną polegającą na przejściu od stanu koncentracji problemów społecznych i przestrzennych do modelu zintegrowanego, stabilnego i aktywnego środowiska życia. Rewitalizacja jest rozumiana jako długofalowy proces przebudowy lokalnych relacji społecznych, poprawy warunków funkcjonowania rodzin oraz podniesienia jakości przestrzeni publicznej w taki sposób, aby wspierała ona integrację i rozwój mieszkańców. Obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka stanie się przestrzenią o wysokim poziomie spójności społecznej, w której ograniczone zostaną mechanizmy dziedziczenia ubóstwa, zmniejszy się skala zależności od świadczeń pomocy społecznej, a mieszkańcy będą aktywnie uczestniczyć w życiu wspólnoty lokalnej. Proces rewitalizacji doprowadzi do wzmocnienia stabilności rodzin, poprawy bezpieczeństwa oraz zwiększenia mobilności edukacyjnej i zawodowej mieszkańców.

W wymiarze społecznym wizja zakłada systemowe wzmocnienie rodzin poprzez rozwój pracy środowiskowej, dostępnych usług wsparcia psychologicznego i pedagogicznego oraz programów aktywizacji zawodowej. Dzieci i młodzież uzyskają stały dostęp do wsparcia edukacyjnego i rozwojowego, co ograniczy ryzyko utrwalania się niekorzystnych wzorców społecznych. Szczególny nacisk zostanie położony na budowanie kompetencji społecznych, obywatelskich i zawodowych, zwiększających zdolność mieszkańców do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy i w życiu publicznym. Istotnym elementem wizji jest aktywizacja osób starszych oraz przeciwdziałanie ich izolacji społecznej. Obszar rewitalizacji stanie się przestrzenią sprzyjającą integracji międzypokoleniowej, w której seniorzy będą pełnoprawnymi

uczestnikami i współtwórcami życia lokalnego. Równocześnie podejmowane działania aktywizujące, animacyjne i integracyjne będą sprzyjały włączeniu społecznemu oraz budowaniu spójności społecznej. Nastąpi wyraźne ograniczenie zjawisk przemocy domowej, wandalizmu, konfliktów sąsiedzkich oraz drobnej przestępczości poprzez równoległe działania infrastrukturalne i społeczne.

W wymiarze przestrzennym i funkcjonalnym nastąpi przekształcenie zdegradowanych terenów w funkcjonalne, estetyczne i bezpieczne przestrzenie publiczne. Modernizacja infrastruktury będzie podporządkowana celowi społecznemu, jakim jest tworzenie miejsc sprzyjających budowaniu relacji sąsiedzkich, aktywności obywatelskiej oraz integracji. Dodatkowo nastąpi poprawa jakości przestrzeni, zwiększenie dostępności usług wsparcia oraz rozwój animacji lokalnej, które będą wzmacniały mechanizmy prewencyjne i budowały poczucie bezpieczeństwa mieszkańców. Lokalne miejsca aktywności, świetlice środowiskowe i przestrzenie kultury staną się trwałymi punktami koncentracji życia społecznego. Modernizacja budynków wielorodzinnych oraz poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni wspólnych przywróci mieszkańcom poczucie godności i odpowiedzialności za miejsce zamieszkania.

Obszar rewitalizacji stanie się miejscem atrakcyjnym osiedleńczo, zdolnym do zatrzymywania młodych mieszkańców oraz integrowania nowych rodzin. Rozwój zielonej infrastruktury i działania adaptacyjne zwiększą komfort życia oraz poprawią warunki środowiskowe.

Podobszar Czarna Białostocka stanie się rzeczywistym centrum życia społecznego i obywatelskiego miasta. Przestrzeń wokół Domu Kultury oraz tereny zieleni zostaną przekształcone w funkcjonalne i bezpieczne miejsca spotkań, integracji oraz aktywności międzypokoleniowej. Odnowiona przestrzeń publiczna będzie pełnić rolę czynnika integrującego, ograniczającego zjawiska wykluczenia i przeciwdziałającego koncentracji zachowań ryzykownych.

Podobszar Miasteczko zostanie przekształcony z obszaru silnej koncentracji problemów społecznych w stabilną i zintegrowaną wspólnotę mieszkaniową. Rewitalizacja będzie tu miała charakter intensywnej i długofalowej interwencji społecznej połączonej z poprawą warunków mieszkaniowych.

Podobszar Oleszkowo stanie się zintegrowaną i aktywną wspólnotą wiejską posiadającą wyraźnie zdefiniowane centrum społeczne. Budowa nowoczesnej świetlicy wiejskiej stworzy przestrzeń do realizacji działań edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych, wzmacniając rolę lokalnych liderów, w tym Koła Gospodyń Wiejskich oraz Ochotniczej Straży Pożarnej.

Docelowo Czarna Białostocka stanie się nowoczesnym, spójnym społecznie i ekologicznym obszarem, w którym wysoki standard infrastruktury technicznej łączy się z szeroką ofertą usług wsparcia dla mieszkańców w każdym wieku. Rewitalizacja przekształci zdegradowane przestrzenie w bezpieczne miejsca integracji, aktywizacji zawodowej i zdrowego wypoczynku.

IV.2. Cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji

CEL GŁÓWNY GMINNEGO PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY CZARNA BIAŁOSTOCKA

Wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z kryzysu poprzez kompleksową poprawę jakości życia mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznych i infrastruktury technicznej.

CELE SZCZEGÓŁOWE I KIERUNKI DZIAŁAŃ

Cel szczegółowy 1 - Wzmocnienie spójności społecznej i dostępności usług społecznych

Kierunek działania 1.1: Rozwój wsparcia rodzin, seniorów i osób zależnych

Kierunek działania 1.2: Budowanie kapitału społecznego i tożsamości lokalnej

Cel szczegółowy 1: Wzmocnienie spójności społecznej i dostępności usług społecznych koncentruje się na rozwiązywaniu problemów społecznych, przeciwdziałaniu wykluczeniu i aktywizacji mieszkańców. Poprzez wsparcie rodzin, dzieci, seniorów, osób z problemami zdrowotnymi czy zagrożonych przemocą i uzależnieniami, obrane działania dążyć będą do stworzenia silnej, spójnej i zintegrowanej społeczności lokalnej. Realizacja wskazanych kierunków działań prowadzi do poprawy dostępności usług społecznych, terapeutycznych i edukacyjnych, aktywizacji osób starszych, młodzieży i rodzin, co ogranicza izolację społeczną, wzmocnienia poczucia bezpieczeństwa i opieki w obszarze zdrowia psychicznego i fizycznego oraz budowania tożsamości lokalnej i poczucia wspólnoty. W efekcie zwiększy się dostęp do wsparcia, nastąpi wzmocnienie więzi społecznych, wzrośnie zaangażowanie w życie lokalne, a społeczność lokalna stanie się odporniejsza na zjawiska wykluczenia i degradacji.

Cel szczegółowy 2 - Poprawa jakości przestrzeni publicznych i warunków życia

Kierunek działania 2.1: Modernizacja infrastruktury publicznej i mieszkaniowej

Kierunek działania 2.2: Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców

Cel szczegółowy 2: Poprawa jakości przestrzeni publicznych i warunków życia odnosi się do poprawy jakości infrastruktury, przestrzeni publicznych i warunków życia mieszkańców, odpowiadając na problemy degradacji zabudowy, zaniedbanych przestrzeni, niskiego bezpieczeństwa i ograniczonej mobilności. Działania w tym celu prowadzą do modernizacji budynków mieszkalnych i obiektów użyteczności publicznej, poprawiających komfort i standard życia. Aranżacja terenów zielonych i parków oraz podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznych sprzyja rekreacji i integracji mieszkańców, zwiększa bezpieczeństwo oraz poprawia stan środowiska i efektywności energetycznej. W efekcie uzyska się bezpieczne, estetyczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne oraz lepsze warunki mieszkaniowe, co w połączeniu z poprawą bezpieczeństwa i aktywizacją społeczną sprzyja trwałemu rozwojowi obszaru i podniesieniu jakości życia.

V. Przedsięwzięcia Rewitalizacyjne

Przedsięwzięcia podstawowe stanowią zasadniczy komponent wdrożeniowy Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka i przekładają jego część strategiczną na konkretne, zaplanowane do realizacji działania. Ich zakres i charakter zostały wyprowadzone z diagnozy obszaru rewitalizacji, obejmującej analizę zjawisk społecznych, przestrzennych, technicznych i funkcjonalnych. Oznacza to, że każde z przedsięwzięć jest odpowiedzią na jasno zidentyfikowane główne problemy, a jednocześnie pozostaje spójne z przyjętymi celami rewitalizacji oraz kierunkami interwencji uznanymi za priorytetowe przez lokalną społeczność.

Katalog przedsięwzięć obejmuje zarówno działania naprawcze, ukierunkowane na ograniczenie zjawisk kryzysowych i poprawę standardu życia mieszkańców, jak i inicjatywy rozwojowe, wykorzystujące istniejące zasoby i potencjały obszaru. Interwencje te dotyczą różnych sfer funkcjonowania – od społecznej i integracyjnej, przez zdrowotną i kulturową, po techniczną i infrastrukturalną – tworząc spójny, wzajemnie powiązany system działań. Poszczególne przedsięwzięcia różnią się zakresem rzeczowym i skalą oddziaływania, jednak łączy je wspólna logika: koncentracja na obszarze wymagającym wsparcia, integracja działań „miękkich” i inwestycyjnych oraz dążenie do trwałej poprawy jakości życia. Wzajemne powiązanie projektów wzmacnia efekt synergii i zwiększa skuteczność całego procesu rewitalizacji.

V.1. Lista przedsięwzięć podstawowych

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 1	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	WSPARCIE OSÓB POTRZEBUJĄCYCH
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Na obszarze rewitalizacji występuje kumulacja problemów rodzinnych, bezradności opiekuńczo - wychowawczej, niepełnosprawności, długotrwałego bezrobocia czy problemów samotnych matek. Grupy, których dotyczą problemy często doświadczają izolacji i braku dostępu do podstawowych usług. Część gospodarstw domowych nie jest w stanie samodzielnie radzić sobie z codziennym funkcjonowaniem. Konieczne jest systemowe podejście ułatwiające powrót do aktywności społecznej. Inicjatywa ta stanowi fundament dla przywrócenia godności i samodzielności osób wykluczonych.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie polega na wdrożeniu zintegrowanego, środowiskowego systemu wsparcia osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji społecznej, w tym osób z niepełnosprawnościami, osób niesamodzielnych, samotnych rodziców oraz osób długotrwale bezrobotnych. Projekt obejmuje uruchomienie pomocy realizowanej bezpośrednio w miejscu zamieszkania beneficjentów, z naciskiem na codzienne funkcjonowanie, samodzielność i bezpieczeństwo.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia zapewnione zostanie specjalistyczne poradnictwo socjalne, prawne i zawodowe, dostosowane do indywidualnych potrzeb uczestników, a także wsparcie w kontaktach z instytucjami publicznymi, ochroną zdrowia i systemem pomocy społecznej. Istotnym elementem projektu będzie uruchomienie punktu wsparcia, w szczególności dla samotnych rodziców oraz osób mających trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Przewidziano organizację cyklicznych warsztatów kompetencji życiowych i społecznych, wzmacniających samodzielność, zaradność oraz umiejętności społeczne beneficjentów.</p> <p>Projekt zakłada opracowanie i realizację indywidualnych planów wsparcia oraz indywidualnych ścieżek reintegracji społecznej, koordynowanych przez wyznaczonego koordynatora projektu. Działania realizowane będą przez ośrodek pomocy społecznej, przy czym zakłada się również możliwość włączenia się w realizację działań organizacji pozarządowych.</p>
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Dzięki realizacji przedsięwzięcia mieszkańcy zyskają większą samodzielność w codziennym funkcjonowaniu i podejmowaniu decyzji. Nastąpi wzrost aktywności zawodowej wśród osób dotychczas bezrobotnych. Rodzice samotnie wychowujący dzieci poprawią swoje umiejętności zarządcze w budżecie domowym. Osoby z niepełnosprawnościami będą częściej korzystać z oferty kulturalnej i społecznej. Zmniejszy się poczucie osamotnienia i bezradności w sytuacjach kryzysowych. Dodatkowo rodziny uzyskają stabilniejsze warunki

	funkcjonowania oraz nastąpi poprawa relacji rodzinnych. Wzrośnie poczucie bezpieczeństwa socjalnego a samo przedsięwzięcie przyczyni się do integracji społecznej. Lokalne służby społeczne zyskają narzędzia do skutecznej pracy z grupami defaworyzowanymi, a to z kolei spowoduje wzrost poziomu zaufania do instytucji publicznych i organizacji pomocowych. Projekt stworzy trwałe mechanizmy wsparcia oparte na relacji asystenckiej.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba rodzin objętych wsparciem – 40			
Liczba godzin pracy asystenta – 1 000 rocznie			
Liczba indywidualnych planów wsparcia – 40			
Spadek liczby interwencji kryzysowych – o 10%			
Liczba osób usamodzielnionych funkcjonalnie – 10			
Odsetek osób deklarujących poprawę jakości życia – 80%			
Sposób pomiaru:			
Ewidencja czasu pracy, rejestry w systemie wsparcia socjalnego, raporty i dokumentacja fotograficzna, ankiety ewaluacyjne przed i po uzyskaniu wsparcia, ankiety wśród członków rodzin, wywiady pogłębione			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	ul. Torowa 14A	Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej, organizacje pozarządowe		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	860 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Dostępność przedsięwzięcia zostanie zapewniona poprzez realizację działań w lokalach i przestrzeniach pozbawionych barier architektonicznych lub dostosowanych do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością. W przypadku działań miękkich przewiduje się elastyczne formy uczestnictwa, dostosowane do możliwości zdrowotnych i psychofizycznych uczestników. Informacje o działaniach będą przekazywane w sposób jasny, zrozumiały i czytelny. Zapewniona zostanie możliwość wsparcia organizacyjnego lub asystenckiego. Projekt uwzględni potrzeby osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób w kryzysie. Realizacja opiera się na zasadzie równego dostępu do oferty wsparcia.		

<p>UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:</p>	<p>Realizacja przedsięwzięcia w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wynika z systemowego charakteru projektu oraz konieczności zapewnienia profesjonalnej, trwałej i skoordynowanej formuły wsparcia. Projekt nie ma charakteru infrastrukturalnego przypisanego do konkretnej przestrzeni, lecz stanowi zintegrowany model pracy środowiskowej obejmujący diagnozę sytuacji rodzin, opracowanie indywidualnych planów wsparcia, koordynację działań specjalistycznych oraz współpracę międzyinstytucjonalną. Naturalnym i funkcjonalnie uzasadnionym miejscem realizacji tego typu działań jest MOPS jako jednostka ustawowo odpowiedzialna za organizację i prowadzenie pomocy społecznej.</p> <p>Budynek MOPS pełni rolę zaplecza organizacyjnego i koordynacyjnego, zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry (pracowników socjalnych, asystentów rodzin, specjalistów), odpowiednie warunki lokalowe do prowadzenia poradnictwa i pracy indywidualnej oraz gwarancję poufności i bezpieczeństwa danych. Lokalizacja ta umożliwia także integrację projektu z istniejącym systemem wsparcia oraz efektywne wykorzystanie zasobów instytucjonalnych bez tworzenia równoległych struktur organizacyjnych.</p> <p>Jednocześnie zasadniczą część działań realizowana będzie w formule środowiskowej – bezpośrednio w miejscu zamieszkania beneficjentów oraz na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji. Oznacza to, że mimo administracyjnej lokalizacji projektu poza obszarem rewitalizacji, jego oddziaływanie koncentruje się na osobach i rodzinach zamieszkujących ten obszar oraz na rozwiązywaniu zdiagnozowanych tam problemów społecznych, takich jak bezrobocie, bezradność opiekuńczo-wychowawcza, izolacja społeczna czy trudności w codziennym funkcjonowaniu.</p> <p>Realizacja projektu w strukturze MOPS zwiększa trwałość wypracowanych mechanizmów wsparcia, umożliwia ich włączenie do stałej praktyki instytucji oraz wzmacnia kompetencje lokalnych służb społecznych. Tym samym przedsięwzięcie pozostaje integralnym elementem procesu rewitalizacji – stanowi narzędzie odbudowy kapitału społecznego, wzmacniania samodzielności mieszkańców oraz ograniczania zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji, niezależnie od formalnej lokalizacji zaplecza organizacyjnego projektu.</p>
--	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 2	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	PUNKT WSPARCIA RODZIN ZE ŚWIETLICĄ ŚRODOWISKOWĄ
<p>ZDIAGNOZOWANY PROBLEM</p>	<p>Na obszarze rewitalizacji obserwuje się kumulację problemów społecznych, w tym trudności wychowawcze w rodzinach z dziećmi, przeciążenie opieką nad osobami zależnymi oraz narastające ryzyko izolacji społecznej. Dostępne formy wsparcia mają charakter rozproszony i często krótkotrwały, co ogranicza ich skuteczność i dostępność dla mieszkańców. Brakuje miejsca zapewniającego jednocześnie, kompleksowe wsparcie dzieci, dorosłych i seniorów w bezpośrednim sąsiedztwie miejsca zamieszkania. Rodzice, zwłaszcza z rodzin wieloprotblemowych, wykazują niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze oraz ograniczony dostęp do specjalistycznego poradnictwa. Dzieci i młodzież pozbawione są bezpiecznej i rozwojowej oferty spędzania czasu po zajęciach szkolnych, co sprzyja narastaniu problemów edukacyjnych i wychowawczych. Seniorzy natomiast doświadczają samotności, spadku aktywności społecznej oraz pogorszenia kondycji psychicznej. Utworzenie punktu wsparcia rodzin ze świetlicą środowiskową stanowi odpowiedź na zdiagnozowany deficyt usług społecznych o charakterze środowiskowym i międzypokoleniowym.</p>

<p>OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA</p>	<p>Przedsięwzięcie polega na utworzeniu i prowadzeniu punktu wsparcia rodzin połączonego ze świetlicą środowiskową, pełniącego funkcję lokalnego centrum usług społecznych dostępnego dla różnych grup beneficjentów zamieszkujących obszar rewitalizacji. Placówka będzie miejscem codziennego, wieloaspektowego wsparcia dzieci, rodziców, opiekunów oraz seniorów, realizowanego w formule otwartej i środowiskowej.</p> <p>W ramach przedsięwzięcia przewidziano adaptację i wyposażenie pomieszczeń na potrzeby punktu wsparcia, z wyodrębnieniem stref funkcjonalnych przeznaczonych do zajęć opiekuńczo-wychowawczych dla dzieci, pracy indywidualnej i grupowej z rodzinami, aktywizacji seniorów oraz poradnictwa specjalistycznego. Obiekt będzie w pełni dostępny dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Punkt będzie obsługiwany przez specjalistów, w tym m.in. pracownika socjalnego, który będzie pełnił kluczową rolę koordynacyjną, odpowiadając za wstępną diagnozę sytuacji rodzin, kierowanie do odpowiednich form wsparcia, opracowywanie indywidualnych planów pomocy oraz współpracę z MOPS, szkołami i innymi instytucjami lokalnymi.</p> <p>Placówka będzie świadczyć zróżnicowane formy wsparcia, dostosowane do potrzeb poszczególnych beneficjentów. Dla dzieci realizowane będą m.in. codzienne zajęcia opiekuńcze po zakończeniu zajęć szkolnych, pomoc w nauce, korepetycje, zajęcia rozwijające kompetencje społeczne oraz zajęcia rekreacyjne i kulturalne. Dla rodziców i opiekunów przewidziano m.in. poradnictwo wychowawcze, socjalne i prawne, konsultacje indywidualne ze specjalistami oraz warsztaty wzmacniające kompetencje opiekuńcze i społeczne. Seniorzy korzystać będą m.in. z działań aktywizujących, edukacyjnych i integracyjnych, w tym zajęć międzypokoleniowych, warsztatów rękodzielniczych, kulinarnych oraz spotkań tematycznych z zakresu zdrowia i profilaktyki. Przedsięwzięcie zakłada również wsparcie opiekunów osób starszych poprzez konsultacje, poradnictwo oraz działania odciążające.</p> <p>Punkt wsparcia będzie realizował zadania o charakterze profilaktycznym, integracyjnym i interwencyjnym, stanowiąc miejsce pierwszego kontaktu pomocowego dla rodzin doświadczających trudności społecznych, wychowawczych lub opiekuńczych. Działania prowadzone będą w sposób ciągły, skoordynowany i długofalowy, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb beneficjentów oraz lokalnego kontekstu społecznego.</p> <p>Placówka stanie się trwałym elementem infrastruktury społecznej obszaru rewitalizacji, wzmacniając dostępność usług społecznych, poprawiając jakość życia mieszkańców oraz wspierając stabilizację rodzin.</p>
<p>PROGNOZOWANE REZULTATY:</p>	<p>Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia dostępności zintegrowanych usług społecznych na obszarze rewitalizacji oraz poprawy funkcjonowania rodzin objętych wsparciem. Dzieci zyskają bezpieczne miejsce do nauki i rozwoju kompetencji społecznych, co przełoży się na poprawę wyników szkolnych i ograniczenie zachowań ryzykownych. Rodzice i opiekunowie wzmocnią swoje kompetencje wychowawcze i opiekuńcze. Seniorzy zwiększą poziom aktywności społecznej i poczucia przynależności do lokalnej wspólnoty, co ograniczy zjawisko izolacji. Wzrosną więzi międzypokoleniowe oraz poziom integracji społecznej w obszarze objętym przedsięwzięciem. Punkt wsparcia stanie się miejscem pierwszego kontaktu pomocowego, ograniczając skalę interwencji kryzysowych i wzmacniając stabilność rodzin.</p>
<p>SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:</p>	
<p>Liczba utworzonych punktów wsparcia rodzin – 1 szt.</p> <p>Liczba specjalistów świadczących usługi w punkcie (w tym pracownik socjalny) – min. 6 osób</p> <p>Odsetek rodzin, u których nastąpi poprawa kompetencji opiekuńczo-wychowawczych – min. 60%</p> <p>Liczba zorganizowanych warsztatów i zajęć grupowych – 10 wydarzeń/rok</p> <p>Wzrost odsetka rodzin korzystających z usług społecznych w trybie środowiskowym – min. 40%</p>	

Sposób pomiaru:			
Ewidencja czasu pracy, rejestry w systemie wsparcia socjalnego, raporty i dokumentacja fotograficzna, ankiety ewaluacyjne przed i po uzyskaniu wsparcia, ankiety wśród członków rodzin, wywiady pogłębione			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		
	Miasteczko	ul. Wrzosowa	Tak
	Oleszkowo		
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	350 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Dostępność zostanie zapewniona poprzez wybór lokali dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami lub ich odpowiednie przystosowanie. Działania społeczne będą realizowane w formach niewykluczających osób starszych, z niepełnosprawnościami lub o ograniczonej mobilności. Przewidziano elastyczność czasową i organizacyjną działań. Informacja o przedsięwzięciu będzie dostępna w czytelnej i zrozumiałej formie. Uczestnicy będą mogli korzystać z dodatkowego wsparcia organizacyjnego. Przedsięwzięcie realizuje zasadę projektowania uniwersalnego, a jego realizacja opiera się na zasadzie równości i włączenia społecznego.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 3	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ORGANIZACJA TERAPEUTYCZNYCH ZAJĘĆ DLA DZIECI Z WYKORZYSTANIEM ZASOBÓW PRZEDSZKOLA "KRAINA MARZEŃ" W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Przedsięwzięcie odpowiada na narastające problemy zdrowotne i choroby wśród najmłodszych mieszkańców. Dzieci coraz częściej wykazują deficyty emocjonalne i rozwojowe. Niestety często nie mają dostępu do wczesnej, specjalistycznej terapii. Wykorzystanie zasobów istniejącego przedszkola "Kraina Marzeń" pozwoli na optymalizację kosztów i szybki start działań. Brak odpowiednich zajęć terapeutycznych w wieku przedszkolnym rzutuje na późniejsze problemy szkolne. Projekt ma na celu wyrównywanie szans edukacyjnych i zdrowotnych od najmłodszych lat. Część dzieci wychowuje się w rodzinach z problemami społecznymi, w tym w rodzinach mieszkających w podobszarze rewitalizacji.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Organizacja terapeutycznych zajęć dla dzieci np. terapia integracji sensorycznej z wykorzystaniem zasobów Przedszkola "Kraina Marzeń" w Czarnej Białostockiej. Przedszkole posiada bazę oraz kadrę, która mogłaby takie zajęcia prowadzić. W czasie realizacji zajęć specjalistycznych dla dzieci, przewiduje się również organizację spotkań dla rodziców, wymiany doświadczeń, prelekcji- porad w celu lepszego zrozumienia specyficznego funkcjonowania ich dzieci. Uzupełnieniem i jednocześnie rozszerzeniem oferowanych działań będzie również organizacja opieki wychowawczej dla w/w rodziców (we współpracy z OPS).

PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja przedsięwzięcia doprowadzi do systemowego wzmocnienia wsparcia rozwojowego dzieci w wieku przedszkolnym, w szczególności tych zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wychowujących się w rodzinach zmagających się z trudnościami. W wyniku wdrożenia specjalistycznych zajęć terapeutycznych (m.in. terapii integracji sensorycznej) nastąpi poprawa funkcjonowania psychoruchowego dzieci – zwiększy się ich koordynacja ruchowa, koncentracja uwagi, zdolność samoregulacji emocjonalnej oraz kompetencje społeczne. Wczesna interwencja ograniczy ryzyko narastania problemów edukacyjnych wychowawczych na kolejnych etapach kształcenia, przyczyniając się do wyrównywania szans rozwojowych. Równolegle przedsięwzięcie wpłynie na poprawę dobrostanu rodzin poprzez zapewnienie rodzicom wsparcia edukacyjnego, konsultacyjnego i integracyjnego. Organizacja spotkań, prelekcji oraz grup wsparcia zwiększy ich kompetencje wychowawcze i świadomość potrzeb rozwojowych dzieci. Uzupełnienie działań o element opieki wytchnieniowej – realizowany we współpracy z OPS – przyczyni się do realnego odciążenia opiekunów, ograniczenia przeciążenia psychicznego oraz wzmocnienia stabilności funkcjonowania całych rodzin. W dłuższej perspektywie przedsięwzięcie wzmocni lokalny system wsparcia społecznego, zintegruje środowisko rodziców dzieci z dysfunkcjami oraz zwiększy dostępność usług społecznych na obszarze rewitalizacji, co przełoży się na poprawę jakości życia mieszkańców i ograniczenie skali problemów społecznych.			
	SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
	Liczba dzieci objętych specjalistycznymi zajęciami terapeutycznymi - 20/rok			
	Liczba zrealizowanych godzin terapii i wsparcia specjalistycznego - 100 godz./rok			
	Odsetek dzieci, u których nastąpi poprawa funkcjonowania rozwojowego - 40%			
	Odsetek rodziców deklarujących wzrost kompetencji wychowawczych i poprawę dobrostanu - 50%			
	Sposób pomiaru:			
	Ewidencja godzin prowadzona przez koordynatora projektu; dzienniki zajęć i listy obecności; raporty z poszczególnych działań oraz dokumentacja fotograficzna; ankiety ewaluacyjne przed i po warsztatach			
	LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
		Czarna Białostocka	ul. Torowa 26	Tak
Miasteczko			Tak	
Oleszkowo			Tak	
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Przedszkole samorządowe w Czarnej Białostockiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej			
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2027-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	770 000	
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Dostępność przedsięwzięcia zostanie zapewniona poprzez realizację działań w lokalach i przestrzeniach pozbawionych barier architektonicznych lub dostosowanych do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością			

<p>UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:</p>	<p>Realizacja przedsięwzięcia „Organizacja terapeutycznych zajęć dla dzieci z wykorzystaniem zasobów Przedszkola „Kraina Marzeń” w Czarnej Białostockiej” w budynku przedszkola jest uzasadniona charakterem planowanej interwencji oraz koniecznością zapewnienia specjalistycznych warunków do prowadzenia terapii rozwojowej dzieci w wieku przedszkolnym. Projekt ma charakter wczesnej interwencji terapeutycznej i profilaktycznej, wymagającej odpowiednio wyposażonych sal, specjalistycznego sprzętu (np. do terapii integracji sensorycznej) oraz wykwalifikowanej kadry pedagogiczno-terapeutycznej. Przedszkole „Kraina Marzeń” dysponuje zarówno infrastrukturą, jak i personelem posiadającym kompetencje do realizacji tego typu zajęć, co pozwala na szybkie uruchomienie wsparcia bez konieczności tworzenia nowej bazy lokalowej. Lokalizacja przedsięwzięcia poza ścisłym obszarem rewitalizacji nie zmienia jego funkcjonalnego powiązania z tym obszarem, beneficjentami projektu będą w pierwszej kolejności dzieci zamieszkujące podobszar rewitalizacji, w tym wychowujące się w rodzinach dotkniętych problemami społecznymi. Zapewnienie im dostępu do wczesnej terapii ogranicza ryzyko pogłębiania się deficytów rozwojowych, problemów edukacyjnych i społecznych w przyszłości, co bezpośrednio wpisuje się w cele rewitalizacji społecznej.</p> <p>Realizacja zajęć w przedszkolu zapewnia dzieciom bezpieczne, znane i przyjazne środowisko, sprzyjające skuteczności terapii. Jednocześnie umożliwia równoległe prowadzenie działań skierowanych do rodziców – spotkań edukacyjnych, konsultacji oraz elementów opieki wytchnieniowej we współpracy z OPS – co wzmacnia oddziaływanie projektu na poziomie całej rodziny. Takie zintegrowane podejście zwiększa efektywność wsparcia oraz sprzyja budowaniu lokalnej sieci współpracy pomiędzy oświatą a systemem pomocy społecznej.</p> <p>W konsekwencji realizacja przedsięwzięcia w budynku przedszkola stanowi rozwiązanie racjonalne organizacyjnie i ekonomicznie, zapewniające wysoką jakość usług terapeutycznych, trwałość efektów oraz bezpośrednie oddziaływanie na mieszkańców podobszaru rewitalizacji poprzez wyrównywanie szans rozwojowych dzieci i wzmacnianie kompetencji opiekuńczych rodziców.</p>
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 4	
<p>NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA</p>	<p>ROZWÓJ KLUBU SENIORA</p>
<p>ZDIAGNOZOWANY PROBLEM</p>	<p>Starzejące się społeczeństwo obszaru rewitalizacji wymaga stworzenia dedykowanej oferty aktywizacyjnej i integracyjnej dla osób starszych. Seniorzy często doświadczają samotności, poczucia wykluczenia społecznego i cyfrowego oraz braku poczucia przydatności, co negatywnie wpływa na ich kondycję psychofizyczną. Istniejąca infrastruktura kulturalna i społeczna nie zawsze odpowiada na specyficzne potrzeby tej grupy wiekowej. Klub Seniora stworzy przestrzeń do aktywnego spędzania czasu, rozwijania pasji, zdobywania nowych umiejętności, w tym cyfrowych, oraz budowania trwałych więzi społecznych.</p>
<p>OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA</p>	<p>Przedsięwzięcie polega na rozwijaniu Klubu Seniora jako stałego miejsca spotkań, edukacji i aktywności społecznej. Klub będzie oferował zajęcia ruchowe dostosowane do wieku (np. nordic walking, joga), warsztaty z obsługi komputera i smartfona, zajęcia artystyczne i rękodzielnicze oraz spotkania tematyczne z ekspertami (lekarzami, prawnikami, animatorami kultury). Planowane są także m.in. wieczorki taneczne, projekcje filmowe, wyjścia do teatru oraz wspólne wycieczki krajoznawcze i pielgrzymkowe. Zakłada się również doposażenie Klubu w niezbędne materiały funkcjonalne i edukacyjne, co ułatwi integrację i wspólne działania uczestników. Przedsięwzięcie przewiduje również wolontariat senioralny i międzypokoleniowy, umożliwiający wymianę doświadczeń i wspieranie</p>

	młodszych mieszkańców. Działania będą realizowane kilka dni w tygodniu, w elastycznych godzinach, w przestrzeni dostępnej architektonicznie i przyjaznej seniorom. Klub stanie się lokalnym centrum aktywności edukacyjnej, społecznej i kulturalnej. Przedsięwzięcie mające charakter edukacyjny, włączający i integracyjny, wzmacniający relacje międzypokoleniowe i społeczny kapitał lokalnej społeczności, pozwoli seniorom poczuć się potrzebnymi, wspiera ich samodzielność, a także przeciwdziała wykluczeniu społecznemu.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Przedsięwzięcie przyczyni się do zwiększenia aktywności społecznej seniorów, zmniejszenia ich poczucia samotności i izolacji oraz wzmocnienia więzi lokalnych i międzypokoleniowych. Uczestnicy nabędą umiejętności cyfrowe, poprawią kondycję fizyczną i zdrowie psychiczne, a także poczucie bezpieczeństwa. Seniorzy będą aktywnie uczestniczyć w życiu społecznym, w tym w wolontariacie i działaniach edukacyjnych, co przyczyni się do zmiany wizerunku starości na bardziej aktywną, włączającą i radosną. Klub Seniora stanie się trwałym elementem krajobrazu społecznego i edukacyjnego gminy.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba zorganizowanych warsztatów edukacyjno-integracyjnych w ciągu roku – 10 Liczba stałych uczestników klubu – 50 osób Liczba godzin zajęć edukacyjnych, ruchowych i integracyjnych w ciągu roku – 1 500 Procent seniorów deklarujących poprawę nastroju i zmniejszenie poczucia samotności – 90% Procent seniorów biorących aktywny udział w życiu społecznym i integracyjnym gminy – 60%			
Sposób pomiaru:			
Ankiety samooceny przed i po, krótkie testy sprawnościowe, obserwacje prowadzących, ewidencja godzin prowadzona przez animatorów i instruktorów, dzienniki zajęć, porty z zajęć, dokumentacja fotograficzna, listy obecności			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	Dom Kultury w Czarnej Białostockiej; Czarna Wieś Kościelna	Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Klub Senior +, Rada seniorów w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	2 900 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Dostępność przedsięwzięcia zostanie zapewniona poprzez odpowiednią organizację lokalu lub przestrzeni, w której prowadzone będą działania. Założone działania będą realizowane w sposób uwzględniający różne poziomy sprawności i samodzielności uczestników. Przewidziano elastyczność w doborze form aktywności. Informacje o projekcie będą formułowane w sposób zrozumiały. Uczestnicy będą mogli korzystać z pomocy organizacyjnej. Projekt wspiera integrację społeczną i niedyskryminację.		

UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:	Obecnie seniorzy z podobszarów Oleszkowo i Miasteczko nie dysponują własnymi świetlicami ani lokalami do prowadzenia zajęć i spotkań. W związku z tym wszelkie działania miękkie – edukacyjne, integracyjne, kulturalne i rekreacyjne – muszą odbywać się w dostępnych przestrzeniach w Czarnej Wsi Kościelnej. Seniorzy uczestniczą tam w warsztatach ruchowych, zajęciach artystycznych, edukacji cyfrowej, spotkaniach tematycznych i inicjatywach wolontariackich, jednak brak własnej przestrzeni w swoich miejscowościach ogranicza dostępność zajęć, poczucie przynależności i możliwość pełnej aktywizacji lokalnej społeczności senioralnej. Utworzenie własnych świetlic w Oleszkowie i Miasteczku pozwoli w przyszłości prowadzić podobne działania lokalnie, w bezpośrednim sąsiedztwie uczestników, zwiększając ich komfort, regularność uczestnictwa oraz oddziaływanie integracyjne i edukacyjne. W międzyczasie realizacja działań w Czarnej Wsi Kościelnej stanowi niezbędne wsparcie dla seniorów, zapewniając im dostęp do aktywności społecznej i przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu.
---	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 5	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	PROGRAM WSPARCIA PSYCHOLOGICZNEGO
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Na podobszarach rewitalizacji obserwuje się narastające problemy rodzinne oraz wzrost zaburzeń zdrowia psychicznego wśród mieszkańców. Brak łatwego i niedrogiego dostępu do profesjonalnej pomocy psychologicznej prowadzi do pogłębiania kryzysów w rodzinach, wzrostu stresu oraz ograniczenia funkcjonowania społecznego. Usługi komercyjne są często niedostępne finansowo, a brak wsparcia skutkuje nasilaniem się konfliktów, wypalenia zawodowego i problemów.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie polega na uruchomieniu lokalnego punktu wsparcia psychologicznego, oferującego bezpłatne konsultacje indywidualne i grupowe dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Zatrudnieni zostaną specjaliści z zakresu terapii rodzinnej, uzależnień i psychologii klinicznej. Przedsięwzięcie obejmuje: sesje indywidualne i grupowe, warsztaty umiejętności miękkich, prowadzenie telefonu zaufania dla osób w nagłym kryzysie emocjonalnym, grupy wsparcia dla rodziców dzieci z trudnościami, prelekcje edukacyjne w szkołach oraz współpracę z lekarzami rodzinnymi i OPS. Wszystkie działania będą prowadzone w sposób anonimowy, z zachowaniem pełnej dyskrecji, w łatwo dostępnej, neutralnej lokalizacji.
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Przedsięwzięcie przyczyni się do poprawy dobrostanu psychicznego mieszkańców i zmniejszenia liczby osób doświadczających skutków przewlekłego stresu. Wzrośnie dostępność i skuteczność wsparcia psychologicznego oraz świadomość społeczna dotycząca zdrowia psychicznego. Rodziny poprawią komunikację, co ograniczy konflikty i liczbę rozwodów, a młodzież otrzyma wsparcie w okresie dorastania, redukując ryzyko autoagresji. Przedsięwzięcie zredukować ma stygmatyzację osób korzystających z pomocy, zwiększyć odporność psychiczną społeczności i poprawić ogólną atmosferę społeczną na wyznaczonych podobszarach rewitalizacji. Beneficjenci szybciej powrócą do pełnej aktywności życiowej i zawodowej po kryzysach, a instytucje wsparcia społecznego odnotują większą skuteczność działania.
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:	
Liczba osób objętych wsparciem - 50 Liczba udzielonych porad psychologicznych - 100 Liczba godzin konsultacji - 1 200 Liczba uczestników deklarująca rozwiązanie problemu lub poprawę sytuacji rodzinnej - 50%	
<u>Sposób pomiaru:</u>	

Rejestracja uczestników w systemie punktu wsparcia, listy obecności na sesjach i warsztatach, dzienniki konsultacji prowadzone przez psychologów, raporty, ewidencja godzin pracy specjalistów, harmonogram sesji, ankiety środowiskowe, wywiady z rodzinami

LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	ul. Torowa 14A	Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	500 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przedsięwzięcie będzie realizowane w przestrzeniach dostępnych lub dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami. Realizowane działania zaplanowano z uwzględnieniem ograniczeń zdrowotnych i mobilności uczestników. Przewiduje się możliwość indywidualnego podejścia do uczestnika. Informacja o działaniach będzie przekazywana w sposób czytelny i dostępny. Przedsięwzięcie nie będzie generowało barier organizacyjnych, a jego realizacja sprzyjać będzie równości szans.		
UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:	Realizacja przedsięwzięcia „Program wsparcia psychologicznego” w budynku Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej jest uzasadniona zarówno charakterem projektu, jak i jego bezpośrednim powiązaniem z problemami zdiagnozowanymi na podobszarach rewitalizacji. Program ma wymiar systemowy i środowiskowy – jego celem jest wzmocnienie kondycji psychicznej mieszkańców, ograniczenie kryzysów rodzinnych oraz przeciwdziałanie pogłębianiu się zjawisk wykluczenia społecznego. Naturalnym miejscem realizacji tego typu działań jest MOPS jako instytucja odpowiedzialna za koordynację lokalnej polityki społecznej i pracę z rodzinami w kryzysie. Lokalizacja w budynku MOPS zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry, zaplecza organizacyjnego oraz możliwości ścisłej współpracy z pracownikami socjalnymi, asystentami rodzin i innymi instytucjami wsparcia. Integracja pomocy psychologicznej z systemem pomocy społecznej umożliwia kompleksowe prowadzenie przypadków, szybką identyfikację osób wymagających interwencji oraz skuteczniejsze opracowywanie indywidualnych planów wsparcia. Przedsięwzięcie nie tworzy równoległej struktury, lecz wzmacnia istniejący system usług społecznych, zwiększając jego efektywność i trwałość. Jednocześnie działania skierowane są przede wszystkim do mieszkańców podobszarów rewitalizacji, gdzie zdiagnozowano narastające problemy zdrowia psychicznego, konflikty rodzinne oraz ograniczony dostęp do profesjonalnej pomocy. Mimo że punkt wsparcia funkcjonuje w budynku MOPS, jego oddziaływanie koncentruje się na osobach zamieszkujących obszar rewitalizacji – poprzez konsultacje indywidualne i grupowe, warsztaty, grupy wsparcia oraz współpracę ze szkołami i instytucjami lokalnymi działającymi na tym terenie. Budynek MOPS gwarantuje warunki poufności, bezpieczeństwa i dostępności architektonicznej, co ma kluczowe znaczenie przy udzielaniu wsparcia psychologicznego. Jednocześnie instytucjonalne umocowanie przedsięwzięcia zwiększa jego trwałość – wypracowane procedury i standardy pracy mogą zostać włączone do stałej praktyki ośrodka po zakończeniu finansowania zewnętrznego. W konsekwencji realizacja programu w strukturze MOPS pozostaje w pełni uzasadniona funkcjonalnie i organizacyjnie, a projekt – mimo lokalizacji poza ścisłymi granicami obszaru rewitalizacji – bezpośrednio przyczynia się do ograniczenia zjawisk kryzysowych występujących na tym obszarze oraz do poprawy jakości życia jego mieszkańców.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 6			
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	PROGRAM PRZECIWDZIAŁANIU PRZEMOCY I UZALEŻNIENIOM		
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Na podobszarach rewitalizacji występują ukryte problemy przemocy domowej oraz uzależnień, które niszczą więzi rodzinne i społeczne. Dotychczasowe działania mają głównie charakter reaktywny, a brak zintegrowanych programów edukacyjnych, profilaktycznych i terapeutycznych prowadzi do utrwalania dysfunkcji rodzinnych i przekazywania ich z pokolenia na pokolenie. Bezpieczeństwo w rodzinie jest niezbędnym warunkiem skutecznej rewitalizacji społecznej i poprawy jakości życia mieszkańców, dlatego konieczne jest kompleksowe i długofalowe wsparcie.		
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie zakłada realizację kompleksowego programu przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, obejmującego działania profilaktyczne, edukacyjne i terapeutyczne. W ramach programu realizowane będą: kampania społeczna „Dom bez przemocy”, warsztaty profilaktyczne, konsultacje i sesje terapeutyczne, szkolenia dla pracowników oświaty, pomocy społecznej i funkcjonariuszy w zakresie rozpoznawania „Niebieskiej Karty”, alternatywne formy spędzania czasu (sport, kultura) dla grup ryzyka oraz wsparcie prawne dla ofiar przemocy. Działania będą realizowane w środowisku lokalnym, w sposób anonimowy i dostępny, przy współpracy z policją, służbą zdrowia i OPS. Program ma charakter cykliczny, profilaktyczny i terapeutyczny, koncentrując się na przerwaniu mechanizmów przemocy oraz ograniczeniu konsekwencji uzależnień w rodzinach.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Program przyczyni się do zmniejszenia skali przemocy domowej i poprawy bezpieczeństwa rodzin oraz dzieci, w tym ograniczenia liczby umieszczanych w pieczy zastępczej z powodu problemów rodziców. Wzrośnie liczba osób podejmujących terapię i wychodzących z nałogu, a odsetek recydywistów wśród sprawców przemocy zmaleje. Poprawi się kompetencja służb lokalnych w rozpoznawaniu i przeciwdziałaniu działaniom przemocowym. Młodzież zyska wiedzę i świadomość zagrożeń wynikających z używek, co ograniczy ryzyko zachowań problemowych. Zwiększy się spójność i bezpieczeństwo społeczności lokalnej, a społeczność częściej będzie reagować na sygnały przemocy. Przedsięwzięcie wzmocni skuteczność działań profilaktycznych i stworzy zintegrowany system przeciwdziałania dysfunkcjom rodzinnym, przyczyniając się do długofalowej poprawy jakości życia mieszkańców.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba przeprowadzonych sesji terapeutycznych - 100			
Liczba warsztatów profilaktycznych - 20			
Liczba zrealizowanych kampanii społecznych - 1			
Liczba osób objętych wsparciem specjalistycznym - 25			
Liczba zorganizowanych szkoleń i warsztatów - 5			
Spadek liczby zgłoszeń przemocy w rodzinach objętych wsparciem - 5%			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja kampanii, materiały promocyjne, raporty realizacyjne, rejestr sesji prowadzony przez terapeutów, listy obecności, ankiety przed i po warsztatach, testy wiedzy, obserwacje prowadzących.			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	Dom Kultury oraz wybrane lokalizacje poza obszarem	Tak

		rewitalizacji, m.in. Biblioteka, Szkoła, Przedszkole	
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	850 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dostępność poprzez odpowiednie dostosowanie miejsca realizacji działań. Komunikacja z uczestnikami prowadzona będzie w sposób prosty i przejrzysty. Przewidziano możliwość indywidualnych dostosowań form udziału w działaniach. Przedsięwzięcie uwzględnia potrzeby osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz osób w kryzysie. Udział w przedsięwzięciu nie będzie ograniczony barierami organizacyjnymi. Realizacja opiera się na zasadach włączenia i dostępności.		
UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:	Realizacja przedsięwzięcia w różnych lokalizacjach – w tym w szkołach, przedszkolach, bibliotece, obiektach sportowych, budynku MOPS czy innych dostępnych przestrzeniach publicznych – wynika z kompleksowego i środowiskowego charakteru interwencji oraz specyfiki diagnozowanych problemów. Projekt nie ma charakteru punktowego ani infrastrukturalnego, lecz stanowi zintegrowany system działań profilaktycznych, edukacyjnych i terapeutycznych, który musi być realizowany w miejscach adekwatnych do rodzaju wsparcia oraz grupy docelowej. Problemy przemocy domowej i uzależnień mają charakter rozproszony i często ukryty, a ich skutki odczuwalne są w różnych sferach funkcjonowania społeczności – w rodzinie, w szkole, w środowisku rówieśniczym oraz w przestrzeni publicznej. Dlatego działania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży naturalnie powinny być realizowane w szkołach i przedszkolach, gdzie możliwe jest systematyczne oddziaływanie edukacyjne oraz wczesne rozpoznawanie sygnałów zagrożenia. Z kolei warsztaty, spotkania edukacyjne czy kampanie społeczne mogą być prowadzone w bibliotece lub innych ogólnodostępnych przestrzeniach, co zwiększa ich dostępność i wzmacnia społeczny wymiar programu. Konsultacje specjalistyczne, wsparcie prawne i działania interwencyjne wymagają natomiast zaplecza instytucjonalnego, jakie zapewniają jednostki pomocy społecznej lub inne podmioty współpracujące. Zróżnicowanie lokalizacji nie powoduje wewnętrznego konfliktu projektu, lecz stanowi jego istotną wartość – umożliwia dotarcie do różnych grup odbiorców w ich naturalnym środowisku funkcjonowania oraz sprzyja budowaniu lokalnej sieci współpracy międzyinstytucjonalnej. Program opiera się na koordynacji działań pomiędzy oświatą, pomocą społeczną, służbą zdrowia, policją i organizacjami pozarządowymi, tworząc spójny, komplementarny system reagowania i profilaktyki. Choć część działań może być realizowana poza ścisłymi granicami obszaru rewitalizacji, ich beneficjentami pozostają przede wszystkim mieszkańcy podobszarów dotkniętych kryzysem społecznym. Interwencja jest funkcjonalnie przypisana do obszaru rewitalizacji – odpowiada na zdiagnozowane tam zjawiska przemocy i uzależnień oraz ma na celu przerwanie mechanizmów reprodukcji dysfunkcji rodzinnych. Efekty programu, w postaci poprawy bezpieczeństwa, ograniczenia liczby interwencji kryzysowych oraz wzrostu kompetencji społecznych mieszkańców, będą bezpośrednio oddziaływać na jakość życia w obszarze rewitalizacji. Wielość lokalizacji realizacji działań wzmacnia dostępność, obniża bariery uczestnictwa oraz zwiększa		

	skuteczność profilaktyki, nie naruszając spójności przedsięwzięcia. Program tworzy zintegrowany, długofalowy system przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, stanowiący kluczowy element procesu rewitalizacji społecznej i poprawy bezpieczeństwa oraz stabilności rodzin zamieszkujących obszar objęty kryzysem.
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 7			
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	"CZARNA BIAŁOSTOCKA DAWNIEJ I DZIŚ" - CYKL WYSTAW PLENEROWYCH		
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	W Czarnej Białostockiej brakuje inicjatyw integrujących społeczność poprzez edukację o lokalnym dziedzictwie. Przestrzeń publiczna jest rzadko wykorzystywana do działań kulturalnych i animacyjnych, co utrudnia budowanie więzi międzypokoleniowych i sąsiedzkich. Prezentacja historii miasta, gminy i wspólnych korzeni sprzyja integracji mieszkańców, podnosi estetykę przestrzeni oraz wzmacnia lokalną tożsamość.		
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie zakłada organizację cyklu wystaw plenerowych (1-2 w roku) prezentujących historię i współczesność miasta i gminy Czarna Białostocka w przestrzeni publicznej. Wystawy będą obejmować m.in. archiwalne fotografie, materiały przekazane przez mieszkańców w ramach akcji „Podziel się historią”, opisy w języku polskim i angielskim oraz kody QR z dodatkowymi treściami. Powstanie mobilna aplikacja - przewodnik śladami dawnej Czarnej Białostockiej. Wystawy zostaną zlokalizowane w parkach, na placach i przy głównych ulicach, a ich konstrukcje będą trwałe i odporne na warunki atmosferyczne. Przedsięwzięcie przewiduje wernisaże połączone ze spacerami historycznymi z przewodnikiem, wydarzenia towarzyszące, warsztaty edukacyjne oraz wydanie pamiątkowego albumu. Działania realizowane będą cykliczne, angażujące mieszkańców, w tym seniorów jako depozytariuszy pamięci, a celem projektu jest integracja społeczności, wzmocnienie lokalnej tożsamości i wzrost estetyki przestrzeni publicznej. Dodatkowo w ramach przedsięwzięcia przewiduje się zakup materiałów i narzędzi służących organizacji wystaw plenerowych, w tym m.in. sztalugi wystawiennicze.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Przedsięwzięcie przyczyni się do wzrostu identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania i poczucia dumy lokalnej. Zwiększy się aktywność społeczna oraz udział mieszkańców w wydarzeniach kulturalnych. Dodatkowo wzrośnie znaczenie marki Czarna Białostocka, jako miasta i gminy przyjaznej mieszkańcom i turystom. Wzrośnie integracja międzypokoleniowa, a seniorzy zostaną aktywnie włączeni w życie społeczności. Poprawi się estetyka przestrzeni publicznej, co zwiększy atrakcyjność miasta i zainteresowanie turystyczne regionem. Przedsięwzięcie wzmocni lokalną tożsamość, zaangażowanie w ochronę wspólnego dziedzictwa i kapitał społeczny poprzez wspólne przeżywanie historii. Cykl wystaw stanie się stałym elementem oferty kulturalnej gminy.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba wydanych albumów dokumentujących historię gminy - 1 Liczba zorganizowanych wystaw plenerowych - 1-2/rok Liczba stworzonych aplikacji mobilnych - 1 Wzrost udziału mieszkańców w wydarzeniach lokalnych - 25% Liczba pozyskanych archiwalnych fotografii od mieszkańców - 50			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja kampanii, materiały promocyjne, raporty realizacyjne			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie

	Czarna Białostocka	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Dom Kultury, Biblioteka, szkoły podstawowe, przedszkole samorządowe, organizacje społeczne		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2027-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	400 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przedsięwzięcie zakłada zapewnienie dostępności przestrzeni poprzez brak barier architektonicznych lub ich minimalizację. Wszelkie działania będą realizowane w sposób umożliwiający udział osobom o różnym poziomie sprawności. Przewidziano elastyczność organizacyjną i czasową. Informacje projektowe będą przekazywane w czytelnej formie.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 8	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ORGANIZACJA WYDARZEŃ DLA MIESZKAŃCÓW
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Na obszarach rewitalizacji występuje dość niski poziom kapitału społecznego, przejawiający się w słabych relacjach sąsiedzkich, ograniczonym zaangażowaniu mieszkańców w życie lokalne oraz niewielkiej liczbie wspólnych inicjatyw. Mieszkańcy rzadko uczestniczą w wydarzeniach o charakterze wspólnotowym, a przestrzeń publiczna często pozostaje w dużej mierze niewykorzystywana społecznie. Niski poziom aktywności społecznej sprzyja izolacji, anonimowości oraz osłabieniu poczucia współodpowiedzialności za miejsce zamieszkania. Szczególnie dotkliwy jest brak atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Dotychczasowe działania integracyjne miały często charakter incydentalny, wynikały z bieżących potrzeb i nie budowały trwałych relacji społecznych. Stąd też koniecznym jest wdrożenie regularnych działań animacyjnych, które ożywią obszary rewitalizacji i wzmocnią lokalną wspólnotę, oparte o jasny plan wydarzeń integracyjnych i kulturalnych.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie polega na zaplanowaniu i realizacji cyklu cyklicznych, otwartych wydarzeń integracyjnych i kulturalnych skierowanych do mieszkańców obszarów rewitalizacji. Przedsięwzięcie obejmuje organizację różnego rodzaju festynów sąsiedzkich, gier plenerowych, pikników rodzinnych, kina plenerowego oraz wydarzeń tematycznych, takich jak Dzień Sąsiada, Święto Ulicy czy Jarmark Lokalny. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się ponadto m.in. występy lokalnych artystów, warsztaty kreatywne, konkursy sportowe, działania animacyjne oraz promocję lokalnych produktów i rękodzieła. Każde wydarzenie będzie posiadało określony profil tematyczny i program dostosowany do potrzeb różnych grup wiekowych. Dodatkowo w ramach przedsięwzięcia realizowany będzie spójny pakiet działań promocyjno-informacyjnych, mających na celu zwiększenie rozpoznawalności wydarzeń, zachęcenie mieszkańców do aktywnego udziału oraz budowanie pozytywnego wizerunku obszaru rewitalizacji jako miejsca tętniącego życiem społecznym. Przewidziane działania obejmują m.in. opracowanie jednolitej identyfikacji wizualnej cyklu wydarzeń (logo, hasło przewodnie, szablony plakatów i materiałów graficznych), wykorzystywanej we wszystkich kanałach komunikacji. Wydarzenia promowane będą poprzez lokalne media (strona internetowa gminy, media społecznościowe, biuletyn samorządowy), plakaty i ulotki dystrybuowane w przestrzeni publicznej oraz w instytucjach lokalnych (szkoły, OPS, świetlice, sklepy). Istotnym elementem promocji będzie uruchomienie społecznego kalendarza wydarzeń, dostępnego zarówno w formie papierowej, jak i cyfrowej,

	aktualizowanego na bieżąco i współtworzonego przez mieszkańców oraz organizacje lokalne. W ramach zadania przewiduje się zakup niezbędnej infrastruktury technicznej, w tym m.in. mobilnej sceny, nagłośnienia, namiotów. Przedsięwzięcie zakłada aktywne włączenie lokalnych organizacji, grup nieformalnych, instytucji kultury oraz lokalnych twórców i przedsiębiorców w proces współorganizacji wydarzeń. Z uwagi na charakter, wydarzenia realizowane będą rotacyjnie w różnych częściach obszaru rewitalizacji, co pozwoli na dotarcie do szerokiego grona mieszkańców. Zakres zadania obejmuje również uporządkowanie i zabezpieczenie terenu po zakończeniu każdego wydarzenia.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja projektu przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej mieszkańców oraz wzmocnienia relacji sąsiedzkich na obszarze rewitalizacji. Regularne wydarzenia integracyjne zwiększą wykorzystanie przestrzeni publicznych i nadadzą im funkcję społeczną, sprzyjając poprawie wizerunku obszaru. Mieszkańcy zyskają poczucie współodpowiedzialności za życie kulturalne i społeczne swojej okolicy. Wzrośnie zaangażowanie lokalnych organizacji, grup nieformalnych oraz twórców w realizację inicjatyw oddolnych. Dzieci i młodzież uzyskają atrakcyjne, bezpieczne formy spędzania czasu wolnego blisko miejsca zamieszkania. Zmniejszy się poziom izolacji społecznej i anonimowości, co pozytywnie wpłynie na poczucie bezpieczeństwa społecznego. Projekt przyczyni się do trwałego wzrostu kapitału społecznego i stworzenia cyklicznych tradycji lokalnych.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba zorganizowanych wydarzeń integracyjnych i kulturalnych – min. 10 wydarzeń/rok			
Liczba mieszkańców uczestniczących w wydarzeniach – min. 1 000 osób/rok			
Wzrost poziomu kapitału społecznego (badania ankietowe) – min. 30%			
Wzrost udziału mieszkańców w życiu lokalnym (badania ankietowe) – min. 35%			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja kampanii, materiały promocyjne, raporty realizacyjne			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Miasteczko	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Oleszkowo	cały obszar rewitalizacji	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, organizacje społeczne		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	3 200 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	W ramach realizacji przedsięwzięcia zapewniona zostanie dostępność przestrzeni oraz działań dla osób ze szczególnymi potrzebami. Informacje projektowe będą dostępne w różnych formach komunikacji.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 9	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAGOSPODAROWANIE CZASU WOLNEGO MIESZKAŃCÓW

ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Na obszarze rewitalizacji występuje deficyt atrakcyjnych i ogólnodostępnych form spędzania czasu wolnego, co sprzyja bierności społecznej oraz zachowaniom ryzykownym, szczególnie wśród dzieci, młodzieży i osób w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym. Brak lub ograniczony zakres stałej, popołudniowej oferty zajęć hobbystycznych i rekreacyjnych ogranicza możliwości rozwoju zainteresowań oraz osłabia więzi sąsiedzkie i międzypokoleniowe. Niewystarczające wykorzystanie istniejącej infrastruktury (dom kultury, świetlice) powoduje jej niską efektywność społeczną. Mieszkańcy deklarują potrzebę działań animacyjnych odpowiadających na ich realne zainteresowania i dostępność czasową. Ograniczona oferta aktywności pozazawodowej negatywnie wpływa na zdrowie psychiczne i fizyczne mieszkańców. Brak przestrzeni do nieformalnych spotkań, szczególnie w obrębie miejsca zamieszkania, sprzyja izolacji społecznej osób samotnych i wykluczonych. Konieczne jest wdrożenie systemowych, cyklicznych działań aktywizujących, opartych na lokalnych zasobach i potencjale mieszkańców.		
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie polega na uruchomieniu stałej, bezpłatnej oferty zajęć sportowych, rekreacyjnych i hobbystycznych realizowanych w istniejących obiektach lokalnych. W ramach przedsięwzięcia powstaną lub będą rozwijane sekcje zainteresowań, m.in. plastyczne, techniczne, sportowe, klubowe i dyskusyjne, prowadzone przez instruktorów oraz mieszkańców–wolontariuszy. Zapewnione zostanie doposażenie w niezbędne materiały i sprzęt, m.in. maty do ćwiczeń, narzędzia i produkty plastyczne, itp. Zajęcia będą realizowane cyklicznie i elastycznie dostosowane do różnych grup wiekowych. Przedsięwzięcie zakłada również organizację wydarzeń podsumowujących (wystawy, pokazy, turnieje). Działania będą miały charakter długofalowy i integracyjny. Z uwagi na charakter, wydarzenia realizowane będą rotacyjnie w różnych częściach obszaru rewitalizacji, co pozwoli na dotarcie do szerokiego grona mieszkańców.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja projektu przyczyni się do wzrostu aktywności społecznej i fizycznej mieszkańców obszaru rewitalizacji oraz ograniczenia zjawiska bierności i izolacji. Uczestnicy rozwiną kompetencje społeczne, manualne i twórcze, które w części przypadków mogą stanowić podstawę dalszej aktywności edukacyjnej lub zawodowej. Nastąpi poprawa zdrowia psychicznego i kondycji fizycznej mieszkańców, szczególnie dzieci, młodzieży i osób w wieku produkcyjnym, których potrzeby często nie są istotne. Wzmocnione zostaną relacje sąsiedzkie i międzypokoleniowe poprzez wspólne, regularne spędzanie czasu. Lokalna infrastruktura społeczno-kulturalna zostanie trwale włączona w codzienne życie mieszkańców. Projekt umożliwi identyfikację i promocję lokalnych talentów oraz wzrost zaangażowania obywatelskiego. Długofalowo nastąpi poprawa jakości życia i poczucia przynależności do miejsca zamieszkania.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba zrealizowanych cykli zajęć (rocznie) – min. 20 Liczba uczestników projektu – min. 190 osób Wzrost wykorzystania infrastruktury społeczno-kulturalnej – min. 40% Odsetek uczestników deklarujących wzrost aktywności społecznej – min. 50%			
Sposób pomiaru:			
Lista obecności, raporty, ankiety satysfakcji			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Miasteczko	cały obszar rewitalizacji	Tak

	Oleszkowo	cały obszar rewitalizacji	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	950 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przedsięwzięcie będzie realizowane w lokalach dostępnych architektonicznie lub odpowiednio dostosowanych. Działania społeczne zostaną zaplanowane z uwzględnieniem ograniczeń zdrowotnych uczestników. Przewidziano elastyczność form i tempa działań. Informacje będą przekazywane w sposób zrozumiały i czytelny. Projekt nie wprowadza barier organizacyjnych ani finansowych. Realizacja sprzyja włączeniu społecznemu.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 10	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZDROWE ŻYCIE, SILNA SPOŁECZNOŚĆ - PROGRAM REHABILITACJI LECZNICZEJ
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Najpowszechniejszymi problemami zdrowotnymi prowadzącymi do ograniczenia sprawności mieszkańców są choroby układu kostno-stawowego, urazy oraz schorzenia obwodowego układu nerwowego. Choroba zwyrodnieniowa stawów dotyczy znacznej populacji osób powyżej 65. roku życia, z czego połowa doświadcza silnych dolegliwości bólowych. Kolejnym istotnym problemem jest zwyrodnienie kręgosłupa. Ponadto dyskopatia oraz reumatoidalne zapalenie stawów prowadzą do postępującej niepełnosprawności i istotnie obniżają jakość życia zawodowego oraz społecznego. Postępujący proces starzenia się społeczeństwa generuje stale rosnące zapotrzebowanie na prewencję wtórną i rehabilitację leczniczą. Problemy te skutkują znacznym obciążeniem ekonomicznym oraz obniżeniem sprawności psychofizycznej jednostek, co wskazuje na pilną potrzebę wdrożenia lokalnego programu wspierającego dostęp do usług fizjoterapeutycznych
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie polega na realizacji działań gminnego punktu bezpłatnej rehabilitacji leczniczej i fizjoterapii, zapewniającego kompleksowe wsparcie zdrowotne mieszkańcom, w szczególności seniorom oraz osobom z orzeczoną niepełnosprawnością. W ramach zadania wykorzystywany będzie nowoczesny sprzęt rehabilitacyjny, umożliwiający realizację zabiegów kinezyterapii, fizykoterapii, masażu leczniczego, a w uzasadnionych przypadkach także terapii z wykorzystaniem wody lub krioterapii. Świadczenia prowadzone będą zarówno w formie indywidualnej, jak i w ramach zajęć grupowych, w tym gimnastyki „zdrowy kręgosłup”, realizowanej pod nadzorem wykwalifikowanych fizjoterapeutów w kameralnych grupach.</p> <p>Przedsięwzięcie uwzględnia również wizyty domowe dla osób leżących lub mających trudności z samodzielnym dotarciem do punktu. Istotnym elementem działań będzie edukacja zdrowotna, realizowana poprzez regularne spotkania z lekarzem, fizjoterapeutą lub dietetykiem, obejmujące zagadnienia profilaktyki chorób cywilizacyjnych, ergonomii, zdrowego żywienia oraz zapobiegania upadkom. Przewidziano także organizację grup wsparcia dla osób po ciężkich chorobach oraz instruktaż dla opiekunów domowych w zakresie bezpiecznej pielęgnacji chorych. Funkcjonowanie punktu będzie dostosowane do potrzeb seniorów, a jakość usług monitorowana poprzez ankiety satysfakcji oraz system sprawozdawczości, przy finansowaniu ze środków własnych gminy, z możliwością wsparcia ze strony NFZ.</p> <p>Przedsięwzięcie realizowane będzie w siedzibie Podstawowej Opieki Zdrowotnej na ulicy Torowej 1 w Czarnej Białostockiej. Realizacja</p>

	przedsięwzięcie w tej lokalizacji (poza obszarem rewitalizacji) wynika ze specyfiki zakresu przedsięwzięcia oraz jego realizacji w profesjonalnej przestrzeni przygotowanej do realizacji działań rehabilitacyjnych (aktualnie jedynej możliwej do realizacji działań w gminie Czarna Białostocka).		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Głównym oczekiwanym rezultatem jest istotne zmniejszenie dolegliwości bólowych u pacjentów uczestniczących w programie. Przewiduje się, że u uczestników nastąpi poprawa sprawności psychofizycznej, co pozwoli im na lepsze funkcjonowanie w życiu codziennym i zawodowym. Program ma doprowadzić do wzrostu świadomości mieszkańców w zakresie prozdrowotnego stylu życia oraz zasad ergonomii. Dzięki interwencjom edukacyjnym nastąpi zwiększenie poziomu wiedzy na temat profilaktyki wtórnej chorób układu ruchu. Długofalowo program przyczyni się do zapobiegania niepełnosprawności i ograniczenia powikłań wynikających z chorób przewlekłych. Oczekuje się również poprawy satysfakcji mieszkańców z dostępu do lokalnych świadczeń opieki zdrowotnej.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba osób, które skorzystały z kompleksowej rehabilitacji: 120 osób rocznie			
Liczba przeprowadzonych spotkań edukacyjnych dla grup uczestników: min. 3 spotkania rocznie			
Odsetek uczestników deklarujących poprawę jakości życia po zakończeniu programu (na podstawie ankiet) - 60%			
Sposób pomiaru:			
Lista obecności, protokoły odbioru, dokumentacja fotograficzna, ankiety przed i po			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	ul. Torowa 1	Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	1 800 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Zapewnienie dostępności przedsięwzięcia uwzględnia potrzeby osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców mających trudności z samodzielnym dotarciem do punktu, z możliwością wizyt domowych. Zajęcia prowadzone są w małych grupach i pod ścisłym nadzorem specjalistów, co zapewnia bezpieczeństwo i komfort uczestników. Edukacja zdrowotna, instruktaże dla opiekunów oraz grupy wsparcia realizowane są w sposób przystępny i angażujący, umożliwiając aktywny udział każdej osoby. Program sprzyja integracji społecznej, wymianie doświadczeń oraz wzmacnianiu poczucia przynależności do lokalnej społeczności.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 11	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	AKTYWNA WIEŚ
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Sołectwa na obszarze rewitalizacji często charakteryzuje brak miejsc spotkań, ograniczona oferta rekreacyjna i niedostateczne wsparcie dla inicjatyw lokalnych. Taki stan prowadzi do bierności społecznej, izolacji i odpływu młodych mieszkańców. Wieś potrzebuje impulsu do działania, który połączy tradycję z nowoczesnymi formami rekreacji i aktywności społecznej. Mieszkańcom brakuje dostępu do wiedzy, inspiracji i przykładów dobrych praktyk, które mogłyby pobudzać lokalną przedsiębiorczość i współpracę. Przedsięwzięcie ma na celu przełamanie

	tych barier, wzmocnienie więzi sąsiedzkich oraz kapitału społecznego, a także stworzenie trwałych mechanizmów integracji mieszkańców, niezależnie od wieku i doświadczenia. Silna, aktywna wieś to fundament zrównoważonego rozwoju gminy i partnerstwo w budowaniu lokalnych inicjatyw.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie „Aktywna Wieś” polega na kompleksowym wsparciu mieszkańców poprzez działania animacyjne, edukacyjne i integracyjne realizowane lokalnie oraz „w terenie”, przez osoby posiadające wiedzę i kompetencje organizacyjne. Kluczowe elementy projektu obejmują m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie lokalnych liderów i sołtysów – mentoring w zakresie planowania działań, pozyskiwania środków zewnętrznych, prowadzenia inicjatyw społecznych i formalno-administracyjnych; - Pokonywanie barier formalnych – pomoc w procedurach administracyjnych, finansowych i biurokratycznych, umożliwiająca sprawną realizację przedsięwzięć lokalnych; - Działania animacyjne – organizacja warsztatów, spotkań tematycznych, wydarzeń integracyjnych, turniejów sportowych i festiwali kulinarnych, mających na celu wzmocnienie więzi sąsiedzkich i integrację międzypokoleniową; - Szkolenia i warsztaty praktyczne – cykle „Szkoła Liderów Wiejskich”, warsztaty z zakresu agroturystyki, nowoczesnego ogrodnictwa i wykorzystania lokalnych zasobów, przygotowujące mieszkańców do samodzielnego prowadzenia inicjatyw; - Wyjazdy studyjne i wymiana doświadczeń – umożliwienie mieszkańcom poznania przykładów dobrych praktyk w innych wsiach, inspiracji do własnych działań i rozwój kompetencji organizacyjnych; - Wsparcie inicjatyw oddolnych – realizacja małych grantów na projekty kulturalne, sportowe i społeczne wymyślane przez mieszkańców oraz wspieranie tworzenia Kół Gospodyń Wiejskich i lokalnych grup działania; - Działania integracyjne i promujące lokalną kulturę – organizacja wydarzeń, które łączą mieszkańców różnych wsi, wzmacniają poczucie dumy z lokalnych tradycji i zachęcają do wspólnego działania. <p>Ze względu na zakres, działanie nie ograniczać się będzie wyłącznie do mieszkańców wyznaczonych podobszarów rewitalizacji, ale zakłada się włączenie mieszkańców z innych sołectw. Tym samym przedsięwzięcie to zyska wymiar strategiczny i stanowić będzie przestrzeń do realizacji wspólnych działań, bazując na doświadczeniu wszystkich mieszkańców gminy. Stąd też wsparcie prowadzone będzie bezpośrednio w sołectwach, w codziennej współpracy z mieszkańcami, co umożliwi bieżące reagowanie na potrzeby lokalne, indywidualne doradztwo i praktyczne przygotowanie do realizacji własnych projektów. Program jest elastyczny i dostosowany do możliwości oraz oczekiwań społeczności wiejskiej, tak aby wzmacniać integrację społeczną, aktywność obywatelską i potencjał lokalnych liderów.</p>
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Dzięki przedsięwzięciu mieszkańcy zdobędą kompetencje w prowadzeniu własnych inicjatyw, wzmocnią więzi sąsiedzkie i integrację międzypokoleniową, zwiększą udział w życiu lokalnym oraz poczucie współodpowiedzialności za rozwój wsi. Zakłada się, że w wyniku realizacji przedsięwzięcia mogą powstać nowe grupy formalne i nieformalne, wzrośnie liczba inicjatyw oddolnych, poprawi się estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznych, a wieś stanie się atrakcyjniejszym miejscem do życia. Przedsięwzięcie wzmocni także tożsamość lokalną, poczucie dumy z tradycji i umożliwi mieszkańcom dostęp do kultury, edukacji i rekreacji na równi z miastem.
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:	
<p>Liczba godzin doradztwa i wsparcia dla lokalnych liderów - 50 godz./rok</p> <p>Liczba osób korzystających z doradztwa - 10 /rok</p> <p>Liczba zrealizowanych działań promocyjnych i integracyjnych - 20</p> <p>Liczba uczestników warsztatów – ok. 25 /rok</p>	

Liczba zorganizowanych wyjazdów studyjnych - 1			
Sposób pomiaru:			
Ankiety przed i po cyklu szkoleń i doradztwa, listy obecności, dokumentacja fotograficzna, sprawozdania i raporty projektowe, raport z wyjazdu			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		Tak
	Miasteczko		Tak
	Oleszkowo	docelowo: Oleszkowo, w początkowej fazie: Czarna Wieś Kościelna, Wólka Ratowiecka, Łączyn, Niemczyn,	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, organizacje pozarządowe, Koło Gospodyń Wiejskich		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	970 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	W ramach przedsięwzięcia zapewniona zostanie dostępność poprzez dostosowanie infrastruktury i form realizowanych działań. Informacje o przedsięwzięciach będą dostępne w sposób zrozumiały, natomiast same działania będą prowadzone w sposób elastyczny i dostosowany do potrzeb uczestników. Przedsięwzięcie uwzględniać będzie potrzeby osób z ograniczeniami funkcjonalnymi.		
UZASADNIENIE REALIZACJI POZA OBSZAREM REWITALIZACJI:	<p>Realizacja przedsięwzięcia „Aktywna Wieś” w początkowym etapie w różnych lokalizacjach (m.in. w Czarnej Wsi Kościelnej, Wólce Ratowieckiej, Łączynie i Niemczynie) wynika z uwarunkowań infrastrukturalnych podobszaru Oleszkowo, który obecnie nie dysponuje własną świetlicą wiejską ani stałą zamkniętą przestrzenią integracji społecznej. Brak miejsca spotkań stanowi jeden z kluczowych problemów zdiagnozowanych na tym obszarze i bezpośrednio wpływa na ograniczenie aktywności mieszkańców. Do czasu utworzenia świetlicy w Oleszkowie działania animacyjne, edukacyjne i integracyjne muszą być realizowane w dostępnych obiektach na terenie gminy, co pozwala na zapewnienie ciągłości wsparcia i uniknięcie dalszej bierności społecznej. Rozproszenie lokalizacji ma charakter przejściowy i organizacyjny – nie zmienia faktu, że beneficjentami projektu są mieszkańcy podobszaru Oleszkowo, a jego głównym celem jest wzmocnienie ich kapitału społecznego oraz przygotowanie społeczności do samodzielnego prowadzenia inicjatyw w przyszłej świetlicy.</p> <p>Model „mobilnej animacji” umożliwia dotarcie do mieszkańców mimo braku własnej infrastruktury, zapewniając im dostęp do warsztatów, szkoleń i wydarzeń integracyjnych. Jednocześnie etap ten pełni funkcję przygotowawczą – buduje lokalne liderstwo, kompetencje organizacyjne oraz gotowość do efektywnego wykorzystania świetlicy po jej utworzeniu.</p> <p>Po powstaniu świetlicy w Oleszkowie wszelkie działania dedykowane tej społeczności będą koncentrowane w jej własnej przestrzeni, co wzmocni tożsamość lokalną, trwałość efektów projektu oraz autonomię mieszkańców. Tym samym czasowa realizacja przedsięwzięcia w innych lokalizacjach jest rozwiązaniem racjonalnym i funkcjonalnym, zapewniającym ciągłość procesu rewitalizacji społecznej oraz stopniowe budowanie zaplecza instytucjonalnego dla aktywnej i zintegrowanej społeczności Oleszkowa.</p>		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 12	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	ZAGOSPODAROWANIE I ARANŻACJA TERENU WOKÓŁ BUDYNKU PRZY UL. KOŚCIELNEJ W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Teren wokół obecnej lokalizacji Domu Kultury – kluczowej instytucji życia społecznego i kulturalnego Czarnej Białostockiej – charakteryzuje się aktualnie niską jakością przestrzeni publicznej i niewystarczającym zagospodarowaniem. Braki w zieleni urządzonej, miejsc odpoczynku, małej architektury oraz funkcji rekreacyjnych powoduje, że przestrzeń ta pełni głównie funkcję komunikacyjną, a nie społeczną i integracyjną. W konsekwencji otoczenie budynku nie zachęca mieszkańców do dłuższego przebywania, spotkań ani spontanicznej aktywności społecznej, co obniża atrakcyjność samej instytucji i ogranicza jej oddziaływanie poza mury budynku. Otoczenie Domu Kultury powinno stanowić wizytówkę miasta oraz naturalne przedłużenie jego działalności kulturalnej, edukacyjnej i animacyjnej. Brak odpowiednio zaaranżowanej przestrzeni plenerowej ogranicza możliwość organizacji wydarzeń integracyjnych, międzypokoleniowych i otwartych dla szerokiego grona mieszkańców. Modernizacja tego obszaru jest odpowiedzią na potrzebę poprawy estetyki w przestrzeni miejskiej, wzmocnienia więzi społecznych oraz stworzenia ogólnodostępnej, atrakcyjnej przestrzeni sprzyjającej spotkaniom, współobecności i budowaniu lokalnej wspólnoty.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie obejmuje kompleksowe przeprojektowanie i zagospodarowanie terenu w celu stworzenia wysokiej jakości, wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej o wyraźnie społeczno-integracyjnym charakterze. Zaplanowano stworzenie przestrzeni na letnią scenę plenerową oraz wkomponowanie miejsc siedzących pomiędzy elementami zieleni, co umożliwi organizację koncertów, spektakli, festynów oraz wydarzeń międzypokoleniowych i sąsiedzkich. Powstaną nowe, reprezentacyjne ciągi piesze, ekologiczne nawierzchnie, meble miejskie porządkujące układ przestrzenny i poprawiające dostępność terenu. Przedsięwzięcie przewiduje urządzenie zieleni wysokiej i niskiej, w tym m.in. nasadzenia drzew, krzewów ozdobnych i rabat kwiatowych wraz z systemem nawadniania, co poprawi mikroklimat i komfort przebywania w przestrzeni. Zamontowane zostaną elementy małej architektury, takie jak ławki (w tym solarne), stylowe latarnie, kosze na odpady oraz stojaki rowerowe, sprzyjające dłuższemu użytkowaniu terenu i spotkaniom mieszkańców. Powstanie strefa „outdoor library” – miejsce do cichego czytania, wymiany książek i kameralnych rozmów – wspierająca integrację społeczną i rozwój kapitału kulturowego.</p> <p>Wyznaczone zostaną miejsca ekspozycyjne dla czasowych wystaw plenerowych, umożliwiające prezentację lokalnej twórczości i aktywne włączanie mieszkańców w życie kulturalne. Teren zostanie wyposażony w monitoring wizyjny i nowoczesne oświetlenie, zwiększające bezpieczeństwo użytkowników. Całość przestrzeni zostanie w pełni dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zapewniając równość dostępu i inkluzyjny charakter miejsca.</p>
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja przedsięwzięcia doprowadzi do powstania nowoczesnej, estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej, stanowiącej integralne zaplecze społeczne i plenerowe Domu Kultury. Wzrośnie liczba wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i integracyjnych realizowanych na świeżym powietrzu, co przełoży się na większe uczestnictwo mieszkańców w życiu społecznym miasta. Teren stanie się atrakcyjnym miejscem codziennych spotkań, rekreacji i wypoczynku dla różnych grup wiekowych, sprzyjając budowaniu relacji sąsiedzkich i międzypokoleniowych. Poprawi się wizerunek Domu Kultury oraz jego rola jako centrum aktywności społecznej i integracji lokalnej. Zwiększenie estetyki i funkcjonalności przestrzeni

	wpłynie na wzrost prestiżu tej części miasta oraz poprawę komfortu jego użytkowania. Nowe nasadzenia zieleni poprawią mikroklimat i jakość środowiska, a zastosowanie monitoringu i oświetlenia podniesie poziom bezpieczeństwa. Projekt przyczyni się również do ożywienia gospodarczego otoczenia, zwiększając atrakcyjność sąsiednich usług. Nowa aranżacja terenu stanie się czytelnym symbolem i wizytówką procesu rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Powierzchnia zagospodarowanej i zrewitalizowanej przestrzeni publicznej – 4200 m ² Liczba przygotowanych miejsc pod ekspozycje plenerowe i działania artystyczne – 2 szt.. Liczba nasadzonych drzew i krzewów oraz wykonanych rabat kwiatowych – min. 80 szt. Wzrost liczby użytkowników przestrzeni publicznej wokół budynku – 30 % Zwiększenie udziału mieszkańców w życiu kulturalnym gminy – 5 %.			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	ul. Kościelna 8	Tak
	Miasteczko		
	Oleszkowo		
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej, Dom Kultury w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2030	SZACOWANA WARTOŚĆ:	950 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojściami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 13	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	MODERNIZACJA PARKU PRZY ULICY CZAJKOWSKIEGO
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Park przy ulicy Czajkowskiego, mimo swojego potencjału przestrzennego i lokalizacji w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej, charakteryzuje się obecnie niskim standardem technicznym, funkcjonalnym i estetycznym. Zaniedbana zieleń, zniszczone alejki oraz przestarzała infrastruktura powodują, że park nie spełnia swojej podstawowej funkcji rekreacyjnej i wypoczynkowej. Brak odpowiedniego oświetlenia i elementów bezpieczeństwa wyklucza korzystanie z terenu w godzinach wieczornych, a bariery architektoniczne ograniczają dostępność dla osób o ograniczonej mobilności, seniorów oraz rodzin z dziećmi. Niska jakość przestrzeni parkowej wpływa negatywnie na komfort życia mieszkańców okolicznych osiedli, ograniczając możliwości aktywnego i zdrowego spędzania czasu wolnego. Park, zamiast pełnić rolę lokalnego miejsca spotkań i integracji sąsiedzkiej, staje się przestrzenią marginalizowaną i postrzeganą jako mało bezpieczna. Jednocześnie zieleń miejska stanowi kluczowy element adaptacji do zmian klimatu, poprawy jakości powietrza, retencji wód

	opadowych oraz zdrowia psychicznego i fizycznego mieszkańców. Kompleksowa modernizacja parku jest zatem niezbędna dla przywrócenia mu funkcji rekreacyjnych, społecznych i środowiskowych oraz dla wzmocnienia spójności społecznej w tej części miasta.		
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową modernizację i odnowę parku miejskiego przy ulicy Czajkowskiego, ukierunkowaną na stworzenie bezpiecznej, dostępnej i wielofunkcyjnej przestrzeni zielonej dla mieszkańców wszystkich grup wiekowych. Prace rozpoczną się od rekultywacji istniejących trawników oraz wykonania nowych nasadzeń drzew, krzewów i bylin sprzyjających zwiększeniu bioróżnorodności i poprawie mikroklimatu. Układ komunikacyjny parku zostanie uporządkowany poprzez wymianę istniejących alejek na betonowe i granitowe, nawierzchnie przepuszczalne, przyjazne dla pieszych, biegaczy oraz osób poruszających się na wózkach. W centralnej części parku zmodernizowany zostanie pomnik. Dodatkowo na terenie parku rozmieszczone zostaną liczne ławki, kosze na odpady oraz nastąpi instalacja energooszczędnego oświetlenia parkowego LED z inteligentnym sterowaniem oraz systemu monitoringu wizyjnego, co znacząco poprawi bezpieczeństwo użytkowników i ograniczy zjawiska wandalizmu. Całość przestrzeni zostanie w pełni dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz rodzin z wózkami dziecięcymi. Realizacja zadania przywróci parkowi funkcję ogólnodostępnego miejsca wypoczynku, integracji społecznej i codziennej aktywności.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	W wyniku realizacji projektu park przy ulicy Czajkowskiego stanie się jednym z głównych miejsc rekreacji i wypoczynku dla mieszkańców okolicznych osiedli oraz ważnym elementem systemu zieleni miejskiej Czarnej Białostockiej. Znacząco poprawi się estetyka tej części miasta, a park odzyska rolę bezpiecznej i przyjaznej przestrzeni publicznej. Dzięki nowemu oświetleniu i monitoringowi nastąpi spadek aktów wandalizmu oraz wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród użytkowników. Seniorzy otrzymają komfortową przestrzeń do spacerów i integracji sąsiedzkiej. Nowe nasadzenia poprawią jakość powietrza, retencję wód opadowych oraz bioróżnorodność, wzmacniając odporność miasta na zmiany klimatu. Park stanie się miejscem spotkań, wydarzeń rekreacyjnych i integracji międzypokoleniowej, realnie wpływając na poprawę jakości życia mieszkańców i wizerunku gminy.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Powierzchnia zmodernizowanego parku – ok. 1338 m ²			
Liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów – [szt.].			
Liczba nowych elementów małej architektury (ławki, kosze) – [szt.].			
Liczba punktów oświetlenia parkowego LED – [szt.].			
Liczba rozwiązań poprawiających dostępność dla osób z niepełnosprawnościami – [szt.].			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	dz. nr ew. 157	Tak
	Miasteczko		
	Oleszkowo		
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	950 000

SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojściami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.
--	--

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 14	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	BUDOWA ŚWIETLICY WIEJSKICH W OLESZKOWIE WRAZ Z GARAŻEM NA POTRZEBY OSP
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	W Oleszkowie brakuje nowoczesnego obiektu pełniącego funkcje społeczne i integracyjne, co w praktyce sprawia, że mieszkańcy nie mają miejsca na zebrania, warsztaty czy uroczystości lokalne. Dodatkowo inwestycja ta jest kluczowa dla wzmocnienia roli KGW oraz OSP jako filaru społeczności wiejskiej. Dodatkowo brak odpowiednich warunków technicznych znacznie ogranicza bezpieczeństwo lokalne. Stąd też stworzenie garażu na potrzeby OSP jest niezbędne do zapewnienia bezpieczeństwa i szybkiego czasu reakcji.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie obejmuje zaprojektowanie oraz budowę nowoczesnej świetlicy wiejskiej w miejscowości Oleszkowo, pełniącej jednocześnie funkcję zaplecza dla Ochotniczej Straży Pożarnej. Inwestycja ma na celu stworzenie wielofunkcyjnego obiektu będącego centrum życia społecznego, integracji mieszkańców oraz lokalnego bezpieczeństwa. Świetlica stanie się przestrzenią sprzyjającą spotkaniom międzypokoleniowym, organizacji wydarzeń kulturalnych, zebrań sołeckich, warsztatów, zajęć edukacyjnych i aktywności społecznych, wzmacniając więzi sąsiedzkie i poczucie wspólnoty. Dodatkowo stanowić będzie zaplecze działającego Koła Gospodyń Wiejskich. W ramach przedsięwzięcia powstanie nowy budynek o spójnej, estetycznej architekturze. Część świetlicowa obejmować będzie przestronną salę spotkań, umożliwiającą organizację wydarzeń o różnej skali, aneks kuchenny dostosowany do obsługi imprez lokalnych oraz zaplecze sanitarne. Obiekt zostanie w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zapewniając dostępność architektoniczną i funkcjonalną dla wszystkich grup mieszkańców. W bryle obiektu wydzielony zostanie garaż na wóz strażacki wraz z pełnym zapleczem technicznym, co znacząco poprawi warunki funkcjonowania OSP oraz skróci czas wyjazdu do zdarzeń ratowniczych. Zapewnienie odpowiednich warunków przechowywania sprzętu i pojazdów bezpośrednio przełoży się na wzrost poziomu bezpieczeństwa mieszkańców oraz skuteczność działań ratowniczo-gaśniczych.</p> <p>Budowa świetlicy będzie realizowana w technologii energooszczędnej, z zastosowaniem nowoczesnych rozwiązań proekologicznych (m.in. instalacja fotowoltaiczna), co ograniczy koszty eksploatacji budynku i wpisze się w założenia zrównoważonego rozwoju. W ramach zadania wykonane zostaną niezbędne przyłącza wodno-kanalizacyjne i energetyczne.</p> <p>Realizacja inwestycji przyczyni się do istotnej poprawy infrastruktury społecznej w Oleszkowie, wzmocni rolę OSP jako filaru lokalnego bezpieczeństwa oraz stworzy trwałe warunki do aktywizacji i integracji mieszkańców, czyniąc świetlicę rzeczywistym centrum życia społecznego wsi. Aktualnie na działce znajduje się ogrodzony wiejski plac zabaw z dwiema bramami dwudzielnymi na przestrzał i furtą wejścia od drogi powiatowej w skład którego wchodzi między innymi altana, piaskownica, huśtawka. Stąd też w ramach przedsięwzięcia przewiduje się również nowe nasadzenia drzew i krzewów oraz zjazd utwardzony z drogi powiatowej wraz z drogą wewnętrzną wzdłuż działki sąsiedniej nr geod. 42/2.</p>

PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja przedsięwzięcia znacząco poprawi jakość życia mieszkańców Oleszkowa poprzez wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej. Mieszkańcy zyskają lepsze warunki do wspólnych działań, spotkań i inicjatyw oddolnych, co przełoży się na silniejsze więzi sąsiedzkie i większe poczucie wspólnoty. Zwiększy się dostęp do bezpiecznych i atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego, szczególnie dla dzieci, młodzieży i seniorów, ograniczając izolację społeczną. Wzrośnie poczucie bezpieczeństwa dzięki sprawniejszej organizacji działań ratowniczych i większej gotowości OSP, co bezpośrednio wpłynie na komfort życia mieszkańców. Rozwinie się działalność lokalnych organizacji i grup nieformalnych, poprawiając jakość usług społecznych. W dłuższej perspektywie wzmocni się kapitał społeczny, tożsamość lokalna oraz atrakcyjność Oleszkowa jako miejsca do życia.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba nowo utworzonych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury społecznej i bezpieczeństwa - 1 Powierzchnia użytkowa obiektu przeznaczona na działalność społeczną – ok. 144–200 m² Liczba wydarzeń społecznych, kulturalnych i edukacyjnych organizowanych rocznie – minimum 20 wydarzeń/rok (zebrania, warsztaty, spotkania międzypokoleniowe, inicjatywy KGW) Liczba mieszkańców korzystających z oferty społecznej i integracyjnej świetlicy – minimum 80 osób rocznie Wzrost poziomu aktywności społecznej mieszkańców sołectwa – wzrost liczby aktywnych uczestników inicjatyw lokalnych o min. 30% w ciągu 3 lat od realizacji inwestycji. Sposób pomiaru:			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		
	Miasteczko		
	Oleszkowo	działka nr ew. 40 obręb Oleszkowo	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	2 500 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojazdami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 15	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	UTWORZENIE ŚWIETLICY WIEJSKIEJ W MIASTECZKU

ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	<p>Miasteczko cierpi na brak obiektów dedykowanych działaniom społecznym, co hamuje aktywność mieszkańców. Brak miejsca m.in. na spotkania czy integrację sąsiedzką pogłębia poczucie wykluczenia peryferyjnych części gminy. Świetlica jest niezbędna do realizacji projektów miękkich skierowanych do dzieci i seniorów. Inwestycja ta pozwoli na stworzenie lokalnego centrum aktywności, jak również centrum wsparcia rodziny wraz ze świetlicą środowiskową. Bez fizycznego miejsca spotkań niemożliwe jest skuteczne budowanie wspólnoty.</p>
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie polega na kompleksowej adaptacji pomieszczeń w istniejącym budynku na potrzeby utworzenia świetlicy wiejskiej w Miasteczku, pełniącej funkcję lokalnego centrum aktywności społecznej. Obiekt zostanie zaprojektowany jako przestrzeń wielofunkcyjna, umożliwiającą elastyczne użytkowanie poprzez podział głównej sali na mniejsze strefy tematyczne, dostosowane do różnorodnych form aktywności mieszkańców. W ramach zadania przewidziano wykonanie pełnego zakresu robót budowlanych/modernizacyjnych i instalacyjnych, w tym realizację wszystkich instalacji wewnętrznych oraz zastosowanie ekologicznego źródła ciepła w celu ograniczenia negatywnego wpływu na środowisko. Budynek zostanie w pełni dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, zgodnie z zasadami dostępności architektonicznej. Dodatkowo świetlica zostanie kompleksowo wyposażona w nowoczesne meble, sprzęt, gry planszowe oraz pomoce edukacyjne. W obiekcie powstanie kącik komputerowy z dostępem do Internetu, mikro biblioteczka oraz zaplecze umożliwiające prowadzenie warsztatów kulinarnych i zajęć edukacyjnych. Dla zapewnienia bezpieczeństwa użytkowników i mienia zaplanowano montaż monitoringu oraz systemów alarmowych. Teren przyległy do budynku, w którym utworzona zostanie świetlica, zostanie zagospodarowany na potrzeby rekreacyjne i integracyjne mieszkańców, poprzez urządzenie zieleni, montaż ławek oraz stworzenie miejsc odpoczynku. Świetlica będzie miejscem realizacji zajęć edukacyjnych, rekreacyjnych i animacyjnych, a także przestrzenią otwartą na oddolne inicjatywy społeczne mieszkańców. Dodatkowo w jego ramach zostanie uruchomiona świetlica środowiskowa z funkcjonującym punktem wsparcia rodzin.</p>
PROGNOZOWANE REZULTATY:	<p>Realizacja przedsięwzięcia zapewni mieszkańcom Miasteczka stały dostęp do nowoczesnej i ogólnodostępnej infrastruktury społecznej, pełniącej funkcję lokalnego centrum aktywności i integracji. Świetlica stanie się miejscem regularnych spotkań, zajęć edukacyjnych, rekreacyjnych i kulturalnych dla wszystkich grup wiekowych, w szczególności dzieci, młodzieży oraz seniorów. Wzrośnie poziom aktywności społecznej mieszkańców, w tym grup dotychczas biernych lub zagrożonych izolacją społeczną. Dzieci i młodzież uzyskają bezpieczną przestrzeń do nauki i spędzania czasu wolnego pod opieką pracownika socjalnego, co ograniczy zachowania ryzykowne i poprawi funkcjonowanie społeczne. Mieszkańcy zyskają miejsce do organizacji cyklicznych spotkań i działań samopomocowych, sprzyjających utrzymaniu aktywności i dobrostanu psychicznego. Świetlica stanie się inkubatorem oddolnych inicjatyw lokalnych, wzmacniając kapitał społeczny i tożsamość lokalną. Zastosowanie nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań technicznych obiektu zapewni jego trwałość w długim okresie.</p>
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:	
<p>Liczba kompleksowo zaadaptowanych obiektów infrastruktury społecznej – 1 szt.</p> <p>Liczba zastosowanych ekologicznych źródeł ciepła – 1 instalacja</p> <p>Liczba mieszkańców korzystających z oferty świetlicy w ciągu roku – min. 40 osób</p> <p>Odsetek użytkowników deklarujących poprawę jakości życia i integracji społecznej – min. 70%</p> <p>Liczba zorganizowanych wydarzeń, zajęć i inicjatyw społecznych – min. 5 wydarzeń/rok</p> <p><u>Sposób pomiaru:</u></p>	

Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		
	Miasteczko	Tak	Tak
	Oleszkowo		
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	600 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojazdami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 16	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	KOMPLEKSOWA MODERNIZACJA BUDYNKÓW MIESZKALNYCH
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Zabudowa mieszkaniowa o funkcji socjalnej zlokalizowana w Miasteczku charakteryzuje się bardzo niskim standardem technicznym i użytkowym, co stanowi jeden z kluczowych czynników degradacji obszaru rewitalizacji. Budynki te cechuje wysoka energochłonność, nieszczelna stolarka, zawilgocenia, przestarzałe instalacje oraz niska estetyka części wspólnych, co bezpośrednio wpływa na komfort, zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców. Zły stan techniczny przekłada się na wysokie koszty ogrzewania i utrzymania lokali, pogłębiając zjawisko ubóstwa energetycznego wśród gospodarstw domowych o niskich dochodach. Niedostosowanie budynków do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami dodatkowo ogranicza ich samodzielność i jakość życia. Degradacja techniczna zabudowy wpływa negatywnie na wizerunek Miasteczka oraz poczucie bezpieczeństwa i godności mieszkańców. Brak kompleksowych, systemowych działań modernizacyjnych powoduje utrwalanie się problemów społecznych i przestrzennych. Inwestycja w zasób mieszkaniowy stanowi niezbędny warunek skutecznej rewitalizacji obszaru i poprawy warunków życia jego mieszkańców.

OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	<p>Przedsięwzięcie polega na kompleksowej modernizacji wszystkich wielorodzinnych budynków mieszkalnych o funkcji socjalnej zlokalizowanych w Miasteczku, obejmującej poprawę standardu technicznego, użytkowego, sanitarnego oraz estetycznego zasobu mieszkaniowego. Zakres inwestycji obejmuje pełną termomodernizację budynków, w tym docieplenie ścian zewnętrznych, stropów i dachów, a także wymianę nieszczelnej stolarki okiennej i drzwiowej. Kluczowym elementem przedsięwzięcia jest modernizacja układu funkcjonalnego budynków poprzez likwidację wspólnych łazienek i wykonanie indywidualnych sanitariatów w poszczególnych lokalach mieszkalnych, co w sposób zasadniczy podniesie standard życia, prywatność i godność mieszkańców.</p> <p>W ramach zadania przewidziano również remont dachów wraz z wykonaniem izolacji termicznej, modernizację instalacji elektrycznych oraz wodno-kanalizacyjnych, a także wymianę lub usprawnienie systemów ogrzewania. Zostaną wykonane prace związane z izolacją fundamentów, mające na celu likwidację zawilgoceń i problemów grzybowych, negatywnie wpływających na zdrowie mieszkańców. Korytarze i inne przestrzenie wspólne zostaną kompleksowo wyremontowane poprzez malowanie, wymianę okien, montaż energooszczędnego oświetlenia LED oraz poprawę bezpieczeństwa użytkowania. Przedsięwzięcie obejmuje także uporządkowanie terenów przyległych do budynków, w tym poprawę dojść pieszych, organizację miejsc gromadzenia odpadów oraz drobne zagospodarowanie przestrzeni wokół obiektów. Przewidziano rozwiązania zwiększające dostępność budynków dla osób starszych i osób z niepełnosprawnościami, w tym poprawę komunikacji wewnętrznej i czytelności przestrzeni. Dokumentacja przedsięwzięcia zostanie opracowana zgodnie z aktualnymi standardami efektywności energetycznej i zasadami zrównoważonego budownictwa. Realizacja przedsięwzięcia prowadzona będzie etapowo.</p>		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	<p>Realizacja przedsięwzięcia doprowadzi do istotnej poprawy warunków mieszkaniowych lokatorów budynków socjalnych, w tym zwiększenia komfortu cieplnego i sanitarnego oraz poprawy bezpieczeństwa użytkowania, co ograniczy poczucie ubóstwa energetycznego wśród mieszkańców. Likwidacja zawilgoceń i poprawa jakości powietrza wewnątrz budynków wpłyną pozytywnie na stan zdrowia lokatorów. Odnowiona estetyka elewacji i części wspólnych poprawi wizerunek przestrzeni mieszkaniowej i całego obszaru rewitalizacji. Zmniejszy się emisja zanieczyszczeń do atmosfery dzięki redukcji zapotrzebowania na energię. Wzrośnie poczucie godności, stabilizacji i identyfikacji mieszkańców z miejscem zamieszkania. Przedsięwzięcie ograniczy dalszą degradację techniczną zasobu mieszkaniowego i stworzy trwałe podstawy dla procesów społecznej i przestrzennej rewitalizacji Miasteczka.</p>		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
<p>Liczba zmodernizowanych budynków mieszkalnych – 4 budynki</p> <p>Liczba lokali mieszkalnych objętych modernizacją – min. 47 lokali</p> <p>Liczba mieszkańców objętych poprawą warunków mieszkaniowych – 64 osoby</p> <p>Odsetek mieszkańców deklarujących poprawę komfortu życia – min. 70%</p> <p>Poprawa postrzegania estetyki i bezpieczeństwa zabudowy mieszkaniowej – min. 60% pozytywnych ocen</p> <p>Sposób pomiaru:</p>			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		
	Miasteczko	Tak	Tak

	Oleszkowo		
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	13 000 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojazdami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 17	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	WYPOSAŻENIE ŚWIETLICY W OLESZKOWIE
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Sama realizacja inwestycji budowlanej nie gwarantuje osiągnięcia zakładanych celów społecznych bez odpowiedniego wyposażenia wnętrza. Brak zaplecza technicznego, mebli i sprzętu uniemożliwiłby prowadzenie zajęć, warsztatów, spotkań integracyjnych oraz działań skierowanych do dzieci, młodzieży i dorosłych mieszkańców. Aby świetlica mogła realnie pełnić funkcję centrum życia społecznego, konieczne jest jej kompleksowe wyposażenie w nowoczesne, bezpieczne i funkcjonalne elementy. Szczególnie istotne jest zapewnienie wyposażenia atrakcyjnego dla młodego pokolenia, umożliwiającego korzystanie z technologii informacyjnych oraz rozwój kompetencji cyfrowych. Wyposażenie zaplecza kuchennego pozwoli z kolei na podtrzymywanie lokalnych tradycji kulinarnych oraz rozwój działalności Kół Gospodyń Wiejskich. Projekt wyposażenia stanowi niezbędne dopełnienie inwestycji infrastrukturalnej, warunkujące pełne uruchomienie funkcji społecznych świetlicy.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie obejmuje kompleksowy zakup, dostawę i montaż wyposażenia do nowo wybudowanej świetlicy wiejskiej w Oleszkowie. Zakres zadania został zaplanowany w sposób umożliwiający wielofunkcyjne i regularne wykorzystanie obiektu przez różne grupy mieszkańców. W ramach zadania zakupione zostaną m.in. meble użytkowe, w tym stoły, krzesła, szafy oraz elementy wyposażenia kąpielowni dziecięcej, umożliwiające organizację spotkań, zajęć edukacyjnych i wydarzeń integracyjnych. Aneks kuchenny zostanie wyposażony w profesjonalny sprzęt AGD, obejmujący m.in. kuchenkę, lodówkę, zmywarkę oraz zastawę stołową i inne, co pozwoli na organizację warsztatów kulinarnych, spotkań okolicznościowych i działalności KGW. Świetlica zostanie wyposażona w system nagłośnieniowy oraz sprzęt audiowizualny, w tym projektor, ekran i telewizor, umożliwiające prowadzenie prezentacji, szkoleń, projekcji filmowych i spotkań informacyjnych. Zakupione zostaną pomoce dydaktyczne, gry planszowe oraz sprzęt do zajęć artystycznych i kreatywnych, co umożliwi prowadzenie różnorodnych form aktywności społecznej. Dodatkowo wnętrza zostaną uzupełnione o firany, rolety oraz elementy dekoracyjne, budujące przyjazny i przytulny charakter obiektu. Przedsięwzięcie obejmuje także zakup urządzeń do utrzymania czystości i bieżącej obsługi świetlicy. Całość wyposażenia będzie spełniać wymagane normy bezpieczeństwa i jakości, a zakres zakupów zostanie skonsultowany z przyszłymi użytkownikami obiektu, co zapewni jego dopasowanie do realnych potrzeb mieszkańców.

PROGNOZOWANE REZULTATY:	Dzięki realizacji przedsięwzięcia świetlica w Oleszkowie stanie się w pełni funkcjonalnym i operacyjnym centrum życia społecznego, kultury i edukacji. Mieszkańcy zyskają realne narzędzia do organizacji warsztatów, spotkań, wydarzeń okolicznościowych oraz działań integracyjnych. Wyposażenie w nowoczesne technologie zwiększy atrakcyjność obiektu dla dzieci i młodzieży, sprzyjając rozwojowi kompetencji cyfrowych i ograniczaniu wykluczenia społecznego. Koło Gospodyń Wiejskich oraz lokalni użytkownicy będą mogli rozwinąć swoją działalność dzięki w pełni wyposażonemu zapleczu kuchennemu i użytkowemu. Świetlica umożliwi prowadzenie szkoleń, kursów i spotkań edukacyjnych dla dorosłych mieszkańców oraz w razie potrzeby będzie mogła pełnić funkcję centrum koordynacyjnego w sytuacjach kryzysowych. Poprawa estetyki i funkcjonalności wewnątrz wpłynie bezpośrednio na komfort użytkowania obiektu i zachęci do jego długofalowego wykorzystywania. Projekt domknie proces tworzenia profesjonalnej infrastruktury społecznej w sołectwie, przyczyniając się do wzrostu aktywności mieszkańców i poprawy jakości życia.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba elementów wyposażenia – 50			
Liczba zajęć rocznie – 10			
Kompletnie wyposażona świetlica wiejska - 1			
Sposób pomiaru:			
Faktury zakupowe, protokoły odbioru wyposażenia, dokumentacja magazynowa, liczba uczestników zajęć przed i po doposażeniu obiektu, badania ankietowe, zestawienia frekwencji			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		
	Miasteczko		
	Oleszkowo	Świetlica Wiejska w Oleszkowie	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	300 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Wszystkie działania realizowane w ramach przedsięwzięcia będą organizowane w taki sposób, aby umożliwić udział osobom ze szczególnymi potrzebami. Przestrzeń zostanie odpowiednio zaaranżowana, aby uczestnicy mogli swobodnie uczestniczyć w zajęciach. Sprzęt multimedialny i gastronomiczny używany w przedsięwzięciu będzie dostosowany tak, aby mógł być obsługiwany przez osoby z różnymi potrzebami. Warsztaty, szkolenia, pokazy kulinarne i rękodzielnicze oraz wydarzenia promocyjne będą odbywać się w obiektach dostępnych dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi, a przestrzeń zostanie odpowiednio zaaranżowana, aby uczestnicy mogli swobodnie uczestniczyć w zajęciach.		

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 18	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	POPRAWA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO POPRZECZ UZUPEŁNIENIE SIECI MONITORINGU WIZYJNEGO I OŚWIETLENIA

ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Naruszanie porządku publicznego i poczucie zagrożenia po zmroku to istotne problemy podobszarów rewitalizacji. Brak odpowiedniego oświetlenia sprzyja aktom wandalizmu oraz kradzieżom w miejscach publicznych. Mieszkańcy zgłaszają obawy o bezpieczeństwo swoje i mienia w rejonach niedostatecznie monitorowanych. Nowoczesne systemy dozoru działają prewencyjnie i pomagają w szybkiej interwencji służb. Inwestycja w bezpieczeństwo jest fundamentem dla wszystkich innych działań rewitalizacyjnych.		
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Zadanie polega na rozbudowie miejskiego systemu monitoringu wizyjnego o nowe punkty kamerowe w miejscach newralgicznych. Instalowane będą kamery wysokiej rozdzielczości z funkcją widzenia w nocy i analizą obrazu. Równolegle przeprowadzona zostanie modernizacja i uzupełnienie oświetlenia ulicznego. Wybrane oprawy zostaną wymienione na energooszczędne typu LED o barwie przyjaznej dla oka. Nowe latarnie pojawią się w parkach, na placach zabaw oraz wzdłuż głównych ciągów pieszych. Projekt przewiduje montaż oświetlenia z czujnikami ruchu w mniej uczęszczanych zaułkach. Zadanie obejmuje również budowę infrastruktury światłowodowej na potrzeby przesyłu obrazu.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	Realizacja przedsięwzięcia przyczyni się do spadku liczba aktów wandalizmu, takich jak graffiti czy niszczenie ławek. Mieszkańcy odczują wyraźną poprawę poczucia bezpieczeństwa podczas poruszania się po mieście po zmroku. Służby porządkowe zyskają skuteczne narzędzie do wykrywania i ścigania sprawców wykroczeń. Poprawi się oświetlenie miejsc rekreacji, co wydłuży czas ich użytkowania przez mieszkańców. Zmniejszy się liczba kradzieży mienia publicznego i prywatnego na obszarze rewitalizacji. Wzrośnie efektywność energetyczna oświetlenia miejskiego, co przyniesie oszczędności w budżecie. Monitoring będzie działał prewencyjnie na osoby zakłócające spokój publiczny. Miasto stanie się bardziej przyjazne dla kobiet, seniorów i dzieci w godzinach wieczornych. Poprawi się również ogólny wizerunek Czarnej Białostockiej jako miejsca bezpiecznego i nowoczesnego.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Liczba nowych kamer – 20 Liczba punktów oświetleniowych – 40 Spadek odnotowanych wykroczeń – 20% Poprawa poczucia bezpieczeństwa – min. 60% pozytywnych deklaracji			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, ankiety badawcze, statystyki policyjne			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Miasteczko	cały obszar rewitalizacji	Tak
	Oleszkowo	cały obszar rewitalizacji	Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2030	SZACOWANA WARTOŚĆ:	400 000

SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Zapewnienie dostępności w ramach przedsięwzięcia realizowane będzie poprzez objęcie systemem monitoringu wizyjnego oraz nowoczesnym oświetleniem przestrzeni ogólnodostępnych, z których korzystają wszystkie grupy mieszkańców, bez względu na wiek, płeć czy poziom sprawności. Uzupełnienie i modernizacja oświetlenia ciągów pieszych, parków, placów zabaw oraz przestrzeni rekreacyjnych poprawi bezpieczeństwo poruszania się po zmroku, w szczególności osób starszych, dzieci oraz osób z niepełnosprawnościami. Zastosowanie energooszczędnych opraw LED o barwie przyjaznej dla oka zwiększy czytelność przestrzeni i ograniczy zjawisko olśnienia. Lokalizacja kamer i punktów świetlnych zostanie dostosowana do rzeczywistych tras przemieszczania się mieszkańców, co zapewni równy dostęp do bezpiecznej infrastruktury w całym obszarze rewitalizacji. System monitoringu będzie działał w sposób ciągły i nienaruszający zasad równego traktowania użytkowników przestrzeni publicznej. Inwestycja wpłynie na zwiększenie dostępności przestrzeni publicznych w godzinach wieczornych i nocnych, umożliwiając bezpieczne korzystanie z nich przez wszystkich mieszkańców.
--	---

PRZEDSIĘWZIĘCIE PODSTAWOWE - NR 19	
NAZWA PRZEDSIĘWZIĘCIA	MODERNIZACJA DROGI WRAZ Z BUDOWĄ CHODNIKA
ZDIAGNOZOWANY PROBLEM	Stan techniczny drogi prowadzącej przez Osiedle Miasteczko do Czarnej Wsi Kościelnej wraz z brakiem chodników, stwarza realne zagrożenie dla bezpieczeństwa pieszych, ogranicza mobilność mieszkańców i utrudnia dojazd służbom ratunkowym oraz komunikacji zbiorowej. Brak bezpiecznych ciągów pieszych wyklucza osoby starsze, dzieci i osoby z niepełnosprawnościami z codziennego uczestnictwa w życiu społecznym oraz utrudnia dostęp do obiektów usługowych, edukacyjnych i rekreacyjnych w centrum miejscowości. Zły stan nawierzchni powoduje dyskomfort podróżowania, generuje hałas i wibracje, obniża estetykę otoczenia oraz zmniejsza atrakcyjność inwestycyjną terenów przyległych. Kompleksowa modernizacja drogi z chodnikiem i odwodnieniem jest niezbędna dla poprawy bezpieczeństwa, zapewnienia dostępności dla wszystkich użytkowników drogi oraz integracji rewitalizowanych obszarów z resztą miasta. Inwestycja przyczyni się także do zwiększenia spójności komunikacyjnej, mobilności pieszej i rowerowej, a w efekcie do poprawy jakości życia mieszkańców.
OPIS/ ZAKRES PRZEDSIĘWZIĘCIA	Przedsięwzięcie obejmuje kompleksową modernizację ulicy Wrzosowej wraz z budową chodnika i systemu odwodnienia. Prace rozpoczną się od wykonania nowej konstrukcji podbudowy oraz nawierzchni asfaltowej o podwyższonej trwałości. Wzdłuż drogi powstanie chodnik z materiałów przepuszczalnych, z obniżonymi krawężnikami na przejściach dla pieszych, co zapewni bezpieczeństwo i dostępność osobom z ograniczoną mobilnością, dzieciom i seniorom. Zadanie przewiduje również budowę systemu kanalizacji deszczowej, zapobiegającego zalewaniu posesji i zastojom wody na jezdni. Modernizacja obejmuje również przebudowę skrzyżowań w celu poprawy widoczności i płynności ruchu, budowę zjazdów do posesji, instalację nowoczesnego oświetlenia drogowego LED oraz wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z progami zwalniającymi w strefach zamieszkania. W miarę możliwości technicznych przewidziano wydzielenie pasa rowerowego (stworzenie pasa pieszo-rowerowego na części chodnika), a wszystkie prace zostaną zrealizowane zgodnie z zasadami projektowania uniwersalnego. Całość inwestycji zapewni bezpieczne połączenie piesze i kołowe, poprawi komfort użytkowników oraz estetykę przestrzeni, wspierając równocześnie rozwój komunikacyjny, społeczny i gospodarczy

	obszaru. Dodatkowo w ciągu ulicy przewiduje się ulokowanie ławek oraz koszy na śmieci.		
PROGNOZOWANE REZULTATY:	W wyniku modernizacji drogi i budowy chodnika nastąpi znacząca poprawa bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu, w szczególności pieszych i dzieci z Miasteczka uczęszczających do szkoły w Czarnej Wsi Kościelnej. Zwiększy się komfort podróżowania samochodami, rowerami i pieszo, a czas przejazdu zostanie skrócony. Nowy system odwodnienia wyeliminuje zastoiska wody, poprawiając bezpieczeństwo i trwałość nawierzchni. Wzrośnie estetyka otoczenia drogi, co zachęci mieszkańców do dbania o własne posesje i poprawi ogólny wizerunek przestrzeni publicznej. Inwestycja zapewni pełną dostępność pieszą i rowerową, ułatwi transport publiczny oraz dostęp do terenów inwestycyjnych i usługowych. Spadnie poziom hałasu i wibracji generowanych przez pojazdy na nierównej nawierzchni. Modernizacja drogi przyczyni się do wzrostu wartości gruntów w okolicy i poprawy jakości życia mieszkańców.		
SPOSÓB OCENY REZULTATÓW:			
Długość zmodernizowanej drogi – ok. 0,8-1 km Długość nowo wybudowanego chodnika – 1 km. Liczba nowych przejść dla pieszych – 2 przejść Poprawa dostępności komunikacyjnej dla osób z niepełnosprawnościami – 100% odcinka. Wzrost mobilności pieszej i rowerowej mieszkańców – [%].			
Sposób pomiaru:			
Dokumentacja techniczna, protokoły odbioru, inwentaryzacja powykonawcza			
LOKALIZACJA PRZEDSIĘWZIĘCIA:	Podobszar	Lokalizacja	Oddziaływanie
	Czarna Białostocka		Tak
	Miasteczko	Tak	Tak
	Oleszkowo		Tak
PODMIOT ODPOWIEDZIALNY:	Urząd Miejski w Czarnej Białostockiej		
SZACUNKOWY OKRES REALIZACJI:	2026-2035	SZACOWANA WARTOŚĆ:	4 900 000
SPOSÓB ZAPEWNIENIA DOSTĘPNOŚCI:	Przestrzenie zostaną zaprojektowane i wyposażone z myślą o osobach z ograniczoną mobilnością i innych niepełnosprawnościach. Przestrzenie zostaną zaprojektowane jako przestrzeń w pełni dostępna i przyjazna dla osób ze szczególnymi potrzebami, z bez barierowymi dojazdami i podjazdami, ławkami i elementami małej architektury dostosowanymi do osób z ograniczoną mobilnością, równomiernym oświetleniem, czytelnym oznakowaniem kontrastowym, zapewniając komfort, bezpieczeństwo i pełne uczestnictwo wszystkich mieszkańców.		

V.2. Charakterystyka pozostałych dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Przedsięwzięcia uzupełniające stanowią istotny element procesu rewitalizacji, uzupełniający działania podstawowe i wzmacniający ich trwałość oraz oddziaływanie społeczne. Mogą być realizowane etapowo, w zależności od dostępnych środków finansowych i organizacyjnych. Ich wdrażanie sprzyja wzmacnianiu tożsamości lokalnej, aktywizacji mieszkańców oraz poprawie atrakcyjności obszaru rewitalizacji jako miejsca do życia i wypoczynku. Przedsięwzięcia uzupełniające pełnią również funkcję stabilizującą proces rewitalizacji,

ograniczając ryzyko ponownej degradacji obszaru. Stanowią one elastyczne narzędzie reagowania na zmieniające się potrzeby społeczności lokalnej oraz warunki rozwojowe gminy. Tym samym w ramach wzmocnienia i uzupełnienia przedsięwzięć podstawowych przewiduje się:

- utworzenie ogrodu społecznego – czyli działanie obejmujące utworzenie i prowadzenie ogrodu społecznego jako ogólnodostępnej, półpublicznej przestrzeni aktywności lokalnej, zlokalizowanej na obszarze rewitalizacji lub w jego bezpośrednim sąsiedztwie funkcjonalnym. Zakres obejmuje m.in. zagospodarowanie terenu poprzez przygotowanie gruntu, wykonanie podstawowej infrastruktury ogrodowej, elementy małej architektury, a także zapewnienie dostępu do wody i narzędzi ogrodniczych. Integralną częścią przedsięwzięcia jest komponent społeczny – animacja i prowadzenie działań międzypokoleniowych, edukacyjnych i integracyjnych, obejmujących wspólne prace ogrodnicze, warsztaty ekologiczne, spotkania sąsiedzkie, zajęcia terapeutyczne i rehabilitacyjne, a także działania skierowane do dzieci i młodzieży w zakresie kształtowania postaw proekologicznych i odpowiedzialności społecznej;

- rozwój zajęć edukacyjnych – czyli działania obejmujące rozwój i rozszerzenie oferty zajęć edukacyjnych, wyrównawczych i rozwojowych, realizowanych w formule pozaszkolnej i środowiskowej, skierowanych do dzieci, młodzieży oraz dorosłych mieszkańców. Zakres działań obejmuje m.in. zajęcia wyrównawcze i korekcyjne, wsparcie w nauce, zajęcia rozwijające kompetencje kluczowe (m.in. językowe, cyfrowe, matematyczne), warsztaty kompetencji społecznych, edukację obywatelską i ekologiczną, a także zajęcia międzypokoleniowe i rodzinne. Przedsięwzięcie zakłada wykorzystanie istniejącej infrastruktury społecznej (świetlice, szkoły, dom kultury) oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi i lokalnymi liderami. Dopuszcza się również działania mobilne i plenerowe;

- realizację działań z zakresu bezpieczeństwa i edukacji społecznej - zakres działań obejmuje realizację zadań o charakterze prewencyjnym, edukacyjnym oraz środowiskowym, ukierunkowanych na wzmacnianie bezpieczeństwa publicznego na obszarze rewitalizacji. Zakres przedsięwzięcia obejmuje w szczególności realizację programów profilaktyki przestępczości skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, w tym działań przeciwdziałających przemocy, uzależnieniom oraz cyberzagrożeniom, organizację warsztatów, szkoleń i kampanii edukacyjnych z zakresu bezpieczeństwa publicznego, odpowiedzialności społecznej oraz budowania postaw obywatelskich, działania animacyjne i środowiskowe wzmacniające więzi społeczne oraz lokalną współodpowiedzialność za przestrzeń publiczną, współpracę z podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo (Policja, straż pożarna, instytucje pomocy społecznej, szkoły, organizacje pozarządowe), inicjowanie lokalnych partnerstw na rzecz poprawy bezpieczeństwa i przeciwdziałania zjawiskom niepożądanym społecznie;

- działania polegające na wzmacnianiu zieleni lokalnej i przydomowej, w tym m.in. nasadzenia drzew i krzewów odpornych na suszę, zakładanie zielonych pasów przydrożnych i zadrzewień, jak również adaptacja zielonych przestrzeni wspólnych. Dodatkowo ważnym elementem będą działania edukacyjne ukierunkowane m.in. na doradztwo w zakresie oszczędzania wody, tworzenia ogrodów odpornych na suszę, działania animacyjne i warsztatowe związane z zieloną infrastrukturą;

- modernizację placów zabaw oraz obiektów o przeznaczeniu mieszkaniowym;

- działania poprawiające lokalną jakość dróg publicznych, w tym również związanych ze spowolnieniem ruchu;
- wymianę źródeł ciepła na obszarach zwartej zabudowy - kompleksowe działania na rzecz wymiany nieefektywnych i wysokoemisyjnych źródeł ciepła w budynkach mieszkalnych zlokalizowanych na obszarach zwartej zabudowy. Zakres obejmuje m.in. likwidację przestarzałych pieców i kotłów, montaż nowoczesnych, niskoemisyjnych systemów grzewczych (gazowych, elektrycznych, opartych na OZE), a także działania towarzyszące, takie jak doradztwo energetyczne, wsparcie organizacyjne i informacyjne dla mieszkańców oraz powiązanie z termomodernizacją budynków;
- program usuwania azbestu - działania obejmujące realizację programu systemowego usuwania wyrobów zawierających azbest z budynków mieszkalnych i gospodarczych. Zakres obejmuje m.in. identyfikację i inwentaryzację obiektów, demontaż, bezpieczny transport i unieszkodliwienie materiałów azbestowych, a także działania informacyjne i doradcze skierowane do mieszkańców;
- budowę oraz modernizację sieci wodociągowych - działania obejmujące m.in. budowę, rozbudowę lub modernizację sieci wodociągowych, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów rewitalizacji, w tym wymianę przestarzałych odcinków infrastruktury, poprawę jakości i ciągłości dostaw wody oraz dostosowanie systemu do aktualnych i prognozowanych potrzeb mieszkańców;
- modernizację infrastruktury drogowej i pieszo-rowerowej - działania obejmujące m.in. modernizację dróg lokalnych, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych, z uwzględnieniem poprawy bezpieczeństwa ruchu, spowolnieniem ruchu, dostępności dla osób z ograniczoną mobilnością oraz spójności komunikacyjnej z kluczowymi obiektami społecznymi. Dodatkowo w zakres przedsięwzięcia wchodzi m.in. przebudowa nawierzchni, oświetlenie, elementy uspokojenia ruchu, przejścia dla pieszych, ścieżki rowerowe i powiązania z istniejącą siecią komunikacyjną;
- podniesieniem dostępności komunikacyjnej - działania obejmujące utrzymanie, dostosowanie i rozwój dostępności transportu zbiorowego w gminie, ze szczególnym uwzględnieniem funkcjonowania linii autobusowej łączącej miejscowości stanowiące podobszary rewitalizacji z kluczowymi punktami usługowymi i oświatowymi gminy. Zakres działań obejmuje m.in. analizę faktycznych potrzeb transportowych mieszkańców (seniorzy, osoby bez samochodu, młodzież, osoby dojeżdżające do pracy i szkół), dostosowanie rozkładów jazdy do realnych godzin aktywności społecznej i zawodowej oraz poprawę standardu infrastruktury przystankowej (bezpieczeństwo, oświetlenie, dostępność dla osób o ograniczonej mobilności);
- program poprawy estetyki i porządkowania przestrzeni wspólnych - działania obejmujące drobne, punktowe działania porządkujące przestrzeń publiczną i półpubliczną: likwidację zdegradowanych elementów, uporządkowanie terenów zielonych, uzupełnienie małej architektury, poprawę oświetlenia i estetyki ciągów pieszych;
- budowę i promocję produktu lokalnego gminy Czarna Białostocka – systemowe działania zmierzające do ukształtowania i wzmocnienia spójnego produktu lokalnego, opartego na tożsamości miasta i gminy Czarna Białostocka, jej położeniu przyrodniczym, dziedzictwie

kulturowym, rękodziele oraz lokalnej kuchni. Zakres działań obejmuje m.in. porządkowanie i promocję istniejących zasobów materialnych i niematerialnych, wspieranie lokalnych twórców i inicjatyw społecznych, rozwój wydarzeń kulturalnych i plenerowych, a także działania informacyjne i promocyjne budujące rozpoznawalność marki terytorialnej.

VI. Źródła finansowania

Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka wymaga zastosowania zróżnicowanego i komplementarnego montażu finansowego, adekwatnego do wielowymiarowego charakteru rewitalizacji, obejmującej jednocześnie działania społeczne, infrastrukturalne, przestrzenne, środowiskowe oraz mieszkaniowe. Z uwagi na fakt, że rewitalizacja jest procesem długofalowym, niemożliwym do sfinansowania z jednego źródła, przyjęta zasada jego realizacji obejmować będzie łączenie środków europejskich, krajowych i lokalnych, z wyraźnym rozróżnieniem źródeł finansujących działania inwestycyjne oraz działania miękkie.

Podstawowym źródłem finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych będą środki Unii Europejskiej, w szczególności dostępne w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podlaskiego 2021–2027. Środki te będą uzupełniane finansowaniem krajowym oraz środkami własnymi gminy, które pełnią kluczową rolę w zapewnieniu wkładu własnego oraz trwałości działań.

Stąd też w ramach realizacji GPR przewiduje się wykorzystanie następujących funduszy europejskich:

- Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) – finansowanie działań społecznych, integracyjnych, zdrowotnych, animacyjnych, wsparcia rodzin, dzieci, seniorów oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu;
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) – finansowanie inwestycji infrastrukturalnych, rewitalizacji przestrzeni publicznych, infrastruktury społecznej, bezpieczeństwa, efektywności energetycznej oraz mieszkalnictwa;
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) – finansowanie infrastruktury lokalnej, świetlic wiejskich i działań aktywizujących na obszarach wiejskich;
- Fundusz Spójności (FS) – uzupełniający w zakresie infrastruktury i środowiska (w zależności od dostępnych instrumentów);
- Program LIFE – finansowanie komponentów środowiskowych i klimatycznych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Istotnym uzupełnieniem finansowania są środki budżetu państwa, w tym:

- programy krajowe i zdrowotne Ministerstwa Zdrowia - m.in. programy ochrony zdrowia psychicznego, programy profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy;
- programy Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej – m.in. programy integracji społecznej i międzypokoleniowej;
- programy Ministerstwa Sportu i Turystyki - m.in. Aktywna Wieś, Sportowa Polska;

- programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego - m.in. „Kultura Dostępna” – wydarzenia lokalne, otwarte dla mieszkańców, „Edukacja kulturalna” – warsztaty, działania międzypokoleniowe, „Kultura ludowa i tradycyjna” – tożsamość lokalna, „Infrastruktura domów kultury” – zaplecze wydarzeń);
- NOWEFIO 2021–2030 – organizacja wydarzeń lokalnych i integracyjnych, animacja społeczna i środowiskowa, działania międzypokoleniowe, warsztaty, spotkania, pikniki, festyny, działania tożsamościowe i obywatelskie;
- instrumenty mieszkaniowe Banku Gospodarstwa Krajowego – Fundusz Dopłat,
- środki PFRON – m.in. integracja i wsparcie osób z niepełnosprawnościami,
- Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) – infrastruktura drogowa,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – komponenty środowiskowe i energetyczne.

Ujęcie dziedzinowe źródeł finansowania w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka:

Działania społeczne i integracyjne (*wsparcie rodzin, dzieci, seniorów, profilaktyka, zdrowie psychiczne*) – zakres przedsięwzięć: PP.1, PP.2, PP.3, PP.4, PP.5, PP.6, PP.10

Działania społeczne stanowią rdzeń oddziaływania rewitalizacji na mieszkańców i wymagają stabilnego, wieloletniego finansowania umożliwiającego ciągłość wsparcia. Z tego względu ich finansowanie opiera się przede wszystkim na środkach przeznaczonych na integrację społeczną, usługi społeczne i aktywizację, uzupełnianych środkami własnymi gminy. Podstawowym źródłem finansowania będą środki Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), które umożliwiają realizację wsparcia rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem, zajęć terapeutycznych i wsparcia psychologicznego, działań profilaktycznych w zakresie przemocy i uzależnień, aktywizacji seniorów i integracji międzypokoleniowej oraz działań animacyjnych i środowiskowych. Dodatkowo wykorzystywane będą programy rządowe (np. w obszarze usług społecznych, zdrowia psychicznego, seniorów), a także budżet gminy, który pełni kluczową rolę w zapewnieniu wkładu własnego, utrzymaniu działań po zakończeniu projektów zewnętrznych oraz finansowaniu działań bieżących realizowanych przez MOPS i instytucje kultury. Tak skonstruowany montaż finansowy pozwala na zachowanie ciągłości wsparcia społecznego, co jest warunkiem trwałości efektów rewitalizacji.

Infrastruktura społeczna (*świetlice, punkty wsparcia, zaplecze dla działań społecznych*) - zakres przedsięwzięć: PP.14, PP.15, PP.17

Infrastruktura społeczna pełni w programie rewitalizacji rolę bazy materialnej dla realizacji działań miękkich. Jej finansowanie opiera się przede wszystkim na środkach inwestycyjnych, umożliwiających budowę, adaptację i wyposażenie obiektów pełniących funkcje społeczne. Głównym źródłem finansowania są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFFROW) oraz środki rządowe, które wspierają budowę i modernizację świetlic wiejskich, adaptację pomieszczeń na potrzeby punktów wsparcia, wyposażenie obiektów w niezbędną infrastrukturę techniczną. Środki te są komplementarne wobec finansowania działań społecznych z EFS+, ponieważ bez stworzenia odpowiednich warunków lokalowych realizacja wsparcia społecznego byłaby niemożliwa lub ograniczona. Budżet gminy pełni rolę wkładu własnego oraz źródła utrzymania infrastruktury w kolejnych latach.

Mieszkalnictwo (modernizacja zasobów mieszkaniowych) - zakres przedsięwzięć: PP.16

Działania w zakresie mieszkalnictwa stanowią kluczowy element procesu rewitalizacji, bezpośrednio wpływający na poprawę warunków życia mieszkańców oraz skuteczność interwencji społecznych. Finansowanie tych przedsięwzięć opiera się na wyspecjalizowanych instrumentach wsparcia mieszkalnictwa, uzupełnianych środkami inwestycyjnymi i własnymi gminy. Podstawowym źródłem jest m.in. fundusz dopłat BGK oraz inne instrumenty wsparcia budownictwa mieszkaniowego, środki EFRR przeznaczone na poprawę efektywności energetycznej i modernizację budynków oraz środki budżetu gminy jako wkład własny i finansowanie uzupełniające. Tak skonstruowane finansowanie pozwala traktować mieszkalnictwo nie jako odrębny projekt techniczny, lecz jako fundament działań społecznych, bez którego efekty wsparcia rodzin, profilaktyki i aktywizacji byłyby nietrwałe.

Przestrzeń publiczna i infrastruktura techniczna (parki, tereny publiczne, drogi, bezpieczeństwo) - zakres przedsięwzięć: PP.12, PP.13, PP.18, PP.19

Inwestycje w przestrzeń publiczną i infrastrukturę techniczną tworzą ramy funkcjonalne i bezpieczeństwa dla życia społecznego. Ich finansowanie opiera się na środkach inwestycyjnych przeznaczonych na rozwój lokalny i poprawę jakości przestrzeni. Podstawowym źródłem są środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), w tym m.in. rewitalizacja, mobilność lokalna, przestrzeń publiczna, krajowe programy sektorowe, w tym m.in. Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg (RFRD) – infrastruktura drogowa oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej – komponenty środowiskowe i energetyczne. Inwestycje te są bezpośrednio powiązane z działaniami społecznymi, ponieważ umożliwiają realizację wydarzeń lokalnych, aktywności rekreacyjnych, integracji międzypokoleniowej oraz zwiększają poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

Kultura, tożsamość lokalna i animacja (wydarzenia, wystawy, aktywność społeczna) - zakres przedsięwzięć: PP.7, PP.8, PP.9, PP.11

Działania kulturalne i animacyjne finansowane mogą być w modelu mieszanym, łączącym środki inwestycyjne (EFRR) – w zakresie infrastruktury i przestrzeni, programy krajowe (programy Ministerstwa Sportu i Turystyki, programy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego czy NOWEFIO 2021–2030) i grantowe (granty na rewitalizację – realizowane przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej za pośrednictwem Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego), środki własne gminy oraz potencjalne partnerstwa lokalne. Takie podejście umożliwia elastyczną realizację działań o charakterze integracyjnym, przy jednoczesnym trwałym wykorzystaniu przygotowanej infrastruktury.

VII. Mechanizm integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych (w tym mechanizmy komplementarności)

Mechanizm integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka stanowi jeden z kluczowych elementów systemowych procesu rewitalizacji, decydujących o jego spójności, skuteczności oraz trwałości w czasie. Jego istotą jest świadome i konsekwentne powiązanie interwencji społeczno-gospodarczych, przestrzennych, infrastrukturalnych i środowiskowych w taki sposób, aby nie funkcjonowały

one jako odrębne, punktowe inicjatywy, lecz tworzyły wzajemnie wzmacniający się układ oddziaływań. Dzięki temu działania rewitalizacyjne koncentrują się na tych samych, rzeczywistych przyczynach kryzysu, prowadząc do trwałej zmiany funkcjonalnej i jakościowej obszaru rewitalizacji. W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka mechanizm integrowania opiera się na komplementarności działań realizowanej w kilku wzajemnie uzupełniających się wymiarach: problemowym, procesowym, przestrzennym, finansowym oraz międzyokresowym. Tak skonstruowany mechanizm pozwala uniknąć rozproszenia i incydentalności interwencji, zapewnia koncentrację środków oraz działań na obszarach o najwyższej skali i intensywności problemów, a jednocześnie umożliwia płynne przechodzenie od działań doraźnych do długofalowego procesu rozwojowego. Istotnym elementem tego podejścia jest również tworzenie czytelnych i logicznych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami już zrealizowanymi, działaniami aktualnie planowanymi oraz interwencjami przewidywanymi w kolejnych okresach programowania. Dzięki temu rewitalizacja nie ma charakteru jednorazowego działania, lecz staje się spójnym, etapowym procesem, który stopniowo wzmacnia potencjały obszaru rewitalizacji i zwiększa trwałość osiągniętych efektów.

Tabela 10 Powiązania między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi

Mechanizmy integrowania działań	nr działania	PP.1	PP.2	PP.3	PP.4	PP.5	PP.6	PP.7	PP.8	PP.9	PP.10	PP.11	PP.12	PP.13	PP.14	PP.15	PP.16	PP.17	PP.18	PP.19
Wsparcie Osób Potrzebujących	PP.1		+	+		+	+				+								+	
Punkt wsparcia rodzin ze świetlicą środowiskową	PP.2	+				+					+					+	+			
Organizacja terapeutycznych zajęć dla dzieci z wykorzystaniem zasobów Przedszkola "Kraina Marzeń" w Czarnej Białostockiej	PP.3	+				+	+									+				
Rozwój Klubu Seniora	PP.4							+	+	+	+	+			+	+				
Program wsparcia psychologicznego	PP.5	+	+	+			+													
Program przeciwdziałaniu przemocy i uzależnieniom	PP.6	+		+		+			+						+	+	+		+	
"Czarna Białostocka dawniej i dziś" - cykl wystaw plenerowych	PP.7				+				+	+			+	+						
Organizacja wydarzeń dla mieszkańców	PP.8				+		+	+		+			+	+	+	+				
Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców	PP.9				+			+	+					+	+	+				
Zdrowe życie, silna społeczność - program rehabilitacji leczniczej	PP.10	+	+		+															
Aktywna wieś	PP.11				+										+			+		
Zagospodarowanie i aranżacja terenu wokół budynku przy ul. Kościelnej w Czarnej Białostockiej	PP.12							+	+											
Modernizacja parku przy ulicy Czajkowskiego	PP.13							+	+	+									+	
Budowa świetlicy wiejskich w Oleszkowie wraz z garażem na potrzeby OSP	PP.14				+		+		+	+		+						+	+	
Utworzenie świetlicy wiejskiej w Miasteczku	PP.15		+	+	+		+		+	+									+	

Mechanizmy integrowania działań	nr działania	PP.1	PP.2	PP.3	PP.4	PP.5	PP.6	PP.7	PP.8	PP.9	PP.10	PP.11	PP.12	PP.13	PP.14	PP.15	PP.16	PP.17	PP.18	PP.19
Kompleksowa modernizacja budynków mieszkalnych	PP.16		+				+												+	
Wyposażenie świetlicy w Oleszkowie	PP.17											+			+					
Poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez uzupełnienie sieci monitoringu wizyjnego i oświetlenia	PP.18	+					+							+	+	+	+			+
Modernizacja drogi wraz z budową chodnika	PP.19																		+	

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęty mechanizm integrowania działań opiera się na sieci wzajemnych, funkcjonalnych powiązań pomiędzy przedsięwzięciami o charakterze społecznym, przestrzennym i infrastrukturalnym. Działania miękkie zostały sprzężone z inwestycjami w infrastrukturę społeczną, przestrzeń publiczną oraz warunki mieszkaniowe, co umożliwia koncentrację interwencji na tych samych grupach i obszarach problemowych. Świetlice, przestrzenie publiczne oraz instytucje wsparcia pełnią rolę lokalnych węzłów integrujących, a realizacja projektów infrastrukturalnych wzmacnia trwałość efektów działań społecznych.

Komplementarność problemowa

Komplementarność problemowa przedsięwzięć zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka opiera się na ścisłym, funkcjonalnym powiązaniu działań społecznych z interwencjami infrastrukturalnymi i inwestycyjnymi, realizowanymi w odpowiedzi na te same, zdiagnozowane przyczyny kryzysu społeczno-przestrzennego. Przyjęty model zakłada, że problemy społeczne nie mogą być skutecznie i trwale rozwiązane bez jednoczesnej poprawy warunków przestrzennych, mieszkaniowych i infrastrukturalnych, a inwestycje infrastrukturalne nie stanowią celu samego w sobie, lecz są narzędziem umożliwiającym realizację i utrwalenie efektów działań społecznych.

Znacząca część działań społecznych, w szczególności związanych ze wsparciem rodzin, dzieci, seniorów oraz osób zagrożonych wykluczeniem, wymaga istnienia odpowiednio przygotowanej, dostępnej i bezpiecznej bazy lokalowej. Dlatego realizacja przedsięwzięć infrastrukturalnych, takich jak budowa i wyposażenie świetlic wiejskich, adaptacja przestrzeni wokół budynków publicznych czy modernizacja obiektów pełniących funkcje społeczne, stanowi warunek konieczny prowadzenia działań aktywizacyjnych, integracyjnych, terapeutycznych i profilaktycznych. Bez wcześniejszego stworzenia lub modernizacji infrastruktury, działania społeczne miałyby charakter rozproszony, incydentalny i krótkotrwały, co ograniczałoby ich skuteczność i dostępność dla mieszkańców obszaru rewitalizacji. Jednocześnie część działań społecznych będzie realizowana w przestrzeniach już funkcjonujących – takich jak dom kultury, przedszkole, szkoły czy siedziba OPS – co pozwala na szybkie uruchomienie wsparcia i optymalne wykorzystanie istniejących zasobów. Nowe inwestycje infrastrukturalne nie zastępują tych miejsc, lecz uzupełniają lokalną sieć wsparcia, zwiększając jej zasięg i trwałość. Działania infrastrukturalne związane z zagospodarowaniem przestrzeni publicznych, modernizacją parków, poprawą bezpieczeństwa i infrastruktury drogowej tworzą fizyczne ramy dla integracji społecznej. Przestrzenie te stają się naturalnym miejscem realizacji wydarzeń lokalnych, aktywności rekreacyjnych, działań kulturalnych i międzypokoleniowych, które wzmacniają kapitał społeczny i poczucie przynależności do miejsca. Poprawa jakości i dostępności przestrzeni publicznych zwiększa również skuteczność działań społecznych o charakterze profilaktycznym i aktywizacyjnym, umożliwiając ich realizację w bezpiecznym, atrakcyjnym i przyjaznym otoczeniu. Tym samym inwestycje infrastrukturalne nie tylko odpowiadają na deficyty przestrzenne, ale także bezpośrednio wspierają realizację celów społecznych rewitalizacji.

W rezultacie przyjęty mechanizm komplementarności problemowej tworzy spójny system oddziaływania, w którym relacja działania społeczne – infrastruktura ma charakter przyczynowo-skutkowy i dwukierunkowy – inwestycje umożliwiają realizację działań społecznych, a działania społeczne nadają sens i trwałość inwestycjom. Tak skonstruowany model rewitalizacji zapewnia, że interwencje nie są fragmentaryczne, lecz wzajemnie się uzupełniają, prowadząc do trwałej poprawy jakości życia mieszkańców oraz odbudowy funkcji społecznych i przestrzennych obszaru rewitalizacji.

Komplementarność procesowa

Komplementarność procesowa przedsięwzięć zaplanowanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka polega na logicznym i sekwencyjnym powiązaniu działań przygotowawczych, inwestycyjnych oraz społecznych, tak aby proces rewitalizacji był realizowany

w sposób uporządkowany, spójny i długofalowy. Przyjęty model zakłada, że poszczególne przedsięwzięcia nie będą realizowane równolegle w sposób przypadkowy, lecz stanowią kolejne etapy jednego procesu naprawczego, w którym każde działanie wzmacnia efekty działań wcześniejszych lub równoległych. Gmina Czarna Białostocka w pierwszej kolejności będzie dążyć do realizacji działań infrastrukturalnych i organizacyjnych, których celem jest stworzenie odpowiedniej bazy lokalowej, przestrzennej i technicznej. Obejmują one m.in. budowę i modernizację świetlic, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, poprawę bezpieczeństwa oraz modernizację zasobów mieszkaniowych. Działania te eliminować będą bariery materialne i przestrzenne, które ograniczały realizację wsparcia społecznego. Równolegle oraz bezpośrednio po zakończeniu kluczowych inwestycji uruchamiane będą działania społeczne – programy wsparcia rodzin, zajęcia terapeutyczne, aktywizacja seniorów, działania profilaktyczne i integracyjne. Ich realizacja będzie możliwa dzięki wcześniejszemu przygotowaniu zaplecza infrastrukturalnego oraz instytucjonalnego, a także dzięki stopniowemu angażowaniu mieszkańców w proces rewitalizacji. Dążąc jednak do szybszego osiągnięcia efektów społecznych, zakłada się realizację działań społecznych w już dostępnych miejscach. Zabieg ten ma na celu zapewnienie ciągłości działań w czasie, zakładając, że przedsięwzięcia społeczne nie kończą się wraz z realizacją inwestycji, lecz są kontynuowane i rozwijane w kolejnych latach. Taki model umożliwia przejście od interwencji doraźnych do trwałego procesu rozwojowego, wzmacniającego efekty rewitalizacji i zapobiegającego ponownemu pojawieniu się zjawisk kryzysowych.

Komplementarność procesowa odnosi się tym samym do logiki sekwencji działań i ich wzajemnego uzupełniania się w czasie, tak aby cały proces rewitalizacji przebiegał sprawnie, efektywnie i w sposób uporządkowany oraz aby poszczególne etapy realizacyjne wzmacniały się nawzajem. Kluczowym aspektem tego rodzaju komplementarności jest harmonizacja etapów przygotowawczych, realizacyjnych i wdrożeniowych, tak aby rozwiązania zaplanowane w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka mogły być wdrażane w sposób uporządkowany i zgodny z przyjętą strategią.

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna polega na koncentracji i koordynacji działań rewitalizacyjnych w obrębie tego samego obszaru poddawanego rewitalizacji, tak aby oddziaływanie projektów społecznych, infrastrukturalnych i mieszkaniowych wzajemnie się wzmacniało. Przyjęty model zakłada, że działania realizowane są w tej samej przestrzeni fizycznej lub z wykorzystaniem infrastruktury na potrzeby realizacji działań społecznych w bezpośrednim sąsiedztwie obszaru rewitalizacji. Model ten umożliwia osiągnięcie efektu skali oraz trwałej zmiany funkcjonalnej i społecznej obszaru rewitalizacji w krótszym czasie. Inwestycje infrastrukturalne, takie jak modernizacja parków, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, budowa świetlic czy poprawa bezpieczeństwa, lokalizowane są w miejscach kluczowych z punktu widzenia życia społecznego i codziennego funkcjonowania mieszkańców. Przestrzenie te staną się naturalnymi punktami koncentracji aktywności społecznej i integracyjnej. Działania społeczne będą bezpośrednio i docelowo przypisane do tych samych lokalizacji. Różnego rodzaju zajęcia, spotkania, wsparcie psychologiczne, wydarzenia lokalne oraz aktywizacja mieszkańców początkowo będą realizowane w już funkcjonujących obiektach, dzięki temu mieszkańcy będą mogli korzystać

z kompleksowej oferty wsparcia od początku wdrażania programu rewitalizacji, co zwiększa dostępność działań, ich rozpoznawalność oraz trwałość efektów.

Dzięki zapewnieniu komplementarności przestrzennej działania społeczne będą realizowane w środowiskach, które zostały odpowiednio przygotowane i wyposażone (infrastruktura, przestrzeń publiczna, wyposażenie), zaś działania inwestycyjne zyskują sens i trwałość dzięki temu, że będą wykorzystywane i „ożywiane” przez społeczność lokalną. To przestrzenne sprzężenie jest jednym z fundamentów kompleksowego, zintegrowanego procesu rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka.

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka jest logiczną kontynuacją rozpoczętego procesu rewitalizacji w gminie, zapoczątkowanego Programem Rewitalizacji dla Gminy Czarna Białostocka na lata 2017-2023. Podobszar Oleszkowo, Miasteczko czy część podobszaru Czarna Białostocka (os. Starówka) są to obszary, na których proces rewitalizacji został rozpoczęty w 2017 r. Tym samym w okresie 2017-2023 dla mieszkańców tych jednostek, prowadzono działania społeczne oraz infrastrukturalne, których celem było podniesienie jakości życia. Zrealizowano m.in. działania polegające na rozbudowie drogi gminnej Nr 104855B ulicy Marszałkowskiej w Czarnej Białostockiej, budowie oświetlenia ulicznego w miejscowości Oleszkowo i Lacka Buda, jak również działania związane z budową otwartej strefy aktywności na osiedlu Starówka i Miasteczko oraz budową placu zabaw z elementami siłowni zewnętrznej w Oleszkowie. Z kolei w ramach działań społecznych realizowano szereg działań włączających, wśród których wyróżnić należy „Program teleopieki domowej”, czyli program wsparcia polityki senioralnej oraz osób z niepełnosprawnościami, którego adresatami były osoby w wieku 75 lat i więcej, które są osobami samotnymi, samotnie gospodarującymi, a także które pozostają w rodzinie. Program obejmował m.in. usługę teleopieki, usługi sąsiedzkie, usługi opiekuńcze oraz usługi asystencji. Z punktu widzenia Gminnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Czarna Białostocka ważnym realizowanym działaniem był „Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością dla Jednostek Samorządu Terytorialnego”, którego głównym celem było wprowadzenie usług asystencji osobistej jako formy ogólnodostępnego wsparcia w wykonywaniu codziennych czynności oraz funkcjonowaniu w życiu społecznym. Natomiast wśród ofert skierowanych do seniorów ważnym działaniem była realizacja programu "Senior+" na lata 2021-2025. Celem tego programu było zwiększenie aktywnego uczestnictwa seniorów w życiu społecznym poprzez m.in. umożliwienie im korzystania z oferty na rzecz społecznej aktywności, a także obejmującej usługi w zakresie aktywności ruchowej lub kinezyterapii, oferty edukacyjnej, kulturalnej, rekreacyjnej i opiekuńczej – w zależności od potrzeb stwierdzonych w środowisku lokalnym.

Stąd też komplementarność międzyokresowa w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka polega na ciągłości i rozwijaniu wcześniej zrealizowanych działań infrastrukturalnych i przestrzennych, tak aby nowe przedsięwzięcia nie powstawały w próżni funkcjonalnej. Stąd też należy uznać, że zrealizowane w latach 2018–2025 inwestycje, w tym otwarte strefy aktywności (Starówka, Miasteczko), plac zabaw i siłownia zewnętrzna (Oleszkowo) oraz rozbudowa dróg i oświetlenia ulicznego, stworzyły fizyczne ramy dla aktywizacji społecznej, poprawiły bezpieczeństwo i dostępność przestrzeni publicznych oraz zwiększyły potencjał integracyjny obszarów. Obecny Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka zakłada

kontynuację i rozwijanie działań rozpoczętych w poprzednich latach, w szczególności w zakresie infrastruktury społecznej, przestrzeni publicznych oraz wsparcia społecznego. Inwestycje realizowane w ramach niniejszego programu tworzą bazę dla dalszych działań w kolejnych okresach programowania, umożliwiając stopniowe rozszerzanie oferty społecznej, wzrost zaangażowania mieszkańców oraz utrwalanie pozytywnych zmian. Działania społeczne będą projektowane w sposób umożliwiający ich kontynuację po zakończeniu finansowania zewnętrznego, m.in. poprzez włączenie ich do stałej działalności instytucji gminnych, MOPS, świetlic i domu kultury. Dzięki temu efekty rewitalizacji nie wygasają wraz z zakończeniem projektów, lecz są stopniowo utrwalane i rozwijane. Rewitalizacja w gminie Czarna Białostocka traktowana jest jako proces ciągły, a nie jednorazowy projekt inwestycyjny.

Komplementarność źródeł finansowania

Komplementarność źródeł finansowania polega na świadomym i planowym łączeniu różnych instrumentów finansowych, w tym środków własnych gminy, funduszy europejskich, programów krajowych oraz innych źródeł zewnętrznych, w celu realizacji kompleksowego procesu rewitalizacji. Zróżnicowanie źródeł finansowania pozwala na dostosowanie struktury finansowej do charakteru poszczególnych przedsięwzięć oraz zwiększa stabilność realizacji programu. Działania inwestycyjne, w szczególności infrastrukturalne i mieszkaniowe, finansowane będą przede wszystkim ze środków inwestycyjnych – funduszy europejskich (EFRR), programów krajowych oraz instrumentów zwrotnych. Działania społeczne, miękkie i integracyjne wspierane są głównie ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, programów rządowych oraz budżetu gminy. Środki własne gminy pełnią funkcję wkładu własnego oraz źródła finansowania działań uzupełniających, natomiast instrumenty zwrotne umożliwiają zwiększenie skali inwestycji i realizację projektów o większym zakresie. Tak skonstruowany model finansowania umożliwia realizację działań równolegle, bez ryzyka przerw finansowych, oraz zapewnia trwałość efektów rewitalizacji.

Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka

Mechanizm integrowania działań rewitalizacyjnych w podobszarze Czarna Białostocka opiera się na założeniu, że trwałe wyprowadzenie tego obszaru ze stanu kryzysowego wymaga jednoczesnego oddziaływania na strukturalne przyczyny problemów społecznych oraz na sposób funkcjonowania lokalnego systemu usług publicznych. Podobszar ten pełni funkcję centralną w układzie gminy, zarówno pod względem demograficznym, jak i instytucjonalnym, co sprawia, że kumulacja negatywnych zjawisk społecznych ma tu charakter trwały i wielowymiarowy. Wysoki udział rodzin korzystających z pomocy społecznej, znaczny odsetek osób długotrwale bezrobotnych, problemy bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz postępujące starzenie się ludności powodują, że działania rewitalizacyjne muszą wykraczać poza interwencje punktowe i przyjmować formę skoordynowanego procesu społecznego. Integracja działań w tym podobszarze realizowana jest poprzez powiązanie działań parasolowych o charakterze społecznym, które oddziałują na te same środowiska mieszkańców, lecz na różnych poziomach ich funkcjonowania. Przedsięwzięcia związane ze wsparciem osób potrzebujących, prowadzeniem punktu wsparcia rodzin oraz organizacją specjalistycznych zajęć terapeutycznych dla dzieci tworzą spójny mechanizm, w którym interwencja wobec dorosłych członków rodzin uzupełniana jest działaniami skierowanymi do dzieci i młodzieży. Dzięki temu rewitalizacja nie

ogranicza się do reagowania na skutki kryzysu, lecz obejmuje również jego źródła, w tym niskie kompetencje społeczne, deficyty rozwojowe dzieci oraz osłabione relacje rodzinne. Kluczowe znaczenie ma fakt, że działania te są koordynowane instytucjonalnie i osadzone w istniejącym systemie pomocy społecznej, co zapewnia ich ciągłość i możliwość trwałego włączenia do praktyki funkcjonowania gminy. Istotnym elementem mechanizmu integracji jest także powiązanie działań społecznych z potencjałami infrastrukturalnymi miasta. Realizacja działań w istniejących placówkach wzmacnia skuteczność oddziaływania. Zabieg osadzenia działań społecznych w miejskim ośrodku pomocy społecznej, bibliotece, domu kultury czy placówkach edukacyjnych powoduje, że odbiorcy usług funkcjonują w znanej im przestrzeni, co wzmacnia efekt oddziaływania. Poprawa dostępności i bezpieczeństwa przestrzeni publicznych skutkuje stworzeniem miejsc, które przestają pełnić wyłącznie funkcję użytkową, a zaczynają być wykorzystywane jako narzędzie integracji społecznej i odbudowy więzi sąsiedzkich. W efekcie mechanizm integrowania działań w podobszarze Czarna Białostocka prowadzi do stopniowego ograniczania skali interwencji kryzysowych, wzrostu samodzielności rodzin oraz odbudowy kapitału społecznego w najbardziej zdegradowanych częściach miasta. Stąd też mechanizm integrowania działań rewitalizacyjnych w podobszarze Czarna Białostocka wymaga podejścia systemowego, długofalowego i wielosektorowego. Tym samym rewitalizacja tego obszaru nie ma charakteru jednorazowej poprawy warunków bytowych, lecz stanowi proces odbudowy zdolności społeczności lokalnej do samodzielnego funkcjonowania, przy jednoczesnym wzmocnieniu roli miasta jako centrum usług społecznych dla całej gminy.

Podobszar rewitalizacji Miasteczko

Mechanizm integrowania działań rewitalizacyjnych w podobszarze Miasteczko został zaprojektowany z uwzględnieniem jego specyficznej skali i charakteru problemów. Jest to obszar o stosunkowo niewielkiej liczbie mieszkańców, jednak o wyjątkowo wysokiej intensywności zjawisk kryzysowych w przeliczeniu na liczbę ludności. Wysoki poziom bezrobocia wśród osób w wieku produkcyjnym, znaczny udział osób pozbawionych kwalifikacji zawodowych oraz bardzo duża skala korzystania z pomocy społecznej powodują, że nawet niewielkie zmiany sytuacji pojedynczych gospodarstw domowych mają istotny wpływ na funkcjonowanie całej społeczności lokalnej. W tym kontekście mechanizm integracji działań opiera się przede wszystkim na wykorzystaniu projektów o intensywnej interwencji społecznej. Działania realizowane w ramach wsparcia osób potrzebujących, pracy środowiskowej z rodzinami oraz zajęć skierowanych do dzieci i młodzieży obejmują w praktyce znaczną część mieszkańców podobszaru, co pozwala uniknąć selektywności i stygmatyzacji beneficjentów. Integracja polega na równoczesnym oddziaływaniu na sytuację zawodową dorosłych, stabilność funkcjonowania rodzin oraz rozwój dzieci, co w warunkach Miasteczka ma kluczowe znaczenie dla przeciwdziałania trwałemu wykluczeniu społecznemu. Wzmocnieniem tych działań będzie stworzenie stałych mechanizmów włączających i reakcyjnych polegających na stworzeniu przestrzeni wspólnej – świetlicy wiejskiej. Sama infrastruktura nie rozwiązuje jednak problemów strukturalnych, dlatego jej znaczenie ujawnia się dopiero w połączeniu z pracą środowiskową i stałą obecnością usług społecznych. Jednocześnie szczególnym kierunkiem działania jest poprawa jakości zamieszkania. Stąd też poprzez kompleksową modernizację wszystkich wielorodzinnych budynków mieszkalnych o funkcji socjalnej osiągnie się poprawę standardu technicznego, użytkowego, sanitarnego oraz estetycznego zasobu mieszkaniowego. Stąd też mechanizm integrowania działań

rewitalizacyjnych w podobszarze Miasteczko mający charakter skoncentrowany i punktowy, prowadzi do stopniowej poprawy jakości życia mieszkańców, wzmocnienia więzi sąsiedzkich oraz stworzenia warunków sprzyjających zatrzymaniu odpływu ludności, zwłaszcza osób młodszych, które w innym przypadku opuszczają ten obszar w poszukiwaniu lepszych perspektyw.

Podobszar rewitalizacji Oleszkowo

Mechanizm integrowania działań rewitalizacyjnych w podobszarze Oleszkowo ma charakter wyraźnie profilaktyczno-rozwojowy i stanowi odpowiedź na specyficzne uwarunkowania społeczno-demograficzne tej miejscowości. Choć skala problemów społecznych jest tu mniejsza niż w pozostałych podobszarach a występujące zjawiska mogą przybierać charakter punktowy, to dotyczą one różnych grup wiekowych, przy jednoczesnym wysokim obciążeniu demograficznym. Oleszkowo charakteryzuje się relatywnie korzystnym bilansem migracyjnym, co wskazuje na jego potencjał osiedleńczy, jednak brak odpowiednich działań wspierających mógłby w dłuższej perspektywie prowadzić do narastania problemów społecznych i stopniowej degradacji funkcji osiedleńczej. Integracja działań w Oleszkowie polega na łączeniu wcześniej zrealizowanych inwestycji infrastrukturalnych, takich jak plac zabaw, elementy siłowni zewnętrznej czy oświetlenie uliczne, z projektami o charakterze infrastrukturalnym i społecznym. Działania te wzmacniają kompetencje seniorów, rodzin, wspierają dzieci i młodzież oraz przeciwdziałają izolacji społecznej mieszkańców, zwłaszcza w warunkach rozproszonej zabudowy i wiejskiego charakteru podobszaru. Istotą mechanizmu integracji jest dążenie do osadzenia działań miękkich/społecznych bezpośrednio w środowisku zamieszkania, co zwiększa ich dostępność i skuteczność oraz sprzyja budowaniu trwałych relacji społecznych. Stąd też w celu wzmocnienia społeczności lokalnej oraz wyeliminowania braku możliwości skorzystania z dostępnych źródeł finansowania założonych w programie rewitalizacji działań włączających i aktywizujących, w początkowej fazie wdrażania programu rewitalizacji czasowo działania na rzecz społeczności Oleszkowa będą realizowane poza wyznaczonym obszarem rewitalizacji.

Rewitalizacja w Oleszkowie ma funkcję zapobiegawczą i stabilizującą. Dzięki powiązaniu infrastruktury, przestrzeni publicznych i działań społecznych możliwe jest utrzymanie korzystnych trendów demograficznych, wzmocnienie lokalnego kapitału społecznego oraz poprawa jakości życia mieszkańców. Mechanizm integrowania działań w tym podobszarze służy zatem nie tylko rozwiązywaniu istniejących problemów, lecz przede wszystkim ograniczaniu ryzyka ich eskalacji w przyszłości i wzmacnianiu długofalowego potencjału rozwojowego miejscowości.

Tabela 11 Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji

Cel:	Cel szczegółowy 1: Wzmocnienie spójności społecznej i dostępności usług społecznych		Cel szczegółowy 2: Poprawa jakości przestrzeni publicznych i warunków życia	
Kierunek działania	Rozwój wsparcia rodzin, seniorów i osób zależnych	Budowanie kapitału społecznego i tożsamości lokalnej	Modernizacja infrastruktury publicznej i mieszkaniowej	Poprawa bezpieczeństwa i mobilności mieszkańców
Nazwa przedsięwzięcia				
Wsparcie Osób Potrzebujących				

Punkt wsparcia rodzin ze świetlicą środowiskową	●			
Organizacja terapeutycznych zajęć dla dzieci z wykorzystaniem zasobów Przedszkola "Kraina Marzeń" w Czarnej Białostockiej	●			
Rozwój Klubu Seniora	●			
Program wsparcia psychologicznego	●			
Program przeciwdziałaniu przemocy i uzależnieniom	●			
"Czarna Białostocka dawniej i dziś" - cykl wystaw plenerowych		●		
Organizacja wydarzeń dla mieszkańców		●		
Zagospodarowanie czasu wolnego mieszkańców		●		
Zdrowe życie, silna społeczność - program rehabilitacji leczniczej	●			
Aktywna wieś		●		
Zagospodarowanie i aranżacja terenu wokół budynku przy ul. Kościelnej w Czarnej Białostockiej			●	
Modernizacja parku przy ulicy Czajkowskiego			●	
Budowa świetlicy wiejskich w Oleszkowie wraz z garażem na potrzeby OSP			●	
Utworzenie świetlicy wiejskiej w Miasteczku			●	
Kompleksowa modernizacja budynków mieszkalnych			●	
Wyposażenie świetlicy w Oleszkowie			●	
Poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez uzupełnienie sieci monitoringu wizyjnego i oświetlenia				●
Modernizacja drogi wraz z budową chodnika				●

Źródło opracowanie własne

VIII. Uspołecznienie Gminnego Programu Rewitalizacji

Zapewnienie udziału interesariuszy na etapie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji

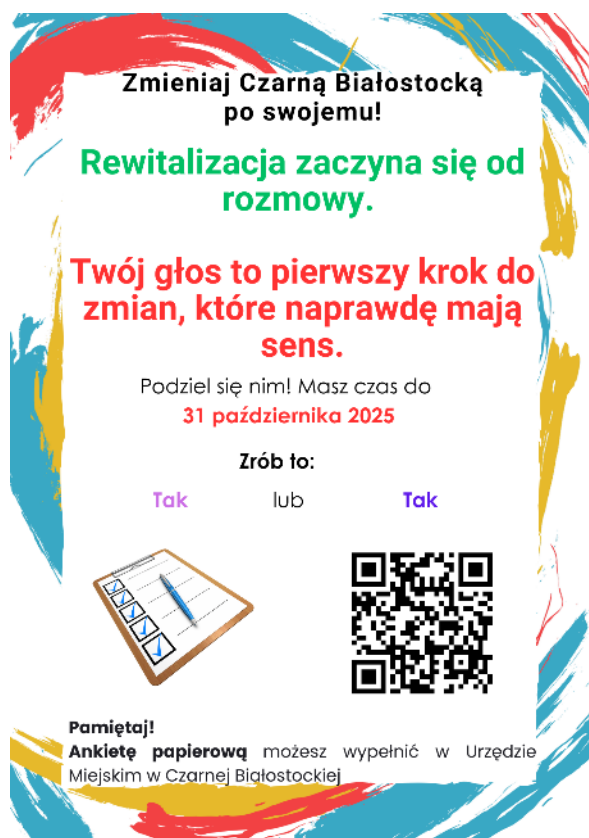
Jednym z kluczowych założeń procesu przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka było zapewnienie możliwie szerokiego i zróżnicowanego udziału mieszkańców oraz innych interesariuszy. Realizacja działań rewitalizacyjnych zakłada bowiem

budowanie wspólnej odpowiedzialności za przyszłość gminy, dlatego też proces opracowania dokumentu został oparty na zasadach partycypacji, dialogu i współdecydowania.

W toku prac nad GPR zastosowano szereg narzędzi i form konsultacyjno-diagnostycznych, które umożliwiły włączenie głosu różnych grup społecznych i instytucjonalnych.

Na pierwszym etapie prac, obejmującym wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, przeprowadzono ankietę badawczą aktualnych problemów i oczekiwań mieszkańców gminy Czarna Białostocka w ramach procesu opracowania diagnozy delimitacyjnej wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka (marzec 2025). Dodatkowo zorganizowano spotkanie warsztatowe obejmujące założenia tworzonego procesu rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka. Mieszkańcom, podmiotom prywatnym, partnerom społecznym, innym podmiotom działającym na terenie gminy stworzono możliwość – w zakresie adekwatnym do specyfiki gminy – do udziału w spotkaniach konsultacyjnych oraz wnoszenia uwag. Łącznie w spotkaniach tych uczestniczyło 18 osób. Włączenie interesariuszy na tym etapie zapewniono również poprzez przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru do rewitalizacji gminy Czarna Białostocka, które odbyły się w okresie od 15.07.2025 r. do 20.08.2025. Formami konsultacji społecznych było zbieranie uwag w postaci papierowej i elektronicznej, spotkanie konsultacyjne oraz spotkanie w postaci zbierania uwag ustnych do protokołu. Wyniki konsultacji społecznych zamieszczone były na stronie internetowej gminy oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Natomiast na etapie opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji realizowano szereg działań zapewniających aktywny udział interesariuszy. Przeprowadzono pogłębione badanie ankietowe dotyczące sytuacji każdego obszaru rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka (październik 2025). Interesariusze mieli możliwość określenia problemów, potrzeb i możliwości rozwoju wyznaczonych do rewitalizacji podobszarów. Jednocześnie mieli możliwość zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Równolegle odbywały się rozmaite działania analityczne uzupełniające pozyskiwane informacje – np. dwie wizje lokalne na obszarze rewitalizacji (10 grudnia 2025 oraz 12 grudnia 2025). Obserwacja terenowa pozwoliła na pełniejsze rozpoznanie rzeczywistych problemów przestrzennych, infrastrukturalnych i społecznych. Ważnym elementem procesu były również trzy spotkania eksperckie / warsztaty strategiczne partycypacyjnego opracowania koncepcji zmian w wybranych strefach na obszarze rewitalizacji, które odbyły się w dniach 8 grudnia 2025, 12 grudnia 2025 oraz 13 stycznia 2026. Spotkania z udziałem lokalnych liderów,

w tym przedstawiciele władz gminy, pracowników urzędu miejskiego oraz jednostek podległych, mieszkańców gminy miały na celu zdiagnozowanie kluczowych problemów i zebranie najważniejszych oczekiwań dla podobszarów rewitalizacji, propozycji konkretnych przedsięwzięć i działań, zintegrowanie i skoordynowanie działań w ramach różnych sektorów oraz wypracowanie mechanizmów zarządzania i monitorowania realizacji GPR.

Zapewnienia udziału interesariuszy na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji

Efektywność interwencji rewitalizacyjnych oraz ich długofalowy charakter są w istotnym stopniu uwarunkowane poziomem realnego zaangażowania społeczności lokalnej i partnerów instytucjonalnych. Partycypacja ta nie powinna ograniczać się wyłącznie do etapu koncepcyjnego, lecz obejmować również fazę implementacyjną, monitoringową oraz oceny Gminnego Programu Rewitalizacji. Tylko wówczas możliwe jest zapewnienie ciągłości procesu oraz adekwatności podejmowanych działań do zmieniających się uwarunkowań społeczno-przestrzennych.

W związku z powyższym zakłada się uruchomienie trwałych i sformalizowanych instrumentów współuczestnictwa interesariuszy, które umożliwią systematyczne włączanie ich w realizację, bieżącą ocenę postępów oraz aktualizację kierunków interwencji przewidzianych w dokumencie programowym. Ważnym elementem procesu włączenia interesariuszy będą działania informacyjne, których celem będzie zachęcanie do włączania się w proces rewitalizacji w gminie, jak również upowszechnianie wiedzy na temat założeń i postępów wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka. W ramach tego etapu zaplanowano m.in. opublikowanie dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka na dedykowanej stronie internetowej poświęconej rewitalizacji – www.czarnabialostocka/Informator/Rewitalizacja, prowadzenie kampanii informacyjnej o przebiegu realizacji i wdrażania GPR poprzez artykuły w lokalnych biuletynach, w tym również w internetowych serwisach informacyjnych, zamieszczanie informacji o stanie realizacji programu rewitalizacji oraz realizowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych w raporcie o stanie gminy Czarna Białostocka, który publikowany jest na stronach internetowych gminy. Zakłada się prowadzenie działań informacyjnych w sposób ciągły, zapewniając tym samym wszystkim zainteresowanym dostęp do stałej wiedzy na temat postępów w realizacji programu rewitalizacji, w tym w szczególności w zakresie realizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Dodatkowo działanie to ma na celu zainteresowanie rewitalizacją podmiotów, którzy do tej pory nie włączyli się w realizację programu, a ich włączenie wzmocniłoby założone do osiągnięcia cele rewitalizacji.

Ze względu na zróżnicowany charakter zaplanowanych interwencji – obejmujących zarówno komponent społeczny, jak i infrastrukturalny, środowiskowy oraz przestrzenno-funkcjonalny – krąg interesariuszy procesu rewitalizacji ma charakter szeroki oraz włączający. Przyjęto założenie, że kluczowym mechanizmem ich włączenia będzie bezpośrednie uczestnictwo w realizacji przedsięwzięć przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji, a także współodpowiedzialność za monitorowanie postępów i ocenę osiąganych rezultatów. W tym celu przyjmuje się, że w cyklu co najmniej dwu- lub trzyletnim organizowane będą otwarte spotkania z udziałem interesariuszy procesu rewitalizacji. Spotkania te stanowić będą element systemu monitoringu i oceny i umożliwią pozyskanie opinii dotyczących efektów dotychczasowych działań,

diagnozę zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji oraz identyfikację nowych potrzeb i kierunków interwencji w poszczególnych sferach. Mechanizm ten ma zapewnić bieżącą aktualizację priorytetów oraz utrzymanie adekwatności Programu do dynamicznie zmieniających się uwarunkowań lokalnych.

Gmina Czarna Białostocka pełni funkcję podmiotu wiodącego i koordynującego proces rewitalizacji. Odpowiada za inicjowanie działań na wyznaczonych obszarach, zapewnienie spójności interwencji z dokumentami strategicznymi oraz stworzenie ram organizacyjno-prawnych umożliwiających skuteczne wdrażanie Programu. Gmina kształtuje kierunki działań, a także zabezpiecza warunki formalne i finansowe dla aktywnego udziału pozostałych podmiotów. Jej rola obejmuje również nadzór nad realizacją przedsięwzięć oraz zapewnienie ich komplementarności, co bezpośrednio przekłada się na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej stanowi kluczowego partnera w zakresie komponentu społecznego rewitalizacji. Instytucja ta będzie odpowiedzialna za inicjowanie, realizację oraz koordynację projektów o charakterze społecznym („miękkim”), ukierunkowanych na przeciwdziałanie wykluczeniu, ubóstwu oraz innym problemom społecznym. Jednocześnie MGOPS pełnić będzie istotną funkcję analityczno-monitorującą – dysponując danymi dotyczącymi struktury świadczeń, liczby beneficjentów oraz skali zidentyfikowanych problemów, umożliwi bieżącą ocenę skuteczności podejmowanych działań oraz adekwatne dostosowanie zakresu wsparcia do realnych potrzeb społeczności lokalnej. Mieszkańcy Gminy Czarna Białostocka, w szczególności osoby zamieszkujące obszary objęte rewitalizacją, stanowią centralny podmiot procesu. Są oni nie tylko głównymi beneficjentami planowanych interwencji, lecz także współuczestnikami kształtującymi kierunki i sposób realizacji działań. Ich zaangażowanie – poprzez udział w konsultacjach, inicjatywach lokalnych, projektach społecznych oraz mechanizmach oceniających proces rewitalizacji – wzmacnia społeczny wymiar rewitalizacji i sprzyja trwałości osiągniętych efektów. Partycypacyjny charakter procesu zwiększa jego adekwatność do rzeczywistych potrzeb oraz buduje poczucie współodpowiedzialności za zmiany zachodzące w przestrzeni lokalnej. Proces wdrażania i monitorowania gminnego programu rewitalizacji prowadzony będzie z uwzględnieniem zasad partnerstwa oraz oddolnego podejścia. Poprzez zaplanowane mechanizmy, gmina będzie dążyć do włączenia w proces jak najszerszego grona podmiotów, mających bezpośredni lub pośredni wpływ na założone cele rewitalizacji.

Rewitalizacja w Gminie Czarna Białostocka ma charakter kompleksowy i obejmuje równocześnie sferę społeczno-gospodarczą, techniczną, przestrzenną i środowiskową. Realny udział partnerów społeczno-gospodarczych, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych i społecznych, instytucji publicznych, podmiotów działających na rzecz ochrony środowiska oraz organizacji promujących włączenie społeczne, prawa osób z niepełnosprawnościami, równość płci i zasadę niedyskryminacji, wzmacnia sprawczość tego procesu. Stąd też gmina swoimi działaniami będzie dążyć do zapewnienia ich udziału na każdym etapie realizacji GPR poprzez systematyczne i sformalizowane mechanizmy współpracy oparte na zasadzie partnerstwa i współodpowiedzialności. Udział ten nie będzie miał charakteru incydentalnego ani wyłącznie konsultacyjnego, lecz będzie obejmował współtworzenie rozwiązań, współrealizację przedsięwzięć oraz współuczestnictwo w ocenie efektów. W projektach infrastrukturalnych przewidziane zostanie konsultowanie rozwiązań pod kątem dostępności architektonicznej i funkcjonalnej, we współpracy z organizacjami reprezentującymi osoby z niepełnosprawnościami

i środowiska równościowe. W działaniach środowiskowych gmina będzie współpracować z podmiotami specjalizującymi się w ochronie przyrody i edukacji ekologicznej, co jest szczególnie istotne w kontekście lokalnych uwarunkowań przyrodniczych. Partnerzy będą mogli zgłaszać wnioski dotyczące modyfikacji zakresu działań, korekty wskaźników lub wprowadzenia nowych przedsięwzięć odpowiadających na pojawiające się problemy społeczne. Tym samym monitoring nie będzie ograniczony do analizy wskaźników liczbowych, lecz obejmie również ocenę jakościową skutków interwencji. Gmina zapewni także dostępność procesu dla wszystkich zainteresowanych podmiotów poprzez m.in. publikowanie informacji w sposób przejrzysty i zrozumiały, stosowanie różnych kanałów komunikacji, uwzględnianie potrzeb osób z ograniczoną mobilnością lub barierami komunikacyjnymi oraz organizowanie spotkań w godzinach umożliwiających udział osobom aktywnym zawodowo i opiekunom.

Włączenie partnerów w realizację i monitoring GPR ma na celu zwiększenie transparentności działań gminy, budowanie zaufania społecznego oraz wzmacnianie kapitału społecznego na obszarze rewitalizacji. Udział ten pozwoli na bieżące identyfikowanie barier, minimalizowanie ryzyka niepowodzenia projektów oraz zapewnienie, że interwencje publiczne rzeczywiście odpowiadają na potrzeby mieszkańców, w szczególności osób zagrożonych wykluczeniem.

Kluczową rolę w tym procesie pełnić również będzie Komitet Rewitalizacji, stanowiący forum współpracy i dialogu pomiędzy organami gminy a interesariuszami rewitalizacji. Komitet będzie pełnił funkcję opiniodawczo-doradczą w zakresie wdrażania GPR, w szczególności w odniesieniu do zgodności realizowanych działań z celami programu, zasadą zintegrowanego podejścia oraz potrzebami mieszkańców obszaru rewitalizacji. W skład Komitetu wchodzić będą przedstawiciele różnych środowisk lokalnych – w tym organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz reprezentanci mieszkańców obszaru rewitalizacji. Do zadań Komitetu Rewitalizacji należeć będzie w szczególności opiniowanie propozycji zmian w programie rewitalizacji, analiza okresowych raportów z realizacji GPR, formułowanie rekomendacji dotyczących poprawy skuteczności działań, identyfikowanie pojawiających się barier wdrożeniowych i potrzeb korekty interwencji, wspieranie komunikacji pomiędzy gminą a mieszkańcami. Komitet Rewitalizacji nie będzie organem decyzyjnym w sensie administracyjnym, lecz jego stanowiska i rekomendacje będą stanowiły istotny element procesu zarządzania programem. W przypadku istotnych zmian w GPR lub konieczności aktualizacji dokumentu, opinia Komitetu będzie stanowić jeden z kluczowych elementów procedury modyfikacyjnej.

IX. Opis struktury i koszty zarządzania

System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka został zaprojektowany w oparciu o zasady wielopoziomowego zarządzania, partnerstwa lokalnego oraz integracji działań pomiędzy sektorem publicznym, społecznym i gospodarczym. Przyjęta struktura zapewnia skuteczną realizację celów programu, koordynację przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz stały monitoring efektów interwencji publicznej. System zarządzania procesem rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka opiera się na strukturze dwufilarowej, obejmującej poziom decyzyjno-zarządczy oraz wykonawczy.

1. Rada Miejska w Czarnej Białostockiej

Rola: organ stanowiący i kontrolny

Rada Miejska odpowiada za uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji oraz jego aktualizację, poprzez sprawowanie kontroli jego realizacji. W ramach swoich kompetencji Rada analizuje okresowe sprawozdania z realizacji GPR oraz podejmuje decyzje dotyczące zabezpieczenia środków finansowych na działania rewitalizacyjne w budżecie gminy.

2. Burmistrz Czarnej Białostockiej

Rola: organ wykonawczy i strategiczny rewitalizacji

Burmistrz sprawuje całościowy nadzór nad realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji, odpowiada za jego wdrażanie oraz zapewnia warunki organizacyjne i finansowe dla realizacji działań. Do zadań Burmistrza należy m.in. powołanie Koordynatora Rewitalizacji, Zespołu ds. Rewitalizacji oraz Komitetu Rewitalizacji. Burmistrz przedstawia Radzie Miejskiej okresowe informacje i sprawozdania z realizacji programu.

3. Koordynator Rewitalizacji

Rola: centralny podmiot operacyjny zarządzający wdrażaniem GPR

Koordynator Rewitalizacji, wyznaczony przez Burmistrza, odpowiada za bieżące zarządzanie procesem rewitalizacji i pełni funkcję łącznika pomiędzy organami gminy, jednostkami organizacyjnymi, partnerami zewnętrznymi oraz Komitetem Rewitalizacji.

Do zadań Koordynatora Rewitalizacji należy w szczególności koordynacja realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji i nadzór nad spójnością działań z celami programu, inicjowanie i koordynowanie współpracy pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w rewitalizację, nadzór nad realizacją projektów rewitalizacyjnych, w tym projektów zintegrowanych, nadzór nad systemem monitoringu i oceny GPR, organizację spotkań z mieszkańcami, przygotowywanie okresowych sprawozdań z realizacji programu dla Burmistrza i Rady Miejskiej, inicjowanie działań korygujących oraz procesu aktualizacji GPR w przypadku zmiany uwarunkowań.

Koordynator Rewitalizacji odpowiada za organizację pracy Zespołu ds. Rewitalizacji i wyznacza kierunki jego działań.

4. Zespół ds. Rewitalizacji

Rola: międzywydziałowe ciało robocze i eksperckie wspierające Koordynatora Rewitalizacji

Zespół ds. Rewitalizacji jest powoływany przez Burmistrza i funkcjonuje jako stałe zaplecze merytoryczne procesu rewitalizacji. W jego skład wchodzi przedstawiciele wydziałów Urzędu Miejskiego oraz jednostek organizacyjnych gminy, w tym m.in. jednostek pomocy społecznej, oświaty, kultury.

Zakres zadań Zespołu ds. Rewitalizacji obejmuje wsparcie Koordynatora Rewitalizacji w planowaniu i realizacji działań rewitalizacyjnych, przygotowywanie analiz, diagnoz i propozycji projektów rewitalizacyjnych, koordynację realizacji przedsięwzięć w poszczególnych sferach rewitalizacji, identyfikację problemów wdrożeniowych i opracowywanie rekomendacji działań

naprawczych, gromadzenie i przekazywanie danych na potrzeby monitoringu i oceny GPR w terminie wskazanym przez Koordynatora, współpracę z Komitetem Rewitalizacji w zakresie konsultowania i opiniowania działań.

Zespół działa pod kierownictwem Koordynatora Rewitalizacji i realizuje zadania zgodnie z wyznaczonymi priorytetami.

5. Wydziały i jednostki organizacyjne gminy

Rola: realizatorzy działań rewitalizacyjnych

Wydziały Urzędu Miejskiego oraz jednostki organizacyjne gminy realizują projekty rewitalizacyjne zgodnie ze swoimi kompetencjami, współpracując z Koordynatorem Rewitalizacji i Zespołem ds. Rewitalizacji. Przygotowują szczegółowe zakresy, wdrażają oraz pozyskują źródła finansowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych, przekazują dane do monitoringu oraz identyfikują lokalne problemy i potrzeby obszaru rewitalizacji.

6. Komitet Rewitalizacji

Rola: organ opiniotawczo-doradczy i forum dialogu interesariuszy z Burmistrzem

Komitet Rewitalizacji stanowi platformę współpracy pomiędzy samorządem a interesariuszami rewitalizacji, w szczególności mieszkańcami obszaru rewitalizacji, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami. Komitet opiniuje działania podejmowane w ramach GPR, zgłasza rekomendacje i potrzeby lokalne oraz monitoruje społeczne aspekty realizacji programu. Opinie Komitetu przekazywane są Koordynatorowi Rewitalizacji i Burmistrzowi.

Opis powiązań w systemie zarządzania

System zarządzania Gminnym Programem Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka ma charakter hierarchiczno-partnerski. Rada Miejska i Burmistrz wyznaczają ramy strategiczne programu. Burmistrz sprawuje nadzór nad realizacją GPR poprzez Koordynatora Rewitalizacji, który odpowiada za operacyjne zarządzanie programem i koordynuje pracę Zespołu ds. Rewitalizacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele różnych komórek Urzędu Miejskiego oraz jednostek podległych, takich jak OPS, instytucje kultury czy spółki komunalne. Zadaniem tego zespołu jest integrowanie działań sektorowych, gromadzenie danych diagnostycznych oraz monitorowanie postępów rzeczowych projektów. Realizacja poszczególnych przedsięwzięć, w zależności od zakresu, odbywać się będzie poprzez odpowiednie sektorowe wydziały urzędu miejskiego, gminne jednostki organizacyjne oraz partnerów (np. organizacje społeczne). Powiązania między tymi podmiotami mają charakter sieciowy, co zapewnia komplementarność instytucjonalną i proceduralną. Spotkania Zespołu ds. Rewitalizacji odbywać się będą regularnie, nie rzadziej niż raz na kwartał, co pozwala na bieżącą reakcję na bariery w realizacji przedsięwzięć. Komitet Rewitalizacji zwoływany jest cyklicznie, przy czym przewiduje się co najmniej jedno posiedzenie w roku. Zakłada się ponadto możliwość zwoływania posiedzeń Komitetu Rewitalizacji w zależności od potrzeb, czy to z inicjatywy Burmistrza czy samego Komitetu. Założony harmonogram zadań zakłada dziesięcioletnią perspektywę realizacji aż do roku 2035. W pierwszym roku następuje uchwalenie programu i powołanie organów, natomiast lata kolejne to intensywna realizacja przedsięwzięć i pozyskiwanie funduszy zewnętrznych. W roku 2029,

2033 oraz na końcu realizacji programu rewitalizacji przewidziane są obowiązkowe oceny aktualności dokumentu. Całość systemu ma gwarantować spójność interwencji i zapobiegać fragmentacji działań w przestrzeni wyznaczonych podobszarów rewitalizacji.

Koszty zarządzania GPR ponoszone będą z budżetu gminy Czarna Białostocka. Będą one minimalizowane poprzez włączenie zadań rewitalizacyjnych w zakres obowiązków służbowych urzędników. Szacuje się, że koszty zarządzania GPR będą wynosić ok. 5 tys. rocznie. Związane są one z realizacją działań związanych z: funkcjonowaniem Komitetu Rewitalizacji (koszty obsługi administracyjnej), szkoleniami z zakresu rewitalizacji dla członków Komitetu Rewitalizacji, pracowników urzędu gminy i jednostek organizacyjnych, wyjazdami studyjnymi, konferencyjnymi, warsztatowymi, działaniami promocyjnymi i komunikacyjnymi proces rewitalizacji (prasa, strona internetowa, konsultacje), usługami związanymi z prowadzeniem monitoringu oraz oceny GPR. Z uwagi, iż część zadań związanych będzie z bieżącą działalnością Urzędu Miejskiego, korzystanie z dostępnych zasobów urzędu i jego jednostek, może być realizowana bez angażowania dodatkowych środków. Dopuszcza się okresowe zwiększenie kosztów zarządzania wynikające z konieczności przeprowadzenia okresowych ocen aktualności oraz stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka.

Tabela 12 Harmonogram realizacji programu rewitalizacji

Planowane działania	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Uchwalenie GPR											
Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych służących realizacji zadań własnych gminy, zawartych w GPR, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy											
Powołanie Komitetu Rewitalizacji											
Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji											
Przygotowanie i wdrażanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w tym prace mające na celu pozyskiwanie wsparcia zewnętrznego											
Monitoring przedsięwzięć rewitalizacyjnych											
Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR											
Aktualizacja GPR (o ile to będzie zasadne)											

Źródło opracowanie własne

X. System monitoringu i oceny gminnego programu rewitalizacji

System monitorowania i oceny GPR będzie mieć charakter merytoryczny, systematyczny i wielowymiarowy. Jego podstawą będzie coroczny monitoring postępów rzeczowych i finansowych, realizowany w oparciu o ujednolicone karty projektów. Zespół ds. Rewitalizacji pozyskiwać będzie dane oraz niezbędne informacje w zakresie realizowanych projektów od realizatorów działań rewitalizacyjnych (m.in. wydziałów urzędu, jednostek organizacyjnych oraz innych ewentualnych podmiotów realizujących działania rewitalizacyjne), agregować je i przetwarzać.

Monitoring odbywać się będzie w cyklach rocznych aby umożliwić zaobserwowanie postępów w zaplanowanych przedsięwzięciach zarówno pod kątem rzeczowym, jak również finansowym. Dodatkowo monitoring obejmuje również analizę czynników zewnętrznych, takich jak inflacja czy zmiany prawa, które mogą wpływać na realizację celów. Dane te w terminie wskazanym przez Koordynatora lecz najpóźniej do 31 marca danego roku będą przekazywane przez Zespół ds. rewitalizacji - Koordynatorowi Rewitalizacji. Zadaniem Koordynatora Rewitalizacji będzie przygotowanie okresowego sprawozdania z realizacji programu rewitalizacji za rok poprzedni. Okresowe sprawozdanie z realizacji programu będzie obowiązkowo poddawane pod opinię Komitetu Rewitalizacji oraz będzie podlegało publikacji na stronach internetowych gminy, w tym w szczególności na stronie BIP. Sprawozdanie z realizacji programu rewitalizacji stanowić będzie element „raportu o stanie gminy”, co zapewni spójność z ogólną polityką gminy.

Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR odbywać się będzie w cyklach 3-letnich. Pierwsza ocena odbędzie się w roku 2029 (obejmujący lata 2026-2028), druga ocena w 2033 (obejmujący lata 2029-2031), natomiast trzecia z końcem zakończenia okresu, na jaki został opracowany Gminny Program Rewitalizacji, tj. w roku 2035-2036. Przygotowanie oceny stopnia realizacji i aktualności programu rewitalizacji jest elementem obowiązkowym procesu rewitalizacji gminy. Opracowany dokument poddawany będzie obowiązkowo pod opinię Komitetu Rewitalizacji oraz będzie podlegał publikacji na stronach internetowych gminy, w tym w szczególności na stronie BIP. Kryteria oceny programu rewitalizacji obejmować będą trafność, skuteczność, efektywność, użyteczność oraz trwałość wypracowanych efektów. W procesie oceny wykorzystywane będą zarówno twarde dane statystyczne (m.in. GUS, Policja, PUP), jak i dane jakościowe z pogłębionych wywiadów i ankiet. Dodatkowo w okresie 2-3 letnim planowana jest organizacja otwartych spotkań z udziałem interesariuszy procesu rewitalizacji, które umożliwią pozyskanie opinii dotyczących efektów dotychczasowych działań, diagnozę zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji oraz identyfikację nowych potrzeb i kierunków interwencji w poszczególnych sferach. Ważnym elementem jest badanie trendów – porównanie wartości bieżących z wartościami bazowymi z etapu diagnozy. Ocena końcowa, planowana na rok 2036, obejmować będzie pełny okres realizacji programu rewitalizacji, tj. lata 2026-2035. Jej zadaniem będzie ocena całościowych efektów programu i zasadność kontynuacji działań w przyszłości.

Jawność procesu monitoringu i oceny zapewnia publikacja raportów w Biuletynie Informacji Publicznej, co umożliwia społeczną kontrolę nad wydatkowaniem środków. Całość procesu monitorowania i oceny jest zintegrowana z systemem zarządzania finansami gminy (WPF). Dzięki

temu monitorowanie i ocena staje się nie tylko formalnym obowiązkiem, ale realnym narzędziem poprawy efektywności polityk publicznych.

Tabela 13 Wskaźniki realizacji celów gminnego programu rewitalizacji

Wskaźniki osiągnięcia celu	Wartość bazowa 2024	Pożądana zmiana / wartość docelowa 2035	Źródło pozyskania danych
Wyprowadzenie obszaru rewitalizacji z kryzysu poprzez kompleksową poprawę jakości życia mieszkańców, wzmocnienie kapitału społecznego oraz podniesienie jakości przestrzeni publicznych i infrastruktury technicznej.			
Cel szczegółowy 1: Wzmocnienie spójności społecznej i dostępności usług społecznych			
Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji	1 877	1 877	Urząd Miejski
Spadek liczby interwencji kryzysowych (%)	0	20	Urząd Miejski/MOPS/ Policja
Liczba utworzonych punktów wsparcia rodzin [szt.]	0	1	Urząd Miejski/MOPS
Liczba rodzin objętych wsparciem [szt.]	0	40	Urząd Miejski/MOPS
Liczba osób usamodzielnionych funkcjonalnie [szt.]	0	10	Urząd Miejski/MOPS
Odsetek rodzin, u których nastąpi poprawa kompetencji opiekuńczo-wychowawczych [%]	0	60	Badanie ankietowe
Liczba dzieci objętych specjalistycznymi zajęciami terapeutycznymi [szt./rok]	0	20	Przedszkole/MOPS
Odsetek dzieci, u których nastąpi poprawa funkcjonowania rozwojowego [%]	0	40	Przedszkole/MOPS
Liczba godzin zajęć edukacyjnych, ruchowych i integracyjnych dla seniorów w ciągu roku [godz./rok]	0	1500	Urząd Miejski
Procent seniorów biorących aktywny udział w życiu społecznym i integracyjnym gminy [%]	0	60	Urząd Miejski
Liczba osób objętych wsparciem w trakcie programu profilaktyki psychologicznej [szt.]	0	50	Urząd Miejski/MOPS
Liczba uczestników deklarująca rozwiązanie problemu lub poprawę sytuacji rodzinnej [%]	0	50	Badanie ankietowe
Liczba osób objętych wsparciem specjalistycznym [szt.]	0	25	Urząd Miejski/MOPS
Spadek liczby zgłoszeń przemocy w rodzinach objętych wsparciem [%]	0	5	Urząd Miejski/MOPS
Liczba osób, które skorzystały z kompleksowej rehabilitacji [os./rok]	0	120	Urząd Miejski
Odsetek uczestników deklarujących poprawę jakości życia po zakończeniu programu [%]	0	60	Badanie ankietowe

Liczba zrealizowanych zajęć, wydarzeń, wystaw, imprez [szt./rok]	0	32	Urząd Miejski
Wzrost udziału mieszkańców w życiu lokalnym [%]	0	35	Badanie ankietowe
Cel szczegółowy 2: Poprawa jakości przestrzeni publicznych i warunków życia			
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [km2]	5,69	5,69	Urząd Miejski
Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]	0	2	Urząd Miejski
Liczba obiektów infrastruktury społecznej dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [szt.]	0	2	Urząd Miejski
Liczba zmodernizowanych budynków mieszkalnych [szt.]	0	4	Urząd Miejski
Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich [m2]	0	5 338	Urząd Miejski
Liczba lokali mieszkalnych objętych modernizacją [szt.]	0	47	Urząd Miejski
Liczba mieszkańców korzystających z oferty świetlicy w ciągu roku [os.]	0	120	Urząd Miejski/MOPS
Liczba przygotowanych miejsc pod ekspozycje plenerowe i działania artystyczne [szt.]	0	2	Urząd Miejski
Liczba urządzeń poprawiających bezpieczeństwo publiczne [szt.]	0	60	Urząd Miejski
Długość zmodernizowanej drogi [km]	0	1	Urząd Miejski
Liczba nasadzonych drzew i krzewów oraz wykonanych rabat kwiatowych [szt.]	0	80	Urząd Miejski

Źródło opracowanie własne

Tabela 14 Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności gminnego programu rewitalizacji

Nazwa wskaźnika	Czarna Białostocka		Miasteczko		Oleszkowo	
	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej ogółem / 100 mieszkańców	4,88	spadek	57,81	spadek	2,86	spadek
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu	2,10	spadek	31,25	spadek	0,57	spadek

Nazwa wskaźnika	Czarna Białostocka		Miasteczko		Oleszkowo	
	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian	Wartość początkowa (z diagnozy delimitacyjnej)	Oczekiwany kierunek zmian
ubóstwa / 100 mieszkańców						
Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych / 100 mieszkańców	0,72	spadek	3,13	spadek	0,00	utrzymanie
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w danej jednostce w stosunku do liczby rodzin ogółem korzystających z pomocy społecznej	19,09	spadek	8,39	spadek	0,70	spadek
Liczba osób bezrobotnych / 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	4,16	spadek	17,78	spadek	2,08	spadek
Liczba zarejestrowanych długotrwale bezrobotnych pozostających bez pracy / 100 osób bezrobotnych ogółem	28,11	spadek	0,00	utrzymanie	0,57	spadek
Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w REGON oraz działalności rolniczej / 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym	18,19	wzrost	2,22	wzrost	43,75	wzrost
Liczba procedur niebieskich kart / 100 mieszkańców	0,27	spadek	3,13	spadek	0,00	utrzymanie
Liczba interwencji policji odnoszących się do przemocy domowej / 100 mieszkańców	2,00	spadek	20,31	spadek	0,57	spadek
Liczba interwencji policji wg kategorii (bez zdarzeń komunikacyjnych) / 100 mieszkańców	4,38	spadek	20,31	spadek	0,57	spadek

Źródło opracowanie własne

XI. Określenie zmian w obowiązujących aktach prawnych

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725)

W związku z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji na obecnym etapie nie przewiduje się konieczności wprowadzania zmian w uchwale nr XXXIX/361/22 RADY MIEJSKIEJ W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ z dnia 25 sierpnia 2022 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Czarna Białostocka na lata 2022 - 2026 oraz w uchwale nr XXXI/267/21 RADY MIEJSKIEJ W CZARNEJ BIAŁOSTOCKIEJ z dnia 7 października 2021 r. w sprawie uchwalenia Zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Czarna Białostocka.

Określenie niezbędnych zmian w uchwale, o której mowa w art. 7 ust. 4

Zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy rewitalizacji z organami gminy w sprawach związanych z przygotowaniem, prowadzeniem oraz oceną procesu rewitalizacji. W strukturze zarządzania procesem rewitalizacji w Gminie Czarna Białostocka Komitet pełni funkcję opiniodawczo-doradczą wobec Burmistrza Czarnej Białostockiej, zapewniając udział strony społecznej w kształtowaniu oraz weryfikacji działań podejmowanych w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. W celu realizacji obowiązków wynikających z ustawy, przed uchwaleniem Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka Rada Miejska podjęła uchwałę określającą zasady wyznaczania składu oraz tryb działania Komitetu Rewitalizacji. Akt ten stanowi podstawę organizacyjną funkcjonowania Komitetu, w tym określa zasady reprezentatywności poszczególnych grup interesariuszy oraz reguluje kwestie proceduralne związane z jego pracą. Z uwagi na partycypacyjny charakter rewitalizacji, Komitet Rewitalizacji w Gminie Czarna Białostocka pełni rolę stałego mechanizmu włączania interesariuszy w proces decyzyjny. Jego zadania obejmują w szczególności opiniowanie dokumentów i rozstrzygnięć związanych z realizacją Gminnego Programu Rewitalizacji, w tym materiałów dotyczących monitorowania skuteczności podejmowanych przedsięwzięć oraz oceny skuteczności i stopnia realizacji celów, jak również aktualności programu rewitalizacji. Komitet może również przedstawiać Burmistrzowi rekomendacje oraz inicjatywy odnoszące się do kierunków i sposobów prowadzenia działań rewitalizacyjnych. Po wejściu w życie uchwały Rady Miejskiej regulującej skład i zasady funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji zostanie przeprowadzona procedura otwartego naboru kandydatów reprezentujących poszczególne środowiska interesariuszy. Powołanie członków Komitetu nastąpi w drodze zarządzenia Burmistrza Czarnej Białostockiej, zgodnie z trybem określonym w uchwale stanowiącej podstawę jego działania.

Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji, o której mowa w art. 25, wraz ze wskazaniem okresu jej obowiązywania

W Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka nie przewiduje się ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ustawy z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji.

Wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:

Wskazanie zakresu niezbędnych zmian w Planie ogólnym

Gmina Czarna Białostocka, jest w trakcie opracowywania Planu Ogólnego. W ramach prac nad Planem ogólnym należy uwzględnić ustalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka.

Wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany

Na wyznaczonych podobszarach rewitalizacji Miasteczko oraz Czarna Białostocka obowiązują łącznie sześć miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dla podobszaru Miasteczko jest to plan miejscowy przyjęty uchwałą nr XLVI/369/06 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 27 czerwca 2006 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu po byłej Fabryce Maszyn Rolniczych „Biafamar” w Czarnej Białostockiej.

Natomiast na podobszarze Czarna Białostocka obowiązują plany przyjęte:

- uchwałą nr XV/117/08 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 19 lutego 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego otoczenia zalewu Czapielówka w Czarnej Białostockiej;
- uchwałą nr XVI/101/12 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 24 kwietnia 2012 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Podleśnej w Czarnej Białostockiej;
- uchwałą nr XIV/114/08 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 16 stycznia 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu cmentarza przy ulicy Kościelnej w Czarnej Białostockiej;
- uchwałą nr XVI/127/08 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z dnia 15 kwietnia 2008 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Fabrycznej w Czarnej Białostockiej;
- uchwałą nr XXIX/244/21 Rady Miejskiej w Czarnej Białostockiej z 24 czerwca 2021 r. w sprawie w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego rejonu ulicy Fabrycznej w Czarnej Białostockiej.

Realizacja zadań wskazanych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka nie wymaga konieczności uchwalenia lub zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Wskazanie konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji

Nie przewiduje się opracowania miejscowego planu rewitalizacji na obszarach objętych działaniami rewitalizacyjnymi wynikającymi z Gminnego Programu Rewitalizacji Czarna Białostocka.

XII. Opis sposobu realizacji przez gminny program rewitalizacji dokumentów strategicznych gminy

Gmina Czarna Białostocka nie posiada aktualnej Strategii Rozwoju Gminy, jest natomiast w fazie przygotowawczej do jej sporządzenia. W gminie obowiązywały dotychczas Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Czarna Białostocka oraz Strategia Zrównoważonego Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Gminy, które zostały przygotowane w latach 2003/2004. Stąd też z uwagi na ponad 20-letni rozwój gminy, zapisy w/w dokumentów stały się już w większości nieaktualne. Gmina ponadto jest w trakcie opracowywania planu ogólnego, który aktualnie ma charakter roboczy. Dlatego też Gminny Program Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka powiązano z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu - Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarna Białostocka na lata 2023–2029, Planem Zrównoważonej Mobilności Miejskiej BOF do roku 2035, Strategią Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku, Lokalną Strategią Rozwoju LGD Puszcza Knyszyńska 2023–2027 oraz Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania.

Gminny Program Rewitalizacji pozostaje w pełnej zgodności z obowiązującymi dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym i ponadlokalnym, a jego przedsięwzięcia podstawowe stanowią operacyjne narzędzie realizacji celów polityki społecznej, przestrzennej, mobilnościowej oraz rozwoju lokalnego. Każde z zaplanowanych działań oddziałuje w sposób bezpośredni lub pośredni na realizację celów w/w dokumentów strategicznych, zapewniając tym samym wzajemną komplementarność pomiędzy programem rewitalizacji a dokumentami strategicznymi.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarna Białostocka na lata 2023–2029

W odniesieniu do Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarna Białostocka na lata 2023-2029 (SRPS), Gminny Program Rewitalizacji pozostaje w pełnej zgodności ze Strategią i stanowi jej narzędzie wdrożeniowe na obszarze rewitalizacji. O ile Strategia wyznacza kierunki polityki społecznej gminy w zakresie wsparcia rodzin, przeciwdziałania wykluczeniu, aktywizacji seniorów oraz wzmacniania kapitału społecznego, o tyle GPR przekłada te cele na konkretne przedsięwzięcia o charakterze społecznym i infrastrukturalnym. Tym samym w zakresie wzmocnienia funkcjonowania rodziny i systemu wsparcia społecznego (*cel strategiczny nr 3 Wzmocnienie funkcjonowania rodziny i systemu wsparcia społecznego*) GPR realizuje działania środowiskowe i specjalistyczne, obejmujące m.in. kompleksowe wsparcie osób potrzebujących, utworzenie punktu wsparcia rodzin ze świetlicą środowiskową, organizację zajęć terapeutycznych dla dzieci, program wsparcia psychologicznego oraz program przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom. Przedsięwzięcia te zwiększają dostępność usług społecznych, wzmacniają kompetencje opiekuńczo-wychowawcze, przeciwdziałają dziedziczeniu problemów społecznych oraz budują system wczesnej interwencji i reintegracji społecznej. Natomiast w obszarze

aktywizacji i integracji osób starszych (*cel strategiczny nr 2 Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia osób starszych i niepełnosprawnych*) GPR przewiduje rozwój Klubu Seniora, uruchomienie programu rehabilitacji leczniczej oraz tworzenie dostępnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych. Działania te przeciwdziałają samotności i wykluczeniu seniorów, wzmacniają ich samodzielność oraz poprawiają jakość życia i kondycję psychofizyczną. Z kolei cel przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i poprawy warunków życia (*cel strategiczny nr 1 Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu*) realizowany jest poprzez modernizację budynków mieszkalnych o funkcji socjalnej, poprawę bezpieczeństwa publicznego oraz modernizację infrastruktury drogowej. Inwestycje te ograniczają ubóstwo energetyczne, podnoszą standard życia mieszkańców oraz zwiększają dostępność komunikacyjną i poczucie bezpieczeństwa, co stanowi fundament skutecznej integracji społecznej.

Jednocześnie GPR wzmacnia kapitał społeczny i aktywność obywatelską poprzez organizację wydarzeń integracyjnych, cyklicznych działań animacyjnych, inicjatyw historyczno-kulturalnych oraz wsparcie aktywności na obszarach wiejskich. Budowa i wyposażenie świetlic w Oleszkowie i Miasteczku tworzą trwałe zaplecze dla realizacji działań społecznych, edukacyjnych i integracyjnych, umożliwiając ich długofalowe funkcjonowanie.

Plan Zrównoważonej Mobilności Miejskiej BOF do roku 2035 (SUMP BOF)

Gminny Program Rewitalizacji realizuje cele szczegółowe SUMP BOF, w szczególności w zakresie kształtowania zrównoważonej, bezpiecznej i niskoemisyjnej mobilności. W odniesieniu do celu szczegółowego 3 – *„Poprawa infrastruktury transportowej z priorytetem dla pieszych i rowerów – Poprawa dostępności przestrzennej”*, GPR realizuje go m.in. poprzez przedsięwzięcie *„Modernizacja drogi wraz z budową chodnika”*, które zwiększa dostępność komunikacyjną obszaru rewitalizacji, poprawia bezpieczeństwo pieszych oraz wzmacnia spójność przestrzenną. Dodatkowo zagospodarowanie przestrzeni publicznych, w tym modernizacja parku oraz uporządkowanie terenów wokół obiektów społecznych, wzmacnia funkcjonalność ciągów pieszych i dostępność infrastruktury społecznej. Cel szczegółowy 6 – *„Poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego – Bezpieczny BOF”* realizowany jest m.in. poprzez przedsięwzięcie *„Poprawa bezpieczeństwa publicznego poprzez uzupełnienie sieci monitoringu wizyjnego i oświetlenia”*, które ogranicza zagrożenia w przestrzeni publicznej oraz zwiększa poczucie bezpieczeństwa użytkowników ruchu pieszego i rowerowego. W zakresie celu szczegółowego 4 – *„Ograniczenie emisji – Lepsze środowisko”*, GPR przyczynia się do jego realizacji poprzez kompleksową modernizację budynków mieszkalnych, w tym termomodernizację oraz poprawę efektywności energetycznej, a także poprzez rozwój terenów zielonych i zwiększanie powierzchni biologicznie czynnych. Działania związane z modernizacją infrastruktury społecznej, tworzeniem lokalnych centrów aktywności oraz rozwijaniem usług dostępnych blisko miejsca zamieszkania wpisują się również w cel szczegółowy 1 – *„Wpływ na zmianę zachowań transportowych – Zrównoważona mobilność”*, ponieważ ograniczają konieczność codziennych dojazdów i wzmacniają lokalność usług.

Lokalna Strategia Rozwoju LGD Puszcza Knyszyńska 2023–2027

Gminny Program Rewitalizacji pozostaje w bezpośredniej i komplementarnej relacji z Lokalną Strategią Rozwoju LGD – Puszcza Knyszyńska 2023–2027, realizując oba cele strategiczne wskazane w Strategii, tj. cel 1. *Ochrona klimatu, dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego*

obszaru LGD Puszcza Knyszyńska oraz rozwój zrównoważonej turystyki i rekreacji oraz cel 2. *Zwiększenie dostępu do usług społecznych i kulturalnych oraz integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa społeczności LGD Puszcza Knyszyńska, w tym osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.* GPR stanowi operacyjne rozwinięcie interwencji przewidzianych w LSR, dostosowane do specyfiki obszaru rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka. Tym samym w odniesieniu do celu 1. *Ochrona klimatu, dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego obszaru LGD Puszcza Knyszyńska oraz rozwój zrównoważonej turystyki i rekreacji,* GPR realizuje działania ukierunkowane na poprawę jakości przestrzeni publicznych, wzmacnianie funkcji rekreacyjnych oraz ograniczanie negatywnego wpływu zabudowy na środowisko. Modernizacja parku przy ul. Czajkowskiego, zagospodarowanie terenów wokół budynku Domu Kultury oraz uporządkowanie przestrzeni zdegradowanych przyczyniają się do zwiększenia dostępności terenów zieleni i podniesienia ich walorów użytkowych. Równolegle GPR w sposób bezpośredni realizuje cel 2. *Zwiększenie dostępu do usług społecznych i kulturalnych oraz integracja i aktywizacja społeczno-zawodowa społeczności LGD Puszcza Knyszyńska, w tym osób młodych, seniorów i osób w niekorzystnej sytuacji.* Program rozwija infrastrukturę społeczną poprzez tworzenie i wyposażenie świetlic, rozwój Klubu Seniora, uruchomienie punktu wsparcia rodzin oraz wdrażanie programów terapeutycznych i psychologicznych. Działania te zwiększają dostępność usług świadczonych lokalnie, w szczególności dla dzieci, młodzieży, seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym. Wymiar integracyjny i aktywizacyjny wzmacniany jest poprzez programy wsparcia osób potrzebujących, działania przeciwdziałające przemocy i uzależnieniom, inicjatywy animacyjne oraz organizację wydarzeń integracyjnych, które budują kapitał społeczny i sprzyjają włączeniu społecznemu.

Strategia Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku

Analiza zgodności Gminnego Programu Rewitalizacji z zapisami Strategii Rozwoju Białostockiego Obszaru Funkcjonalnego do 2030 roku wskazuje na powiązanie przedsięwzięć podstawowych GPR z celami SR BOF 2030, które ma charakter bezpośredni i wynika z literalnie określonych w Strategii zakresów interwencji. Tym samym w ramach celu strategicznego 2. *Mieszkańcy otwarci na przyszłość* GPR realizuje w szczególności cele operacyjne 2.2, 2.3 i 2.4. W odniesieniu do celu operacyjnego 2.2. *Mieszkańcy w dobrej kondycji,* Strategia BOF przewiduje m.in. rozwój usług opiekuńczych świadczonych w społeczności lokalnej, zwiększenie dostępności usług społecznych, działania dedykowane infrastrukturze społecznej oraz wsparcie systemu ochrony zdrowia. Przedsięwzięcia podstawowe GPR, takie jak rozwój Klubu Seniora, program rehabilitacji leczniczej, punkt wsparcia rodzin, program wsparcia psychologicznego, program przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, wsparcie osób potrzebujących oraz organizacja zajęć terapeutycznych dla dzieci, wprost wpisują się w te typy działań. Obejmują one zarówno rozwój usług środowiskowych, jak i wzmacnianie infrastruktury społecznej sprzyjającej włączeniu społecznemu, co stanowi bezpośrednią realizację wskazanego celu operacyjnego. W zakresie celu operacyjnego 2.3. *Mieszkańcy aktywni i zintegrowani* Strategia BOF przewiduje rozwój infrastruktury społecznej, w tym obiektów kultury oraz działań sprzyjających integracji i partycypacji społecznej. Przedsięwzięcia GPR obejmujące organizację wydarzeń dla mieszkańców, działania historyczno-kulturalne „Czarna Białostocka dawniej i dziś”, zagospodarowanie czasu wolnego, inicjatywę „Aktywna wieś”, budowę i wyposażenie świetlic oraz zagospodarowanie terenu wokół budynku Domu Kultury stanowią bezpośrednią odpowiedź

na te wskazania. Działania te wzmacniają kapitał społeczny, rozwijają infrastrukturę integracyjną oraz zwiększają dostęp do usług kulturalnych i społecznych. Natomiast realizacja celu operacyjnego 2.4. *Mieszkańcy bezpieczni* następuje poprzez przedsięwzięcia związane z poprawą bezpieczeństwa przestrzeni publicznych, w tym rozbudowę monitoringu, poprawę oświetlenia oraz modernizację infrastruktury drogowej. Działania te wzmacniają bezpieczeństwo mieszkańców w wymiarze społecznym i komunikacyjnym, co pozostaje spójne z założeniami Strategii. W ramach celu strategicznego 5. *Zrównoważona mobilność miejska BOF GPR* realizuje cel operacyjny 5.2. *Poprawa przestrzeni miejskiej oraz dostosowanie do zmian klimatycznych*. Strategia wskazuje jako przykładowe typy projektów działania mające na celu podniesienie bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz realizację inwestycji wynikających z Planu Zrównoważonej Mobilności Miejskiej BOF. Modernizacja drogi wraz z budową chodnika, poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego oraz instalacja oświetlenia odpowiadają tym wskazaniom w sposób jednoznaczny, przyczyniając się do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu pieszego i poprawy jakości przestrzeni publicznej. Jednocześnie przedsięwzięcia infrastrukturalne GPR wpisują się w cel strategiczny 6. *Zrównoważenie funkcjonalno-przestrzenne*, w szczególności w cel operacyjny 6.2. *Racjonalne zagospodarowanie*. Strategia w ramach tego celu wskazuje m.in. fizyczną odnowę i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych, ochronę i rozwój walorów kulturowych oraz wdrażanie standardów dostępności i bezpieczeństwa przestrzeni. Modernizacja parku, zagospodarowanie terenów publicznych, modernizacja budynków mieszkalnych, poprawa infrastruktury drogowej oraz działania na rzecz bezpieczeństwa publicznego stanowią bezpośrednią realizację tych typów projektów, przyczyniając się do podniesienia jakości i funkcjonalności przestrzeni miejskiej.

Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta i Gminy Czarna Białostocka

Przedsięwzięcia ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji stanowią operacyjne wdrożenie kierunków i celów określonych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czarna Białostocka. Studium wskazuje, że rozwój gminy powinien polegać na możliwie pełnym zaspokojeniu potrzeb społeczności lokalnej przy zachowaniu ładu przestrzennego oraz poprzez skoordynowaną realizację celów publicznych. Przedsięwzięcia społeczne, edukacyjne i zdrowotne (m.in. wsparcie rodzin, program przeciwdziałania przemocy i uzależnieniom, zajęcia terapeutyczne dla dzieci, rehabilitacja lecznicza, świetlice) realizują kierunki rozwoju usług podstawowych w zakresie oświaty, kultury, zdrowia i opieki społecznej. Wzmacniają dostępność i jakość usług publicznych w obszarach wymagających interwencji, podnosząc poziom bezpieczeństwa społecznego i kapitału ludzkiego. Równolegle przedsięwzięcia infrastrukturalne – modernizacja budynków mieszkalnych, poprawa efektywności energetycznej, modernizacja drogi i budowa chodnika, rozwój oświetlenia i monitoringu – realizują kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej. Działania te zwiększają bezpieczeństwo, dostępność i standard przestrzeni publicznych oraz wzmacniają funkcję mieszkaniową gminy. Projekty kulturalne i integracyjne wspierają ochronę dziedzictwa oraz budowanie tożsamości lokalnej, zgodnie z zapisami dotyczącymi zabytków i wartości kulturowych. W efekcie GPR stanowi narzędzie realizacji Studium w skali obszarów zdegradowanych – łączy działania społeczne i infrastrukturalne, podnosi jakość życia mieszkańców i stabilizuje ład przestrzenny, zachowując pełną zgodność z kierunkami polityki przestrzennej gminy.

Całość przedsięwzięć założonych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Czarna Białostocka tworzy spójny system interwencji, w którym działania społeczne, infrastrukturalne i animacyjne wzajemnie się uzupełniają. Program rewitalizacji nie funkcjonuje jako odrębny dokument planistyczny, lecz jako narzędzie wdrożeniowe realizujące cele strategiczne określone w dokumentach wyższego rzędu. Dzięki temu interwencje podejmowane na obszarze rewitalizacji wzmacniają efektywność lokalnej polityki społecznej, poprawiają dostępność i bezpieczeństwo przestrzeni publicznej, ograniczają koncentrację problemów społecznych oraz przyczyniają się do długofalowej poprawy jakości życia mieszkańców gminy.

Spis tabel

Tabela 1 Podział gminy na jednostki analityczne.....	5
Tabela 2 Wskaźniki wykorzystane w celach analitycznych	10
Tabela 3 Wartości wskaźników delimitacji w analizowanych sferach.....	21
Tabela 4 Podsumowanie koncentracji negatywnych zjawisk we wszystkich sferach	25
Tabela 5 Wykaz jednostek stanowiących obszar zdegradowany	27
Tabela 6 Obszar rewitalizacji w gminie Czarna Białostocka.....	28
Tabela 7 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Czarna Białostocka	41
Tabela 8 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Miasteczko	58
Tabela 9 Stężenie pyłów PM2.5, PM10 oraz B(a)P w latach 2021 - 2023 na podobszarze Oleszkowo.....	69
Tabela 10 Powiązania między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.....	120
Tabela 11 Powiązanie przedsięwzięć rewitalizacyjnych z celami rewitalizacji	127
Tabela 12 Harmonogram realizacji programu rewitalizacji	135
Tabela 13 Wskaźniki realizacji celów gminnego programu rewitalizacji	137
Tabela 14 Lista wskaźników wykorzystywanych w ramach oceny aktualności gminnego programu rewitalizacji	138

Spis rysunków

Rysunek 1 Jednostki analityczne gminy Czarna Białostocka.....	4
Rysunek 2 Obszar zdegradowany w gminie Czarna Białostocka	27
Rysunek 3 Podobszar rewitalizacji Oleszkowo	29
Rysunek 4 Podobszar rewitalizacji Miasteczko	30
Rysunek 5 Podobszar rewitalizacji Czarna Białostocka.....	30
Rysunek 6 Mapa skupień związków B(a)P w przestrzeni podobszaru Czarna Białostocka.....	41
Rysunek 7 Formy ochrony przyrody w podobszarze Czarna Białostocka.....	42
Rysunek 8 Lokalizacja wyrobów zawierających azbest w podobszarze Czarna Białostocka.....	42
Rysunek 9 Mapa zagrożenia suszą - podobszar Czarna Białostocka	43
Rysunek 10 Mapa korony drzew na podobszarze Czarna Białostocka.....	44
Rysunek 11 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Czarna Białostocka	46
Rysunek 12 Lokalizacja Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej	46
Rysunek 13 Mapa pozwoleń na budowę na podobszarze Czarna Białostocka - stan na koniec 2025 r.	47
Rysunek 14 Układ sieci drogowej i dostępności komunikacyjnej na podobszarze Czarna Białostocka	48
Rysunek 15 Mapa pokrycia podobszaru Czarna Białostocka miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	49
Rysunek 16 Mapa korony drzew na podobszarze Miasteczko.....	58
Rysunek 17 Formy ochrony przyrody w podobszarze Miasteczko	59
Rysunek 18 Mapa pokrycia podobszaru Miasteczko miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego.....	59
Rysunek 19 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Miasteczko	60
Rysunek 20 Mapa korony drzew na podobszarze Oleszkowo	69
Rysunek 21 Formy ochrony przyrody w podobszarze Oleszkowo.....	70

Rysunek 22 Lokalizacja wyrobów zawierających azbest w podobszarze Oleszkowo.....	70
Rysunek 23 Mapa zagrożenia suszą - podobszar Oleszkowo	71
Rysunek 24 Mapa pozwoleń na budowę na podobszarze Oleszkowo - stan na koniec 2025 r.	72
Rysunek 25 Sieć uzbrojenia w urządzenia techniczne na podobszarze Oleszkowo	74
Rysunek 26 Układ sieci drogowej i dostępności komunikacyjnej na podobszarze Oleszkowo.....	76

Spis wykresów

Wykres 1 Struktura podobszaru Czarna Białostocka według ekonomicznych grup wieku	32
Wykres 2 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Czarna Białostocka – ujęcie liczbowe.....	33
Wykres 3 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Czarna Białostocka – ujęcie procentowe.....	34
Wykres 4 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń	36
Wykres 5 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej.....	37
Wykres 6 Struktura podobszaru Miasteczko według ekonomicznych grup wieku	51
Wykres 7 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Miasteczko.....	52
Wykres 8 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń	54
Wykres 9 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej.....	55
Wykres 10 Struktura podobszaru Oleszkowo według ekonomicznych grup wieku	63
Wykres 11 Struktura wiekowa mieszkańców podobszaru Oleszkowo	64
Wykres 12 Korzystający z pomocy społecznej według powodów przyznania świadczeń	65
Wykres 13 Struktura wieku osób korzystających z pomocy społecznej.....	66

Załącznik 1 – Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji